

Torsdagen den 26 februari

Kl. 12.00–21.14

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 5 februari justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade

att *Marie-Louise Hänel Sandström* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i kulturutskottet,

att *Kristina Axén Olin* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i utbildningsutskottet,

att *Johanna Rantsi* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i trafikutskottet,

att *Camilla Rinaldo Miller* (KD) avsagt sig uppdraget som ledamot i arbetsmarknadsutskottet,

att *Yusuf Aydin* (KD) avsagt sig uppdraget som suppleant i finansutskottet,

att *Lina Nordquist* (L) avsagt sig uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet och

att *Christian Carlsson* (KD) avsagt sig uppdraget som suppleant i arbetsmarknadsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Förste vice talmannen meddelade

att Moderaternas partigrupp anmält *Kristina Axén Olin* som ledamot i kulturutskottet, *Marie-Louise Hänel Sandström* som ledamot i utbildningsutskottet, *Josefin Malmqvist* som ledamot i utbildningsutskottet samt *Johanna Rantsi* som ledamot i trafikutskottet,

att Kristdemokraternas partigrupp anmält *Yusuf Aydin* som ledamot i arbetsmarknadsutskottet och *Camilla Rinaldo Miller* som suppleant i finansutskottet och i arbetsmarknadsutskottet samt

att Liberalernas partigrupp anmält *Fredrik Malm* som suppleant i utbildningsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i kulturutskottet

Kristina Axén Olin (M)

ledamot i utbildningsutskottet

Marie-Louise Hänel Sandström (M)

ledamot i arbetsmarknadsutskottet

Yusuf Aydin (KD)

suppleant i finansutskottet

Camilla Rinaldo Miller (KD)

suppleant i utbildningsutskottet

Fredrik Malm (L)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Camilla Rinaldo Miller (KD)

Förste vice talmannen förklarade valda *från och med den 28 februari* till

ledamot i utbildningsutskottet

Josefin Malmqvist (M)

ledamot i trafikutskottet

Johanna Rantsi (M)

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in: prot. 2025/26:14 för tisdagen den 24 februari från trafikutskottet och prot. 2025/26:30 för tisdagen den 24 februari från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:348

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:348 Nattågstrafiken i norra Sverige
av Zara Leghissa (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 mars 2026.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 24 februari 2026
Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Prot. 2025/26:79
26 februari

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2025/26:3908, 3912 och 3913 till näringsutskottet

§ 7 Riksrevisionens rapport om den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU7
Riksrevisionens rapport om den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad (skr. 2024/25:206)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om den
statliga styrningen av
det civila försvarets
uppbyggnad*

Anf. 1 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! När vi nu talar om Sveriges civila försvar talar vi inte bara om dokument, strukturer eller myndighetsbeslut. Vi talar om själva fundamentet för vårt samhälles motståndskraft, vår robusthet och vår förmåga att stå pall när det oväntade händer.

I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU7. Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden, och jag yrkar bifall till förslaget.

Låt mig börja från början. Riksrevisionen har granskat den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad mellan 2015 och 2024. Det är en granskning som har fötts ur oro, en oro över att samhällsskyddet inte har hängt med när omvärlden blivit alltmer osäker, som den är i dag.

Herr talman! Jag älskar Riksrevisionen. Riksrevisionens underlag blir riktigt bra underlag till förbättring. Vad säger de då i detta ärende? Jo, de säger att styrningen inte riktigt har räckt till. Mer detaljerat handlar det om tre stora brister.

För det första handlar det om otydlig ansvarsfördelning. När man inte vet vem som styr blir det såklart svårt att växa och styra. Riksrevisionen pekar på behovet av att bättre definiera vilka samhällsviktiga funktioner som ska omfattas av vilken sektor och vilka myndigheter som ska ha föreskriftsrätt.

För det andra handlar det om oklara uppdrag. Det har saknats tydlighet i vad som ska åstadkommas av vem och inom vilken tid. Utan detta blir styrningen som att segla utan kompass.

För det tredje handlar det om bristande långsiktighet i finansieringen. Ett civilt försvar kan inte byggas med korta budgethorisonter och osäker

planering. Riksrevisionen markerar tydligt att finansieringen måste bli stabilare och mer förutsägbar. Det är därför bra att vi nu har en regering som satsar historiskt stora summor på civilt försvar.

Det är inga små anmärkningar som Riksrevisionen har lagt fram, utan det handlar om strukturella brister som påverkar hela systemet. Även om myndighetens underlag förbättrats över tid konstaterar Riksrevisionen att tydliga och användbara underlag dröjde.

Herr talman! Regeringen har instämt i stora delar av kritiken för perioden fram till 2022. Samtidigt lyfts nu att styrningen och uppföljningen har stärkts betydligt efter 2022, bland annat genom en ny struktur för civilt försvar. Det är en viktig markering – en signal om att riktningen nu är mer sammanhållen än tidigare.

Det är viktigt att framhålla att regeringen redan har vidtagit flera åtgärder och planerar för fler, vad gäller både författningsändringar och ekonomisk styrning. Ambitionen är att skapa en mer transparent och ändamålsenlig ram för civilt försvar och att höja förmågan långsiktigt.

Herr talman! Det civila försvaret är inte till för någon enskild grupp, utan det handlar om oss allihop. Det är en samhällsangelägenhet. Det består av våra myndigheter, våra kommuner, våra regioner och vårt näringsliv men också av var och en av oss som bor i detta land. Det är vi tillsammans som är en helhet, och det civila försvaret måste vara ett löfte om vår gemensamma trygghet.

Riksrevisionen påminner oss om att planeringen för civilt försvar återupptogs 2015, men att utvecklingen därefter gick långsamt. Det är först efter 2022, efter den fullskaliga invasionen av Ukraina och med en moderatstyrd regering, som arbetet verkligen har tagit fart. Det visar hur snabbt verkligheten kan förändras och hur viktigt det är att vi alla hänger med.

Vi behöver lyfta blicken, för vägen framåt är tydlig:

Vi behöver klarhet i ansvarsfördelningen. Det har vi nu, och det har satts på plats mer och mer.

Vi behöver konkreta och tydliga uppdrag, och det ges nu.

Vi behöver långsiktigt hållbar finansiering. Satsningarna på det civila försvaret är nu historiskt stora.

Dessa tre områden är inte bara tekniska förbättringar, utan de är hörnstenar och byggstenar i ett civilt försvar som kan bära ett helt samhälle.

Herr talman! När vi en dag ser tillbaka på historien och vår tid nu ska det vara tydligt att vi tog ansvar, att vi såg bristerna, att vi lärde av dem och att vi vidtog åtgärder. Detta betänkande är ett steg i detta arbete. Det är naturligtvis inte slutpunkten utan en del av en pågående förmågeuppbyggnad som måste fortsätta med beslutsamhet och uthållighet. Och vi ska göra det tillsammans.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 2 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Sverige befinner sig i ett oerhört allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Riksrevisionens granskning av den statliga styrningen av uppbyggnaden av det civila försvaret visar något som vi socialdemokrater har påtalat länge: Arbetet har gått för långsamt, ansvarsfördelningen har varit

otydlig och viktiga delar av vår civila beredskap saknar fortfarande den stabilitet och långsiktighet som krävs.

Riksrevisionen konstaterar att styrningen inte har varit tillräckligt effektiv under åren 2015–2024, särskilt vad gäller vad som ska göras av vem och när. Det är alldeles utmärkt att detta nu synliggörs. Men det räcker inte att konstatera brister, utan vi måste också rätta till dem.

Här menar vi socialdemokrater att försvarsutskottets betänkande, där utskottet föreslår att riksdagen endast ska lägga skrivelsen till handlingarna och avslå samtliga motionsyrkanden, är otillräckligt. Det är därför vi har skrivit våra reservationer, och jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 9.

Herr talman! Riksrevisionen slår fast att ansvarsfördelningen inom det civila försvaret länge har varit otydlig och att centrala delar kom på plats först 2022. Myndigheternas uppdrag har inte varit tillräckligt klarlagda, och deras finansiering har inte skapat förutsättningar för långsiktiga arbetssätt. Här menar vi socialdemokrater att staten måste ta ett starkare och tydligare ledarskap. Vi reserverar oss därför mot utskottets slutsats att man inte ska gå vidare med förslag om en mer sammanhållen styrning och skarpare krav på sektorsmyndigheterna. När vårt samhälles motståndskraft sätts på prov får det inte råda tvekan om vem som ska göra vad.

Herr talman! Kommuner och regioner måste få bättre förutsättningar. En av våra reservationer rör just kommunernas och regionernas roll. I betänkandet behandlas flera motioner som lyfter brister i den lokala och regionala förmågan. Det är kommunerna och regionerna som står längst fram när krisen slår till och medborgarna knacker på dörren och behöver stöd och hjälp. Kommunerna och regionerna ska upprätthålla vattenförsörjning, äldreomsorg, sjukvårdskapacitet och samhällsservice när läget är extremt. Flera socialdemokratiska motioner lyfter detta. Det gäller bland annat behovet av statligt ledarskap i fråga om sjukvårdskapacitet och stärkt totalförsvarsberedskap. Att i detta läge avvisa alla förslag om förstärkning av kommunernas och regionernas planeringsförmåga är inte rimligt, varför vi reserverar oss mot utskottets förslag på den punkten.

Herr talman! I betänkandet behandlas också frågor om rollen för den nya Myndigheten för civilt försvar. Riksrevisionen visar att de tidigare strukturerna har varit otillräckliga och att uppbyggnaden har gått för långsamt. Myndigheten har nu fått ett tydligare mandat och ett ansvar som inte borde lämna några tolkningsutrymmen. Myndigheten för civilt försvar måste vara en samlande kraft och en stark motor för det civila försvaret i hela landet. Vi socialdemokrater kommer noga att följa att så blir fallet även fortsättningsvis.

Riksrevisionen lyfter också fram att finansieringen av det civila försvaret inte varit tillräckligt långsiktig och att detta hämmat förmågeuppbyggnaden. Vi delar den uppfattningen. Det räcker inte med tillfälliga satsningar eller kortsiktiga anslagsökningar. Sverige behöver en flerårig, stabil finansieringsmodell som ger myndigheter, kommuner och regioner möjlighet att arbeta uthålligt.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att en ny myndighet bör inrättas för att ta över MCF:s uppgifter i form av skydd mot olyckor, räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Vi socialdemokrater bedömer att MCF:s uppgifter i form av skydd mot olyckor, räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen är så särpräglade att de bör särskiljas från de uppgif-

ter som gäller civilt försvar, som stabsorganisation i krig och uppgifterna att planera, leda och samordna det civila försvarets aktörer. Detta framhåller vi i reservation 9.

Herr talman! Det civila försvaret är en av samhällets mest avgörande funktioner i fred, kris och krig. Riksrevisionens rapport är tydlig: Uppbyggnaden har inte varit tillräckligt effektiv. Regeringen instämmer i stor utsträckning i kritiken, men utskottets förslag innebär att arbetet i praktiken lämnas därhän utan att riksdagen skickar med särskilda krav eller förstärkningar. Vi socialdemokrater menar att riksdagen måste visa större handlingskraft.

Våra reservationer handlar därför om att ta ansvar för tydligare styrning, starkare statligt ledarskap, bättre förutsättningar för kommuner och regioner samt långsiktighet i finansieringen. Vi menar att det är vad Sveriges säkerhet kräver och vad våra medborgare har rätt att förvänta sig.
(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson (S).

Anf. 3 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Herr talman! Jag blir lite bekymrad över ledamoten Westeréns anförande. Det låter som att det inte görs någonting. Men de satsningar som nu görs på civilt försvar är historiska. Vi skulle behöva stå här en hel dag för att kunna rabbla upp allting som görs. Regleringsbrev till myndigheterna har varit tydliga, liksom länsstyrelsernas uppdrag att leda kommuner och regioner. Har Socialdemokraterna inte förtroende för att länsstyrelserna kommer att utföra detta uppdrag?

Anf. 4 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Alexandra Anstrell för frågan. Jo, jag har stort förtroende för våra länsstyrelser. Jag har stort förtroende för alla de aktörer som just nu gör allt de kan för att samordna och stärka det civila försvaret.

Jag tycker dock att det är uppenbart att exempelvis kommuner och regioner behöver mer ledning, mer stöd och mer resurser för att klara av att leverera på sitt uppdrag. De både kräver och värdar om det. Jag tror att även Moderaterna får de signalerna.

Vi har de senaste åren haft ganska många kriser där det blivit uppenbart att det inte i första hand är till staten man kommer som medborgare. Det är ganska svårt att knacka på dörren hos staten. Man knackar på dörren hos sin kommun. Man knackar på där hemma, i den del av civilförsvaret som man har närmast sig själv. Det är också där stödet bör finnas.

Länsstyrelserna gör självklart ett fantastiskt jobb. Jag kommer själv från Gotland, där vi haft en total "försvarspilot". Vi vet att länsstyrelserna kommer att kunna leverera. Men kommuner och regioner behöver mer uppbackning och mer stöd. Det är också det som Riksrevisionen lyfter fram.

Jag tror att den enighet som vi har i stora delar av försvarsfrågan är en fantastisk resurs och möjlighet för Sverige. Men apropå oro, som Alexandra Anstrell lyfte fram, känner jag en oro när det gäller återuppbyggnaden av det civila försvaret och stärkandet av det totalförsvaret vi behöver. Det är inte så att kommuner och regioner lämnas därhän, men i akt och mening att stärka försvaret säger man ibland till medborgarna att skärpa

sig och stärka sig och till kommuner och regioner att leverera. Det kommer dock att behövas långt mer än så, herr talman.
(Applåder)

Anf. 5 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik:

Herr talman! Vad skönt att höra att Socialdemokraterna tror på länsstyrelserna! Det är de som har det övergripande uppdraget att ordna så att kommuner och regioner kommer framåt i de här frågorna och stödja dem i uppbyggnaden.

Det gäller också att man tar eget ansvar. Vissa kommuner har kommit väldigt långt, till exempel Västerås. Där har man trygghetspunkter som man har skickat ut information om till medborgarna – vart de ska ta vägen och så vidare. Det finns andra kommuner där man inte har gjort så. Man kan lära av varandra. Det är lite det som är tanken med länsstyrelserna också – kommunerna och regionerna ska ha det nätverket för att komma framåt tillsammans.

Man behöver även samarbeta med näringslivet. Sverige ser i dag inte ut som det gjorde för 30 år sedan. Därför är det viktigt att man som i exempelvis Västerås samarbetar med dem som har bensinstationer så att man ska kunna få tillgång till drivmedel även i händelse av kris eller krig. Man behöver ta det ansvaret i kommunerna. Behöver man hjälp kan man gå via länsstyrelserna.

Myndigheten för civilt försvar har skickat ut en broschyr till alla oss enskilda medborgare och till företag som har mer än fyra anställda om hur man ska agera i händelse av kris eller krig. Det har gått ut väldigt mycket information till allihop. Sedan finns det kommuner och regioner som inte har kommit särskilt långt. Det handlar också om att den enskilda kommunen behöver ta ansvar för sina egna kommunmedborgare så att de kan knacka på dörren till kommunen när det väl händer någonting, som Hanna Westerén säger. Men jag uppfattar inte att det finns förtroende för att man ska kunna göra det runt om i kommunerna. Då är frågan: Vilket stöd är det som Hanna Westerén efterfrågar?

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 6 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag fastnade på någonting som Alexandra Anstrell nämnde: det egna ansvaret. Det tycker jag figurerar väldigt ofta när vi pratar om försvar, framför allt totalförsvar. Jag tror att de flesta medborgare har gjort precis det de ska för att vara rustade när krisen eller kriget kommer, och jag vet att kommuner och regioner gör allt de kan för att klara av det här. Men vi kommer inte ifrån att staten måste hålla kommuner och regioner i handen – inte för att kommuner och regioner är svaga utan för att det behövs stark statlig ledning och styrning.

Vi kommer inte heller ifrån att detta också är en resursfråga. Det är delvis en annan debatt, och det har jag den största respekt för. Men jag kommer från en sjukvårdsregion där vi inte förmår leverera sjukvård i fredstid. Vi ska dock kunna göra det även i krigstid. Vi ligger på en extremt utsatt plats mitt i Östersjön.

Det är klart att vi behöver staten som garant för att vi ska kunna leverera sjukvård i totalförsvaret. Det som vi behöver göra är att i vissa avseen-

den, precis som Riksrevisionen pekar på, göra om, göra rätt och göra mer. Vi måste göra mer för att leverera tillsammans.

Riksrevisionen beskriver att den statliga styrningen har varit otydlig, splittrad och senfärdig. Det har kommuner och regioner dragits med i många år. Det är ett delat ansvar.

Jag tror att vi socialdemokrater är lite mer benägna att erkänna att det behövs mer, och vi är beredda att skjuta till mer. Vi är framför allt beredda att i det här sammanhanget kliva fram som den starka staten. Det är det jag tror att vi måste vara.

(Applåder)

Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande nummer 7. Det är något så viktigt som *Riksrevisionens rapport om den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad*. Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! För två dagar sedan var det årsdagen av den fullskaliga invasionen av Ukraina. Det har alltså gått fyra år sedan invasionen startade. Det har varit ett fruktansvärt krig.

Det är krig i vår egen världsdel. Vi ser hur krig går till as we speak. Just nu ser vi hur Ryssland inte bryr sig om de spelregler som finns. Man ger sig på civila, elförsörjning och sjukvårdsinrättningar.

Det visar varför diskussionen i dag och Riksrevisionens rapport är så viktiga. Militärt och civilt försvar är två sidor av samma mynt. Ni som lyssnar på läktaren och ni som tittar på sändningen av debatten vet att det är angeläget.

Vi har också en säkerhetstjänst som har varnat för att Ryssland, när det blir ett krigsavbrott i Ukraina, inom en tvåårsperiod kan ha förmågan till ett angrepp i närområdet. Det betyder att vi inte har all tid i världen.

Det vi ser i Ukraina är allt det förfärliga våldet och alla som dör, både civila och stridande. Det är en köttkvarn; ursäkt uttrycket, herr talman. Förra månaden var det 1 000 soldater i ryska armén som föll varje dag, 30 000 på en månad. De är inte längre kvar, utan de har fallit. Till det kommer mängder med civila.

Riksrevisionen visar, som flera talare har sagt innan, att det har varit en otydlig ledning av det civila försvaret. Det har varit bristfällig uppföljning och dålig samordning, och det har gått för långsamt.

Vi kan också påminna oss om vår historia. Vi hade ett väldigt starkt civilt försvar i vår historia. Efter kalla kriget gjordes det en stor neddragning av det militära försvaret men också av det civila försvaret. Det var i princip dött och begravet.

Vi har nu tagit viktiga steg. Riksrevisionen har visat att det har gått för långsamt att åtgärda bristerna. Det är ett typexempel på vad som egentligen inte får ske när man gör något viktigt. Det handlar om otydlig ledning, bristande uppföljning och dålig samordning. Så har det varit.

Det är ändå glädjande att vi kan konstatera att regeringen har tagit viktiga steg, men vi är inte färdiga. Det är viktigt att vi nu satsar mer pengar. Vi kommer att satsa 3 ½ procent på det militära försvaret och också 1 ½ procent på det civila försvaret.

Det är väldigt viktigt att skicka med pengar så att det inte bara blir ord utan att man ger stöd och ledning runt om i landet där det behövs.

Vi har kommit olika långt. Västerås nämndes, och Jönköping är ett annat ställe där man ligger före. Det är jätte viktigt. Det betonas nu att det måste övas.

Det är vid övningar som det visar sig vad som fungerar på riktigt – vad som är okej, vad som är sisådär och vad som är jättedåligt. Det behöver vi nu rätta till.

Det konstateras i vårt betänkande att det nu är bättre. Det är betydligt bättre ledning och bättre uppföljning. Vi har en egen myndighet – som för övrigt har bytt namn till Myndigheten för civilt försvar, med Mikael Frisell i spetsen – som är målinriktad och följer upp det civila försvarets olika delar. Det är något som nu förverkligas.

Det är väldigt glädjande. Med dessa ord yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag i dess helhet i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 8 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman, ärade ledamöter! Hej till alla er som lyssnar och tittar hemma, och såklart till statsrådet!

I dag debatterar försvarsutskottet civilt försvar med särskilt fokus på en rapport från Riksrevisionen om styrningen av det civila försvaret. Jag kommer att yrka bifall till reservation nummer 9, herr talman.

Herr talman! Samtidigt som vi står här och debatterar civilt försvar pågår kriget i Ukraina. I förrgår passerades dagen för fyra år av krig. Rysslands krig och attacker mot Ukraina har lärt oss att civil infrastruktur numera är ett mål i sig i krig.

Attacker mot bostäder, infrastruktur, el- och värmeförsörjning men också kyrkor, kulturlokaler och skolor är inte något som sker av misstag. Civil infrastruktur har blivit ett mål i sig i kriget, helt emot alla internationella konventioner.

Vi ser också katastrofen i kriget i Gaza. Under israelisk ockupation har bostäder systematiskt rivits av israeliska militären. Infrastruktur är sönderbombad, och sjukhus och skolor är förstörda.

På Västbanken sätts det i system att förstöra odlingar av olivträd. Det är gamla värdefulla träd med stor betydelse som både livsmedel och inkomst. Att förstöra åkermark, döda boskapsdjur och förhindra dricksvattenförsörjning är ett effektivt sätt att utsätta den civila befolkningen för en mycket stor press, tvinga den på flykt och orsaka svält. Allt detta slår direkt mot den civila befolkningen, i strid mot internationella konventioner.

Sjukvård, skolor, infrastruktur, energi, åkermark, kultur och religiösa samfund – allt detta är en del av det civila försvaret. Det civila försvaret är hela samhället, all samhällsviktig verksamhet.

Allt detta gör att det civila försvaret är väldigt stort och väldigt komplext. Det styrs på många olika nivåer och måste fungera både här och nu i vardagen och i olika former av kriser eller i värsta fall krig.

Vi såg under pandemin hur svårt det var att hålla igång samhället med framför allt personal. Det handlar också om alla de olika anpassningar som måste göras i tider av kris.

Alla kriser ser olika ut och slår mot olika delar av samhället. Ett krig innebär såklart också militära attacker och alla de skador som det ger.

Herr talman! Vi behöver ett robustare och starkare samhälle. Det är inget snack om den saken. De satsningar på civilt försvar som vi har sett de senaste åren är helt nödvändiga.

Komplexiteten i det civila försvaret kräver inte bara satsningar på materiel, lagerhållning och utbildningar. Det kräver också ett system för ledning, planering och sammanhållning av hela det civila försvaret.

En gång i tiden var Sveriges civila försvar väldigt starkt rustat och välplanerat. Sedan beslutade vi tyvärr att lägga ned allting. Det var beslut som vi i efterhand måste konstatera var väldigt dåliga.

Nu bygger vi upp det igen. Ständiga uppföljningar och utvärderingar måste göras, som i denna rapport från Riksrevisionen.

Herr talman! Vi lever i ett mycket sårbart samhälle. Vi har en pågående klimatkris. Vi vet att vi blir utsatta för cyberattacker varje dag. Infrastrukturen lider av en stor underhållsskuld. Det är ständiga avbrott i trafiken, vilket många av oss känner till. Sjukvårdskoerna är långa. Antalet vårdplatser är alldeles för få.

Sårbarheten ökar dessutom, på grund av privatiseringar och nedskärningar i stora, viktiga delar av vår välfärd. Privatiseringarna gör samhällsviktiga verksamheter svårare att styra vid en kris. Vinstjakten leder till att resurser hamnar i privata fickor i stället för att gå till det de var ämnade för. Vi behöver återta samhällsviktiga verksamheter i offentlig regi även för det civila försvarets skull.

Ständiga nedskärningar eller effektiviseringar, som man ibland kallar dem, gör att välfärden, som är grundplattan även för vårt civila försvar, helt enkelt är för dålig. Personalen går på knäna här och nu, i vardagen, och är utarbetade och underbemannade. Utifrån den situationen blir det väldigt svårt att växla upp på det sätt som behövs om en kris inträffar.

Vi behöver ha en fullt finansierad sjukvård och äldreomsorg framöver. Personalen behöver ha högre löner, bättre arbetsvillkor och tid för vidareutbildning så att fler vill arbeta i de samhällsviktiga yrkena, som det civila försvaret faktiskt bygger på. Man ska kunna jobba hela vägen fram till pensionen och känna stolthet och glädje varje dag när man går till jobbet. Det behövs marginaler för att kunna hantera en kris.

Herr talman! Naturkatastroferna vi ser runt omkring oss påminner oss om de enorma krafter som finns i flödande vatten och härjande eld och om den enorma förödelse som dessa naturkatastrofer innebär. I Östersjön finns ett ständigt överhängande hot om oljeutsläpp, vilket förekomsten av den ryska skuggflottan med dåliga fartyg såklart ökar på. Sådana stora naturkatastrofer riskerar människors liv och kan orsaka miljöförstöring och omfattande skador på egendom.

Vänsterpartiet menar att det är dags att se över styrningen även för räddningstjänsten. I dag är den kommunal. Med all respekt för alla kommuners arbete menar vi att det är dags att utreda ett förstatligande av räddningstjänsten. Vi har en statlig försvarsmakt och en statlig polis, men räddningstjänsten styrs av 290 olika kommuner.

Eftersom räddningstjänst är väldigt komplicerat för en liten kommun har kommunerna gått ihop i olika förbund för att styra räddningstjänsten. Det är minst sagt rörigt och svårt att överblicka. Det gör att räddningstjänsten i dag, trots det som lagen säger, är mer regional än kommunal.

Därför yrkar jag bifall till reservation nummer 9. Det behövs ett större statligt ansvar för räddningstjänsten.

Jag vill avsluta med att be statsrådet om ursäkt. Vi har möte om försvarsberedning klockan 13, och vi är nog flera som tyvärr kommer att lämna kammaren innan statsrådet hinner tala.

Anf. 9 GULAN AVCI (L):

Herr talman! I förrgår var det fyra år sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Den 24 februari 2022 är ett datum som för alltid kommer att vara inskrivet i Europas moderna historia. Det var dagen då den europeiska säkerhetsordningen kollapsade och landkriget återvände till vår kontinent.

Det har tvingat fram en nödvändig upprustning i Europa. Natoländerna har enats om att avsätta 5 procent av bnp till sina försvar, till både det militära och det civila försvaret.

I Sverige har vi dessutom något som är minst lika viktigt, herr talman. Vi har en bred politisk överenskommelse mellan riksdagens partier om försvarets långsiktiga finansiering men också om vårt gemensamma stöd till det ukrainska folket under denna mycket svåra tid. Det är både bra och nödvändigt. Ytterst handlar detta om statens mest grundläggande uppgift, som är att försvara medborgarnas säkerhet och trygghet.

Herr talman! I Ukraina ser vi varje dag vad krig innebär i praktiken. Det är inte bara strider vid fronten. Det är också sönderbombade el- och vatteninfrastrukturer. Det är avbrutna livsmedelstransporter, räddningstjänst som arbetar i rasmassor och sjukvård som måste skala upp på timmar. Och det är barn som försöker fortsätta sin skolgång i skyddsrum och ibland i tunnelbanesystemen under de svåraste stunderna.

Krig är ett stresstest för hela samhället och samhällets förmåga att motstå påfrestningar under pågående krig. Det är därför det civila försvaret är så viktigt och har en så viktig roll i att skapa trygghet i svåra stunder, stärka motståndskraften och bidra till ökad försvarsvilja bland befolkningen.

Herr talman! Det betänkande vi behandlar i dag rör regeringens skrivelse om Riksrevisionens granskning av den statliga styrningen av uppbyggnaden av det civila försvaret. Riksrevisionen pekar på att styrningen inte har varit tillräckligt effektiv under lång tid och att ansvarsfördelning, mål och finansiering ibland har varit otydliga. Det är befogade synpunkter som har lämnats in.

Detta håller regeringen givetvis med om i huvudsak när det gäller perioden fram till 2022. Det är viktigt att säga att det har hänt väldigt mycket sedan dess. Det civila försvaret monterades ned efter kalla kriget, och det tar tid att bygga upp igen. Men nu sker det, och det sker i snabb takt.

Regeringen har gjort civilt försvar till en tydlig prioritering. Vi har ett totalförsvarsbeslut med tydliga mål för det civila försvaret. Vi har en ekonomisk planeringsram som successivt ökar. Vi har gett myndigheter i uppdrag att stärka sin beredskap, och vi har en utbyggd struktur med beredskapssektorer och tydligare ansvar. Vi har återaktiverat civilplikten och tagit viktiga steg för att stärka försörjningsberedskapen, inte minst genom beredskapslager i livsmedelskedjan.

Bit för bit bygger vi mer motståndskraft och ett robustare Sverige. Det märks inte minst i de historiska anslagen under den här mandatperioden. Jag tycker att det är viktigt att påminna om hur anslagen såg ut 2022. Då låg de på 2,7 miljarder kronor. I dag är vi uppe i drygt 13 miljarder till det civila försvaret. Det är, för att använda ministerns för civilt försvars uttryck,

Prot. 2025/26:79
26 februari

*Riksrevisionens
rapport om den
statliga styrningen av
det civila försvarets
uppbyggnad*

en sjufaldig ökning mellan 2022 och 2028. Målet är att från 2028 ha en avsättning till det civila försvaret på uppemot 15 miljarder årligen.

Därför blev jag lite förvånad när jag lyssnade på den socialdemokratiska representanten, som gav sken av att det händer för lite. Det må ha varit så under de år som Socialdemokraterna styrde Sverige och ansvarade för dessa frågor. Men ingen kan med hedern i behåll säga att det sker för lite under de här åren.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis särskilt lyfta fram en aspekt som riskerar att hamna i skymundan i totalförvarsdebatten. Det handlar om skolan. I Ukraina ser vi hur barn sitter i skyddsrummen och fortsätter sina lektioner när flyglarmet har gått. Det är en stark påminnelse om att utbildning inte kan sättas på paus i flera år och att barns utbildning inte går i repris.

Därför behöver vi i Sverige fundera närmare på hur skolväsendet kan fungera även vid svåra påfrestningar, till exempel vid elbrist, cyberangrepp, störningar i transporter eller i värsta fall krig. Det handlar om lokaler, digitala lösningar, beredskapsplaner och personalförsörjning.

Men ytterst handlar det om något större, om att ge barn stabilitet och framtidstro när omvärlden skakas. Ett fungerande skolsystem är också en del av Sveriges motståndskraft. Det handlar inte minst om vår framtid som en fortsatt stark kunskapsnation.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det civila försvaret är viktigt. Det är inget komplement till det militära försvaret. Det utgör hela vårt totalförsvaret. Därför är det så viktigt att vi pratar om både det militära försvarets upprustning och den viktiga funktion som det civila försvaret har.

Ska Sverige vara ett land som fungerar även när det utsätts för svåra påfrestningar är det viktigt att vi har ett starkt totalförsvaret, att vi bygger trygghet, att vi skapar motståndskraft och att vi stärker försvarsviljan för att värna vår demokrati och vår frihet.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 10 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman och statsrådet! Det civila försvaret är verkligen all verksamhet som bedrivs runt om i landet. Det gäller alla – vi är alla en del av det civila försvaret. I det civila försvaret är planering, övning, ansvar och styrning det absolut viktigaste.

I den riksrevisionsrapport om den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad som vi diskuterar i dag beskriver Riksrevisionen, som tidigare kollegor har pratat om, att det fram till nu har funnits en otydlighet i ansvar och styrning. Detta är också något jag får höra mycket när jag reser runt i landet och träffar kommuner, regioner och organisationer.

Regeringen har till våren aviserat en proposition vid namn *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* med åtgärder inom detta område. Det är väldigt bra. Det måste bli tydlighet när det gäller ansvar, styrning och ekonomiska medel till kommuner och regioner. Vi i Centerpartiet kommer att läsa propositionen noga. Det måste bli ännu mer verkstad framöver, och vi måste alla jobba tillsammans för att stärka det civila försvaret i hela landet.

Herr talman! Centerpartiet anser att förmågan till ledning i totalförsvaret behöver utvecklas både inom alla ledningsnivåer och mellan nivåerna. Förmågan att fatta beslut vid osäkra situationer behöver utvecklas på alla nivåer – allt från kriser som inträffar i kommuner och regioner runt om i landet till större och allvarigare händelser. Det behöver ske såväl lokalt och regionalt som kopplat till det politiska ledarskapet i regering och riksdag.

För att detta ska bli möjligt behöver styrningen av den fredstida krisberedskapen bli tydligare och mer reglerad och hänga samman med hela totalförsvarsperspektivet. Centerpartiet anser att en sömlös övergång med minskade sårbarheter och otydligheter kring roller, ansvar och regelverk är nödvändig. Det är av yttersta vikt att mandat är kända och övade i förväg. Just att öva går inte att göra för mycket.

Centerpartiet står bakom det som Försvarsberedningen har skrivit i sina rapporter sedan flera år tillbaka: Planerar vi för krig klarar vi också en kris. Detta ska självklart gå hand i hand.

Herr talman! Centerpartiet anser att beslutsfattandet på kommunal och regional nivå är av avgörande vikt. Därför anser vi att en översyn bör göras av hur kommun- och regionpolitiker i kommun- och regionstyrelser runt om i landet ska kunna fullfölja sina uppdrag under höjd beredskap och krig.

Under höjd beredskap och krig har både kommun- och regionstyrelserna det politiska ansvaret för all ordinarie verksamhet och för sina respektive delar av det civila försvaret. Centerpartiet anser därför att frågan om hur man ska krigsplacera politiska företrädare runt om i landet bör ses över.

Herr talman! Det fruktansvärda som händer i Ukraina måste få ett slut. Vi har stöttat och hjälpt Ukraina fram till nu och ska fortsätta göra det framåt. Samtidigt kan vi lära oss saker av Ukraina, kopplat både till det militära och det civila försvaret.

Det civila försvaret på hemmaplan är något som alla behöver ha i beaktande. Alla måste känna att de är en del av det. Jag vill särskilt lyfta att det offentliga, näringslivet och civilsamhället tillsammans måste arbeta för att vi ska stå starkare tillsammans och klara av tuffa och svåra påfrestningar om så blir fallet.

Herr talman! När nu Försvarsberedningen har startat sitt arbete är det viktigt att vi följer detta och ser hur totalförsvarsuppbyggnaden går. Deras arbete måste fortsätta och bli ännu bättre. Jag vill – och det är ett tydligt besked även från Centerpartiet – att vi fortsätter ha bred enighet i de frågor som rör uppbyggnaden av totalförsvaret. Det är tillsammans vi står starkare mot främmande makt och mot sårbarheter i samhället.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 2.

Anf. 11 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Denna rapport från Riksrevisionen är mycket viktig då den belyser frågan om huruvida styrningen av det civila försvarets uppbyggnad har varit effektiv och ändamålsenlig. Det har den inte, enligt Riksrevisionen.

Vi kan se tillbaka några år. När Miljöpartiet kom i regeringsställning 2014 fanns det inget i statsbudgeten som hette civilt försvar. Det civila

försvaret var helt enkelt nedlagt. När Miljöpartiet och Socialdemokraterna hade regeringsmakten började vi bygga upp det från 2018. Det bör nämnas att det var från väldigt små summor – jag tror att det var 400 miljoner första året, att jämföra med dagens nästan 13 miljarder. Det är bra att det nu läggs så mycket pengar på det civila försvaret.

Det var först 2022 som den stora strukturreformen kom gällande civilt försvar. Det var också väldigt bra och välkommet.

Herr talman! Att vi behöver ha ett starkt civilt försvar är vi nog många som tycker, såväl i fred som i kris och krig. Rysslands fasansfulla invasionskrig i Ukraina, som nu pågått i över fyra år, har på ett tydligt sätt visat att ett starkt civilt försvar är en mycket viktig del i ett lands motståndskraft i ett krig.

Men det civila försvaret behövs inte bara för att förbereda oss för krig utan också för fredstid och vid kriser. Det kan vara allt från naturkatastrofer i klimatförändringarnas spår till oljeutsläpp och annat. Det kan till och med räcka med lite snö i Skåne, herr talman.

I dag måste vi rusta oss för att möta allt från cyberhot till de ökade hybridattacker mot vårt samhälle. Nya frågor tillkommer hela tiden. Den senaste tiden har frågan om vårt behov av att själva ha rådighet över systemkänsliga uppgifter kommit i fokus, vilket bland annat betyder att vi inte kan förlita oss på att de molntjänster vi alla använder oss av ska ägas av några stora techjättar i USA. Sverige och EU måste helt enkelt ta fram bättre lösningar som vi själva har rådighet över. Vidare måste beredskapsstrukturen utvecklas, och en rad olika myndigheter måste på ett helt nytt sätt ta ansvar för sin del av uppbyggnaden av det civila försvaret.

Herr talman! Hela utskottet står till min glädje bakom uppfattningen att regeringen måste bli bättre på en rad områden. Det gäller till exempel hur regeringen lyckas uppfylla de mål som är bundna av riksdagen inom området civilt försvar och om de uppnåtts eller inte. Det är inte helt lätt att hitta information om vad regeringen gör inom en rad olika politikområden som är riksdagsbundna. Därför är det bra att vi i utskottet är eniga om denna uppmaning till regeringen att göra detta enklare.

Det är också bra att regeringen i huvudsak säger att den statliga styrningen och uppbyggnaden av det civila försvaret inte varit tillräckligt effektiv. Det visar att det finns en medvetenhet i regeringen om denna fråga.

Herr talman! Det finns givetvis mycket att säga om det civila försvaret, men jag vill särskilt peka på två punkter där vi från Miljöpartiet har viktiga politiska frågor i en motion från den allmänna motionstiden som tas upp i detta betänkande.

Den första gäller frågan vilken roll den nya Myndigheten för civilt försvar ska ha gällande ansvaret för exempelvis sanering av olja med mera på land och i kustmiljö vid en oljekatastrof. En sådan katastrof får alltid stora ekologiska och ekonomiska följder, men man kan minimera skadorna genom att agera rätt och snabbt.

I dagsläget ligger ansvaret att leda saneringsarbetet på kommunerna, men det anser jag inte räcker. Alla kommuner har inte den kompetens eller utrustning som behövs för att klara ett stort oljeläckage. Även om länsstyrelserna och Myndigheten för civilt försvar hjälper till anser jag att det är en alltför stor börda för kommuner att bära som huvudansvariga. Det behövs helt enkelt ett statligt huvudansvar för att minimera riskerna för stora ekologiska katastrofer. Miljöpartiet föreslår därför att Myndigheten för ci-

vilt försvar får ett nationellt samordningsansvar för sanering av olja och andra substanser på land och i kustmiljön.

Jag tycker inte heller att det räcker med det som regeringen har gjort och som Tidögänget i riksdagen ställer sig bakom, nämligen att verksamhet som rör skydd mot olyckor ska bedrivas i en egen del av den nya myndigheten. Det kan vara ett bra förstasteg, men det bästa vore givetvis om det finns ett uttalat nationellt samordningsansvar för Myndigheten för civilt försvar.

Herr talman! Den andra frågan handlar givetvis om pengar. Tycker man att motståndskraften i samhällsfunktionerna måste öka kommer det att kosta. Fler insatser behöver vidtas för att förebygga kriser, och det civila försvaret behöver stärkas.

I Riksrevisionens slutsatser som vi nu diskuterar anges att finansieringen av det civila försvaret inte har gett förutsättningar för ett långsiktigt och effektivt arbete. Miljöpartiet delar denna uppfattning. Det anges också att många myndigheter har saknat långsiktighet samt, kanske mest gravande för regeringen, att regeringen i sina myndighetsdialoger inte har lyckats förtydliga vad som förväntas av respektive myndighet. Så kan det inte få vara.

Herr talman! Efter perioden som Riksrevisionen har granskat har dock saker och ting hänt. Det finns en försvarsuppgörelse från förra året mellan alla riksdagens partier, där 50 miljarder kronor avsätts till det civila försvaret till och med 2030. Det är bra och något som Miljöpartiet verkligen kämpade sig till i försvarsuppgörelsen. Mer pengar ökar möjligheten att stärka den civila försvarsförmågan. Det civila försvaret behöver bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, både för att minska samhällets sårbarhet och för att stärka förmågan i beredskap. Jag hoppas därför på de fortsatta diskussionerna i Förvarsberedningen om hur dessa 50 miljarder kronor till civilt försvar ska användas, och jag ser med tillförsikt fram emot en bättre styrning och effektivitet inom det civila försvaret framöver.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men jag yrkar enbart bifall till reservation 6 under punkt 5.

Jag vill precis som föregående talare Hanna Gunnarsson också be om ursäkt till ministern för att jag nu kommer att lämna kammaren på grund av ett möte med just Förvarsberedningen.

Anf. 12 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)
replik:

Herr talman! Jag kan inte motstå att ställa frågan till en person som var med på den tiden. Riksrevisionsrapporten utgör en mycket svidande kritik mot att nästan ingenting hände med det civila försvaret under tidigare regering. Det är precis som Ulf Holm säger här, nämligen att när Miljöpartiet trädde in i regeringen 2014 fanns inte civilt försvar med i budgeten. Men så fortsatte det att vara under hela den mandatperioden. Det tillfördes inte några riktade medel till det civila försvaret. Här finns all möjlighet att idka självkritik för Ulf Holm.

Hur kommer det sig att riksdagen fattade ett försvarsbeslut och den dåvarande regeringen inte valde att tillskjuta några öronmärkta medel för det civila försvaret? Det är en del av kärnan i den kritik som Riksrevisionen framför. Säkerhetsläget hade börjat försämrans markant i och med den förs-

ta annekteringen av Krim och de östra delarna av Ukraina från Rysslands sida. Ändå gjorde dåvarande regeringen mycket lite eller rent av ingenting för att stärka det civila försvaret initialt.

Om Ulf Holm får chansen att vara självkritisk, vad skulle han säga borde ha gjorts annorlunda av den regering han själv var en del av som statssekreterare?

Anf. 13 ULF HOLM (MP) replik:

Herr talman! Det Carl-Oskar Bohlin säger är naturligtvis helt rätt. Mycket borde ha hänt tidigare. Men vi kom också till ett bord där det inte fanns någon punkt i statsbudgeten för civilt försvar. Det var helt nedmonterat. Vi hade då olika diskussioner om hur det skulle byggas upp.

I efterhand kan jag bara säga: Ja, vi borde ha byggt upp det civila försvaret snabbare, avsatt mer pengar och jobbat mer effektivt med att försöka bygga upp verksamheten. Det kom helt enkelt igång för sent. Vi i Miljöpartiet har varit självkritiska till att vi inte gjorde mer då, inte minst med tanke på det ministern för fram: Krimannekteringen 2014. Vi borde ha agerat snabbare på de signaler som kom redan då. Där får vi vara självkritiska; vi gjorde inte tillräckligt. Mycket mer kan göras.

När Carl-Oskar Bohlin tog över som minister hade mer kunnat hända. Det är lite jobbigt för en minister att läsa att myndighetsdialogerna inte har fungerat tillfredsställande och att myndigheter inte förstår vad de ska göra för uppbyggnaden av det civila försvaret. Där ligger ett stort ansvar även på nuvarande minister att agera.

Anf. 14 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Jag tror att alla svenskar kan instämma i att det är jobbigt att läsa en riksrevisionsrapport som konstaterar att det under åtta års tid nästan inte hände någonting på området. Granskningen kritiserar framför allt tiden fram till 2022. Den stannar precis innan regeringen presenterade den treåriga civila ramen och försvarsbeslutet som fattades i december 2024. Granskningen pågick i princip fram till dess att de stora förändringarna för det civila försvaret började äga rum. Men det väcker fortfarande frågan om varför så lite hände under åtta års tid när oppositionen nu påstår sig vara det civila försvarets största vänner.

Jag välkomnar naturligtvis positionsförflyttningen i allt väsentligt, och jag välkomnar att oppositionen ansluter sig till att prioritera det civila försvaret. Tittar man bakåt i tiden kan man konstatera att mycket lite hände när ni själva hade chansen att bestämma. Det väcker naturligtvis en oro för vad som skulle hända om Sverige fick en annan regering bestående av röd-gröna partier. Är det här läpparnas bekännelse i opposition, eller kan man utlova att man tänker fortsätta att satsa på det civila försvaret? Jag som väljare i Sverige skulle vara tveksam.

Anf. 15 ULF HOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag var självkritisk, men jag kan naturligtvis spåka mig lite mer om det känns nödvändigt.

Vi borde alla ha gjort mycket mer efter första annekteringen av Krim-halvön 2014. Vi borde ha agerat mer, men inga politiker gjorde det. Jag har inte gått och tittat efter om det finns budgetäskanden från exempelvis

Moderaterna i följdmotioner på budgeten 2015. Vi kan gå in och titta, men det skulle förvåna mig om det ligger några pengar till civilt försvar.

Vi vaknade alla för sent. Där är vi helt överens. Men vi måste också se till att nu ta stegen för att bygga upp detta tydligare. Precis som jag nämnde var Miljöpartiet drivande i försvarsuppgörelsen för att särskilda pengar skulle läggas på det civila försvaret och som Försvarsberedningen ska fördela fram till 2030. Jag utesluter inte att det kan behövas ännu mer resurser längre fram eftersom behoven är så pass stora. Vi märker nu vilken otrolig press det ligger på olika sektorer i hela samhället. Det är allt från cyberhot till hybridattacker. Det finns otroligt mycket att göra.

Det är därför så väsentligt att se hur viktigt det civila försvaret är för totalförsvaret och att det behövs tillsammans med det militära försvaret.

Jag är helt övertygad om att det med en ny regering, där Miljöpartiet är med, kommer att se bra ut för de delar av samhället som jobbar med civilt försvar och för samhällsorganisationerna.

Anf. 16 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Kära åhörare, publik på läktaren och riksdagsledamöter!

Vi lever i en tid då vår säkerhet inte längre kan tas för given. Vår omvärld kännetecknas av ett av de största krigen på europeisk mark sedan andra världskriget och ökade spänningar. En bred palett av hot möter det svenska samhället. Osäkerheten i omvärldsutvecklingen är större än på länge.

För att förstå den kritik som Riksrevisionen riktar mot den historiska hanteringen av det civila försvaret behöver man titta bakåt och se var vi kommer ifrån. Vid granskningsperiodens början var det civila försvaret i praktiken helt nedlagt. Det var med facit i hand ett mycket stort politiskt misstag att lägga ned det svenska totalförsvaret.

År 2015 fattade riksdagen beslut om att totalförsvaret skulle återuppstå. Det militära försvaret var vid det laget kraftigt omformat från territorialförsvaret till expeditionärt insatsförsvaret. Det civila försvaret var helt och hållet nedlagt, minutöst uppeldat och bortkastat. Finansieringen ströps, lagarna skrevs i vissa fall om, strukturerna avvecklades och kompetensen försvann. Omfattningen av nedmonteringen var total.

Man hade kunnat tro, när riksdagen beslöt att det civila försvaret skulle återuppstå, att politiskt fokus skulle riktas mot denna uppgift både i termer av allokerade ekonomiska resurser och genom politisk styrning och prioritering. Så skedde emellertid inte. Om man ska uttrycka det krasst hände nästan ingenting.

Det civila försvar som växte fram omedelbart efter 2015 var i allt väsentligt byggt på Powerpoints och goda intentioner. Pengarna till substantiella investeringar i sådant som bygger faktisk förmåga och robusthet och gör vårt samhälle mer stöttåligt lyste med sin totala frånvaro.

Som jag nämnde tidigare var anslaget till det civila försvaret under den socialdemokratiska regeringens första mandatperiod i praktiken noll. Det tillfördes inga särskilda medel för det civila försvaret. Sedan började det tillföras pengar i marginalen men fortfarande oerhört blygsamma resurser i förhållande till vilken stor uppgift det här är för myndigheter, regioner och kommuner. Det är precis det som har efterlysts i debatten och diskussionen i dag.

När regeringen som jag representerar tillträdde var anslaget till det civila försvaret 2,7 miljarder kronor årligen, som vi har hört i kammaren tidigare. I år uppgår anslaget till ungefär 13 miljarder kronor, och om bara ett par år kommer vi att komma upp i en nivå på 20 miljarder kronor. Regeringen har alltså på mycket kort tid sjufaldigat resurserna till det civila försvaret.

Vi ser nu hur investeringarna i mycket rask takt kommer till det civila försvaret och hur förmågan ökar. Lejonparten av förmågeökningen vi ser i det civila försvaret har uppstått efter den period Riksrevisionen har granskat. Granskningsperioden sträckte sig från 2015 fram till ungefär september 2024. Efter det har vi fattat ett försvarsbeslut. Efter det har vi presenterat en civil ram, det vill säga gjort det som efterlystes i Riksrevisionens rapport redan innan den hade kommit. Det beror på att det fanns uppenbara brister i det civila försvar vi fick ära.

Vi har också förtydligat det som gäller för styrningen. Vi har två nya beredskapssektorer. Vi har ett antal nya beredskapsmyndigheter. Vi har omformat det tidigare MSB till Myndigheten för civilt försvar till att tydligare bli den toppnod som det civila försvaret saknade på myndighetsnivå.

Vi har vidtagit en lång rad åtgärder för att komma till rätta med de brister vi fick ära från tidigare regering. Det är viktigt givet det allvarliga omvärldsläget att både bygga förmåga och använda skattepengar på ett ansvarsfullt och rimligt sätt.

Herr talman! Den här riksrevisionsrapporten präglas i stora delar av likheter med den riksrevisionsrapport vi fick för något år sedan, som rörde det nationella cybersäkerhetsarbetet. Den innehöll i princip samma typ av kritik mot dåvarande regering. Granskningsperioden var 2017–2022. Man konstaterade att arbetet med cybersäkerhet, som också är en del av det moderna civila försvaret, inte hade fungerat på grund av bristande politisk styrning, medelstilldelning och samordning och ett nationellt cybersäkerhetscenter som inte levde upp till förväntansbilden.

Det här tecknar tyvärr en bild av hur dessa frågor tidigare inte varit tydligt prioriterade. Som jag nämnde välkomnar jag naturligtvis att oppositionen nu ser behovet av ett starkt civilt försvar. Men det får nog sägas, herr talman, att det är den här regeringen med stöd av Sverigedemokraterna som för första gången har tagit på sig ledartröjan när det gäller att bygga upp det civila försvaret på allvar.

Är vi i mål? Naturligtvis inte. Vi arbetar mot ett rörligt mål. Vi har fortfarande en skuld att arbeta av och komma i kapp med, men vi är en god bit på vägen. Vi har adresserat i princip alla kritikpunkter i Riksrevisionens rapport. Jag välkomnar därför rapporten. Jag välkomnar debatten och diskussionen som följer i dess kölvatten. Men det är viktigt att komma ihåg varifrån vi kommer och var vi befinner oss nu.

Herr talman! Jag vågar tillförsäkra alla som lyssnat på debatten att Sverige har en betydligt högre robusthet och en betydligt högre stöttålighet när det kommer till att hantera problem över hela hotskalan än vad vi hade för bara några år sedan.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

Anf. 17 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! För tydlighetens skull ska jag inleda med att säga att ordningen för hur vi arbetar med de här frågorna i utskottet innebär att vi debatterar ett motionsbetänkande i dag. Regeringens proposition på området ligger på riksdagens bord, men den debatteras separat senare.

De förslag och den politik som jag kommer att lyfta fram i anförandet nu handlar om saker som ligger i regeringens proposition. Jag vill förtydliga detta om någon undrar varför Sverigedemokraterna inte har några reservationer i betänkandet trots att vi pratar om en massa saker som vi avser att göra.

Herr talman! Den helrenovering av regelverket för arbetskraftsinvandring som just nu genomförs av regeringen och Sverigedemokraterna är absolut nödvändig. De regler vi ärvde från Alliansens respektive Socialdemokraternas tid vid makten var fullständigt absurt naiva inför de problem med fusk, missbruk och handel med både människor och uppehållstillstånd som har varit uppenbara i Sverige under lång tid. Problemen är inte helt och hållet åtgärdade än, men vi har kommit en bra bit på vägen.

Det system vi hade gjorde att de personer som står längst från arbetsmarknaden – som inte minst vänsterpartierna till och från låtsas bry sig om – hade extra svårt att hävda sig eftersom de i praktiken konkurrerade med låglönearbetskraft från hela världen samt att oseriösa företag kunde skaffa sig inkomster och göda den svarta ekonomin.

Det system vi hade innebar att den som ville ta hit en arbetskraftsinvandrare inte behövde betala mer än 13 000 kronor per månad. Det gjorde det möjligt att hämta hit arbetskraft till i princip vilket yrke som helst, alltså även yrken som kräver nästan ingen eller ingen utbildning alls och ingen arbetslivserfarenhet över huvud taget.

En konsekvens av detta blev att fattiga och ibland ganska desperata människor från världens minst utvecklade länder accepterade att komma till Sverige och jobba gratis, ofta på fullständigt oacceptabla villkor och inte sällan för en arbetsgivare som hade rötter i samma land. Man accepterade att göra detta i fyra år för att därefter kunna ansöka om permanent uppehållstillstånd i Sverige och sedan säga upp sig och gå över från arbete till bidrag.

Ett annat vanligt upplägg har varit att en person som har lite mer pengar helt enkelt köper ett anställningskontrakt i Sverige för att kunna flytta hit, en så kallad skenanställning genom ett arbetslivskriminellt företag.

Genom ett enda regelverk lyckades alltså Socialdemokraterna och, för att vara rättvis, de borgerliga partier som drev igenom detta system från första början skapa förutsättningar för ren människohandel, öka bidragsberoendet och utanförskapet, skapa förutsättningar för svarta inkomster och företagskriminalitet och försämra andra lågutbildade migranters möjligheter att konkurrera på svensk arbetsmarknad – och, i tillägg till detta, naturligtvis försämra villkoren för vanliga svenska arbetstagare, som pressas nedåt när utbudet av arbetskraft är i praktiken helt obegränsat.

Till råga på allt detta ser det nu ut som att tre av fyra partier på vänstersidan vill gå tillbaka till den ordning som rådde då, vilket naturligtvis vore fullständigt förödande.

Frågan är då: Vad gör regeringen och Sverigedemokraterna åt detta? Vi angriper det här problemet på flera sätt. Vi höjer nu i år lönekravet i två steg, till 90 procent av medianlönen – motsvarande ungefär 34 000 kronor per månad. På vilket sätt hjälper det mot missbruk? Det är en fråga jag brukar få ganska ofta. Jo, genom denna ökning sällar vi helt enkelt bort yrken som kräver kort eller ingen utbildning, vilket utgör de grupper där risken för utnyttjande och skenanställningar är som störst. Det är väldigt ovanligt att företag som anställer kvalificerade ingenjörer fuskar med uppehållstillstånd eller säljer svenska uppehållstillstånd.

Den praktiska effekten av detta kan vi se redan i dag, när kravet är på ungefär 28 000 kronor i månaden. År 2022 beviljades cirka 700 arbetstillstånd för en yrkesgrupp som i Migrationsverkets statistik kallas städare och hemservicepersonal med flera, yrken som i princip inte kräver någon utbildning alls. Vi hämtade alltså hit 700 sådana personer 2022. För 2025 var siffran 170, och för 2027 hoppas jag att siffran ska vara noll. Så länge som vi har hundratusentals semianalfabeter som lever på bidrag i Sverige är det fullständigt absurt att hämta hit personal från andra sidan planeten för att göra jobb som inte kräver någon utbildning över huvud taget. Det är ren galenskap, och det är alltså detta som tre av fyra vänsterpartier vill gå tillbaka till.

Vi inför dessutom ett helt nytt lönekrav för personer som har tillstånd för säsongsanställning. Dessa personer omfattas i dag av det gamla lönekravet på 13 000 kronor per månad. Det kommer att höjas till lägsta lönen enligt kollektivavtal i aktuell bransch, vilket innebär ett lyft på runt 10 000 kronor per månad vid en heltidsanställning.

Vi har också skapat en möjlighet för regeringen att förordna om att helt utesluta vissa yrkesgrupper från arbetskraftsinvandring. Det rör sig om de grupper där risken för missbruk har varit som mest uppenbar.

Ett exempel är yrken inom personlig assistans, vilket beror på ett fenomen som brukar kallas för brukarimport och som har varit väldigt vanligt i Sverige. Brukarimport är en sorts människohandel med handikappade personer som importerats till Sverige, ofta som anhöriga till arbetskraftsinvandrare, för att sedan bli brukare i ett arbetslivskriminellt assistansbolag. Inte sällan är dessa bolag dock mer intresserade av pengarna än av att faktiskt utföra någon assistans, vilket har lett till att de här personerna sedan har lämnats åt sitt öde i en tom lägenhet i något utanförskapsområde någonstans – extremt tragiskt.

Hur detta har kunnat fortgå och hur det är möjligt att ett normalt fungerande land år efter år har sett mellan fingrarna är en fråga som naturligtvis måste ställas till Socialdemokraterna. Detta är ett fenomen som blev känt framför allt under deras tid vid makten. De gjorde dock exakt noll saker för att göra något åt det.

Vi inför ett krav på heltäckande sjukförsäkring; det är inte ett krav i dag. Detta gäller för personer som stannar i Sverige en så kort tid att de inte omfattas av den ordinarie sjukförsäkring som kommer av att man folkbokför sig här i landet.

Vi inför dessutom en regel om att arbetstillstånd ska vägras ifall arbetsgivaren har dömts för brott enligt utlänningslagen. Det handlar naturligtvis i första hand om personer som har ålagts att betala en särskild avgift för att de har ertappats med att anställa illegala personer. Att vi inte har en sådan regel i dag är naturligtvis fullständigt absurt. Om du anställer illegala är det rimligt att anta att företaget är så pass oseriöst att det inte borde få hämta in arbetskraft från tredjeländer. Det är fullständigt självklart. Varför vi inte har en sådan regel i dag är ytterligare en fråga som måste ställas till andra partier än mitt eget.

Vi inför dessutom två nya brottsrubriceringar, som en liten bonus: exploatering av utländsk arbetskraft och handel med arbetstillstånd.

Den första av dessa brottsrubriceringar tar sikte på den situation som jag beskrev inledningsvis, där personer är villiga att jobba gratis eller på fullständigt oacceptabla villkor för att få ett uppehållstillstånd. I de nya förarbetena beskrivs det som att ha en utlänning anställd under uppenbart orimliga villkor men utan krav på användande av ett otillbörligt medel såsom tvång, vilseledande eller utnyttjande av arbetstagarens situation.

Rekvisitet om otillbörliga medel är det som gäller för brottet människohandel, och det är därför den nya brottsrubriceringen införs. Brottsrubriceringen människohandel är väldigt svår att tillämpa i dessa situationer, och det beror just på det här otillbörlighetsrekvisitet, som i princip är omöjligt att bevisa om inte arbetstagaren själv är villig att vittna i rätten. Eftersom det här är ett upplägg som dessa arbetstagare tyvärr ofta accepterar vill de helt enkelt inte vittna, och därför är det svårt att döma för människohandel.

Den andra brottsrubriceringen, handel med arbetstillstånd, tar sikte på den situation där en företagare i Sverige hjälper personer att få anställning här mot en avgift som inte står i proportion till värdet av tjänsten. Syftet är att komma åt situationer där personer i praktiken säljer uppehållstillstånd genom skenanställningar.

Avslutningsvis, herr talman: Den totala handlingsförlamning som förhärskade på Justitiedepartementet på detta område under förra mandatperioden är uppenbarligen helt borta, för nu händer det helt plötsligt saker. Regler som i och för sig borde ha införts för mer än tio år sedan och som Sverige desperat behöver kommer nu i snabb takt. Redan nu känner i alla fall jag att vi kan se tillbaka på den här mandatperioden med en hel del stolthet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Nima Gholam Ali Pour (SD).

Anf. 18 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Och tack för senast till ledamoten Aspling!

Det var mycket stolthet här. Men vi kan också konstatera att det finns de ute i verkligheten som inte riktigt håller med om hur fantastisk den här regeringen är när det gäller arbetskraftsinvandringen. Företagarna kallar politiken för samhällsekonomisk idioti. Stockholms Handelskammare är lite mer koncisa och nöjer sig med att bara säga idioti.

Jag kan ge ett exempel. Företaget Bruzaholms var i går ute i Dagens industri, tror jag att det var. Det är ett gjuteri som har funnits i Sverige sedan 1660-talet. Det var en lite speciell tid i Småland, kopplat till det danska och sådant. Men de har i alla fall varit där sedan 1660-talet. Nu

håller regeringen på att underminera deras verksamhet genom att utvisa deras nyckelkompetens, personer som det tar sju år att utbilda. De lämnar nu företaget på grund av regeringens politik.

Man kan undra lite över varför det är så otroligt viktigt att göra sådana saker och hur det gör Sverige bättre. Det är den stora frågan, som vi inte riktigt har kunnat få svar på i dagsläget.

En annan fråga är varför det är viktigt att straffa Jämtland hårdare än Stockholm. Ledamoten bor ju i Stockholmsregionen, och det kan vara trevligt. Det kan också vara trevligt att bo i Jämtland, Dalarna eller Norrland – och även i Skåne, kan jag säga.

Jag kan bara konstatera att medianlönen i exempelvis Jämtland är mycket lägre än i Stockholm. Lönen för samma jobb är lägre än i Stockholm. Det vill säga att den människa som får stanna om hon jobbar i Stockholm ska utvisas om hon jobbar i Jämtland, i Norrland, i Dalarna, på Gotland och så vidare.

Varför hatar man resten av Sverige så mycket att man driver igenom en Stockholmsbaserad politik på det här området? Det förstår jag inte.

Anf. 19 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Att påstå att vi skulle hata Jämtland på grund av att lönenivåerna generellt är lite lägre där tycker jag är att ta i från tårna.

Ett lönekrav som ligger över det som vi hade tidigare är absolut nödvändigt för att vi ska komma åt de problem med korruption och missbruk av reglerna som har varit uppenbara i Sverige. Jag redogjorde i mitt anförande för hur personer kommer från några av världens fattigaste länder och låter sig utnyttjas. De jobbar gratis i fyra år för att få permanent uppehållstillstånd i Sverige, vilket naturligtvis har ett stort ekonomiskt värde för dem eftersom de sedan kan leva vidare på bidrag här. Det systemet är fullständigt oacceptabelt.

Det enda sättet att komma åt detta är att ha en högre lönetröskel. Det finns tyvärr inga andra bra sätt att komma åt det.

Att detta sedan disproportionellt påverkar områden i Sverige där medianlönen är lägre är en konsekvens som inte går att undvika. Det är helt enkelt omöjligt.

Ledamotens argument är ungefär som att säga att den som vill ha en hög skatt på drivmedel hatar människor som bor på landsbygden därför att de har lägre inkomster så att det proportionellt sett blir dyrare att köra bil där. Argumentet är fullständigt idiotiskt.

Det hade varit omöjligt att ha en lägre lönetröskel för företag på vissa platser i landet.

Sedan har vi frågan vilken arbetskraft som kommer. Om det krävs sju år för att utbilda en person måste det handla om en högutbildad människa. Har personen alltså jobbat i sju år och fortfarande inte kommit upp i medianlönen måste det handla om ett område med ganska låga löner.

Sedan måste man också ställa sig frågan om det verkligen är omöjligt att hitta en person som jobbar inom branschen i EU. Jag tror att ledamoten från Centerpartiet talade om ett metallgjuteri. Är det verkligen omöjligt att hitta en person som kan göra detta i Europeiska unionen, med över 500 miljoner invånare? Jag tror inte det.

Jag tror att de här företagen egentligen är väldigt intresserade av en situation där de har en fyra år lång provanställning. Jag tror att det är det som kittlar dem.

Prot. 2025/26:79
26 februari

Arbetskraftsinvandring

Anf. 20 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Detta med hatet var kanske lite att ta i. Jag beklagar det.

Ledamoten säger att det inte går att undvika att ha ett system som skapar dessa effekter, där man alltså inte tar hänsyn till regionala löneskillnader. Då ska jag berätta om en sak som heter den svenska modellen.

Kollektivavtal, som finns i Sverige och nordiska länder överlag, bygger faktiskt på att man utifrån regionala förutsättningar skapar lönenivåer som är rimliga där. Det innebär alltså att lönerna, som jag påpekade nyss, är lägre i Jämtland, på Gotland etcetera än i Stockholm.

Jag, som ändå är relativt väl bevandrad i det svenska systemet, vill alltså säga att det finns något som heter kollektivavtal, och det skulle man ha kunnat använda i stället. Det valde dock regeringen att inte göra, trots att väldigt många remissinstanser varnade för vad som skulle bli konsekvensen och menade att man borde utnyttja den svenska modellen i stället.

Jag tror att näst intill alla näringslivsorganisationer och alla fack sa att man borde ha gått på den svenska modellen, där parterna kommer överens om detta. Det är alltså inte omöjligt utan tvärtom väldigt möjligt. Det skulle ha kunnat göras. Vi tycker att det borde göras. Men i stället valde Sverigedemokraterna en modell som gör att Jämtland straffas hårdare än Stockholm.

Detta var ett medvetet val. Norrbotten och Gotland straffas hårdare än Stockholm. Detta är regeringens politik. Detta har man gjort medvetet.

Varför var det så viktigt att ha en modell där Jämtland, Gotland, Norrland, Småland och så vidare straffas hårdare än Stockholm? No offence, men Stockholm har det relativt väl förspänt och snor redan resurser från resten av landet i många fall. Vi behöver inte ge dem bättre förutsättningar på det här området också.

Anf. 21 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Först och främst har vi detta med industriarbetare som kommer för att till exempel ta arbeten i Norrland. Jag är inte helt säker på att det stämmer att lönerna för en industriarbetare är så pass mycket lägre i Norrland jämfört med i Stockholm. Det kanske är så. Jag har inte jobbat med lönesättningsfrågor personligen, så jag kan inte svära på det. Men jag skulle inte tro att skillnaden är så stor att det i praktiken blir omöjligt att rekrytera personer dit på grund av lönetröskeln medan det är möjligt i Stockholm. Jag tror helt enkelt att detta inte stämmer, men vi kan titta på det i efterhand.

Den svenska modellen är någonting som vårt parti står bakom, naturligtvis, men modellen gäller alltså för Sveriges arbetsmarknad. Nu pratar vi faktiskt inte om Sveriges arbetsmarknad. Efterfrågan på arbetskraft är här, men utbudet av arbetskraft finns inte här utan är i praktiken globalt. Det är de reglerna vi pratar om.

Då fungerar inte den svenska modellen, utan vi behöver ha väldigt tydliga och väldigt klara villkor. Vi ska inte ta in personer från andra sidan jorden för att de ska jobba som städare eller diskare eller för den delen i andra yrken med väldigt låg lön. Konsekvenserna av de reglerna blir full-

ständigt absurda. Detta vet alla som har följt den här frågan under en längre tid.

Att lösa detta via kollektivavtal kanske skulle vara möjligt i teknisk mening, på något slags teoretiskt plan. Men då skulle man få en massa företag som fuskade för att komma åt de lägre nivåerna genom att kanske placera ut en filial eller på andra sätt försöka missbruka systemet för att skaffa sig fördelar. Jag tror alltså inte att det går att genomföra i praktiken, även om det skulle vara teoretiskt möjligt.

Anf. 22 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag har två frågor till Ludvig Aspling.

Den första är varför Ludvig Aspling tycker att det är rimligt att ha kollektivavtalsenliga villkor som grund när det gäller säsongsanställningar men inte när det gäller alla andra arbeten. Vi brukade ju ha ett system som sa att en arbetskraftsinvandrare ska ha en lön i nivå med kollektivavtalen. Regeringen tycker uppenbarligen att den ordningen funkar väl för säsongsarbetare. Vi tycker att det vore en bra ordning även för medarbetare i hemtjänsten och arbetare i industriyrken.

Detta skulle också lösa problemen med den regionala skillnaden i lön och, ärligt talat, också den regionala skillnaden när det gäller efterfrågan på arbetskraft, som ju är enorm i norra Sverige. Där har man jättesvårt att hitta folk som vill komma och jobba till exempel i välfärden. Där har man nu sett massor av utvisningar. På en avdelning i Boden har var fjärde medarbetare blivit utvisad.

Den andra frågan är om Sverigedemokraterna i grunden står bakom principen att de som sköter sig, arbetar, betalar skatt och gör rätt för sig ska få stanna i Sverige. Det är en princip som många i till exempel Moderaterna har sagt att de står bakom, men i politiken ser vi att regeringen inte står upp för den när man massutvisar människor som redan har varit i Sverige i många år. Det handlar om människor som jobbar här, betalar skatt och är en del av våra samhällen.

Anf. 23 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Jag börjar med det som ledamoten tog upp sist i sin replik.

Talepunkten om att alla personer som jobbar och betalar skatt borde få bosätta sig i Sverige och att detta skulle vara en princip som vissa partier förhåller sig till stämmer helt enkelt inte. Inte ens Miljöpartiet självt håller sig till det. Det saknas nämligen en liten grej som jag tror att Annika Hirvonen kanske glömde bort.

Absolut, man ska arbeta och betala skatt. Men man ska också ha ett uppehållstillstånd först. Hon pratar om att alla personer som jobbar och betalar skatt ska ha möjlighet att bosätta sig i Sverige. Det finns inget parti som helt vill avreglera de regler som gäller för ansökan om arbetstillstånd. Där har vi den mycket starka huvudregeln att arbetstillstånd ska sökas innan man kommer till Sverige.

Annika Hirvonen vet inte ens var hennes eget parti står i den här frågan. Jag noterar nämligen att det inte finns något sådant förslag i det här betänkandet från Miljöpartiet – inte sant, Annika Hirvonen?

Vi kan börja där.

Nej, jag håller inte med om att alla som jobbar och betalar skatt ska få bosätta sig i Sverige. Man ska ha ett uppehållstillstånd först. Det är väldigt, väldigt enkelt. Det är detta som har hänt i de här situationerna vad gäller spårbytna – jag misstänker att det är det som Annika Hirvonen pratar om. De har inte skaffat sig ett ordentligt uppehållstillstånd, utan de har fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd genom en undantagsregel som Sverige är helt unikt om. Det finns inget annat land som har en sådan regel. Den har dessutom fått extremt mycket kritik från alla instanser som undersöker de här sakerna. Den borde ha avskaffats för länge sedan.

De här personerna kan inte få sina tidsbegränsade tillstånd förlängda. De har aldrig fått ett löfte om att få stanna i Sverige längre än de två år som de flesta har fått stanna.

Nej, jag har inga som helst problem med det här. Om de har anställningar som gör att de når upp till lönekravet får de åka till sitt hemland och sedan söka asyl igen. Det är ingen av de här personerna som har några skyddsbehov, så det bör gå att ordna.

Anf. 24 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Vi i Miljöpartiet tycker att det är helt orimligt att massutvisa tusentals människor som har arbetat i Sverige, med uppehållstillstånd, betalat skatt och bidragit till vår välfärd – både medskatteinbetalningar och, ärligt talat, genom att de har jobbat i välfärden. Vi tycker att det är helt orimligt.

Ännu mer orimligt blir det när man hör från moderater och andra att det ska löna sig att göra rätt och att det ska löna sig att arbeta, precis som de här människorna har gjort.

Nu ser vi hur medarbetare i hemtjänsten, undersköterskor på sjukhus och egenföretagare i Norsjö och på andra platser tvingas att sälja sina hus, sina hem, och ta barnen ur skolan för att resa till länder som Iran eller Afghanistan, som de en gång flytt från. Vi kan nog alla förstå att det finns skäl att inte vilja åka tillbaka dit.

Dessa människor kommer inte heller alla gånger, med den politik som regeringen driver, att ha möjlighet att komma tillbaka till Sverige. Regeringen kommer nämligen att höja lönekraven så mycket att det blir nästan omöjligt för många arbetare i arbetaryrken att nå upp till dem.

För mig och för Miljöpartiet är detta en helt orimlig politik. Jag ifrågasätter också hur den går ihop med pratet från många partier om att det ska löna sig att göra rätt för sig och att sköta sig, precis som de här människorna har gjort. Men jag noterar att Sverigedemokraterna inte tycker att det är en princip som man ska förhålla sig till.

Anf. 25 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Annika Hirvonen riktigt har koll på siffrorna när hon säger att vi massutvisar sjuksköterskor. Det finns inte en enda sjuksköterska bland de personer som har fått uppehållstillstånd för arbete genom spårbytet. Det är fullständigt självklart, för man behöver bo i Sverige för att validera en sjuksköterskeutbildning plus att man måste klara ett språktest först, och det kan ju de här personerna väldigt sällan.

Antalet sjuksköterskor som kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare 2022 – det var alltså under den gamla regimen, som Annika Hirvonen stod bakom – var 18. Ingen av dem har fått lämna Sverige av tvång. De

alla klarar nämligen de nya lönekraven. Vad gäller snittlönen för arbetskraftsinvandrare som är sjuksköterskor har jag siffrorna i min dator. De klarar det här utan problem. Detsamma gäller läkare. Vi massutvisar inte sjukvårdspersonal som är kvalificerad.

Sedan kan vi gå över till de personer som är vårdbiträden och undersköterskor. Där är det vissa som inte klarar det nya lönekravet – det stämmer. Vet Annika Hirvonen hur många undersköterskor som vi plockade in med arbetskraftsinvandringstillstånd det sista året under den gamla regimen, 2022? Har hon någon aning? Nej, jag tror inte det. Det är alltså något hundratal. Det är extremt få människor. Jag tror att det var ungefär 80. Det här är en yrkeskår där det finns 200 000 anställda i Sverige, så jag tror att vi kommer att klara oss.

Sedan gäller det personerna som säger att det finns skäl att inte åka tillbaka. Ja, det finns skäl att de inte vill åka tillbaka. Det är för att det inte är kul att bo i Afghanistan – det är ingen som tycker det. Men att man inte vill bo på en plats är inte tillräckligt för att man ska kunna få ett uppehållstillstånd i Sverige.

Tillämpar vi den princip som Annika Hirvonen nu föreslår, det vill säga en person som inte vill bo i sitt hemland ska få bosätta sig här, är det slutet för det här landet. Hon själv kommer inte att tycka att konsekvenserna är särskilt trevliga. Tacka Gud för att vi inte kommer att införa den ordningen!

Anf. 26 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Arbetet är grunden för vårt välstånd. Genom arbetet skapas tillväxt som kan fördelas. Arbetet är det som bär upp ett välfärds-samhälle, som gör att våra barn kan få en god utbildning och som gör att våra sjuka och äldre kan få den omsorg och vård som de förtjänar.

Sverige ska i så stor utsträckning som möjligt sträva efter att ha full sysselsättning genom att utbilda och aktivera sin egen befolkning. Den fulla sysselsättningen är det starkaste instrument vi har för att hålla samman vårt land. När vi tillsammans sliter och jobbar för att skapa välstånd knyts också band av solidaritet och tillhörighet, vilket i sig är grunden för att omfördelningen via välfärden ska upplevas som legitim och rättfärdig. Den som gör sin plikt ska också kunna kräva sin rätt.

Men dessvärre klarar vi inte alltid som land att fylla de behov som vår arbetsmarknad har och kräver. När det gäller vissa yrken finns det helt enkelt större efterfrågan på arbetskraft än vad landet självt mäktar med. Behövs en ingenjör eller en undersköterska *nu* är det svårt att vänta om den inte finns att tillgå i vår egen befolkning. Det tar ju tid att utbilda.

Numera är dessutom kretsen av möjliga rekryteringar ännu vidare, ska påpekas. Sedan EU-medlemskapet har vi oerhört många människor att tillgå – en arbetskraftsreserv på flera miljoner – för att fylla de behov som finns i Sverige.

Trots att vi har runt en halv miljon människor som är arbetslösa i Sverige – de har ju blivit 100 000 fler sedan Ulf Kristersson och Jimmie Åkesson kom till makten – kan det finnas tillfällen då rekryteringen av någon anledning måste göras utanför Sverige och utanför EU. Det är då det finns behov av rekrytering från hela världen, det vill säga arbetskraftsinvandring.

Herr talman! För oss socialdemokrater är det självklart att det är Sveriges behov som ska sättas i första rummet. Om Sverige har större behov av att hämta personal från tredjeland än att få en arbetslös i sysselsättning ska det tillåtas. Vi ska givetvis alltid ha svenska villkor och det som arbetsmarknadens parter har fastställt – det är alltid utgångspunkten. Därför får arbetskraftsinvandringen aldrig ha utgångspunkten i ett ensidigt arbetsgivarintresse.

Den här prövningen har historiskt skett genom en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning, där parterna har varit delaktiga i ett samråd. Men det slogs sönder 2008 av Moderaterna och de andra allianspartierna – inte, som det tidigare sades här, av Socialdemokraterna. Det var en rent borgerlig idé, som backades upp av Miljöpartiet.

Den omläggningen ändrade med ett pennstreck sammansättningen av arbetskraftsinvandringen i Sverige. Man gick från en behovsprövad arbetskraftsinvandring och en högkvalificerad arbetskraft till en lågkvalificerad med låglönekonkurrens. Det gjorde att det blev ett extremt utnyttjande av människor från fattiga länder som kom hit och att man aldrig gav arbetslösa i Sverige skuggan av en chans att komma in på arbetsmarknaden. Löner och villkor dumpades ju, och människor utnyttjades.

Dessutom gjorde detta att den fackliga organiseringen försvårades. Man ska komma ihåg att ett av de tydligaste syftena med den liberala arbetskraftsinvandringen har varit att slå sönder fackens möjligheter att organisera sig på arbetsplatser.

Vi menar att vi skyndsamt behöver återupprätta den behovsprövade arbetskraftsinvandringen, eftersom det är Sveriges behov som land som ska ligga till grund för politiken på detta område. Då skulle vi kunna värna den fulla sysselsättningen, värna den svenska partsmodellen och ha en hög legitimitet i välfärden, som helt enkelt är ett grundfundament för oss socialdemokrater. På samma sätt kan vi aldrig tillåta exploatering och utnyttjande av människor.

Dessvärre finns det inte parlamentariskt stöd för detta, och därför kan vi bara beklaga det uppkomna läget. Men för att hantera de orimliga effekterna av regeringens höjda lönegolv och eftersom vi vänder oss emot att det ska vara regeringen och inte myndigheterna som avgör behovet på arbetsmarknaden vill vi göra lönekravet dispositivt.

Det här är intressant utifrån att det tidigare i debatten sades att det skulle vara omöjligt att anpassa lönenivåerna efter olika regioner i landet. För er som inte vet vad dispositivitet betyder, och jag har respekt för att man inte är insatt i fackliga frågor eller arbetsmarknadsfrågor, innebär det att de lokala kollektivavtalstecknande parterna kan avgöra om en lagstiftning är tillämplig. Antingen kör man på lönegolvet eller så låter man parterna bestämma nivån i enlighet med kollektivavtalet, vilket skulle hantera de olika lönelägena runt om i landet.

Det skulle också göra att vi får en kontroll på arbetsplatsen. Det innebär att vi har fackliga representanter på de arbetsplatser där man kan frånga lönekravet, vilket också skulle innebära att arbetsplatser med kollektivavtal får en konkurrensfördel visavi dem som inte ställer upp på den svenska modellen, det vill säga arbetsgivare utan kollektivavtal.

Vi litar på våra fackliga kamrater och är helt övertygade om att Kommunals medlemmar, IF Metalls medlemmar, Handels medlemmar och

deras valda ombud kan göra den här prövningen. De vet bäst vad som gäller lokalt, och då hanterar man det.

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag drar över min talartid, men varav hjärtat är fullt och så vidare.

Det borde rimligtvis finnas stöd för denna linje här i kammaren, eftersom alla säger sig stå bakom den svenska modellen. Då är det bara att lita på parterna och göra lönekravet dispositivt.

Jag vill också trycka på det viktiga faktum att en funktionell arbetskraftsinvandring bygger på att arbetstagares rättigheter och villkor upprätthålls och skyddas. Det bygger också på att företag kan hitta rätt kompetens och på att staten har kontroll över migrationen. Det innebär att de arbetsgivare som inte sköter sig ska kunna få kännbara sanktioner, något som vi socialdemokrater har tyckt länge, och vi välkomnar att regeringen i den proposition som nämnts kommer att göra en del av det framåt våren.

Beklagligtvis kommer det väldigt sent, och det behöver göras betydligt mer. Företag som tillåts använda sig av arbetskraftsinvandring måste kontrolleras betydligt mer noggrant. Så sent som i dag kunde vi läsa om den rapport från Riksrevisionen som pekar på att det fuskas och att arbetskraft utnyttjas å det grövsta inom nuvarande system, detta på grund av att det brister i myndighetsstyrningen kring kontroller av företag.

Vi måste också hantera den EU-interna arbetskraften genom att till exempel kontrollera A1-intyg mycket bättre. Det arbetet måste förstärkas. Det vill vi göra och har lagt resurser på.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag trycka på att en behovsprövad arbetskraftsinvandring är vad vi socialdemokrater anser är den absolut bästa ordningen för arbetskraftsinvandringen. Det skulle skapa ordning och reda på arbetsmarknaden och uppfylla de mål som arbetskraftsinvandringen ska syfta till: kompetensförsörjning för att fylla Sveriges behov. Arbetskraftsinvandring är ett viktigt komplement på den svenska arbetsmarknaden men ska aldrig vara ett hinder för Sverige att nå full sysselsättning och en solidarisk och gemensam välfärd.

Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 2.

(Applåder)

Anf. 27 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är positivt att Ola Möller företräder en mer rimlig linje än ett fast lönekrav för alla. Den dispositiva modellen är ändå ett steg i rätt riktning.

Det jag inte förstår är varför Socialdemokraterna tycker att det är bra att vi också utvisar de människor som redan är här och arbetar i välfärden, driver företag och är resurser som anställda runt om i vårt land. Socialdemokraterna röstade ju inte bara för att ta bort möjligheten för framtida asylsökande att söka arbetstillstånd från Sverige om man får ett jobb här i väntan på sitt asylbeslut, utan man röstade också för att 4 700 arbetande människor ska utvisas härifrån.

Jag förstår inte varför Socialdemokraterna tycker att det är en bra politik, speciellt när vi ser hur svårt det är för många företagare men också för välfärden, inte minst i norra Sverige, att hitta personal exempelvis till äldreomsorgen.

Anf. 28 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Annika Hirvonen!

Jag tror att man behöver titta på vad spårbytet faktiskt var. Det var den starkes möjlighet att få en andra chans inifrån Sverige, ett sätt att utnyttja asylsystemet för att tränga sig före i kön och få fördelar som andra arbetskraftsinvandrare inte fick. Det är vad spårbytet var.

Det betyder inte att alla som har gjort ett spårbyte är fuskare eller har gjort fel. Många av dem gör fantastiska insatser. Men ungefär 70 procent av dem som var spårbytare nådde ju inte upp till det lönekrav som gällde vid den tiden som vi avskaffade spårbytet.

Jag ifrågasätter också siffran 4 700; den är lägre. Man ska också komma ihåg att många av dem som har gjort ett spårbyte kom från Georgien, Armenien och Uzbekistan – länder som det inte finns någon rimlig anledning att ta sig hit och söka asyl inifrån. Det visar sig också i att många av dem i stället gjorde ett spårbyte. Jag tycker att det här är viktigt att ha med sig som grund till varför vi socialdemokrater har varit mot spårbytet hela tiden.

Däremot finns det säkerligen individer i gruppen spårbytare som når upp till de kriterier som är satta för att få lov att jobba i Sverige, och då är det orimligt att de inte kan få vara kvar. Det problemet har vi socialdemokrater identifierat, och i våra kongressbeslut har vi sagt att vi är beredda att titta på att vidga möjligheten att söka arbetstillstånd inifrån landet något, vilket kanske skulle träffa en del av dessa personer.

Eftersom vi också skulle vilja ha en behovsprövning av arbetskraften eller, i andra hand, en dispositivitet, skulle säkerligen fler med vår modell kunna vara kvar här och jobba. Jag tycker dock att det är viktigt att ta utgångspunkt i att spårbytet avskaffades för att det var ett system som blandade ihop arbetskraftsinvandring och asylinvandring på ett sätt som inte var gynnsamt i något av fallen.

Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Att det finns personer som har missbrukat spårbytessystemet är vi nog alla överens om. Skillnaden är vilken slutsats man drar av det. Vi i Miljöpartiet har dragit slutsatsen att man då måste täppa till möjligheterna att missbruka systemet. Att dra slutsatsen att vi ska skicka ut alla som redan är här blir fullkomligt orimligt. Vissa tvingas till exempel tillbaka till Iran för att söka om sitt arbete därifrån i ett läge där människor mördas på gatorna. Familjer tvingas sälja hus och hem för att lämna Sverige och kan inte vara säkra på att de kan komma tillbaka. Människor driver företag som man inte kan ha kvar om man först måste resa ut ur Sverige.

Det blir omöjligt även om man tillhör den grupp som genuint fruktade för sitt liv och sin säkerhet och kom till Sverige just på grund av den fruktan men av olika skäl inte lyckades bevisa risken för förföljelse hos Migrationsverket. Det är orimligt att man då ska tvingas tillbaka till exempel till Afghanistan eller Iran för att söka om sitt arbetstillstånd därifrån.

Det blir väldigt allvarliga konsekvenser för de här familjerna, men det blir också konsekvenser för företagen som blir av med sin personal. Det blir konsekvenser för de gamla i äldreomsorgen när det blir färre medarbetare som kan ta hand om dem. Det blir konsekvenser för kollegorna som måste springa ännu lite fortare för att hinna med jobbet.

Även om vi har en stor arbetslöshet, och det kan vi verkligen skylla regeringen för att ha varit passiv kring, är det fortfarande så att det finns väldigt många som inte hittar den de behöver anställa, speciellt i den norra delen av Sverige.

Anf. 30 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! I stället för ett jättehögt återvandringsbidrag skulle man kanske ha en förstärkt möjlighet att flytta inom landet. I rekryteringshänseende skulle man alltså kunna använda pengarna mer effektivt.

Jag tycker Annika Hirvonen sätter fingret på vad som skiljer Socialdemokraternas och Miljöpartiets migrationspolitik åt. Annika Hirvonen säger att det finns några som fuskar och några som gör rätt, och då ska alla få stanna. Vi säger att det finns några som fuskar och några som gör rätt, och då måste vi se till att ha en god ordning från början: Man söker sitt arbetstillstånd utanför Sverige och får ett arbetstillstånd om man når upp till de kriterier vi har ställt upp. Resten ska inte vara här. Det är detta som är en stram, reglerad migrationspolitik. Det finns en skillnad mellan oss och Miljöpartiet, och det är bra att den kommer fram.

Det finns uppenbarligen gott om fall där människor har kunnat söka tillstånd utanför Sverige. Nere i Malmö har vi ett fall som Sydsvenskan har tagit upp. Där har personen i fråga åkt till Iran, gjort en ansökan och kommit tillbaka, eftersom han eller hon har nått upp till de regler som gäller för arbetstillstånd i Sverige. Gott så.

I de fall som Annika Hirvonen redogör för finns det möjlighet att söka ett nytt arbetstillstånd från Sverige om det finns synnerliga skäl. Sådana kan man hitta i vissa fall.

Om man är utsatt för dödshot, som Annika Hirvonen säger att människor upplever, har man rätt att söka asyl. Efter att skälen prövats och det gjorts en bedömning att någon har skyddsskäl får man stanna på en sådan grund.

Bildsättningen att människor inte kan återvända och att vi slänger ut dem till en mördarregim är inte korrekt. Jag tror att problemet ligger i att det berättas historier som inte är förenliga med verkligheten, på samma sätt som det har använts för höga siffror för att beskriva numerären i detta. Då låter det inte trovärdigt om man argumenterar för att alla som fuskar också ska få stanna. Här skiljer sig Socialdemokraterna och Miljöpartiet åt.

(Applåder)

(forts. § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.51 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av jämställdhetsminister Nina Larsson, finansminister Elisabeth Svantesson, minister för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin och utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Jämställdhetsminister Nina Larsson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Regeringens ekonomiska politik

Anf. 32 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Under regeringens snart fyra år har klyftorna ökat. Fattigdomen har växt, och allt fler människor har hamnat hos Kronofogden.

Under den här tiden har regeringen valt att prioritera att låna till skattesänkningar för i huvudsak de människor som har höga inkomster och stora tillgångar. Denna lånekarusell har dessutom inneburit att man har underfinansierat statens budget med mer än 350 miljarder kronor. Det är lätt att få intrycket att regeringen har tappat kontrollen över Sveriges ekonomi.

Min fråga går därför till finansminister Elisabeth Svantesson. Vilket råd vill finansministern ge alla de människor som lever under knappa ekonomiska omständigheter – de som går och oroar sig för en kommande hyreshöjning, kanske behöver låna för att betala ohemula elräkningar eller har svårt att sätta mat på bordet till sina barn?

Anf. 33 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Niklas Karlsson för frågan.

Jag noterar Socialdemokraternas ganska sorgliga partipolitiska spel de senaste veckorna. Det jag tänker på då är att Socialdemokraterna, som jag har uppfattat det, står bakom det vi nu gör tillsammans. Det handlar om försvarsutgifter som ska höjas, om stora investeringar i infrastruktur och rättsväsen, om att vi bygger också fängelser och om mycket annat. Detta gör att vi på kort sikt, till exempel när det gäller försvarsinvesteringarna, kommer att behöva låna tillfälligt. Det står dock Socialdemokraterna bakom.

Därför undrar jag vad det här är för spel. Handlar det om att man vill mörka det faktum att vi har gjort saker för de människor som Niklas Karlsson nu nämner? Jag tänker på de människorna varje dag när jag går till jobbet. Vi har sett till att sänka skatten för den som jobbar, till exempel undersköterskan, och vi har sett till att sänka drivmedelspriserna. Vi ser till att förskoleavgiften blir lägre och att priset för matkassen blir lägre, liksom allt annat. Det har vi gjort för att just de här människorna ska få stöttning i en svår tid.

Vad vill Socialdemokraterna ta bort av allt detta? Det undrar jag.

Frågestund

Anf. 34 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Jag noterar att finansministern inte har några råd att ge till de här människorna eller hushållen. Finansministern har inga förslag för att förbättra situationen för de människor som oroar sig för nästa hyreshöjning, kanske måste låna för att betala ohemula elräkningar eller för den delen har svårt att sätta mat på bordet. Men det är klart, det kanske är svårt att känna igen sig i de situationer som de här människorna befinner sig i när man själv har fått stora skattesänkningar.

Min fråga till finansministern är: Hur mycket har finansministern själv fått i skattesänkning?

Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Låt mig börja med ett råd till människor runt om i Sverige: Rösta inte på Socialdemokraterna i höstens val! Här mörkas nämligen skattehöjningar. Man vill inte definiera dem eller berätta hur de kommer att drabba vanliga människor.

År efter år har jag varit med och sänkt skatten för sjuksköterskor, undersköterskor, löneadministratörer och många andra, och jag har haft deras bästa för ögonen. Över hälften av det underskott vi nu har beror på finansieringen av Ukrainas försvar, och det står ju Socialdemokraterna bakom. Eller drar ni er ut det, Niklas Karlsson? Vill ni inte erkänna att er budget ser precis likadan ut? Det är en expansiv budget där vi faktiskt gör investeringar tillsammans.

(Applåder)

Lönetransparensdirektivet och den svenska modellen

Anf. 36 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Under de senaste åren har vi steg för steg sett hur makten över svensk arbetsmarknadspolitik har flyttats från svenska arbetsgivare och fackförbund till byråkrater i Bryssel. Först ut var minimilönedirektivet, och nu är det EU:s lönetransparensdirektiv. Bit för bit monteras den svenska modellen ned genom överstatlig detaljstyrning kopplat till den sociala pelaren.

Den statliga utredningen tog fram ett förslag gällande lönetransparensdirektivet som var anpassat till den svenska modellen. Det går att genomföra direktivet utan att slå sönder fungerande strukturer. Ändå väljer regeringen att kasta utredningens arbete åt sidan och i stället lägga fram ett mer betungande förslag. Remissinstanser varnar för kraftigt ökad administration, ökade kostnader och merarbete som riskerar att bli både missvisande och kontraproduktivt. Arbetsgivarverket har pekat på att lönejämförelser i praktiken kan försvåras snarare än förenklas.

Min fråga går till jämställdhetsminister Nina Larsson. Varför väljer regeringen att gå fram med ett förslag som kraftigt försvagar vår svenska arbetsmodell när det finns ett annat alternativ?

Anf. 37 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en viktig och angelägen fråga.

Lönetransparensdirektivet är beslutat i EU, och Sverige har ålagts att genomföra det. Precis som ledamoten Magnus Persson är inne på har rege-

ringens ambition varit att hålla nere regelbördan i så stor utsträckning som det bara går. När det gäller lönebegreppet och de delar som jag bedömer att ledamoten syftar på är direktivet klart och tydligt formulerat på ett sådant sätt att regeringens bedömning är att vi behöver genomföra det.

Samtidigt underlättar vi ju för små arbetsgivare genom att höja gränsen för den skriftliga lönekartläggningen från 10 till 25 anställda. Sammantaget försöker vi hitta en bra balans i detta.

Anf. 38 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Även DO, som ska administrera direktivet, är tydlig med att det inte är någon panik att sjösätta förslaget då Sverige ligger långt fram jämfört med andra länder. Några sanktioner är alltså inte att tala om i dagsläget, så det behöver vi inte vara rädda för.

Är det inte dags att vi slutar kröka ryggen för EU, står upp för vår svenska arbetsmarknadsmodell och förpassar det aktuella förslaget till papperskorgen? Eller är det så att ministern förespråkar ökad styrning från byråkraterna i Bryssel och på sikt vill avveckla vår svenska arbetsmarknadsmodell?

Anf. 39 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för den kompletterande frågan.

Det är mycket riktigt så att vi i dag har ett lönegap som är osakligt. Det går alltså inte att förklara vad det beror på. Det är klart att ambitionen med direktivet som sådant är att komma åt detta. Man ska ha rätt lön för det arbete man utför, oavsett vem man är, och det är ett arbete som vi behöver fortsätta med. Vi ligger långt fram i Sverige i detta, och jag är säker på att vi kommer att hitta en bra balans framåt.

Offentlighetsprincipen för friskolor

Anf. 40 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! I förra veckans *Uppdrag granskning* framkom akuta och allvarliga problem. Polisen får inte larma friskolor om anställda på skolor misstänks för barnpornografibrott. Polisen får larma kommunala skolor men inte friskolor, eftersom dessa inte lyder under offentlighetsprincipen.

År 2024 röstade Liberalerna och övriga Tidöpartier nej till att införa en offentlighetsprincip även för friskolorna. Det var 154 röster mot och 152 röster för. Detta hade vi kunnat genomföra för länge sedan. Nu kommer lagstiftningsförslag från Tidöregeringen, men det kommer att dröja ända till 2027 innan lagstiftningen börjar gälla. Det hade inte behövt ta så här lång tid.

Fru talman! Min fråga är: Varför ska det dröja ända till 2027 innan polisen kan få larma friskolor om deras anställda misstänks för barnpornografibrott?

Anf. 41 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en otroligt viktig fråga!

Sedan jag tillträdde som utbildningsminister har jag träffat och haft samtal med många unga, inte minst med många unga tjejer som har utsatts

för sexuella trakasserier i skolan och till exempel blivit utnyttjade sexuellt eller smygfilmade av lärare eller annan personal. Så länge det finns barn som får en klump i magen av att gå till skolan på grund av att de inte känner sig trygga har vuxenvärlden ett jättestort arbete att göra.

Från regeringens sida skärper vi nu registerkontrollerna i skolan. Det är avgörande för att se till att vuxna som är olämpliga aldrig ens kommer till skolan. Vi inför också en offentlighetsprincip för friskolor som kommer att göra det möjligt för polisen att exempelvis förvarna. Den kommer också att göra det möjligt för omvärlden att se på friskolor som man ser på kommunala skolor. Detta är viktiga grundpelare för att få bort olämpliga personer från skolan.

Anf. 42 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! Det är ju fint att regeringen har vaknat i elfte timmen. Det här är inte ett nytt problem, utan regeringen har blundat för det under lång tid. Man har inte kunnat anmäla denna typ av brott, och föräldrar med barn på en friskola har inte fått kännedom om sådana brott.

Förra året gjordes en granskning av Engelska Skolan, som tystade ned en pedofilskandal för att inte skada skolans rykte. I granskningen i *Uppdrag granskning* framkom att Academedia-koncernen valt att inte informera vårdnadshavare och personal om sådant.

Varför försvarar ni marknadsskolan när den till varje pris vill skydda sin vinst i stället för eleverna?

Anf. 43 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Vi gör de största förändringarna av svensk skola på över 30 år. Jag kan lova ledamoten att tryggheten för Sveriges barn och elever inte är ett undantag.

Man ska polisanmäla när man ser att en vuxen inte sköter sig. Jag säger nej till alla de kommuner och huvudmän som i dag köper ut olämplig personal med konstiga klausuler. Det måste vara så att Sveriges elever och barn kan lita på att vuxenvärlden inte vänder dem ryggen utan snarare har deras rygg i de här frågorna.

Det transportpolitiska målet

Anf. 44 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! I höstas kom Miljömålsberedningen överens om att justera de svenska klimatmålen utifrån EU:s beräkningsmetoder. Vi var alla eniga. Alla utom SD var också eniga om att behålla det viktiga transportpolitiska målet.

Så sent som för någon vecka sedan sa klimatministern följande: Bilden att den här regeringen avskaffar och sänker klimatmål är något jag varje dag måste försvara mig mot. Jag tycker att det är synd, för i Sverige har vi en fantastisk enighet när det gäller klimatmålen. Det är en enighet som är värd att försvara.

I förrgår gick klimatministern ut och sa att man vill slopa ett klimatmål, trots att Volvo, Scania, Transportföretagen, drivmedelsproducenter, fordonsproducenter, andra organisationer och forskningen är överens om att

det här målet behövs. Det är viktigt både för utsläppen och för investeringar.

Min fråga till Nina Larsson är: Hur ska man kunna lita på den här regeringen? Ena dagen säger man att det är viktigt med enighet. Nästa dag säger man att det är dags att avskaffa ett klimatmål.

Prot. 2025/26:79
26 februari

Frågestund

Anf. 45 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för en mycket angelägen fråga!

Det är helt centralt att vi kan agera tillsammans med de andra EU-länderna i de här frågorna. Vi behöver se till att EU-länderna går fram gemensamt i frågor rörande klimatmålen. Vi kan ha höga ambitioner, mål och krav för svenskt vidkommande, men det är helt centralt att EU:s länder agerar tillsammans.

Anf. 46 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! När jag ställer mig på startlinjen i Vasaloppet på söndag satsar jag på att komma till Mora så fort som möjligt. Regeringen gör tvärtom – man går åt andra hållet, och när man ser att det blir svårt att nå repet i Mångsbodarna ger man upp loppet. Sedan vill man avskaffa hela Vasaloppet och ifrågasätter dess existens.

Det är ju detta som är problemet. Man har kommit längre bort från klimatmålen och ökat utsläppen. När man inte når målen vill man avskaffa dem.

Alla säger att det är viktigt att göra detta, men regeringen gör precis tvärtom. Hur ska man kunna lita på en sådan regering?

Anf. 47 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Den här regeringen har höga krav och ambitioner när det gäller klimat och miljö, och så har det varit sedan dag ett. Vi kan också se i mätningar att Sverige är ledande. År efter år hamnar Sverige högt upp på listorna över länder med höga klimat- och miljöambitioner, och Sverige når dem också.

Det är helt centralt att vi kan förhålla oss till den verklighet som råder också inom EU. Det är också centralt att vi får med oss de övriga EU-länderna om vi ska få full effekt på de åtgärder som vi vidtar.

Förändringen av könstillhörighetslagen

Anf. 48 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Även jag har en fråga till jämställdhetsminister Nina Larsson.

Vice statsminister Ebba Busch har flera gånger pratat om förändringen av könstillhörighetslagen, som trädde i kraft i somras. Enligt Busch har samhället bland annat rört sig från ett könskrig till en könlöshet. Det yttersta tecknet på detta var förändringen av könstillhörighetslagen. Busch har bland annat sagt att vi nu genom lag försöker att utplåna biologiska skillnader mellan män och kvinnor. Samtidigt menar hon att sociala skillnader mellan män och kvinnor har cementerats i och med denna lagändring. Vice statsministern har inte förklarat vad hon menar med dessa märkliga påståenden.

Vice statsministern har också upprepade gånger fortsatt att ge allmänheten felaktiga intryck av vad ändringen av könstillhörighetslagen har inneburit. Bland annat verkar hon mena att det fruktansvärda mordet i Rönninge på något sätt berodde på könstillhörighetslagen.

Med anledning av detta vill jag fråga Nina Larsson vad hon gör för att motverka den desinformation som sprids från andra medlemmar av regeringen.

Anf. 49 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Den 17 april 2024 röstade riksdagen ja till socialutskottets förslag till förbättrade möjligheter att ändra kön. Förslaget som låg till grund för riksdagens beslut var ett så kallat utskottsinitiativ, vilket innebär att det var ett av riksdagens utskott som tog initiativ till det. Det handlade alltså inte om en proposition från regeringen eller om motioner från ledamöter, vilket annars är det vanliga.

Riksdagen riktade också fyra tillkännagivanden till regeringen om behovet av föreskrifter, kunskapsstöd, förebyggande av brottsligt agerande och uppföljning. Regeringen har tillgodosett samtliga dessa tillkännagivanden.

Vad ledare för enskilda partier gör är inte upp till mig som jämställdhetsminister att besvara. Jag kan konstatera att vi nu har en lagstiftning och att vi följer implementeringen av den.

Anf. 50 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Det som oroar mig är just den här typen av desinformation och det som Ebba Busch framför i rollen som vice statsminister. Nyligen skrev vice statsministern ett öppet brev till Socialdemokraterna där hon mörkade Kriminalvårdens möjligheter att förhindra förflyttningar mellan olika anstalter om man gör bedömningen att någon ändrar juridiskt kön endast i syfte att bli förflyttad.

Jag undrar fortsatt om det förs samtal inom regeringen om vikten av att inte sprida felaktigheter som riskerar att göra en utsatt grupp ännu mer utsatt.

Anf. 51 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Det är mycket riktigt så att den lag om könstillhörighet som riksdagen antog 2024 syftar till att ge en liten och utsatt grupp i Sverige bättre möjligheter till självförverkligande. Det är en självklarhet att ingen i Sverige ska behöva utstå diskriminering på grund av vem man är. Ens juridiska eller biologiska kön ska inte avgöra vilka rättigheter man har.

Vi följer naturligtvis implementeringen av det här. Vad enskilda partiledare yttrar i frågan får man dock fråga dem om.

Regeringens finanspolitik

Anf. 52 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! Sveriges finanspolitik och vår finansiella ställning är grundbulten för all politisk prioritering och möjliggör Sveriges utveckling.

Jag har just återkommit från den senaste SESS-konferensen i EU-parlamentet om stabilitet, ekonomisk samordning och styrning. Där fick Sve-

rige mycket goda omdömen om vårt finanspolitiska ramverk, vår finanspolitik och inte minst vår välfungerande kapitalmarknad. Jag hade även förmånen att träffa Enrico Letta, Italiens tidigare premiärminister och författare till en ledande rapport inom ämnet i EU. Även han lovordade Sveriges hantering av den ekonomiska situationen.

Min fråga går till finansministern. Hur ser finansministern på dessa omdömen, och vilka effekter kan de ha på Sverige?

Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Sverige och många andra länder står inför otroligt stora utmaningar. Det handlar om behovet av att bygga upp försvaret och i vårt fall också att bygga ett starkt rättssystem, fängelser med mera. Detta kostar pengar. Att i detta läge ha starka statsfinanser är A och O. Det är något både jag och riksdagen värnar, och av just den anledningen har vi ett ramverk.

I veckan fick Sverige betyget AAA av Moodys, vilket bara tio länder har, och det betyder att vi är väldigt kreditvärdiga. Vi är ett land med stabila statsfinanser, låg statsskuld, stabila institutioner och ett finanspolitiskt ramverk. Då kan vi, till skillnad från många andra länder, göra det som krävs. Det gör också att vi kan låna billigare, och det är en fördel i ett läge när många andra länder kämpar med höga statsskulder och dyra lån och inte alls förmår att göra det som krävs.

Anf. 54 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! Vilka konkreta prioriteringar anser ministern är viktigast för att även framöver säkra Sveriges starka internationella förtroende och höga kreditvärdighet?

Anf. 55 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! För oss är det väldigt prioriterat att se till att svensk ekonomi växer. Det är bara en växande ekonomi som kan finansiera allt Sveriges behöver, och det är också grunden för Sveriges välstånd framöver. Detta är A och O samt att hålla sig till ramverket. Det handlar till exempel om att finansiera försvarssatsningar permanent. Med långsiktighet kommer vi fortsatt att ha låg statsskuld men högre tillväxt.

Översyn av könstillhörighetslagen

Anf. 56 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Som tidigare nämnts drevs juridiskt könsbyte från 16 år igenom i riksdagen. Då sades det att det skulle göras en medicinsk helhetsbedömning inför bytet. Men precis som vi varnade för här i kammaren har det inte blivit något av det, utan det räcker med en kontakt på nätet med Kry eller liknande.

Är detta rimligt, jämställdhetsministern? Många i denna grupp har samsjuklighet eller psykisk ohälsa. Är det inte en risk att man missar detta?

Gunnar Strömmer har sagt att juridiskt könsbyte inte är bra när det gäller brottsbekämpning och att dömda män kan byta till kvinnofängelse. Han har sagt att det ska ske en översyn.

Kommer regeringen att göra en översyn av lagstiftningen i närtid?

Anf. 57 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Ingen i Sverige ska behöva utstå diskriminering på grund av vem den är. Ledamoten tar upp att appliceringen av lagen kan behöva ses över och hänvisar till Gunnar Strömmer. För all lagstiftning gäller att om en lag missbrukas måste hålen täppas till, och regeringen tillsatte i september en utredning som undersöker just detta.

Sjukvårdsminister Elisabet Lann konstaterade i en interpellationsdebatt att regeringen under innevarande mandatperiod inte kommer att ta initiativ till en översyn av lagstiftningen med syfte att göra det svårare att byta juridiskt kön.

Regeringen följer dock utredningen och lagens implementering med full kraft.

Anf. 58 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Alla här i kammaren minns nog att debatten var massiv och att experter varnade för just detta, men tyvärr lyssnade man inte. Nu visar det sig dock bara drygt ett halvår efter införandet att det finns stora problem. Dessa vill Strömmer nu rätta till, bland annat att kriminella väldigt smidigt kan byta identitet när de behöver det. När det gäller barnen går många kanske vidare och gör medicinska ingrepp, men ingen forskning visar att dessa barn och unga mår bättre.

När kommer regeringens översyn?

Anf. 59 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för den uppföljande frågan.

Denna lagstiftning syftar till att ge en liten och utsatt grupp mycket bättre möjligheter till självförverkligande. En större frihetsfråga för just dessa individer står inte att finna.

Men det är självklart så att där lagstiftning missbrukas, oavsett vilken lagstiftning det är, är regeringen villig att täppa till hålen. Vi följer givetvis utredningen och återkommer.

Produktivitetskommissionens förslag

Anf. 60 CECILIA RÖNN (L):

Fru talman! Min fråga går till finansminister Elisabeth Svantesson.

Regeringen är väl medveten om att Sveriges långsiktiga tillväxt är avgörande, och därför tillsattes tidigt under mandatperioden Produktivitetskommissionen, som ska analysera hinder för tillväxt och lämna förslag på reformer som kan stärka Sveriges konkurrenskraft. Produktiviteten är ju avgörande för reallöner, skatteintäkter och finansiering av välfärden. Många utredningar riskerar dock att bli hyllvärmare och inte omsättas i konkret politik.

Nu har tillväxtprognosen förbättrats, och Sverige beräknas hamna i EU-toppen, vilket är viktigt och bra.

Kan finansministern utveckla hur hon ser att regeringen på bästa sätt kan omsätta Produktivitetskommissionens arbete till konkreta åtgärder som på lång sikt kan lyfta Sveriges tillväxt ännu mer?

Anf. 61 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Cecilia Rönn för frågan.

Ända från första dagen på det här jobbet har det varit viktigt för mig att göra det som krävs för att Sverige och svensk ekonomi ska vara bättre i morgon men också om 10, 20 och 30 år, och som ledamoten säger är det centralt att ekonomin kan växa. Vi var snabba med att tillsätta kommissionen eftersom produktivitet är en viktig faktor för tillväxt, och regeringen har i sina budgetar genomfört flera av förslagen i det första delbetänkandet.

Det finns dock mycket mer att gå vidare med, vilket vi jobbar med nu och vill fortsätta jobba med framöver. Det finns till exempel mycket mer att göra vad gäller offentlig sektor, digitalisering och AI. Det handlar om att använda pengarna på ett ännu bättre sätt så att vi får ut mer av varje krona. Det handlar också om regelförenklingar och tillståndprocesser. Här har vi tagit många viktiga steg, men det finns mycket kvar att göra.

Vi utgår från Produktivitetskommissionen i mycket av det vi gör.

Anf. 62 CECILIA RÖNN (L):

Fru talman! Jag håller med om att det är viktigt att använda skattepengar på bästa sätt.

Produktivitetskommissionen pekar också på att starkare drivkrafter för utbildning, arbete och kompetens är avgörande för ett lands tillväxt och utveckling. Därför är det bra att regeringen har fortsatt att sänka marginalskatterna och i varje budget satsat på både skola och vuxenutbildning och dessutom gått fram med en historisk forskningsproposition.

Men vi är fortsatt ett land som sticker ut med väldigt höga inkomstskatter. Kan finansministern tänka sig att fortsätta att sänka marginalskatterna?

Anf. 63 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för följdfrågan.

Det är helt riktigt att regeringen i en av sina budgetar sänkte marginalskatterna. Men skatten kan fortfarande vara över 50 procent på en intjänad hundralapp, och det tycker jag är orimligt.

Ibland låter det i debatten som att de som tjänar mest inte betalar så mycket skatt, men de betalar såklart väldigt mycket mer skatt genom att vi har progressiv beskattning. Vi vet att det kan hämma tillväxten.

Att sänka marginalskatten så som vi gjorde är absolut en fråga som är möjlig att komma tillbaka till. Man kan också sänka till exempel bolagskatten så att fler företag och jobb skapas i Sverige.

Regeringens ekonomiska prioriteringar

Anf. 64 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Min kollega Niklas Karlsson fick inte svar på sin fråga om hur mycket finansministern har fått i skattesänkning varje månad. Jag noterar att finansministern inte gärna pratar om sin egen skattesänkning eller vilka råd hon skulle ge till dem som inte kan betala sin elräkning denna månad.

Jag vill fråga: Hur motiverar finansministern sänkningen av skatten för henne själv och andra höginkomstagare samtidigt som människor får det allt tuffare? Är det verkligen en rimlig prioritering?

Anf. 65 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tycker att man ska vara väldigt noga med sanningen, och det ska jag vara. Vi har sänkt skatten många gånger, både under alliansåren, i opposition och nu, men jag har aldrig sänkt skatten för min egen skull. Jag har sänkt skatten för att hårt arbetande människor ska få behålla mer pengar i plånboken.

Jag är av uppfattningen att man aldrig ska ta ut mer skatt än vad som krävs. Man kan prioritera om och förändra, och det är det vi har gjort. Jag har tio gånger här i riksdagen varit med och sänkt skatten för undersköterskor, busschaufförer och löneadministratörer. Det har sossarna röstat emot de allra flesta gånger.

I grund och botten kommer jag inte att ge människor råd, men man ska veta att vi har bekämpat inflationen, som låg på 10 procent när jag tillträdde. Den var ett gift för svenska folket. De som kämpade och slet på jobbet såg att hela lönen började gröpas ur och att de inte fick lika mycket i matkassen när de handlade.

Vi har sänkt skatten för dem som jobbar, och vi har sänkt drivmedelspriserna. Nu sänker vi matmomsen och förskoleavgiften. Det är några av de många saker vi gör för att underlätta för människor. Det här jobbet har jag inte för min egen skull.

(Applåder)

EU:s budget och skuldsättning

Anf. 66 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Fru talman! Mycket kan sägas om EU:s förvaltning av Sveriges avgift, men ett problem som inte får så mycket uppmärksamhet är EU:s snabba steg mot att bli en skuldunion. År 2021 var den gemensamma skulden cirka 240 miljarder euro. I dag kan vi lägga till 800 miljarder euro till den summan. Sveriges andel av denna skuld är anseende, vilket i slutändan minskar vårt ekonomiska utrymme här hemma.

Just nu förhandlas den kommande långtidsbudgeten, och det är en styrka att Tidöpartierna är överens om att vi inte ska godkänna kommissionens förslag om ännu en enorm skuldsättning. Min fråga till finansministern är: Kan vi vara trygga med att hon kommer att driva denna ståndpunkt efter att vi, förhoppningsvis, har vunnit valet, oavsett vad kommissionen pressar Sverige med?

Anf. 67 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Charlotte Quensel, för en viktig fråga!

Det är en lång och väldigt svår process. Jag delar helt bilden att skuldsättning generellt är ett riktigt gissel. Den globala skuldsättningen oroar mig mer än tullarna, även om de är väldigt skadliga. Många av Europas länder är högt skuldsatta. Det riskerar att bli mycket värre nu när man till exempel bygger en starkare försvarsförmåga, men det finns många andra utmaningar som också vi står inför.

I den här budgetförhandlingen är vi nio länder, varav flera stora, som normalt sett kanske inte kommer överens om långtidsbudgeten men som har bestämt att vi ska jobba tillsammans även om vi inte är överens om allt. Detta gör vi därför att vi ser att den budget som kommissionen har föreslagit måste bantas ned ordentligt. Vi jobbar steg för steg tillsammans med de länderna. Det är ett arbete som kommer att pågå länge.

Jag delar helt Charlotte Quensels bild att det finns en stor risk att det drar iväg. Vi kommer att jobba hårt varje dag för det som också riksdagen är enig om: att vi ska hålla nere avgiften och att vi ska få ut så mycket som möjligt av varje peng.

En höjning av barnbidraget

Anf. 68 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Färska statistik från SCB visar att antalet svenskar i social och materiell fattigdom har fördubblats på fem år, till 730 000 personer. Förra året beräknades 276 000 barn leva i ekonomisk utsatthet, med föräldrar som inte hade råd att äta sig mätta eller köpa näringsriktig mat. En mamma vittnar om att hon låter barnen gå till skolan även om de är lite sjuka för att de ska äta där.

Livsmedelskostnaderna för en familj med två barn har på tre år ökat med 2 800 kronor i månaden. Samtidigt har barnbidraget inte höjts sedan 2018.

Vi är överens över partigränserna om att sänka skatten på mat, men det räcker inte. Även stödet till barnfamiljer måste öka. Regeringen tänker i stället införa bidragstak och regler som ytterligare fördjupar barnfattigdomen och barns utsatthet.

Min fråga till finansministern är kort och enkel: Om och när kommer barnbidraget att höjas?

Anf. 69 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Ilona Szatmári Waldau, för frågan!

Det korta svaret är att man kan göra många saker för att underlätta för barnfamiljer, och det har vi gjort. Jag vet att många på vänstersidan bara håller fast vid barnbidraget. Jag utesluter inte att det kommer att behöva höjas eller att det kommer att höjas, men i grund och botten handlar det om många andra saker som vi kan göra för att stötta familjer.

Som jag var inne på tidigare får man inte glömma vad det är som har gjort oss och många andra länder och medborgare runt omkring fattigare, nämligen den höga inflationen. När den var tvåsiffrig utvecklades priserna och kostnaderna i en enorm takt som var ett gift för varje person i Sverige, speciellt för dem som redan hade en tajt ekonomi. Det giftet var vi tvungna att trycka till och få ned, och det är jag väldigt glad över att vi har gjort.

Vi har också stöttat genom att till exempel höja taket i bostadsbidraget. Det hade inte höjts sedan 1997. Vi kommer även väldigt snart att sänka förskoleavgiften. Det är vi som lägger fram förslag om sänkta matpriser. Vi kommer att fortsätta att göra det som krävs för att stötta hårt arbetande människor.

Frågestund

Anf. 70 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! ”Unga ska tidigt se entreprenörskap som en naturlig väg framåt.” Så skrev vice statsminister Ebba Busch i Expressen i veckan. Det ska bli lättare att gå från UF-företag till ett vanligt företag. Gott så. Centerpartiet instämmer i den ambitionen.

Samtidigt föreslår Simona Mohamssons departement att begreppet entreprenörskap ska strykas från läroplanens inledande och övergripande delar. Ung Företagsamhet kallar det förslaget ett hot mot deras existens.

Jag vill fråga Simona Mohamsson: Hur hänger det här ihop? Är det samma dissonans inom regeringen i den här frågan som i frågan om AI? Å ena sidan har man en stor ambition att Sverige ska bli världsledande inom AI, men å andra sidan har man en skolpolitik som leder till att den digitala kompetensen bland dagens skolelever sjunker?

Anf. 71 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, Anders, för frågan! Den är otroligt viktig.

Vi har i dag ett grundläggande problem i skolan: att barn och unga inte har tillräckliga kunskaper för att klara resten av skolgången. Det finns barn som inte kan läsa ordentligt, som inte kan skriva ordentligt och som heller inte kan räkna ordentligt.

I den stora förändring vi gör av svensk skolpolitik är det helt avgörande att barn lär sig grunderna. Därför gör vi om läroplanerna så att de fokuserar på just barnens grunder och så att det blir tydligt vad barn ska lära sig och när. Detta innefattar även entreprenörskap. Jag tror att det är bra att det inte står i de inledande delarna av läroplanerna utan kommer att ingå i kursplanerna, för då blir det tydligt var och när elever ska lära sig det entreprenöriella.

Stopp för tonårsutvisningar

Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Simona Mohamsson.

Om tre veckor ska Tabitha utvisas från Sverige. Hon drömde om att söka till ambulanssjuksköterskeutbildningen till hösten, när hon har tagit studenten, men hon är en av dem som nu tonårsutvisas från sina familjer och från sina drömmar i Sverige därför att lagstiftningen har ändrats.

Vi hör att det ska komma en ny ventil, men hennes liv och framtidsdrömmar riskerar att hinna slås sönder om regeringen inte snabbt kommer fram med en stopplag för tonårsutvisningar som kan gälla tills en ny ventil är på plats.

Jag vill fråga Simona Mohamsson, som uttalade sig om det här i går: Varför ser hon en motsättning mellan dessa förslag?

Anf. 73 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, Annika, för frågan!

Jag kan inte kommentera enskilda fall, men generellt utvisar Sverige inte barn utan deras föräldrar eller om ett ordnat mottagande inte kan säkerställas.

De nuvarande reglerna är en följd av lagändringar som den förra regeringen genomförde. Samtidigt som vi är måna om att ha ett system som är enhetligt, förutsägbart och rättssäkert är vi medvetna om att de nuvarande reglerna kan skapa problem för skötsamma människor och familjer som har kommit hit och som följer regler och gör rätt för sig. Det är därför den här frågan är något vi tittar på, och vi hoppas hitta en hållbar, rättvis och långsiktig lösning.

Frågestund

Östersjöns kritiska infrastruktur

Anf. 74 HELENA BOUVENG (M):

Fru talman! Som vi alla blivit varse under de senaste åren är säkerhetsläget i vårt Östersjön kraftigt försämrat, med ökad risk för hybridoperationer mot undervattensinfrastruktur, sjöfart och kustnära anläggningar. De senaste årens incidenter, oavsett om de är avsiktliga eller oavsiktliga, understryker verkligen behovet av säkerhet i Östersjön.

Därför, fru talman, vill jag fråga statsrådet Carl-Oskar Bohlin: Vad gör regeringen för att stärka den kritiska infrastrukturen i Östersjön?

Anf. 75 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Helena Bouveng, för frågan!

Helena Bouveng sätter fingret på en mycket angelägen fråga, nämligen att stärka skyddet kring kritisk infrastruktur. Vi har ju de senaste åren sett en ökad frekvens i förekomsten av händelser som har lett till att kritisk infrastruktur till exempel på havsbotten har skadats.

I dag har regeringen kunnat meddela att vi har gett Kustbevakningen i uppgift att vara nationell kontaktpunkt för det finska initiativ som syftar till att få ihop myndigheterna från de olika länderna runt Östersjön för att kunna dela information och ha en bättre lägesbild och därför också kunna ingripa snabbare mot den här typen av händelser.

Sverige har blivit bättre på detta. Vi har kortat tiden för att ingripa, vilket har gjort att vi har kunnat beivra fler av de här händelserna. Men det är ett arbete som vi måste fortsätta att växla upp, och det gör vi bland annat genom dagens besked.

Kommunernas avgiftshöjningar

Anf. 76 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Min fråga går till finansministern.

Nu när regeringen har sänkt skatten för vanligt folk och sänkt matmomsen så att människor ska ha lite lättare att klara sin ekonomi vore det inte sjyst om kommunerna ohämmat höjde sina avgifter.

De senaste 24 åren har kommunprisindex ökat med 60 procent, men de kommunala avgifterna har ökat med 120 procent. Det är oacceptabelt att detta får fortgå.

Vi kristdemokrater har föreslagit mer transparens i hur man räknar ut avgifter, ett produktivitetsavdrag som man gör i många andra verksamheter och en bygglovsnorm som talar om vad som ska ingå i avgiften.

Min fråga till ministern är: Vad anser ministern om kommunernas ohämmade avgiftsökningar i ljuset av regeringens arbete för att underlätta ekonomiskt för invånarna?

Anf. 77 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Arbetet är ju fördelat så att det är jag som svarar på de allmänpolitiska frågorna. Detta är min ministerkollega Erik Slottners område.

Jag tackar ledamoten för en utmärkt fråga som verkligen poängterar en angelägen inriktning i det läge som Sverige och Europa befinner sig i nu. Att vi kan hålla nere avgifter och se till att de skatter och avgifter som vi plockar in hanteras så effektivt som möjligt är helt avgörande.

Jag tror att det här är något som vi från regeringens sida arbetar med att följa och trycka på för. Det är också ett angeläget område för kommuner, regioner och övriga myndigheter.

Regeringens ekonomiska prioriteringar

Anf. 78 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga om den ökande fattigdomen i Sverige.

Enligt den nya statistiken från SCB lever 729 000 personer i materiell och social fattigdom och över 400 000 personer i allvarlig fattigdom. Vi har sett en dramatisk ökning under de senaste åren, under den tid den här regeringen har fått verka.

Man får säga en sak om vår finansminister, och det är att hon gjort slag i sin egen devis att det måste börja löna sig att tjäna 125 000 kronor i månaden. Personer som tjänar vad finansministern tjänar, över 160 000 kronor i månaden, har ju kunnat se skattesänkningar på 6 000 kronor i månaden.

Min fråga är därför väldigt enkel: Var det rätt prioriterat, finansministern, att sänka skatten?

(Applåder)

Anf. 79 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Arber Gashi, för frågan!

Sverige och många andra länder runt om i Europa och övriga världen har upplevt en väldigt tuff tid därför att inflationen har varit väldigt hög. Den har, som jag sagt, gröpt ur plånböckerna. Man har fått mycket mindre för pengarna, och bor man till exempel i en hyresrätt har avgifterna gått upp. Den som jobbat och kanske haft låg inkomst eller medelinkomst har generellt inte fått kompensation för det. Den som har bidrag har fått det.

Det är därför det har varit viktigt att sänka skatten för alla. Vid ett tillfälle – det kanske ledamoten minns – frös vi också brytpunkten för att se till att alla skulle få ta del av den skattesänkningen.

Jag vet att våra två partier ser olika på den här frågan. Men SCB:s mätning, som verkligen ska tas på stort allvar, handlar ju om självupplevd fattigdom.

De här åren har verkligen prövat oss. Det är därför det är så viktigt att fortsätta att stärka hushållen. Det är därför det är så viktigt att se till att man inte höjer skatter för vanliga människor utan underlättar och sänker.

Här i Stockholm har Socialdemokraterna nu två år i rad höjt skatten för dem som har det alla tuffast.

Frågestund

Integration av arbetskraftsinvandrare

Anf. 80 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Min fråga går till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson med anledning av integrationsfrågan.

Det fanns en tid i Sverige då man trodde att vi kunde ta in hur många människor som helst, helt förutsättningslöst. Det visade sig inte fungera.

Sedan kom vi till en tid då man trodde att alla kulturer är kompatibla med varandra. Alla integrationsproblem kommer att lösas så länge människorna i fråga kommer in i arbete. Den vanföreställningen har också bidragit till många av de problem som vi ser i dag.

Bara för att man kommer till Sverige för att arbeta betyder det inte att man lär sig språket. Det betyder inte att man anammar grundläggande normer och värderingar. Det betyder heller inte att man lyckas hålla sig undan den segregation som de andra partierna har byggt upp under väldigt lång tid.

Tillsammans har vi inom Tidö lyckats åtgärda väldigt mycket på migrationsområdet. Men jag hoppas att jag och ministern också är överens om att vi behöver dra en röd linje mot en misslyckad, eller åtminstone ansvarslös, arbetskraftsinvandring.

Därför undrar jag: Vilka aktiva åtgärder vidtas för att integrera just arbetskraftsinvandrare?

Anf. 81 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Vi har en otroligt stor integrationsskuld i Sverige. Vi har över 175 000 barn och unga som riskerar att leva i utanförskap, att inte lära sig det svenska språket, att inte klara skolan och att inte få ett jobb.

Den här regeringen lägger nu om från en integrationspolitik som varit präglad av ängslighet, ren magkänsla och gissningar till en integrationspolitik som präglas av väldigt tydliga fakta på bordet. Det är också därför den här regeringen har gjort stora satsningar bland annat på att mäta värderingar för att vi sedan ska kunna göra konkreta insatser.

För mig som integrationsminister är det tydligt att integration ska handla om tre delar. Det handlar om språk, det handlar om skola och det handlar om värderingar. Det är så man får en tydlig bild av vilka skyldigheter man har i Sverige men också vilka möjligheter man har. Det är en perfekt karta in i det svenska samhället.

Frågestund

Anf. 82 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Även min fråga går till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson men gäller ett helt annat ämne.

För några dagar sedan fick vi regeringens AI-strategi och den tillhörande bilagan *Handlingsplan för Sveriges AI-strategi*.

Det är nu drygt ett år sedan vi fick *AI-kommissionens Färdplan för Sverige*. Där talades det inte så mycket om utbildning, även om behovet underströks tydligt. I AI-strategin finns däremot en hel del ord om detta, till exempel kritiskt förhållningssätt och medie- och informationskunskap. Men för de lägre årskurserna är det fortfarande mest det analoga materialet som gäller.

Min fråga gäller handlingsplanen. Där finns nämligen ingenting av detta med. Vad har regeringen för plan för hur den här strategin ska kunna förverkligas på skolområdet och vilka resurser som ska avsättas för det?

Anf. 83 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Att vi ger alla barn och unga rätt förutsättningar för resten av livet i skolan är helt avgörande.

Vi vet att Sverige i många avseenden i internationella rankingar tyvärr visar sig använda mer skärmar och digitala hjälpmedel, men trots det är man sämre på just de digitala hjälpmedlen.

Jag tycker att det här visar väldigt tydligt var vi i tidigare politik har hamnat fel. Vi har delat ut skärmar, vi har haft telefoner i klassrummen och vi har inte fokuserat på det grundläggande som barn och unga behöver ha, nämligen en riktig bok och papper och penna.

Jag är glad över att den här regeringen nu lägger om Sveriges skärmpolitik och att vi ser till att från och med i höst ta bort skärmarna i förskolan och telefonerna i grundskolan. Jag tror att det kommer att vara helt avgörande att vi ger barn rätt grunder i skolan för att de ska kunna klara sig i livet.

Stöd till Ukrainas civila försvar

Anf. 84 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Fru talman! Jag kom i morse till Stockholm efter att ha besökt krigets Kiev. Syftet med besöket var att på årsdagen av den fullskaliga invasionen göra det jag kunde för att visa svenskt stöd för Ukrainas rätt till sin integritet, demokrati och möjlighet att själv fatta beslut om sin framtid. Det har gått fyra år sedan den fullskaliga invasionen inleddes. Ukraina är inne på det femte krigsåret.

Vi minns också hur debatten kunde låta i Sverige vid den fullskaliga invasionen 2022. Vänsterpartiet röstade nej till den första vapenleveransen till Ukraina, och Magdalena Andersson hade på dagen för den fullskaliga invasionen svårt att kalla den för just invasion. Mycket har hänt.

Jag vill fråga Carl-Oskar Bohlin: Hur arbetar Sverige med att stödja Ukraina vad gäller inte minst det civila försvaret? Vad har vi gjort, och vad mer kan vi göra för att stödja och hjälpa dem?

Anf. 85 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, ledamoten Göthberg, för en angelägen fråga! Svaret är att Sverige fortsätter att stötta Ukraina precis så länge som det krävs. Vi fortsätter att ge Ukraina kraft att skaffa sig ett bättre läge vid förhandlingsbordet till följd av vårt omfattande militära stöd, vårt humanitära stöd och vårt stöd inom de civila delarna av totalförsvarsområdet.

I det senaste stödpaketet finns också en del för civila totalförsvarskomponenter, där en del av stödet kanaliseras via Kustbevakningen. Vi har tidigare också förstärkt med skyddsutrustning på CBRN-området. Vi fortsätter att göra detta för att Ukraina ska kunna skaffa sig en så god position som möjligt vid förhandlingsbordet.

Vi vill ha fred, men vi vill ha fred på ukrainska villkor.

(Applåder)

Insatser mot arbetslösheten

Anf. 86 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att apropå det föregående frågeställare sa säga att vi ju står eniga i Sveriges riksdag om stödet till Ukraina.

De senaste åren har jag många gånger diskuterat hushållens oroande ekonomi med finansministern. Nu har vi sett att Finanspolitiska rådet och Riksrevisionen också kritiserar regeringens ekonomiska politik. De menar att reformerna för att få fler i jobb och öka tillväxten är ineffektiva.

Ojämligheten i Sverige har ökat. Antalet fattiga har ökat dramatiskt, och många har inte råd att betala mat eller de höga elräkningarna.

Därför undrar jag: Kommer finansministern i den kommande vårbudgeten att ha med några insatser för att få fler i jobb eller för de människor som kämpar och som inte får ihop sin ekonomi?

Anf. 87 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Ida Ekeroth Clausson, för frågan om just jobb!

Det är alldeles för många i Sverige som under för lång tid har gömmts och glömts i arbetslöshet och som inte är självförsörjande. Det handlar naturligtvis om viktiga delar som utbildning, språk och många andra saker. Det handlar dock också om att många har institutionaliserats i en arbetslöshet, det vill säga att man har varit arbetslös så länge utan att få stöd och hjälp att man har fastnat.

Vi gör nu en stor bidragsreform som Sverige borde ha fått på plats för länge sedan. En del av den handlar om aktivitetskrav. Det låter kanske ganska akademiskt eller tråkigt, men det handlar om att man ska vara aktiv om man har försörjningsstöd och arbetsförmåga. Man ska gå en utbildning, komma närmare arbetsmarknaden eller ha en praktikplats. I dag är det faktiskt inte så.

Det handlar om att det är rimligt med något slags motprestation när man får ta del av det gemensamma, men för mig handlar det framför allt om att kvinnor i utsatta områden ska komma i jobb. Alldeles för många barn ser aldrig sina föräldrar gå till jobbet.

Frågestund

Anf. 88 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! Myndigheten för psykologiskt försvar kommer under valåret att bedriva en landsomfattande utbildningskampanj utifrån en lärobok som har tagits fram i samarbete med Lunds universitet. I den insinueras med hänvisning till material som är 15 år och äldre att både mitt eget och statsrådet Bohlins parti medvetet ska ha spridit desinformation och propaganda. Samtidigt utelämnas information om övriga riksdagspartier, och opartiskhet och saklighet kan därmed ifrågasättas.

Jag vill därför fråga ministern om han anser att myndighetens utbildningsmaterial är lämpligt i förhållande till grundlagen och inte utgör ett hot mot vår inhemska demokrati.

Anf. 89 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Ann-Christine Frohm, för detta uppmärksammande, får man väl kalla det.

Jag är inte bekant med det här sedan tidigare och får helt enkelt ta med mig frågan tillbaka och studera det som påstås här i kammaren. Det låter på många sätt uppseendeväckande.

De frivilliga försvarsorganisationerna

Anf. 90 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Regeringen skjuter nu under 2026 till ganska många extramiljoner till frivilliga försvarsorganisationer – utöver de tidigare ökningarna – för att möta det höga engagemanget. Medlen är tänkta att användas till rekrytering, försvarsupplysning och utbildning för att stärka totalförsvaret.

Min fråga går till ministern för civilt försvar. Vilka förväntningar har ministern på de 18 frivilliga försvarsorganisationerna, och hur följs det upp att det önskade målet uppnås?

Anf. 91 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Alexandra Anstrell, för en angelägen fråga! Det enkla svaret är naturligtvis att förväntningarna på de frivilliga försvarsorganisationerna är högt ställda. Jag vill också säga att man där sällan har anledning att bli besviken. Vi får väldigt mycket förmåga för de pengar som ges till de frivilliga försvarsorganisationerna, och de bedriver ett omistligt viktigt arbete i totalförsvaret.

Vi har på senare år också sett att allt fler frivilliga försvarsorganisationer tecknar avtal med myndigheter och andra för att fullgöra uppgifter i respektive myndighets krigsorganisation. Det är bra.

Med det sagt måste vi naturligtvis hela tiden följa upp att vi får valuta för skattepengarna när det kommer till satsningar på totalförsvaret. Där fyller bland annat Myndigheten för totalförsvarsanalys en viktig funktion utöver det arbete som bedrivs i MSB:s förmågeuppföljning och naturligtvis i Försvarsdepartementet.

Anf. 92 JYTTE GUTELAND (S):

Fru talman! Jag konstaterar att finansministern är obekvämd med att tala om de skattesänkningar som hon har givit sig själv och andra väldigt högt betalda medborgare. Samtidigt lämnar finansministern efter sig det största budgetunderskottet på 30 år, skuldsätter kommande generationer och ser till att reformutrymmet för kommande regeringar blir minimalt. Detta är moraliskt förkastligt.

Under en tidigare interpellationsdebatt ville finansministern inte heller diskutera fördelningsspolitiken och varför barnfamiljer ska ha det så svårt. Ensamstående mammor dricker te för att orka och få energi när de inte har pengar till mat. Samtidigt får finansministern stora skattesänkningar. Finansministern hänvisade detta till andra ministrar.

Därför ställer jag här i dag frågan: Vad vill finansministern göra för att minska barnfattigdomen och se till att man har råd med de där gummistövlarna? Vad är rådet till mammor som kämpar? Är det att rösta på Socialdemokraterna?

Anf. 93 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack för frågan, Jytte Guteland!

Jag tänker att det man ska göra är att lyssna noggrant på partierna och se om de säger sanningen eller gömmer sig bakom något.

Jag står upp för allt som vi har gjort för att underlätta för familjer och hårt arbetande människor. Vi har bekämpat inflationen och jobbar nu mycket med långsiktig tillväxt, för att även nästkommande generation ska ha välstånd.

Jytte Guteland talar om underskott. Jag tror att det vore bra om varenda socialdemokrat gick tillbaka och tittade på hur deras budgetar ser ut. De har alltså ställt sig bakom försvarssatsningarna, investeringar i infrastruktur och mycket annat. Och de har nästan exakt samma underskott. Kom också ihåg att drygt hälften av det är pengar som går till Ukraina och försvar.

Jag skulle önska lite mer hederlighet och mindre politiskt spel. Jag står för min politik. Men Socialdemokraterna verkar inte stå för sin.
(Applåder)

Sekretesshinder mellan skola och polis

Anf. 94 ANDERS ALFTBERG (SD):

Fru talman! Min fråga går till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson.

I min hemstad Borås ser vi en skrämmande utveckling. Polisen varnar nu för att gängen i områden som Norrby och Hässleholmen rekryterar barn som är så unga som i nioårsåldern.

Skolan har blivit en rekryteringsarena för de gängkriminella. Lärare i Borås vittnar om en total maktlöshet. De ser tecknen: dubbla telefoner för knarkhandel och öppen rekrytering. Men de hindras av en föråldrad sekretess. En rektor har ingen aning om vilka hot han släpper in i klassrummet.

Barnens säkerhet måste gå före de kriminellas integritet. Sverigedemokraterna kräver att sekretessmuren mellan skola och polis rivs helt. När presenteras lagförslaget om absolut informationsplikt, så att vi kan skydda barnen i Borås och i övriga Sverige?

Anf. 95 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för den viktiga frågan!

Det är avgörande att skolan inte är en plats som gängen kan använda i sin rekrytering. Det är också därför regeringen gör en stor omläggning med alltifrån en helt ny socialtjänstlag, som ska handla om just att delge information, till förstärkningar och satsningar på skolsociala team som ska fånga upp och försöka få tillbaka eleven och barnet som kanske är på glid.

Kanske viktigast av allt är att vi ser till att de personer som i dag är gängkriminella och begår brott är bakom lås och bom. Då kan polisen arbeta förebyggande tillsammans med socialtjänsten och skolan.

Jag tror att det är en helt avgörande politik att få bort dem som förstör och som sätter skräck i hela områden och se till att så tidigt som möjligt skydda barn från gängens klor.

Antidemokratisk påverkan i skolan

Anf. 96 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Skolan ska förmedla kunskap och svenska demokratiska värden. Trots detta ser vi att konflikter från omvärlden och antidemokratiska ideologier flyttar in i våra klassrum. Skolverkets rapport om antisemitism i skolan visar att hat och hot kan ta fart i samband med Israel–Palestina-konflikten och att elever och personal ibland möter konspirationsteorier och påtryckningar.

Sverigedemokraterna varnar särskilt för politisk islamism som bedriver påverkan genom skolor och föreningsliv. Detta kräver tydliga nationella riktlinjer, obligatorisk incidentrapportering och ett skarpt stöd till rektorer att avvisa propaganda och att polisanmäla när det behövs.

Vilka konkreta åtgärder avser regeringen att vidta för att upptäcka och stoppa islamistisk och antidemokratisk påverkan i skolan och för att säkerställa att mobilisering kopplad till Palestinarörelsen inte leder till antisemitism, hat eller hot?

Anf. 97 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag blir mycket orolig över rapporterna om ökad intolerans bland unga, inte minst i skolor. Där har antisemitism blivit ett allt vanligare inslag, och lärare känner ibland att de inte riktigt vet hur de ska orka hantera och trycka tillbaka det. Skolverket har också pekat på det tidigare.

Därför har regeringen gjort och fortsätter att göra viktiga insatser för att bekämpa antisemitiska och intoleranta attityder bland unga, bland annat genom en satsning riktad till Segerstedtinstitutet för att öka kunskapen om fungerande metoder mot antisemitism. Jag tror att kunskap och kompetensutveckling bland lärare och skolpersonal är avgörande.

Vi har också gett ett uppdrag till Forum för levande historia för att de ska arbeta med att stärka demokratiska och toleranta värderingar bland barn och unga.

Intolerans har ingen plats i våra skolor.
(Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:79
26 februari

Frågestund

§ 10 (forts. från § 8) Arbetskraftsinvandring (forts. SfU15)

Arbetskraftsinvandring

Anf. 98 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Vi moderater är otroligt positiva till människor som arbetar. Det är så välstånd uppstår i vårt land. Det är det som garanterar att vi kan fortsätta leva i en välfärdsstat, där människor har det generellt bra. Vi har en av jordens rikaste befolkningar, eftersom vi i det här landet har jobbat sedan generationer tillbaka.

Sedan generationer tillbaka har människor också kunnat komma till det här landet för att hjälpa till som arbetskraftsinvandrare och vara en del av vår arbetsmarknad. En del av dem kommer från länder i närområdet, och en del av dem kommer från länder långt utanför Europa. Det vi pratar om i dag när det gäller arbetskraftsinvandring är i första hand människor som kommer till Sverige från länder utanför Europa, det som vi politiskt brukar kalla för tredjeländ. Den inre marknaden i EU är alltså jämt orubbad. Man kan komma från Tyskland, Polen eller Spanien och jobba i Sverige utan några försörjningskrav eller liknande. Det försörjningskrav som vi i denna debatt diskuterar gäller dem som vill komma hit från till exempel ett land i Mellanöstern, från Australien eller från Amerika för att jobba.

I grund och botten är vi väldigt positiva till att människor kommer hit och hjälper svenska företag att växa och blir bra kolleger till våra redan etablerade medarbetare. Men vi tror samtidigt att det måste vara ordning och reda i den svenska migrationspolitiken. Vi kan inte ha det som det har varit.

Människor kan inte komma hit och arbeta för 13 000–14 000 kronor i månaden. Det är inte rimligt att man kan komma hit och få ett arbetstillstånd och cykla ut med pizzor tre dagar i veckan. Därför har vi satt ned foten och sagt att vi behöver ha någon form av regelverk som är hållbart över tid. Människor som kommer hit för att jobba ska ha riktiga arbeten som vi inte kan tillsätta med personer som redan är i Sverige eller i Europa.

Jag tänker prata lite om försörjningskrav, eftersom det är en het fråga. Förra året när vi hade den här debatten tror jag att några partier, i varje fall några partiernas ledamöter, ganska medvetet missförstod det jag då sa. Det handlade om varför en försörjning i Sverige innebär lite mer än att bara betala sin hyra och maten i sitt kylskåp.

Att försörja sig i Sverige är att vara med och bidra till skolan, som alla våra barn har rätt att gå i, till det kommunala badhuset, till att det finns cykelvägar som man kan cykla på och till att det finns riksdagsledamöter som har sin försörjning. Allt det är sådant som man är med och betalar för när man jobbar i Sverige och betalar skatt. Det är en del av ens försörjning som går utanför det egna hemmet och kylskåpet.

Vi kan redan i dag tycka att det alltid saknas pengar till välfärd, att det finns för lite pengar till skola, att det finns för lite pengar till sjukvård och att det finns en massa hål i vägen som vi egentligen borde laga. Vi har en medianlön som i dag är på en viss nivå. Ändå räcker pengarna knappt till.

Alla människor som jobbar i det här landet bidrar, oavsett om de tjänar mer eller mindre än medianlönen. Men den som tjänar mycket mer än medianlönen hjälper den som tjänar mycket mindre än medianlönen. Medianlönen ska bära vår välfärd. Har vi ett system där alla människor som kommer till Sverige för att jobba tjänar under medianlönen urholkar det vår välfärd på sikt. De människor som kommer hit och jobbar har ju rätt till allt det som vi har rätt till. Då måste någon hjälpa till och bära upp dem som inte kommer upp i medianlön.

Det funkar jättebra i det samhälle vi har. De människor som redan är i Sverige är överens om att den som tjänar mycket bär den som tjänar lite. Men om vi bara fyller på i systemet med människor som tjänar under medianlön måste alla, både de som tjänar väldigt mycket och de som tjänar väldigt lite, vara med och bära den som kommer in någon annanstans ifrån, så att den når upp till sin välfärdskostnad.

Därför tycker jag i slutändan att det är rimligt att vi ställer krav på att de som vill komma hit från ett land utanför Europa och jobba ska vara med och dra sitt strå till stacken. Det måste vara en samhällsekonomisk vinst för alla andra människor som jobbar i det här landet och betalar skatt på sin lön. Av alla företagare i Sverige är det säkert 97–98 procent, kanske 99 – jag vet inte ens siffran – som inte har människor från tredjeländer anställda, inte har tagit hit ett pizzabud från Uzbekistan eller en diskare från USA. Alla de kommer via sina företag eller sin inkomstskattsedel att få vara med och bära de människor som vi tar in här.

Jag landar i slutsatsen att det är rätt sunt att man behöver ha en viss lönenivå för de människor som kommer hit – för alla andras skull. Det är rättvist att undersköterskan inte behöver betala 300 kronor mer i skatt för att man har anställt ett pizzabud från ett land utanför Europa och detta pizzabud ska få rätt till sjukvård, rätt till skola, rätt att gå på badhus och möjlighet att cykla på lagade cykelvägar.

Därför tycker jag att försörjningskrav i grund och botten är en helt okej idé. Vi kan inte ha det som det var när man kunde tjäna 13 000–14 000 kronor i månaden och få full access till allt det som vi får som svenskar och som är värt oerhört mycket pengar. Man kan komma hit med tre barn och ge dem gratis skolgång i någon av våra skolor, som hör till världens bästa, för att vi betalar skatt. Därför är jag för försörjningskrav. Jag tycker att det är bra att vi nu går vidare med det och inom kort lagstiftar om det ytterligare.

Jag noterar att Miljöpartiet än en gång reserverar sig i en migrationsfråga. När Miljöpartiet säger nej är man helt rätt ute – för mig brukar det vara en migrationspolitisk sanning. Då är det bra lagstiftning på gång. Jag tror att det kommer att vara så även i detta fall.

(Applåder)

Ett annat parti som reserverar sig är Centerpartiet. Jag måste då ställa en fråga till Centerpartiet, som har synpunkter på den politik vi för. Vi vill garantera den svenska välfärdsmodellen och se till att hålla nere skatetrycket för svenska företag och svenska anställda genom att ställa krav på

hur mycket man behöver tjäna för att få ta del av välfärden. Centerpartiet säger då: Vår statsministerkandidat heter Magdalena Andersson.

Magdalena Andersson vill införa mycket mer långtgående modeller för arbetsmarknadsprövning. Socialdemokraterna skulle möjligtvis kunna avstå från försörjningskrav, men det är under förutsättning att man tvingas in i kollektivavtal. Det är klart att Socialdemokraterna gärna sätter in sina egna fackföreningsrörelser i vartenda litet svenskt företag som behöver rekrytera en eller två personer från något annat land. Men jag undrar hur Centerpartiet kan tycka att det är en framgångsmodell.

Centerpartiet tycker på allvar att man ska ha Magdalena Andersson som statsminister, Nooshi som finansminister och Daniel Helldén som jordbruksminister. Jag undrar vad de av Centerpartiets medlemmar och väljare som är bönder tycker om att Daniel Helldén kanske är den som kommer att vara högst ansvarig för svensk jordbrukspolitik om ett halvår.

Nu pratar vi i och för sig om arbetskraftsinvandring, men bönderna utgör en central del, för de begagnar sig i viss utsträckning av personal från andra länder. Därför ser vi också till att det kommer att vara lite enklare att betala en lite lägre lön till säsonganställda, till exempel om man behöver någon som kommer upp ett par månader och hjälper till med skörden eller vad det nu kan vara. Vi driver en politik som är bra för landsbygden i Sverige, medan de som Centerpartiet vill samverka med efter valet driver en politik som kommer att slå sönder den svenska landsbygden.

Låt oss nu fortsätta hålla den här linjen! Vi tar migrationspolitiken på allvar. Vi jobbar för en stram och reglerad invandring, men vi möjliggör arbetskraftsinvandring för den som behövs i ett svenskt företag: it-ingenjören som vill komma hit från Indien, läkaren som vill komma hit från USA eller vem det nu kan vara som vill komma hit från ett tredjeland. Vi ser till att vi fortsätter att ha ett av världens bästa samhällen att leva i. Det är de här människorna vi behöver.

Vi kommer även i framtiden att kunna hitta människor i Sverige som kan ta väldigt många av de jobb som i dag tillsätts med människor från andra delar av världen. Vi har i landet nästan en halv miljon arbetslösa som inte kommer in på arbetsmarknaden på grund av att det är höga trösklar och att en del företag har valt att rekrytera personal någon annanstans ifrån. Låt oss börja med den halva miljon människor som är här och se vilka det går att hitta bland dem. Sedan finns det en halv miljard européer som inte omfattas av några försörjningskrav och som kan fortsätta att komma hit och hjälpa oss att bygga Sverige starkt i Europa.

Med det sagt hoppas jag att vi får fortsätta att styra det här landet i fyra år till, så att vi kan fortsätta att ha en reglerad, stram invandringspolitik som ger möjligheter för dem som verkligen behöver få hit särskild kompetens.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 99 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det här är nog första gången jag känner att jag behöver ge en moderat en lektion i basal ekonomi. Att en människa i Sverige som tjänar 30 000 kronor, betalar skatt etcetera skulle vara en belastning för det svenska välfärdssystemet är en fullständigt absurd idé. Det skulle innebära

att nästan alla svenska arbetare är en belastning för systemet. Det är alltså Moderaternas syn. Det var det ledamoten sa.

Bnp ökar med 57 miljarder kronor tack vare arbetskraftsinvandring. Skatteintäkterna är på 17 miljarder kronor. Det är gamla siffror. Företag – håll i dig! – har tillväxt. När det är någon som jobbar kommer det ut en produkt som företaget tjänar pengar på. Därmed skapas också mer välstånd. Det finns någonting som heter företagsskatter, som sedan är det som primärt betalar våra löner – det är statliga skatter. Det är helt absurt att höra en moderat påstå de här sakerna om hur det funkar med löner etcetera i företagen.

Nej, vi vill inte sätta in Socialdemokraternas fackliga vänner i varje enskilt litet småföretag så att de ska bestämma vilka personer företagen ska anställa. Men ni har satt in SD i dem, Magnus Resare. Det är inte vad ni vill göra utan vad ni redan har gjort. SD har bestämt vem som ska få anställas i vartenda litet småföretag i Sverige. Det är absurt.

I Jämtland kan man inte anställa, men i Stockholm kan man göra det. I Jämtland ska 60 procent av arbetskraftsinvandrarna utvisas på grund av det nya lönekrav som ni snart ska införa. I Stockholm är det 20 procent, för lönerna är högre här. Det lönegolv som SD har tvingat er till och som de har infört i vartenda litet svenskt företag är absurt. På detta sätt underminerar ni svensk ekonomi. Och när man hör dig prata om hur ekonomi fungerar förstår jag att ni inte har fattat hur illa det är.

(Applåder)

Anf. 100 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag tänkte så här: I år ska jag lägga fyra fem minuter på att se till att Centerpartiet verkligen förstår vad jag menar.

Jag har aldrig påstått att den som tjänar 30 000 i månaden inte bidrar. Den bidrar ju hur mycket som helst.

Jag har bara sagt att om alla människor i Sverige tjänade 30 000 kronor hade inte välfärden varit vad den är i dag. Vi behöver dem som tjänar över medianlön som bär upp det. Det är så hela vår samhällsstruktur är uppbyggd. Jag förstår inte hur Centerpartiet inte kan se det.

Det är jättebra att människor jobbar och tjänar 25 000 kronor eller 18 000 kronor i månaden. Ett stort problem är att en stor del av den arbetslösa befolkningen i Sverige tjänar mer på att inte jobba alls utan gå på bidrag. Det är ett system som dina kompisar kommer att vilja upprätthålla till varje pris. Det är 400 000 röster på dem.

Jag tror på allvar att Sverige mår bra av arbetskraftsinvandring. Jag var tydlig i mitt anförande, och jag har varit det i hela min politiska gärning och hela mitt politiska liv. Det är bra med människor som kommer hit och jobbar.

Jag tycker bara inte att man kan komma hit och jobba för hur lite pengar som helst. Vi behöver ha någon form av reglering av det. Att tjäna 90 procent av medianlönen är fortfarande under medianlönen. Vi får hålla oss till den siffran nu. Det är rimligt att man landar där. I slutändan handlar det om att den som kommer till Sverige ska generera någonting.

Jag håller med om att när det kommer någon och jobbar i ett svenskt företag genererar den mycket mer än sin egen inkomstskatt. Det är klart att det är så. Men man kommer inte ifrån att det kostar rätt så mycket att

leva som svensk. Allt vi får av staten kostar rätt så mycket pengar, och då måste man bidra.

När ni var med och bestämde behövde man tjäna 13 000 kronor i månaden. Det är absurt. Man kunde ha fyra barn och en partner med sig, och så skulle det räcka med 13 000 kronor i månaden och en inkomstskatt på 3 000 spänn för att täcka alla kostnader som man genererar.

Vi behöver ändå ha någon form av nivå, och jag tycker att det förslag som regeringen lägger fram är balanserat.

(Applåder)

Anf. 101 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är sant att vi var med om att fatta beslut om reglerna om 13 000 kronor. Om jag minns rätt var Ulf Kristersson minister och Johan Forsell var stabschef i alliansregeringen, tror jag. Det var någonting sådant.

Det är inte jag som har röstat för detta. Det är statsministern, som ledamoten nu stöttar, som har röstat för det. Han har tryckt på knapparna och satt i en regering som genomförde det och hade det kollektiva ansvaret, som man har i en regering, för att man genomförde de reglerna. Lägg inte det på mig. Ledamoten får lägga det på sin chef.

Vi kan tala om transfereringar och vilka det är som bidrar. Arbetskraftsinvandringen i Sverige bidrar med 30 eller 31 gånger så mycket in i skatt som det som går till transfereringar till arbetskraftsinvandrarna och deras familjer. Det är också gamla siffror, när vi hade reglerna om 13 000 kronor.

Det är inte så ekonomin fungerar. Om en människa är här, tjänar enligt kollektivavtal och bidrar med skatt bidrar den mer till den svenska skatte-kassan än om den inte är här och jobbar.

Jag kan ta det igen. Den människa som är här och betalar skatt gör att vi får mer skatt än om den människan inte är här och betalar skatt. Så fungerar matten. Företaget kan utvecklas mer och anställa fler människor för att det är en som kan bidra till att öka kakan.

Våra partier har alltid trott på att man kan öka kakan. Det är problemet med den socialistiska sidan: I deras politiska idéer tror man ibland inte att man kan öka kakan. Vi har alltid stått för det. Moderaterna har tydligen lämnat det. Då är vi tillbaka till att vi förstår varför det har blivit så galet.

Det blir galet om man tror att det bara är ett visst antal jobb som kan fördelas mellan arbetslösa i Malmö och i Boden. Jag tog tidigare ett exempel. Det är 20 personer som ska utvisas som jobbade på ett äldreboende i Boden. Det hjälper inte dem att det sitter en arbetslös invandrare i Malmö som kan skickas dit. Den har inte kompetensen. Den kommer sannolikt inte dit, även om vi är helt för aktivitetskravet. Detta är bara dumt.

(Applåder)

Anf. 102 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Vi moderater vågar ompröva vår politik. Vi vågar ta nya grepp när vi ser att det som har varit inte riktigt har fungerat så bra.

Det jag menade med att ni har varit med är att ni styrde det här landet förra mandatperioden med samarbetspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Ni var en del av dem som styrde landet.

Det är klart som bara den att invandring bidrar till det här landet. Men jag tror inte att det är de som cyklar ut med pizzor eller gör väldigt enkla arbeten och tjänar 14 000–15 000 kronor i månaden som gör att arbetskraftsinvandringen går med plus.

Det är för att vi har de högkvalificerade som kommer hit och bygger svenska företag. Det är it-ingenjörer och de som hjälper till att utveckla JAS-plan, eller vad det nu kan vara. Det är fantastiska människor.

Vi har nu byggt ett system där de människorna premieras. Det tar kanske inte längre sex, sju, åtta eller nio månader att få ett arbetstillstånd i Sverige. Innan du ens har fått ett arbetstillstånd har du hittat ett jobb någon annanstans.

Vi har reglerat om det nu. Nu får du ett arbetstillstånd på mellan två och fyra veckor. Det är bland det snabbaste i Europa. Det är bara Finland som slår oss med en snabbare tid än vad vi har för att få in en fot på den svenska arbetsmarknaden. Det gäller om du är den typen av anställbar person som vi behöver till det här landet.

Vi har 400 000–500 000 arbetslösa som kan göra väldigt många av de enkla jobben. Många av dem tror jag dessutom drömmer om att få komma in på den svenska arbetsmarknaden. Låt oss hjälpa dem med det.

Låt oss få till system där man kan få människor att gå från bidrag till arbete i Sverige. Vi kan inte fortsätta att ha det som vi har det i dag.

Systemet med 500 000 arbetslösa bygger till stor del på att vi tar in människor för att göra väldigt enkla jobb. En del kommer till och med på studietillstånd för att göra bland de enklaste jobben i det här landet. Det är absurt.

Vi måste lägga om migrationspolitiken i Sverige. Vi är på god väg. Kroka arm med oss i stället och se till att driva borgerlig politik med oss i stället för att driva socialistisk politik där ni får igenom så lite med de andra.

Välkomna till vårt gäng! Vi kan få ordning på Sverige tillsammans. Jag tror att ni kommer att ha rätt så kul på vår sida.

(Applåder)

Anf. 103 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Ur led är tiden. Det fanns en tid när vi i Miljöpartiet tillsammans med de borgerliga partierna trodde på att Sverige skulle bli ett bättre land om våra företagare och arbetsgivare fick anställa den personal som de behöver för att deras företag ska kunna växa och utvecklas.

Nu är vi i en tid när Moderaterna av princip säger att de är emot politik som Miljöpartiet är för. Det gäller till och med när man bedriver en politik som Svenskt Näringsliv vädjar till regeringen att ändra på för att det skadar svensk ekonomi och svensk tillväxt att bedriva den sortens arbetskraftsinvandringspolitik. Den är dålig för svenska företag.

Magnus Resare talar om pizzabuden. De man nu låser ute från svensk arbetsmarknad är också människor som har utbildning och en särskild kompetens som företagen har svårt att hitta bland de 500 000 arbetslösa.

Tänk om regeringen hade lagt alla återvandringsbidragspengar på att utbilda CNC-operatörer eller se till att fler kunde ta olika jobb runt om i våra företag i stället för att lägga dem på att betala människor för att lämna Sverige. Då kanske vi hade kunnat se till att fler företag och arbetsgivare

hade hittat den kompetens som de behöver bland dem som nu är arbetslösa. Men så är inte fallet.

Tänk om man hade lagt pengarna på ett flyttbidrag så att människor kunde ta sig från södra Sverige, där arbetslösheten är hög, till norra Sverige, där det är nästan omöjligt att hitta människor som kan jobba i äldreomsorgen nu när man utvisar äldreomsorgens personal.

Anf. 104 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Det är väl i princip inte en enda av dem Hirvonen nämner på slutet som är här med arbetstillstånd, utan de är här med andra typer av tillstånd.

Det som har varit skadligt för Sverige är inte moderat politik, utan det är en oreglerad invandringspolitik under alltför många år. Nu försöker vi att reglera det.

Vi tror att Sverige behöver en stram migrationspolitik när det kommer till asyl och en reglerad migrationspolitik när det kommer till arbetstillstånd. Om man inte hittar kompetens bland de 500 000 svenska arbetslösa finns det 500 miljoner människor i Europa. Man kan leta där.

Europa är kanske världens mest välutbildade världsdel. Det finns så många människor som har högskoleutbildningar och så många som har praktiska kunskaper inom livsmedelsproduktion eller vad det än kan vara. De finns där.

Sverige har bland de högsta lönerna i hela Europa. Man kan komma hit från Polen, Bulgarien eller Tyskland och jobba inom vilken sektor man vill. Vi tillåter fortfarande att man rör sig fritt över Europas gränser. Det är bara att komma hit.

Det som detta handlar om är de människor som bor utanför Europa. Det är klart att det också kommer hit en del sådana människor. Men de flesta borde inte komma till Sverige för att jobba med väldigt enkla jobb om de kommer från Indien, Kina eller Australien. De borde komma hit för att de har sådana kunskaper och sådan kompetens som vi inte hittar någonstans i EU eller, ännu hellre, i Sverige.

Vi behöver reglera migrationspolitiken i Sverige. Att ni hade ett system där man behövde tjäna 13 000 kronor i månaden får stå för er. Jag tyckte inte att det var ett fungerande system.

Anf. 105 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon tycker att 13 000 kronor var ett bra lönegolv. Men att nu sätta lönegolv som kräver en massa undantag som Sverigedemokraterna ska sitta och bestämma över blir väldigt rörigt och dåligt för Sverige.

Jag har pratat med en företagare som berättade att om företaget får anställa en CNC-operatör från Georgien kan de anställa nio personer som inte behöver ha någon utbildning. Men om de inte får anställa den här enda personen kan de inte heller ge jobb till de nio personer som denna person annars skulle kunna leda inom företaget.

Jag tycker att man ska satsa på att utbilda dem som är arbetslösa i Sverige, men vi blir fattigare om vi först slänger ut alla de människor som i dag bidrar till vår välfärd. Även undersköterskorna i äldreomsorgen bidrar till vår välfärd. De bidrar varje dag med att ta hand om de äldre, som blir allt fler i Sverige. Det gäller speciellt i norra Sverige, där det är svårt

att hitta personal till äldreomsorgen när man har utvisat de här medarbetarna, varav många är spårbytare.

Ni har en matematik som säger att du inte är lönsam om du har för många barn. Men vi behöver ju fler barn i det här landet! Det är positivt att människor skaffar barn. Många oroar sig för att vi har för få unga i ett land där vi blir allt äldre. Den sverigedemokratiska matematiken går bara ihop om man vill ha ett lite fattigare Sverige med lite färre människor med mörk hudfärg. Det är bara då man kan tycka att Sverige blir bättre av att utvisa en massa människor som jobbar och bidrar i vårt land.

Anf. 106 MAGNUS RESARE (M) replik:

Fru talman! Jag tänker inte ens bemöta det sista, för jag tycker att det är oanständigt att påstå något sådant i talarstolen. Jag har inga som helst böjelser eller dragningar som gör att jag skulle ha någon synpunkt på vad någon människa har för hudfärg. Jag tänker inte kommentera detta mer än så.

Däremot kan jag kommentera det första Annika Hirvonen berättade om, det vill säga exemplet på att man skulle ta hit en människa som i sin anställning skulle kunna möjliggöra att man anställde nio personer till. Det är för mig helt osannolikt att man inte skulle kunna betala den människan 35 000 kronor i månadslön om man kan anställa nio personer till.

Utan att veta något om detta företag kan jag säga att den tillväxt det skulle innebära för företaget är så enormt stor att en anställning för 35 000 kronor i månaden förefaller vara småpotatis. Det är svårt att se att man skulle vara tvungen att betala bara 24 000 kronor i månaden och spara 11 000, eller vad det nu var som Hirvonen menade. Jag känner inte till det här företaget, och jag tänker inte kommentera ett enskilt företag, men jag bedömer att det är osannolikt att man inte skulle anställa denna person.

Vi tror som sagt på en reglerad invandring. Socialdemokraterna tror också på det i någon mening. Det verkar finnas hygglig konsensus i Sverige om att man vill ha en strukturerad och reglerad invandringspolitik, för vi behöver ta tag i de stora samhällsproblem vi har med hundratusentals människor som inte är i jobb. Vi behöver se till att börja utbilda dem nu så att de kan ta jobb i stället för att leva på bidrag. De ska kunna gå till jobbet och vara förebilder för sina barn i stället för att stanna hemma när ungarna går till skolan.

De ska kunna lära sig språket, vilket man gör när man får ett jobb. Jag har varit på verksamhetsbesök och sett hur det är när man har tagit människor ur sfi och låter dem börja jobba. Helt plötsligt får de en tio gånger snabbare språkinläring för att de befinner sig på en arbetsplats i stället för att sitta i en dammig källarlokal där de inte riktigt fattar vad läraren pratar om för att det kommuniceras på ett språk som de inte riktigt känner till. På en arbetsplats får de språket till sig när man berättar att en hammare är en hammare och en spade är en spade. De lär sig språket så mycket enklare på det sättet.

Jag hoppas att vi kan få ordning på Sverige.

Anf. 107 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8.

För drygt hundra år sedan lämnade svenskar fattigdomen och sökte jobb i det stora Amerika. De byggde järnvägar, odlade mark och reste stä-

der. De slet, och de utnyttjades. Men de organiserade sig, krävde rättvisa och kämpade för värdighet.

I dag är rollerna omvända. Sverige är ett land dit människor kommer för att arbeta. De bygger våra hus, vårdar våra äldre och arbetar i industrin, inom handeln och i välfärden. De betalar skatt och fyller verkliga behov på arbetsmarknaden.

Arbetskraftsinvandring kan vara positivt för arbetstagare, för arbetsgivare och för samhälle, men bara om vi har ett rättvist system. I dag har vi inte det. Vi har ett system som i praktiken är riggat till arbetsköparnas fördel. Arbetstillståndet är knutet till en enskild arbetsgivare. Den som riskerar att förlora jobbet riskerar också att förlora rätten att stanna.

Detta skapar en extrem beroendeställning. Många vågar inte anmäla till exempel en usel arbetsmiljö. Man vågar inte protestera mot orimliga arbetstider. Arbetslivskriminalitet och exploatering kan fortgå eftersom maktbalansen är så skev.

I stället för att ta itu med detta har regeringen valt en helt annan väg: ett kraftigt höjt lönegolv för arbetstillstånd. Kravet ligger, som vi har hört tidigare i debatten, på över 34 000 kronor i månaden.

Detta presenteras som ordning och reda, men i verkligheten är det inget annat än ett verktyg för att kunna utvisa människor. Tusentals människor som arbetar, betalar skatt och har kollektivavtalsenliga löner riskerar att få sina arbetstillstånd indragna.

De har byggt sina liv här. Deras barn går i svenska skolor. De är en del av våra lokalsamhällen. Nu hotas de av utvisning – inte för att de har gjort något fel, utan för att deras lön inte når upp till en politiskt fastställd gräns.

Konsekvenserna blir såklart allvarliga. För det första riskerar människor att pressas in i svartarbete. Om alternativet är utvisning ökar såklart sårbarheten drastiskt. Vi riskerar att skapa ett ännu större skuggsamhälle, vilket regeringen säger sig vilja bekämpa.

För det andra är detta väldigt ojämnt. Svensk arbetsmarknad är könsuppdelad. I mansdominerade yrken inom bygg och transport ligger lönerna oftast högre, och i kvinnodominerade yrken som städ, handel, vård och omsorg är lönerna betydligt lägre, trots kollektivavtal. Det innebär att kvinnor i större utsträckning riskerar att drabbas av utvisning.

Regeringen motiverar lönegolvet med att man ska kunna försörja sig. Det är ett märkligt argument i ett land där vi samtidigt accepterar att helt avgörande välfärdsyrken har löner långt under den gränsen. Om man anser att lönerna är för låga är lösningen att stärka löntagarnas position, inte att utvisa dem.

För det tredje drabbar detta såklart hela vår välfärd. Sverige står inför betydande kompetensbrist inom äldreomsorg och vård. I många kommuner, inte minst i norra Sverige, som vi har hört tidigare i debatten, är undersköterskor ett bristyrke. Att då utvisa personal som redan arbetar i verksamheterna är samhällsekonomiskt rent oansvarigt.

Lönegolvet är också ett politiskt ingrepp i lönebildningen. Alla partier i den här riksdagen säger sig värna den svenska modellen. De bör då också veta att denna modell bygger på att det är arbetsmarknadens parter som genom kollektivavtal sätter löner och villkor. När riksdagen börjar fastställa lönenivåer för att avgöra vem som får arbeta här i landet urholkas den principen. Det är ett systemskifte som borde oroa långt fler än bara oss i Vänsterpartiet.

Fru talman! Det finns dock en annan väg. Vänsterpartiet vill inte ha en oreglerad migrationspolitik eller arbetskraftsinvandring. Det är bara det att vi ser det på ett annat sätt och att vi vill ha andra regler. Vi behöver nämligen ha ett system som inte ökar människors utsatthet.

För det första ska vi såklart återinföra en myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning. Arbetsförmedlingen ska, i samråd med arbetsmarknadens parter, bedöma om det råder faktisk arbetskraftsbrist i en bransch innan arbetstillstånd beviljas. Arbetskraftsinvandring ska ske där behov finns – inte där det går att pressa villkor.

För det andra ska villkoren i arbetserbjudandet vara juridiskt bindande och ligga i nivå med kollektivavtal och branschpraxis. Det ska inte vara möjligt att locka med ett avtal på papperet och sedan i praktiken erbjuda något annat under bordet.

För det tredje måste arbetsgivare som ansöker om arbetstillstånd genomgå vandelsprövning. Seriösa arbetsköpare har inget att frukta, men oseriösa ska inte ges tillträde till systemet.

För det fjärde måste den som slår larm om missförhållanden få stanna i Sverige och ges möjlighet att söka nytt arbete. I dag är risken i stället att visselblåsaren själv förlorar sitt tillstånd. Det är helt orimligt.

För det femte, slutligen, ska arbetsgivare som utnyttjar arbetskraftsinvandrare möta kännbara sanktioner. Det är där ansvaret hör hemma.

Fru talman! Det finns i grunden två alternativ. Antingen har vi ett rättvist system som säkerställer att arbetskraftsinvandring sker under ordnade former och med respekt för svenska kollektivavtal, eller så fortsätter vi på den inslagna vägen där politiken främst används för att göra människor utvisningsbara.

Vänsterpartiet väljer det första alternativet. Vi vill ha en arbetsmarknad där de som bygger Sverige – undersköterskor, industriarbetare, städare och byggnadsarbetare – behandlas med respekt. Ett samhälle som accepterar exploatering och skapar rädsla bland arbetstagare försvagar precis hela löntagarkollektivet.

Det är inte genom högre lönegolv vi skapar ordning och reda. Det är genom att stärka arbetstagarnas rättigheter och återställa balansen på arbetsmarknaden. Det är så vi får ett rättvist och hållbart system för arbetskraftsinvandring.

Anf. 108 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Inledningsvis ska jag säga att det förvånande nog var en hel del av det som ledamoten från Vänsterpartiet sa i sitt anförande som jag kan skriva under på. Det gäller till exempel detta med maktbalansen mellan arbetstagare och arbetsgivare, som blir väldigt skev. Men det var inte det jag tänkte fråga om nu.

I sitt anförande säger Ciczie Weidby att lönekravet för arbetskraftsinvandring är ett hot mot svensk välfärd. Lönekravet är alltså att man måste tjäna 34 000 kronor per månad. Detta träffar naturligtvis framför allt undersköterskor och vårdbiträden; läkare och sjuksköterskor klarar den gränsen. Medianlönen för sjuksköterskor som söker sig till Sverige som arbetskraftsinvandrare ligger över den nivån. De påverkas alltså inte.

När man använder begrepp som ”hotar välfärden” är det ganska starka ord. Jag tänkte därför göra en liten kontroll: Innan vi höjde lönekravet

Anf. 109 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack så jättemycket, Ludvig Aspling, för att du ger mig möjlighet att prata ännu mer om hur vi får en rättvis arbetsmarknad.

Som Ludvig Aspling och säkert alla här vet är jag hemmahörande i arbetsmarknadsutskottet. Är det någonting vi pratar om där är det givetvis kompetensbristen: Vi måste få fler människor i fler branscher, vi måste ge människor möjlighet att flytta dit där jobben finns och så vidare.

Det är intressant att Ludvig och andra tidigare i debatten har pratat om att lönelövet på 13 000 är alldeles för lågt. Då har man helt missförstått det. Ett golv är inte ett tak. Ett golv är ett golv; ett tak är ett tak. Man kan alltid betala ut mer än de pengarna.

Jag ska svara Ludvig Aspling ärligt på frågan om exakt hur många personer som har arbetskraftsinvandrat för att jobba inom vården. Den siffran har inte Ciczie Weidby, för hon har koncentrerat sig på betänkandet och det vi pratar om i samband med det. Hade jag varit mer förberedd på att få den typen av frågor hade jag såklart satt mig in i de frågorna.

Jag skulle dock gärna vilja fråga Ludvig Aspling varför det är så otroligt viktigt att ställa mycket högre och mer specifika krav på en person som inte är från Sverige än på dem som redan jobbar inom dessa yrken i Sverige, till exempel lönekravet.

Anf. 110 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! I sitt anförande sa Ciczie Weidby att lönekravet är ett hot mot svensk välfärd. Okej, det är en legitim invändning. Det här måste vi undersöka. Jag ställde då frågan: Har Ciczie Weidby någon aning om hur många personer inom grupperna vårdbiträden och undersköterskor som kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare 2022, alltså innan vi hade lönekravet? Ciczie Weidby har ingen aning om det. Hon vet att det är ett hot mot svensk arbetsmarknad, men hon har ingen aning om hur många dessa personer är.

Detta finns i öppna data på Migrationsverkets hemsida. Om jag hade sagt att en regeländring utgjorde ett hot mot svensk välfärd skulle jag i alla fall ha brytt mig om att kolla upp hur många personer det handlar om, men det är den berömda vänsterpartistiska arbetsmoralen som visar sig här igen.

Låt mig då bara informera: År 2022 tog vi emot 37 vårdbiträden. År 2025, efter att lönekravet trätt i kraft i sitt första steg, var de 26, en minskning på cirka 10 personer. Vad gäller undersköterskor var de 87 år 2022. År 2025, efter att lönekravet trätt i kraft, var de 36, en minskning på ungefär 50 personer.

Detta är en samlad yrkeskår som omfattar 200 000 människor i Sverige. Minskningen som kom som en effekt av lönekravet – om vi utgår från att det är detta som har hänt, vilket vi kan göra – är alltså ungefär 60 personer. Hur utgör 60 personer av en yrkeskår på 200 000 ett hot mot den svenska välfärden, när vi dessutom pratar om de minst kvalificerade välfärdsarbetarna?

Det är absolut inget fel på att vara undersköterska. Jag har själv haft det jobbet. Men det är ett jobb på gymnasienivå. Det är inte så att dessa personer har någon högskolekompetens eller någon längre utbildning.

Hur utgör detta ett hot?

Anf. 111 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag noterar att ni har ett intressant debattklimat och sätt att tilltala varandra i det här utskottet som jag inte alls är van vid.

Jag tänker att Ludvig Aspling nog inte har varit ute i många kommuner, framför allt inte i dem som är beroende av utländsk arbetskraft, och sett hur tufft detta kommer att bli för dem och för kommuninvånarna som måste betala högre skatt för att vissa ska ha högre lön. Man kan ju inte höja lönen bara för vissa och inte för alla.

Jag gissar också att Ludvig Aspling inte har träffat många av de företag som finns inom svenskt näringsliv – jag vet inte hur många olika typer av städföretag och bemanningsföretag det kan handla om – och som säger att lönekravet kommer att bli ett jättestort problem för dem när det gäller att få företaget att gå ihop.

Det kan framstå som udda för en del personer att en vänsterpartist står här och värnar om företagen, men det är ganska viktigt att alla företag ska ha möjlighet att anställa personer till kollektivavtalsenlig lön. Nu kan man inte göra det. Nu måste man kanske särskilja personer eller säga att alla ska ha lika mycket i lön.

När jag säger att detta är ett hot mot svensk välfärd är det just det jag menar. Om kommuner inte kan anställa så många undersköterskor som behövs eller inte kan städa vårdinrättningarna är det givetvis ett hot mot svensk välfärd. Det är därför jag tar till de hårda orden. Det är ett hot mot svensk välfärd när man bestämmer vilka som ska få vara med och bidra och inte, alldeles oavsett om de redan gör det.

Anf. 112 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Sverige behöver arbetskraftsinvandring. Det är ställt utom allt tvivel. Vår ekonomi är beroende av företag som startar, växer och anställer. Vår välfärd är beroende av människor som arbetar, betalar skatt, bidrar med kunskap och bidrar med kompetens.

I en globaliserad värld konkurrerar vi inte bara med våra nordiska grannländer utan med hela Europa, ja hela världen, om talang, investeringar och framtidstro. Därför är frågan inte om vi ska ha arbetskraftsinvandring, utan frågan är hur den ska vara utformad.

Vi kristdemokrater står upp för en arbetskraftsinvandring som stärker Sverige, inte en som fördjupar utanförskapet, pressar löner och möjliggör exploatering.

Fru talman! Under många år hade Sverige ett regelverk som i praktiken var unikt i Europa. Till skillnad från nästan alla andra EU-länder gjorde vi ingen tydlig skillnad mellan hög- och lågkvalificerad arbetskraft. Vi öppnade för arbetskraftsinvandring oavsett utbildningsnivå och yrke. Detta skedde samtidigt som Sverige tog emot ett mycket stort antal människor från tredjeland, varav många i dag fortfarande har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Resultatet ser vi med omkring 400 000 människor som fortfarande går arbetslösa. Vi har faktiskt en av Europas största skillnader i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda.

Mot den bakgrunden var det inte rimligt att fortsätta rekrytera lågkvalificerad arbetskraft från länder utanför EU till arbeten som skulle kunna utföras av människor som redan finns här och söker jobb. Arbetslinjen måste gälla för alla.

Fru talman! Det tidigare inkomstkravet var 13 000 kronor i månaden. Det har vi hört i debatten. Det säger sig självt att en sådan nivå inte var tillräcklig för att säkerställa seriösa villkor eller för att motverka missbruk. Systemet utnyttjades. Osunda företag kunde dumpa löner och arbetsvillkor. Människor från tredjeländ riskerade att hamna i beroendeställning. Seriösa företag fick se sig utkonkurrerade av aktörer som inte följde spelreglerna. Det var inte värdigt den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Genom Tidöavtalet lades grunden för en kursomläggning. Vi har tagit tydliga steg för att strama åt regelverket. Under 2023 infördes ett lönegolv på 80 procent av medianlönen, och nu bereds nästa steg, nämligen ett lönegolv på 90 procent. Det är en rimlig princip.

Samtidigt är det avgörande att ett högre lönegolv kombineras med väl avvägda undantag för tydliga bristyrken. Kommuner, regioner och företag i hela landet måste kunna säkra den kompetens som faktiskt saknas. Därför ser vi kristdemokrater positivt på det arbete som regeringen nu är mitt inne i att genomföra.

Fru talman! Vi har sedan lång tid tillbaka argumenterat för att det nuvarande systemet måste reformeras. Det behövde stramas åt och anpassas efter samhällsutvecklingen. Det var orimligt att ha vidöppna dörrar för lågkvalificerad och lågavlönad arbetskraft från länder utanför EU när vi själva hade en hög strukturell arbetslöshet. Därför måste förändringarna vad gäller lönegolv kombineras med andra reformer såsom bidragstak, skärpta kvalificeringskrav och tydligare krav på aktivitet och deltagande. Arbetsförmedlingen behöver också arbeta mer aktivt med matchning. Arbete är inte bara en fråga om försörjning, utan det handlar om värdighet, gemenskap och delaktighet i samhället. Det är en grundläggande kristdemokratisk övertygelse att varje människa ska ges möjlighet och förväntas bidra efter förmåga.

Fru talman! Samtidigt ska Sverige vara ett av Europas mest attraktiva länder för internationell spetskompetens. Här har regeringen redan tagit steg och planerar ytterligare steg. Migrationsverket har fått i uppdrag att främja högkvalificerad arbetskraftsinvandring, och handläggningstiderna har minskat kraftigt. Tidigare var de över 100 dagar. Nu talar man om en nivå på 19–20 dagar. Det stärker Sveriges konkurrenskraft.

Vi vill se fler ingenjörer, forskare, it-specialister och andra kvalificerade yrkesgrupper som bidrar till innovation och tillväxt. Sverige ska vara ett land där talang välkomnas och även där reglerna är tydliga och rättvisa.

Fru talman! Jag kan slutligen konstatera att föreslagna förändringar från regeringens sida vad gäller den generella migrationspolitiken hittills har haft stöd i i princip alla delar från Socialdemokraterna, medan övriga oppositionspartier har varit och är motståndare i olika grad. Vi kan fundera över vilka krav som kommer att ställas om vi, mot min förmodan och till min egen fasa för Sveriges framtida utveckling, får ett regeringsskifte efter valet i september.

Det här betänkandet visar, liksom många andra betänkanden på området, att oppositionen inte har en samlad linje. Vänstern och Miljöpartiet vill att

migrationspolitiken ska vändas tillbaka till hur det var tidigare, det vill säga utan större krav och med stor risk för ett nytt migrationskaos.

Centern befinner sig på det området, liksom i det vanliga politiska landskapet, i den ensamma mittpositionen där man säger ja till vissa förändringar och nej till andra. Sedan finns Socialdemokraterna som lägger sig kloss an, väldigt nära, regeringens position. Man kan nästan ana en tacksamhet från Socialdemokraternas sida att vi nu genomför den nödvändiga omsvängning i migrationspolitiken som Sverige behövde men som var omöjlig att genomföra under tidigare mandatperiod med de samarbetsvänner man hade då.

Man kan fråga sig vad den framtida politiken kommer att vara om det blir ett regeringsskifte. Kommer vi och svenska folket att få ett svar innan valet? Jag tvivlar på det.

Svenska folket förtjänar tydlighet. De reformer som nu genomförs är resultatet av ett mandat från valet 2022. Det är en omläggning mot en stram, ansvarsfull och hållbar migrationspolitik. Vi kristdemokrater är stolta över att vara en del av den majoritet som genomför denna kursändring. Vi gör det för att stärka arbetslinjen, för att värna seriösa företag, för att motverka exploatering och fusk, för att minska utanförskapet och för att säkra Sveriges långsiktiga konkurrenskraft.

Fru talman! Sverige behöver arbetskraftsinvandring. Men den ska vara kvalificerad och behovsstyrd. Den ska bidra till integration, inte försvåra. Den ska stärka, inte undergräva vår arbetsmarknad.

Det är den vägen Kristdemokraterna står för, det är den vägen regeringen nu genomför och det är den vägen som är nödvändig för Sveriges framtid.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på alla motionsyrkanden.

(Applåder)

Anf. 113 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Ingemar Kihlström har helt rätt. Vi befinner oss i mitten, och fler borde göra det. Det kan jag rekommendera folk.

Det är sant att vi säger ja till vissa saker och nej till andra. Vi använder oss av den fina principen att om något är smart röstar vi ja, och är något dumt röstar vi nej. Det borde fler testa.

Vi är för nödvändiga åtstramningar på området. När till exempel företag fuskar ökar man straffen. Det handlar om alla vettiga saker, till exempel att rensa i fusket. Kristdemokraterna röstade för de regler som nu kritiserats. Det känns som att många partier glömmer vad de har röstat för. Det gäller oss också. Vi kan vara ärliga med vad vi ska rösta för i stället för att påstå något annat.

De vi säger nej till är ett vansinnigt lönegolv. Jag kan återge vad Stockholms Handelskammare har framfört: Det är idioti, det är kontraproduktivt och det behöver tas bort. Det hjälper inte Sverige, utan i stället stjälper det Sverige. Det här har framförts från den region som har de bästa förutsättningarna i det här landet.

Det är idioti säger företagen. Det måste vi ta med. Att sedan påstå att lönegolvet utgör ett hinder gör att jag måste få ställa en mycket konkret fråga. Låt oss säga att vi hittar på en lön på 34 000 för någon som jobbar gratis eller för 10 000 i verkligheten. Är det svårare att skriva 34 000 än

28 000 och ljuga? Är det svårare att skriva de siffrorna än andra? Det är enda skillnaden, det vill säga att hitta på en högre siffra. Gör det någon som helst skillnad med fusket?

Prot. 2025/26:79
26 februari

Arbetskraftsinvandring

Anf. 114 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Niels Paarup-Petersen för repliken. Välkommen till utskottet! Vi möttes ju inte under den förra debatten.

Det är alltid spännande att höra på Centern, som på något sätt försöker äta tårtan och ha den kvar. Man säger att man verkar i en riktning, men vi kan konstatera att det är svårt att föra politiken i en riktning om man står ensam i mitten och inte väljer sida. Det verkar, tyvärr, som att Centerpartiet väljer den sida som är splittrad.

Vi hörde i ett tidigare replikskifte att Socialdemokraterna och Miljöpartiet pekar åt helt olika håll. Jag kan undra hur Niels Paarup-Petersen tror sig kunna föra en företagsvänlig politik i det sällskapet.

Man kan också tala om – det har sagts i många inlägg här – vilka som fortfarande kommer hit med arbetskraftsinvandringstillstånd. Det är den högkvalificerade arbetskraften. Det är dem vi behöver. Av dem som sökte 2022 beviljades faktiskt över 6 300 sådana personer tillstånd. Det var it-arkitekter, systemutvecklare och testledare. Det var ungefär 1 900 ingenjörer. Det var ungefär 2 000 civilingenjörer. Men det var också väldigt många som jobbade på till exempel snabbmatsrestauranger och städföretag.

Vi hörde i det tidigare replikskiftet från Vänsterpartiet att man befarade att städfirmorna skulle gå omkull för att de inte får tillgång till lågavlönade städare. Men det finns ju över 400 000 personer i Sverige som behöver ett arbete.

För mig är det viktigt att se till att utvecklingen gör att fler i Sverige får arbete. Jag hoppas att Centern delar den uppfattningen. Jag tror, precis som det sades tidigare, att ni är mer välkomna och kommer att få mycket mer utbyte av er politik i vårt sällskap.

Anf. 115 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att jag inte fick svar på min fråga om det är svårare att skriva en summa på 34 000 än 28 000 man vill ljuga om lönen man tänker ge någon. Det kan vara trevligt att påminna om det. Det finns en bra möjlighet för ledamoten att svara, och det utgår jag från att ledamoten önskar.

Låt oss tala om snabbmatskockar. Jag uppmanar ledamoten att prata med personalen på någon av de många snabbmatsrestauranger som serverar thaimat och fråga hur lätt det är att få tag på en kvalificerad kock inom Sveriges gränser eller i EU över huvud taget och varför de importerar personal från andra länder och betalar kollektivavtalsenliga löner, som vi tycker att man ska göra. Jag uppmanar starkt till ett besök. Varför vill regeringen driva en politik som minskar deras möjligheter att klara sig?

Jag har flera gånger fått frågan om vilken sida vi väljer. Vi kommer att välja den sida som efter valet kan ge bra politik. Och på det här området är regeringens politik erbarmlig. Det är inte jag som säger det; alla näringslivsorganisationer och teknikföretag som jag har träffat, till exempel representanter för ABB, hatar detta. De tycker att det är dumt och illa. Det förstör deras tillväxt. ABB är inget fattigt litet bolag, och inte de andra

heller. Men det finns även småbolag som är helt beroende av kompetens utifrån. De tycker att det här är dåligt. Handelskammaren och Svenskt Näringsliv säger att det är katastrof.

Vi kommer att välja sida efter valet. I dagsläget finns det väl två statsministerkandidater, eller hur? Det har partiledarna varit tydliga med. Det är Magdalena Andersson och Jimmie Åkesson. Det finns de som säger att det finns tre. Vi får se efter valet om Ulf Kristersson eller Jimmie Åkesson får styra på den sidan. Men vi kommer att välja efter valet, och det finns flera kandidater. Vi har inte valt sida.

Anf. 116 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Man kan naturligtvis ta olika uttryck ur sitt sammanhang. Vi kan konstatera att för högkvalificerad arbetskraft har handläggningstiderna nu kortats från 100 dagar till runt 20 dagar. Det underlättar. Personer från de största arbetsgrupperna som ansökt har fått uppehållstillstånd beviljade. Det gäller it-arkitekter, ingenjörer, civilingenjörer, drift-, support- och nätverkstekniker, försäkringsrådgivare och så vidare. Det är alltså högkvalificerad arbetskraft. Vi beslutar om detta fortlöpande. Vi tog beslut om ett förslag som kommer till riksdagen och som gäller just den arbetskraft som behövs i ett utvecklings- och innovationsland.

Jag kan känna sympati för att Niels Paarup-Petersen saknar att gå på thairestaurang, att köpa en billig hamburgare på en snabbmatsrestaurang eller att sova i ett städat hotellrum. Men jag tror, precis så som tidigare sagts i debatten, att vi behöver skapa arbetstillfällen för de över 400 000 i Sverige som inte har ett arbete. De kan säkert bli städare. De har en längre väg till att bli thaikockar; det håller jag med om. Men vi behöver se till att få dem i arbete.

Det lönegolv vi har lagt handlar om att motverka fusk. Regeringens politik innebär att vi kommer att fortsätta att jobba för att skapa goda förutsättningar för företag och innovation. Jag tror på en linje där Centerpartiet skulle få ut mycket mer av sina idéer än i det rödgröna röregänget.
(Applåder)

Anf. 117 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! I sitt anförande pratade Ingemar Kihleström om att det skulle bli svårare att fuska nu när lönekravet höjs. Men det blir inte svårare att fuska för att siffran på vilken minimilön man måste fuska att man har ändras.

De som fuskar kommer bara att fortsätta med det om man inte skärper kontrollerna så att fler upptäcks och om man inte ser till att fler arbetstagarer vågar larma när arbetsgivaren lurar dem på pengar eller tvingar dem att betala tillbaka av sin lön. De uppläggen för fusk kan användas oavsett vilken lön vi kräver att arbetstagarer ska få.

Vill man rå på fusket behöver man göra flera olika saker som vi i Miljöpartiet har föreslagit, till exempel skärpa sanktionerna mot de oseriösa företag som snedvrider konkurrensen genom att fuska. Man behöver öka kontrollerna och även se till att de människor som blir utnyttjade vågar anmäla. Faktum är ju att det är de som straffas hårdast när en fuskande arbetsgivare åker fast. De straffas med utvisning och med att barnen rycks upp från en fungerande skolgång, kompisar och ett liv i Sverige. Läs Miljöpartiets motion och ta tag i fusket på riktigt!

Anf. 118 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Annika Hirvonen! Tack för det stora intresset och engagemanget för dem som drabbas av problem, utnyttjande och missbruk!

Annika Hirvonen sa att vi ska läsa Miljöpartiets motioner. Jag skulle kanske råda ledamoten Hirvonen att läsa det betänkande vi håller på med nu. Det är nämligen så att i det betänkandet, som svar på de motioner som läggs fram inom området, presenteras att regeringen håller på med frågan.

Det anges ett antal propositioner som handlar om nya regler för arbetskraftsinvandring. Där ingår skärpta regler för att motverka fusk och arbetslivskriminalitet. Det pågår även ett arbete som ska ge utökat skydd. Det ges också möjlighet till skadestånd i olika SOU:er. Det är saker som regeringen föreslår i sina propositioner. Vi kommer att stå här om några veckor och debattera arbetskraftsinvandring igen, just vad gäller åtgärder för att komma till rätta med hela den skuggsida som skapats.

Jag kan ge Niels Paarup-Petersen rätt. Vi var med och beslutade om 13 000-kronorsnivån. Men vi kom till sans. Jag hoppas att fler partier nu kommer till sans och inser att beslutet var i fel riktning och att man kan ta ett annat som skapar en möjlighet att komma till rätta med det. Det är just det vi gör i regeringen. Vi ser problemen, vi tillsätter utredningar och vi föreslår åtgärder. Tillbakapassningen till ledamoten Hirvonen blir: Läs vad vi föreslår i propositionen! Jag ser fram emot ett helhjärtat stöd till de förslag vi kommer att lägga fram.

(Applåder)

Anf. 119 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Ja, låt oss läsa bland annat om frågan om skadestånd till arbetskraftsinvandrare! Det står på sidan 15 i betänkandet: ”Flera utredningar har tittat på frågan om skadestånd och lämnat förslag om en ersättningsskyldighet för arbetsgivare vid återkallelse av arbetstillstånd som grundar sig på att en anställning inte uppfyller kraven i utlänningslagen ... Inget av förslagen har hittills lett till några vidare åtgärder.”

De äldsta kom ju redan 2018. Det jag undrar är om det kommer en sådan proposition från regeringen. Det vore i så fall goda nyheter.

Jag tycker att Ingemar Kihleström ska svara på om regeringen kommer att lägga fram förslag som skyddar arbetskraftsinvandrare mot omedelbar utvisning om de blir utnyttjade, så att de har möjlighet att söka ett annat jobb. Det vore goda nyheter, och jag tror att fler i så fall skulle våga anmäla fusk. Det är ju främst arbetstagarna som drabbas, även om konkurrerande företag också drabbas när det fuskas och konkurrensen snedvrids.

Herr talman! Min motion handlar om stärkta rättigheter för arbetskraftsinvandrare och om att sätta dit dem som fuskar. Men den handlar också om att företag och arbetsgivare ska kunna rekrytera den kompetens som de behöver. Jag skulle välkomna om regeringen tog sitt förnuft till fånga och började storsatsa på att utbilda dem som är arbetslösa så att de kan ta de jobb där det behövs folk. Jag skulle också välkomna en storsatsning som gör att människor som är arbetslösa kan flytta till de kommuner som behöver arbetskraft i stället för att betala kommuner och invandrare för att de ska flytta därifrån.

Herr talman! Jag hoppas på goda besked.

Anf. 120 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar för uppmaningen. Jag har dock inte kunskap om allt innehåll i alla propositioner men kan konstatera att regeringen kommer med propositioner som ger ett ökat skydd för arbetskraftsinvandrare.

Vi har tydliga regler för att arbetskraftsinvandrare ska kunna komma till Sverige. Man ska uppfylla de krav som finns. Det finns exempel på företag som har gått i konkurs. I norr fanns ett stort sådant företag. Om man var arbetskraftsinvandrare där hade man möjlighet att inom en viss tid söka ett nytt jobb när man hade förlorat sitt tidigare jobb. Jag förutsätter att det blir på det sättet.

Det handlar om ordning och reda, om sjysta villkor och om tydliga regler. Vi ska ha en stram, reglerad och rättvis migration.

Utifrån replikskiftet mellan ledamöterna Hirvonen och Möller och om det mot förmodan och till min stora fasa skulle bli ett regeringsskifte vet vi inte vad som skulle gälla. Ska den röda linjen vara att 13 000 åter ska gälla? Ska det vara utan krav? Ska det finnas ytterligare möjligheter?

Precis som har sagts i andra inlägg är det viktigt att Sverige sätter dem i arbete som nu inte har ett arbete. Men samtidigt måste vi se till att konkurrenskraften bibehålls och att det går att rekrytera till kommuner, regioner och företag. Därför kommer vi att komma med ett förslag om relevanta undantag för bristyrken, något som vi just nu bereder. Det är också tydligt vilka regler som gäller om man ska komma som arbetskraftsinvandrare.

Det är så vi skapar ordning både på arbetsmarknaden och i Sverige.
(Applåder)

Anf. 121 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! ”Det här är idioti.” Det är inte jag som säger det, utan det är företagen. Låt mig återkomma till den lilla utsagan.

Jag vill till att börja med yrka bifall till reservation 1.

Vi ska diskutera arbetskraftsinvandring här. Varför är arbetskraftsinvandring bra? Jo, den bidrar till vår bnp med 57 miljarder kronor. Det är inte småpengar. Det här är dessutom gamla siffror, så det är säkert mer nu. Den bidrar med 17 miljarder kronor till skatterna, som bidrar till vår välfärd. Det är bra för varenda svensk med högre skattebetalningar.

Den bidrar till tillväxten och för att företagen ska få tag på den kompetens de behöver så att de kan leverera bättre till sina kunder: leverera bättre produkter, leverera snabbare och leverera till hela världen. Då tjänar de in mer pengar och ökar också sina skattebetalningar. De kan även anställa fler. Varenda en som får arbete skapar möjligheter för att fler kan komma i arbete. Det är så ekonomi fungerar, vilket man kan påminna sina tidigare borgerliga kollegor om. Men jag vet inte i vad mån man ska kalla dem borgerliga längre.

Skatteintäkterna är mer än 30 gånger större från arbetskraftsinvandrarna än de transfereringar som går till dem själva och deras familjer. Det är helt absurt att höra partier som tidigare har förstått tillväxt och hur kakan kan bli större i företagen genom att de anställer rätt personer stå här i dag och uttrycka en socialistisk grundinställning till ekonomi som menar att kakan inte kan bli större.

Det hela är helt absurt, och jag förstår inte hur vi har landat här. Jag förstår dock varför. Det finns ett parti som de måste förhålla sig till, ett parti som aldrig har varit borgerligt. Men det är jättesorgligt.

Företag ska kunna få den kompetens de behöver om Sverige ska vara starkt. De måste betala de löner och leva upp till de villkor som finns här i landet. Det är självklart, och det kommer flera bra förslag från regeringen som går på fusket så att företag som till exempel inte sköter sig straffas.

Men lönekravet har ingenting med det att göra, för det är inte svårare att låta bli att betala lön för att någon har ljugit om att lönen är 28 000 i stället för 34 000. Det är precis samma sak. Man måste ha med detta, det vill säga att lönekravet inte påverkar fusket.

Utmaningen är att denna regering har beslutat sig för att den som har absolut bäst koll på vad som är rätt lön i ett företag är de som sitter på regeringssidans bänkar här i kammaren. Det är en absurd syn på svenska företag. Skulle ni ha bättre koll på deras lönebildning och vilken kompetens de behöver än vad de själva har?

Det här är inte borgerligt, utan det är socialistiskt. Man sitter med centralmakten och tror att man kan styra över företags kompetensbehov och säga ”Nu behövs det här, inte det där. Det behöver ni inte.” Ni kan sitta i Moskva framöver i stället.

Herr talman! Det har hörts återkommande lögnar i dag om att vi anser att 13 000 kronor räcker. Det gör vi inte. Vi tycker att grunderna i kollektivavtal och praxis ska gälla. Det tycker även Socialdemokraterna – med lite extra pålagor som vi inte stöttar. Det tycker Vänsterpartiet – eventuellt med pålagor som vi inte stöttar. Och det tycker också Miljöpartiet – säkert med några anpassningar.

Det är vad alla partier som inte är på regeringssidan tycker. Det finns inte ett enda parti här i kammaren i dag som tycker att 13 000 kronor ska vara ett golv för arbetskraftsinvandring. Flera partier påstår det trots att de vet att det inte är sant. Det kan inte vara så den politiska debatten i Sverige ska föras. Vi kan vara helt oense om saker och ting, men låt oss åtminstone låta bli att ljuga om vad den andre står för. Det tycker jag att vi och de som lyssnar är värda.

Herr talman! Det kommer alltid att vara någon som gör rätt och någon som gör fel. Vi vill gärna utvisa dem som gör fel och behålla dem som gör rätt. Det finns säkert partier som vill behålla lite fler av dem som gör fel än vad vi tycker. Men det som händer just nu är att regeringen utvisar dem som gör rätt, och det är absurt och bidrar inte till att göra Sverige bättre.

Jag uppskattar hur Moderaterna tidigare var tydliga med att Sverige alltid har byggts både av dem som har varit här länge och av dem som har kommit hit för att bidra. Det är det Moderaterna som jag känner igen, och väldigt många bär den åsikten i hjärtat. Men det är bara att konstatera att det som levereras i verklig lagstiftning inte bygger på samma idé. Det är väldigt synd, annars hade vi haft mycket lättare för att stötta detta.

Vi har gått från arbetskraftsinvandring, som vi egentligen skulle prata om, till att hantera arbetskraftsutvisning, vilket är en annan sak. Vi utvisar människor som gör rätt varenda dag och som bidrar till välfärden, företagen, tillväxten, skatterna och bnp. Det är det vi gör just nu på grund av regeringens politik.

När man höjer lönegolvet i sommar blir det ytterligare 10 000 som tjänar 30 000 kronor och mer som kommer att utvisas. Hur blir Sverige bättre

av att vi utvisar människor som jobbar och bidrar och tjänar 30 000 kronor eller mer? Jag har aldrig förstått det och kommer aldrig att kunna förstå det. Jag känner inte riktigt heller att jag får ett tydligt svar från någon som kan ekonomi på hur det gör Sverige bättre.

Vi har talat mycket om siffror. Det är viktigt att ha korrekta siffror då. Det blir som sagt 10 000 personer till som kommer att utvisas, enligt riksdagens utredningstjänst. Av dem bor 4 000 i Stockholm. Det är 75 procent av alla arbetskraftsinvandrare på Gotland.

Hur blir Gotland rikare av det? Hur hjälper det deras ekonomi? Kommer en arbetslös invandrare från Malmö som har suttit i ineffektiva kommunala åtgärder plötsligt att åka till Gotland och ta ett jobb som han inte kan, i morgon när ni utvisar den andra? Det kommer inte att hända. Ingen som har någon som helst förståelse för hur världen funkar tror på det. Det kommer inte att hända. Det är inte så det funkar.

Ja, inför aktivitetskrav, pressa folk ut i arbete och se till att de får utbildning – absolut. Men det löser inte problemet för den företagare som plötsligt har mindre tillväxt, får sälja mindre och inte kommer att ha råd med hyran på grund av att ni har förstört hans företag för att ni har utvisat den kompetens han behöver. Det hjälper inte honom. Därför måste vi faktiskt prata om verkligheten, och verkligheten just nu är att regeringen på alla möjliga områden utökar utvisningarna av dem som jobbar.

Det var en artikel i Dagens industri i går, tror jag att det var, om Bruzaholms, ett gjuteri som har funnits i Sverige sedan 1660-talet och som just nu förlorar kärnkompetens på grund av regeringens politik. Varför? Det är ingen idé med det. Det hjälper ingen över huvud taget.

När regeringen lägger fram förslag om arbetskraftsinvandring och ser över regelverket vill man ändra regelverket så att de tonårsutvisningar vi ser nu när det gäller folk med permanenta uppehållstillstånd också ska börja ske när det gäller dem som har arbetstillstånd. Deras barn ska också utvisas när de är mellan 18 och 21. Just nu är det 21 år som gäller för dem, men med regeringens förslag blir det 18 år för dem också. Från regeringens sida handlar det inte om att stoppa tonårsutvisningarna, utan det handlar om att göra dem fler. Det är fullkomligt vansinnigt.

Ja, vi ska reglera arbetskraftsinvandringen. Men vi ska inte förstöra den, och vi ska inte förstöra svenska företag. Det är det som detta gör, på riktigt. Det är inte svårt att ringa runt till företagare och kolla hur detta påverkar. Alla är emot det här. Vi kommer tillbaka till att detta är idioti. Företagarna säger att det är samhällsekonomisk idioti. Stockholms Handelskammare säger bara idioti – det ska stoppas och dras tillbaka. Svenskt Näringsliv säger backa. Saco tycker att det är dumt. TCO tycker att det är dumt.

Varför är den här regeringen så oerhört glad för Sverigedemokraterna att man inte bryr sig om Sverige? Det är något jag gärna skulle vilja ha svar på.

Anf. 122 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Jag reagerade lite på ett tidigare replikskifte gällande snabbmatsrestauranger. Det påminde mig nämligen om en berättelse jag fick till mig när jag var på Migrationsverket för ett par år sedan på ett verksamhetsbesök. Man berättade om en person från tredjeländ som hade skickat in en ansökningsblankett för att börja arbeta som kock på en av

landets större hamburgerkedjor. Man hade ringt upp från Migrationsverket och kontrollerat så att allting var under kontroll. Den person som svarade sa: Det här blir bra; vi ser fram emot att ha den här människan anställd de nästkommande två åren.

Efter två år ringer Migrationsverket upp hamburgerkedjans huvudkontor och säger: Vi vill bara stämna av inför förnyelsen av det här arbetstillståndet – har allting funkade som det ska? Vi vet inte vad ni pratar om, svarar man på hamburgerkedjan. Vad är det här?

Det visar sig att någon hamburgerkedja aldrig har ansökt om att anställa den här personen som arbetskraftsinvandrare. I stället är det en person som har förfalskat och fyllt i en blankett och angett telefonnumret till en kompis som kan svenska. Man har fått ett arbetstillstånd för två år som ger full access till hela Europeiska unionen – man kan resa runt här. Gud vet vad den här personen har gjort under två år. Först när detta uppdagas två år senare vet vi att den här människan inte har betalat in en enda krona till det svenska skattekollektivet.

Hur kunde det bli så här? Jo, det beror på att det inte har funnits någon kontroll alls i Sverige. Man har inte från Migrationsverket kunnat kontrollera att det har kommit in pengar till Skatteverket varje månad, som det borde göra. Man har inte vetat någonting. Hade det inte varit för att man av en slump kontrollerade detta hade den här personen varit kvar nu och låtsats jobba på en stor hamburgerkedja men gjort något helt annat, gud vet vad. Det är därför vi vill få ordning på detta. Är det inte bra att vi har tagit tag i det här?

Anf. 123 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Nu kommer jag inte ihåg precis vad jag sa i inlägget, men jag tror att jag sa att detta ska regleras och styras och att de som fuskar ska straffas. Det är detta det handlar om.

Att ni sätter ett lönegolv på 33 390 kronor påverkar inte hur man kan förfalska dokument. Så funkade inte världen – det kan jag ändå säga. De sakerna påverkar inte varandra.

Jag är helt för att vi ska stoppa fusket. Jag tycker att dokumentförfälskning ska straffas. Jag tycker att myndigheten gärna ska ha koll på vilka organisationer de kommer in till. Vi stöttar alla de bitar som regeringen lägger fram när det gäller detta. Vi är helt för det; det är underbart. Men det har inte något över huvud taget att göra med lönegolvet, som förstör svenska företag. Det är två helt olika saker. Så bara ta bort den biten, så är vi överens.

För att stoppa fusket stoppar ni svenska företags tillväxt. Det är dumt, och det ger inte mening. Det är detta som är problemet, enligt alla som har någon som helst kunskap om svensk ekonomi och tillväxt, eller om ekonomi över huvud taget. Man går på en sak som inte har med fusket att göra, utan det är bara någon typ av konstig symbolpolitik som gör att det blir svårare för svenska företag att få kompetens, helt i onödan.

Ja, vi ska ha ordning och reda. Men det som ni presenterar här, med ett lönegolv på 33 390 kronor från den 1 juni, är inte ordning och reda. Det är ordning, och det är absurt.

Och återigen: Ni lägger också fram förslag som kommer att öka tonårsutvisningarna. Jag förstår inte varför man anser att det är något som

Arbetskraftsinvandring

Anf. 124 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Det är just det som är grejen: Vi försöker reglera invandringen, och det innebär att vi börjar ställa krav på människor – att vi börjar sätta vissa ramar som man får förhålla sig till om man vill vara en del av Sverige och om man vill komma hit och arbeta.

Det handlar om att man ska kunna försörja sig. Vi kan inte som i tidigare regelverk ha ett lönegolv på 13 000–14 000 kronor i månaden. Sanningen, om man ska vara helt ärlig, är att de flesta som har kommit till Sverige de senaste åren för att jobba i låglöneyrken antingen har sökt studietillstånd här eller kommit hit och sökt asyl fast de är medvetna om att de inte har asylskäl. Och så har de gjort ett spårbyte tre veckor senare, för det har varit en snabbare väg in.

Nu har vi styrt upp Migrationsverket och fått ned trycket på Migrationsverket till den grad att man kan få ett arbetstillstånd i Sverige på ungefär fyra veckor, om man uppfyller kraven. Det är för att vi inte längre håller på och tar hit folk från andra sidan jorden för att göra de jobb som 368 000 arbetslösa, som det är just nu i Sverige, skulle kunna göra här, på hemmaplan.

Jag skulle vilja ställa en fråga också så att jag inte bara berättar anekdoter här i talarstolen. Du har nu hört vad Socialdemokraterna vill göra när det gäller arbetsmarknadsprövning. Det är i min värld att gå ännu längre. Du har hört vad vi vill göra när det gäller försörjningskrav. Socialdemokraterna vill utöver sin arbetsmarknadsprövning tvinga företagen att skriva kollektivavtal för att få ta hit människor.

Om det är pest eller kolera för Centern, vad väljer man? Vi har ett val om några månader. Vi har två regeringsalternativ med två olika förslag. Är deras bättre, eller är vårt bättre? Det är jag genuint nyfiken på att höra, för du kommer att vara tvungen att välja – om ni inte får 51 procent; det kanske ni lyckas med.

Anf. 125 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att uttrycka min uppskattning för Magnus Resares hoppfullhet om ett vackert Sverige, som det skulle bli om vi fick 51 procent. Jag håller med om att det skulle vara skönt. Jag håller också med om att sannolikheten för att det kommer att hända inte är så stor.

Ja, det kommer att behöva bildas regering efter valet. Jag är ganska övertygad om att det bara går att bilda en som är bättre än den här. Det får man ändå vara nöjd med.

Nu kan Magnus Resare tyvärr inte svara, så det blir lite otrevligt att ställa en fråga tillbaka. Jag hade annars gärna velat veta om han anser att Tidö är pest eller kolera. Ett av dem har han uttalat att de är, och det kan jag i alla fall hålla med om; där är vi överens.

Vad vi kommer att välja efter valet är förhoppningsvis varken Sverigedemokraterna eller Vänsterpartiet. Jag tror att vi i väldigt många år har varit oerhört tydliga med att vi gör vad vi kan för att hålla dem borta från regeringsmakten. Vi har offrat rätt mycket för att lyckas med det. Och vi lyckades med det under januariavtalet. Tyvärr var Liberalerna lite för

otåliga för att det skulle hålla över tid. Och Vänsterpartiet är lite för besvärliga, som alla vet.

Men vi går tillbaka till sakfrågan. Vi är helt överens om att man ska kunna ha en försörjning. I Sverige har vi kollektivavtalen för att definiera detta. Det är därför vi säger att kollektivavtal och praxis är en rimlig grund för att du ska kunna komma hit och jobba. Alla de andra grejerna har ingenting med fusket att göra.

Arbetsmarknadsprövningen skulle innebära att lönegolv fortfarande finns kvar men att det för vissa inte är lika illa. Jag skulle tycka att det inte var lika illa för alla. Men här är det nästan så att deras idé är lite bättre, vilket är helt vansinnigt – alltså att Socialdemokraterna är bättre på arbetskraftsinvandring än Moderaterna. Det är faktiskt fler företag som får lättare att anställa den kompetens de behöver med Socialdemokraterna än med Moderaterna. Smaka lite på det!

(Applåder)

Anf. 126 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Det är ändå, trots att vi pratar om riktigt allvarliga frågor, härligt att vi kan ha så god stämning. Jag får välkomna Niels Paarup-Petersen till de migrationspolitiska debatterna här i riksdagens kammare. Det blir i vart fall inte tråkigt.

Vi i Miljöpartiet är kanske också lite extra glada för att vi har Centerpartiet med oss i arbetskraftsinvandringens politik när andra tidigare samarbetspartier inte längre står kvar. Vi är ju tyvärr bara två partier i den här kammaren som i grund och botten tycker att det är en bra princip att ett företag som behöver anställa en person och inte lyckas hitta den på den svenska arbetsmarknaden ska kunna rekrytera från andra länder. Det är bra för företagen, och det är bra för Sverige.

Dessutom ska man komma ihåg att arbetskraftsinvandring är en av få säkra och lagliga vägar för människor som har behov av att söka sig bort från en otrygg plats. Om du vill söka asyl i Sverige behöver du först ha tagit dig hit – det finns inte något sätt att få visum för att ta en säker flyg- eller båtresa till Sverige. Men för den som har den kompetens som våra företag efterfrågar finns möjligheten att komma säkert och lagligt på det här sättet. Det ska man också komma ihåg i den tid vi lever i.

Herr talman! Vi debatterar olika motioner om arbetskraftsinvandring, och en av dem har jag skrivit. Den handlar om stärkta rättigheter för arbetskraftsinvandrare. Jag valde det namnet för att motionen handlar om många saker. Den handlar om att minska fusket vad gäller just arbetskraftsinvandring. Den handlar om att de som fuskar ska straffas. Den handlar om att det ska bli lättare för företag och andra arbetsgivare att rekrytera den kompetens som de behöver.

Men en väldigt central del för att detta ska bli bra är att de som kommer till Sverige för att jobba har starka rättigheter, att de har kunskap om sina rättigheter och att de har praktiska möjligheter att tillgodogöra sig de rättigheterna. Den som är rädd att utvisas om han eller hon går till polisen för att berätta om brottslighet som arbetsgivaren ägnar sig åt kommer inte att göra någon polisanmälan. I dag har vi tyvärr ett system som gör att de människor som blir utnyttjade på arbetsmarknaden många gånger inte vågar anmäla. De riskerar utvisning, och det kan få stora konsekvenser både

för dem själva och för familjemedlemmar som är i Sverige som anhöriga till dem.

Vi föreslår att kontrollerna ska ökas. Vi föreslår att de som blir påkomna med fusk ska få skärpta straff och att de också ska betala skadestånd till den som har blivit utnyttjad. Den som har blivit utnyttjad ska ha längre tid på sig att skaffa sig ett nytt jobb, så att personen har en reell chans att fortsätta det liv som han eller hon har etablerat här och inte tvingas dra barnen ur skolan och andra sammanhang för att hastigt resa tillbaka till hemlandet. Hemlandet är dessutom i vissa fall en plats som många är livrädda för att åka tillbaka till.

Herr talman! Regeringen pratar ofta om den så kallade lönegränsen på 13 000 kronor. Det finns inget parti som förordar att vi ska ha 13 000 som lägstalön för arbetskraftsinvandrare. Däremot är vi flera som föreslår att man ska ha en lön som motsvarar nivån i kollektivavtalen. Det betyder att det ska vara ett högre lönekrav för den som är läkare och ett lägre lönekrav för den som är undersköterska, precis som det är för alla andra som arbetar i Sverige. Det tycker vi är rättvist och rimligt.

Det är inte rättvist med samma lönekrav för alla oavsett om det handlar om högkvalificerad arbetskraft eller om arbeten som inte kräver lika lång utbildning.

Självklart ska man kunna leva på sin lön. Det är också ett absolut rimligt lägstakrav. Att leva på 13 000 i månaden kanske man kan om man är student och äter snabbnudlar hela dagarna. Men vi i Miljöpartiet tycker att det är en för låg nivå för alla.

Herr talman! Vi har en utvisningspolitik i Sverige som innebär att vi utvisar människor som har kommit till Sverige för att arbeta. De har arbetat här från första stund. De bidrar till vårt samhälle. De betalar skatt.

Utvisningspolitiken är orättfärdig. Den slår sönder människors liv, och den påverkar våra samhällen negativt. Runt om i Sverige sluter människor upp när deras kollegor får beskedet att de ska utvisas härifrån. Det handlar om familjen i Norsjö som får lägga ned företaget och sälja huset. Det handlar om det iranska läkarparet som arbetat i Sverige som undersköterskor på Södersjukhuset och om många fler.

Vi i Miljöpartiet tycker att utvisningspolitiken har gått för långt. Det är dags att dra i nödbromsen på Sverigedemokraternas återvandringståg när ensamma bebisar och ungdomar slits från sina familjer och när vi utvisar människor som skulle behövas i den svenska välfärden. De utvisas till Iran och till andra länder där det just nu till och med är så farligt att inte ens Migrationsverket skickar människor dit. De har alltså fått beskedet att så fort det lugnar ned sig måste de ut – inte för att de har gjort något fel, inte för att de har fuskat och inte för att de har begått ett brott, utan för att Tidöpartierna har som mål att invandrare ska ha så få rättigheter som möjligt och att man ska utvisa så många som möjligt.

Vi i Miljöpartiet vill komma åt fusket och rätta till de brister som Riksdemissionen har pekat på vad gäller spårbytet – men ta inte bort möjligheten för människor som har etablerat sig i Sverige att stanna kvar och arbeta och söka arbetstillstånd från Sverige! Tvinga inte människor att resa tillbaka till Afghanistan för att söka om sitt jobb därifrån! Det är en dålig idé. Det finns ingenting som blir bättre av ett sådant system.

De som redan är här på grund av att de har fått arbetstillstånd efter ett spårbyte ska inte straffas för att regeringen nu vill ändra reglerna för andra

som inte har kommit till Sverige än. Nu har dock regeringen infört ett regelverk som innebär att man till och med utvisar bebisar som har fötts i Sverige under den tid föräldrarna har haft uppehållstillstånd. Det är så orimligt att till och med partiledare i regeringen har protesterat mot konsekvenserna av deras egna beslut.

Herr talman! Vi hörde från Moderaternas företrädare tidigare att man tycker att det är bra om man är emot sådant som Miljöpartiet är för. Jag tycker att det är en otroligt märklig hållning. Det rimliga är ju att utvärdera de verkliga konsekvenserna av de förslag som vi och andra lägger fram.

Konsekvenserna av den politik som Sverigedemokraterna har lagt fram och som man har gått med på i Tidöavtalet kommer att bli att man sliter fler barn från deras föräldrar för att föräldrarna har blivit av med jobbet eller kanske blivit så sjuka att de inte kan jobba. Vi ser framför oss att en lågavlönad familj kanske måste välja vem av tvillingbarnen som man måste skicka till hemlandet – om man råkar få fler barn än vad man har planerat för och inkomsten inte når upp till kraven för förlängning av tillstånd för anhöriginvandrare.

Det här är en politik som jag är övertygad om att svenska folket tycker är orimlig. De senaste veckornas debatt om tonårsutvisningar tycker jag illustrerar det. Man kan fråga: Vill du ha en stram invandringspolitik – ja eller nej? Vill du ha fler eller färre invandrare? Då kan man lätt tro att majoriteten av svenskarna håller med om Tidöpartiernas politik. Men när man i stället ser konsekvenserna på riktigt och vad det betyder för riktiga familjer, verkliga människor, framträder en helt annan verklighet. Majoriteten, till och med av Tidöpartiernas väljare, säger att de vill återinföra den ventil som stoppade tonårsutvisningarna.

Så ser det ut i Sverige. Svenskarna vill inte ha den här orimliga utvisningspolitiken. Jag hoppas att vi kommer att höra högljudda protester även framöver när vi ser orimliga utvisningar – både orimliga kompetensutvisningar och orimliga utvisningar av barn som slits från sina familjer i Sverige.

Herr talman! Jag står naturligtvis bakom alla Miljöpartiets förslag, men för att spara tid yrkar bifall bara till reservation 10.

Anf. 127 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! I reservation 5, som är gemensam för Centern, Vänstern och Miljöpartiet, skriver partierna så här:

Vi är kritiska till lönegolvet, som försvårar för arbetskraftsinvandrare och har stor påverkan på företagens möjlighet att rekrytera rätt kompetens. Det handlar till exempel om industrier i norra Sverige som har behov av bland annat elektriker.

Det här är inte en oviktig invändning; det håller jag med om. Det finns situationer då det kan vara extremt viktigt att snabbt kunna få in arbetskraft från tredjeländer om behovet uppstår, så som Miljöpartiet skriver. Detta kan naturligtvis omfatta elektriker.

Jag vill därför fråga Annika Hirvonen hur hon tror att lönegolvet, som hon är kritisk till, har påverkat antalet personer som får arbetstillstånd som elektriker i Sverige. Hur mycket tror Annika Hirvonen att antalet elektriker som kommer som arbetskraftsinvandrare har minskat efter lönegolvet?

Anf. 128 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag hörde fel. Jag ser inte den texten i reservation 5, men det kanske var någon annan reservation som Ludvig Aspling menade.

Hur som helst: Vi har sett i rapporter från inte minst teknikföretagen men också andra branschorganisationer i svenskt näringsliv att de varnat för att regeringens höjda lönegolv innebär att man inte kommer att kunna rekrytera till många arbetaryrken. Det gäller inte minst olika teknikyrken, där Sverige verkligen skulle behöva fler arbetare.

Vi har under en rad år utbildat alldeles för få personer till olika arbetaryrken, bland annat på grund av en gymnasiepolitik som har inneburit att färre föräldrar har rekommenderat sina barn att läsa på yrkesprogrammen. De har inte varit högskoleförberedande. Det har helt enkelt påverkat attraktiviteten enormt. Det vore jättepositivt om fler unga i Sverige utbildade sig till de här bristyrkena.

Vi i Miljöpartiet var med om att lägga om gymnasiepolitiken under den förra mandatperioden, just för att vi såg en stor kompetensbrist. Men det kommer att ta tid innan vi har utbildat alla som vi behöver i de här yrkeskategorierna. Faktum är: Med tanke på att det är så pass få barn som föds i vårt land är det inte säkert att vi, även om alla skulle utbildas till bristyrken, klarar att tillgodose behoven. Vi kommer att behöva ha en arbetskraftsinvandringspolitik som möjliggör rekrytering för företag som behöver den kompetensen.

Anf. 129 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Herr talman! Miljöpartiet skriver i reservation 1 – jag ber om ursäkt – att lönegolvet hotar företagets möjligheter att hämta elektriker till Sverige om det skulle behövas.

Jag ställde en väldigt enkel fråga till Annika Hirvonen: Hur har antalet elektriker som kommer som arbetskraftsinvandrare påverkats av lönegolvet?

Detta är ju ganska centralt för den här hypotesen. Annika Hirvonen säger: Lönegolvet hotar möjligheten att ta hit elektriker. Okej, Annika Hirvonen: Hur många färre elektriker kommer till Sverige på grund av lönegolvet?

Annika Hirvonen har ingen aning. Det här är liksom kärnan i Miljöpartiet. Man måste vara totalt ignorant för att företräda det partiet – det verkar vara något slags regel. Men oroa dig inte! Jag finns här för att hjälpa till. Det är därför jag är här.

Antalet elektriker som kom till Sverige 2022 var 96. Antalet elektriker som kom 2025 – det var alltså efter att lönekravet infördes – var 132. Det var alltså 36 personer fler som fick tillstånd att vara elektriker i Sverige efter lönekravet.

Jag skulle behöva följa upp det här med två frågor:

Förstår Annika Hirvonen att den här statistiken talar väldigt starkt mot hennes hypotes – att lönegolvet är ett hinder för att hämta hit elektriker? Det torde vara uppenbart för varje tänkande människa att det som Annika Hirvonen skriver i reservationen inte stämmer, för antalet elektriker har ökat.

Den andra frågan är: Kan det vara så att hela motståndet mot lönegolvet från Annika Hirvonens sida helt enkelt beror på att hon inte har någon aning om vad hon pratar om?

Prot. 2025/26:79
26 februari

Arbetskraftsinvandring

Anf. 130 TALMANNEN:

Jag tänker att vi kanske ska vara lite varsamma med att kommentera människors förståndsgåvor här.

Anf. 131 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag uppskattar den markeringen. Jag inledde mitt anförande med att tala om den goda stämningen. Det går att ha god stämning och att vara respektfulla mot varandra även om man inte håller med varandra.

Jag måste säga att Ludvig Aspling verkligen förpestar debatten. Vi skulle kunna ha en god stämning trots att vi står extremt långt ifrån varandra. Jag tycker att det är fruktansvärt respektlöst och obehagligt att vi har den här tonen. Jag hade aldrig – aldrig – tolererat det på mina scoutmöten med nio- och tioåringar. Jag hade aldrig accepterat att mina barn pratade så till någon annan. Och jag tycker att vi i Sveriges riksdag ska ha en anständig nivå.

Det kan vara hårt. Vi kan kritisera varandras åsikter. Vi kan kritisera varandras förslag. Men vi ska inte gå till personangrepp. Den nivån hör inte hemma någonstans. Om vi inte tycker att man kan bete sig så om man är ett barn ska man verkligen inte bete sig så som riksdagsledamot. Det är fullständigt respektlöst.

Jag tänker inte fortsätta den här debatten. Om Ludvig Aspling vill debattera med mig framöver förväntar jag mig för det första en ursäkt och för det andra att han höjer nivån och håller sig till saken.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jan Riise (MP).

Anf. 132 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! I och med att mitt parti nämndes i Hirvonens anförande tänkte jag bara ta upp den saken.

Varför jag i mitt anförande talar om att man kanske ska reagera med ryggmärgen på Miljöpartiets förslag när det kommer till migration är för att vi har de senaste tio åren färskt i minnet. I princip alla andra partier i Sveriges riksdag sa att vi kanske skulle sätta stopp när över 150 000 människor hade kommit till landet och det började bli problem att ta hand om dem. Människor hade ingenstans att bo. Migrationsverket skickade runt människor i bussar från ställe till ställe eftersom det inte fanns någon sovplats. Gymnasalarna var fulla, Migrationsverkets konferensrum var fulla. Man hade ingenstans att göra av människor, och någonstans måste vi därför säga stopp.

De som höll emot längst när till slut även Socialdemokraterna bestämde sig för att det räckte var Miljöpartiet. De satt i regering med Socialdemokraterna och sa ”lite till, lite till” tills det verkligen inte gick längre. Då först ändrade man sig.

Vad hände då? Då kom det krav på gymnasielagar för att hitta en lösning för ett antal människor som hade kommit men som inte hade asylskäl.

Sedan blev det kriser i regeringen, inte sällan på grund av att Miljöpartiet tyckte att om de inte fick igenom någon migrationsfråga tänkte de lämna regeringen. Den typen av avhopp har man aldrig hotat med när det kommer till några miljöpolitiska beslut här i kammaren, men när det kommer till migration kan man tänka sig att hoppa ur regeringar. Man ställer inte den typen av ultimatum i några andra frågor, fast man ändå är ett parti för miljön.

Jag tänkte fråga om den här ventilen. Vi moderater har i dag sagt att vi vill se en möjlighet för ungdomar att gå klart gymnasiet. Tycker inte Annika att det är bra?

(TALMANNEN: Med för- och efternamn tilltalar vi varandra här i kammaren.)

Anf. 133 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Just det känner jag mig inte särskilt kränkt över, vill jag säga.

Faktum är att vi lämnade regeringen 2021 när Moderaterna totalkvaddade miljö- och klimatpolitiken. Jag vet inte hur Magnus Resare sorterar sina historiska fakta, men nu har han i alla fall fått ytterligare lite information att sortera in. Så var det nämligen.

Till sakfrågan: Den här veckan slets en 18-årig kille från sin gymnasieutbildning i Värmland, från sin familj, för att utvisas ensam härifrån bara för att han har fyllt 18 år. Tycker jag att det är bra att regeringen nu tänker att man ska förlänga möjligheten för familjemedlemmar som fyller 18 år att stanna i Sverige i stället för att utvisa dem innan de har tagit sin gymnasieexamen?

Jag tycker att det är självklart och det enda anständiga att dessa ungdomar får bo kvar med sina familjer i Sverige och förverkliga sina drömmar om att bli ambulanssjuksköterskor, socionomer och allt vad de vill. Men det räcker inte att bara förlänga några månader för att de ska plugga klart gymnasiet. Målet är inte att de ska få läsa klart gymnasiet och sedan utvisas när vi har investerat i deras utbildning och de är svenskar i minst lika hög grad som de var tre månader tidigare.

Vi vill ha en lösning som är långsiktig och som ger de här ungdomarna rätt att leva i sitt hemland Sverige. Vi vill inte slita adoptivbarn från deras föräldrar, vi vill inte slita bonusbarn från deras familjer, vi vill inte skicka ungdomar ensamma till Iran medan småsyskonen får bli svenska medborgare. Det är oanständigt.

Anf. 134 MAGNUS RESARE (M) replik:

Herr talman! Jag upplever ändå att du tycker att det är positivt att vi går fram nu, och jag är väldigt glad att migrationsministern har varit så tydlig som han har varit de senaste dagarna. Vi ser en öppning och en möjlighet att se till att de ungdomarna som annars riskerar att utvisas kan få gå klart gymnasiet. Det är en tillfällig lösning som jag tror kan ge de här ungdomarna möjlighet att sedan ta sig vidare, antingen att läsa på universitet eller komma ut i arbetslivet – en möjlighet att vara kvar i Sverige.

Skillnaden mellan ert och vårt förslag är att vårt förslag är genomförbart och färdigberett och kan vara på plats ganska snart för att hjälpa de här ungdomarna. Det är nästan redo för riksdagens bord. Oppositionen har

gjort stor sak i medierna av att de lägger fram ett initiativ som blir nedröstat i socialförsäkringsutskottet, men det är i princip ogenomförbara förslag som handlar om att man ska ringa upp Migrationsverket och säga att de ska sluta tillämpa svensk lag. Så får vi inte göra i Sverige.

Era förslag handlar om att vi ska återinföra system som Socialdemokraterna klokt nog sa nej till, system som vi avskaffade för tio år sedan som gjorde att Sverige var det land som alla ville fly till. Det regelverket vill man alltså återinföra, och det hade krävt utredningsåtgärder som hade tagit långt mycket längre tid än att göra det som migrationsministern nu vill.

Vi står inte inför journalister och viftar med utskottsinitiativ för att få lite effekt, någon rubrik och kanske någon extra röst i höstens val. Moderaterna gör i stället någonting som verkligen kommer att ge effekt för de tonåringar som finns i det här landet och som annars riskerar att inte få gå färdigt gymnasiet. Det är en seriös politik. Det är en stram migrationspolitik som sätter fingret på de människor som faktiskt ska vara här, som gör rätt för sig och som vi kanske inte behöver utvisa. De får vara kvar.

I första hand ska vi utvisa folk som begår brott och i andra hand människor som inte har rätt att vara här av olika skäl. Jag tycker att migrationsministern lägger fram ett klokt förslag som kan hjälpa några gymnasieungdomar att få vara kvar, och jag ser fram emot att få vara med och klubba igenom det inom kort.

Anf. 135 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Mig veterligen har migrationsministern inte lagt fram något förslag. I dag vägrade han berätta för oss i utskottet vad det är han tänker göra och när han ska komma med förslaget. Magnus Resare påstår att det här nästan är redo för riksdagen och att det kommer att bli jättebra – vi får väl se när det kommer, om det kommer och om det verkligen löser problemet.

Det jag vet är att Tabitha som har fått beslut om att hon måste lämna Sverige om tre veckor antagligen inte blir hjälpt av det här förslaget, för det kommer för sent. Det som hade kunnat hinna i tid var Miljöpartiets och Vänsterpartiets förslag, som inte handlade om att gå tillbaka till något som gällde för tio år sedan utan som handlade om att ta tillbaka den ventil som innebar att om det finns särskilt ömmande omständigheter och en person har en stark anknytning till Sverige ska man kunna få ett uppehållstillstånd.

Det var en bestämmelse som tog sikte på precis den här typen av helt orimliga utvisningar, en lag som vi till och med har haft, och det hade därför gått snabbt att rösta igenom den genom ett utskottsinitiativ. Moderaterna sa nej, och ärligt talat: Efter dagens debatt undrar jag om det bara är för att det kom från fel parti, från Miljöpartiet.

Jag tänker fortsätta att sätta press på migrationsministern och se till att han kommer med något som inte bara hjälper några få i några månader utan som är en riktig lösning. Och den lösningen måste komma fort. Vi kan inte vänta till nästa år, för då kommer ännu fler av de här ungdomarna att ha gått samma öde till mötes som Darya och Donya, som nu har förlorat sin frihet och sitter inlåsta i en lägenhet i Iran utan sina småsyskon och utan sina föräldrar som får vara kvar i Sverige.

Anf. 136 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Ledamoten Hirvonen har ett, som alltid, engagerat inlägg.

Jag har några frågor. Jag uppfattar att ledamoten Hirvonen inte tyckte att lönenivån 13 000 kronor i månaden var relevant för arbetskraftsinvandring. Nu har regeringen presenterat ett förslag, och jag tolkar det som att man kan konstatera att det fanns en problematik.

Min första fråga är: Såg ledamoten Hirvonen problematiken i den situation som var, där väldigt många kom väldigt långt ifrån för att utföra väldigt okvalificerade arbeten? Som jag sa i ett tidigare replikskifte hade vi väldigt många som utförde till exempel städ- och restaurangjobb och på andra sätt mycket viktiga men ganska enkla jobb att träda in i när vi ändå har en stor arbetslöshet. Jag tolkar det som att lönenivån var ett problem och vill gärna ha det bekräftat.

Det står i en reservation att vi riskerar en situation där borttagandet av rätten till spårbyte innebär en förlust av viktig arbetskraft i exempelvis vård- och byggbranscherna. Lite i samma anda som när min kollega från Sverigedemokraterna tidigare pratade skulle jag vilja att ledamoten Hirvonen kvantifierade detta. Vilket antal handlar det om när det gäller förlusten av viktig arbetskraft utifrån att spårbytesmöjligheten har försvunnit? Det som står i reservationen tyder på att vi inte skulle kunna vårda någon och inte bygga någonting, vilket vore en väldigt stor påverkan. Jag skulle alltså gärna vilja höra hur stor förlusten av viktig arbetskraft kommer att vara.

Anf. 137 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Nu kanske jag glömma den första frågan.

(INGEMAR KIHLESTRÖM (KD): Det gällde 13 000-kronorsnivån.)

Just det, 13 000-kronorsnivån! Jag börjar med den.

Till att börja med ska man veta att det inte var någon politiker som satt här i riksdagen och röstade om huruvida det skulle vara 13 000, 15 000 eller 10 000. Det är i stället domstolarnas tolkning av vad man kan leva på. De frågade sig: Om man har en kollektivavtalsenlig lön på deltid, vilken är den minsta summan man behöver för att överleva i Sverige?

Det här ligger många år tillbaka, före inflationen, så jag skulle nog säga att ingen tycker att man klarar sig på 13 000 – även om det tyvärr är väldigt många människor som behöver klara sig på ännu mindre i dag, till exempel om man lever på försörjningsstöd. Det är alltså en alldeles för låg nivå; det vill jag vara jättetydlig med.

Jag tycker faktiskt inte att lönenivån är det absolut största problemet. Det absolut största problemet är att människor dessutom har blivit utnyttjade och knappt fått betalt alls. De har blivit tvingade att arbeta under närmast slavliknande villkor. Det är det absolut största problemet.

Detta leder såklart till ett stort lidande för de människor som har fått bo på byggarbetsplatser och blivit utnyttjade. Människor kanske inte ens har tillgång till sina pass utan blir liksom fast. Samtidigt har man ingen kunskap om sina rättigheter och är kanske rädd för att söka hjälp. Detta tycker jag är det absolut största problemet, och ska vi bli av med det måste vi gå på fusket. Då måste vi stärka rättigheterna för arbetskraftsinvandrare.

Jag får återkomma till den andra frågan i min nästa replik.

Anf. 138 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Tack för det svaret, ledamoten Hirvonen! Jag väntar med spänning på svaret på den andra frågan.

Eftersom jag inte har något mer inlägg efter detta måste jag ge mig in på att prata siffror nu. Man kan konstatera att det under 2022 var 87 undersköterskor som arbetskraftsinvandrade. Det motsvarar 0,04 procent av den yrkesgruppen. Den siffran gäller alltså arbetskraftsinvandrare, men vi pratar också om spårbytare här. Det pratas om siffror; vi har hört siffran 4 000, och jag tror att en relevant siffra kanske är lägre – ungefär 2 000. Av dessa är det en väldigt liten del som jobbar som undersköterskor.

När det gäller förlust av viktig arbetskraft skulle jag nog alltså säga så här: Det är klart att varenda hand i arbetskraften är viktig, men det är inte det här som gör att vi inte kan vårda och bygga. Jag tror därför inte att orden om att det här kommer att göra att kommuner och byggarbetsplatser runt om i landet stannar riktigt stämmer överens med verkligheten.

Sedan är det ju också så att det via arbetskraftsinvandring fortfarande kommer undersköterskor till Sverige som lever upp till de lönekrav som finns. Den högkvalificerade arbetskraften ökar också, som sagt.

Jag skulle vilja ställa några snabba frågor eftersom min talartid rinner ut. Man kan fråga sig om Annika Hirvonen tycker att vi har fel regelverk i Sverige nu. Vi har ju egentligen samma regelverk som hela övriga Europa. Betyder det att hela övriga Europa är omänskligt och har för tuffa regler?

Tidigare var det ett replikskifte mellan ledamöter från två potentiella samarbetspartner i regering, och det var ganska intressant. Där var nämligen ledamoten Möller mer på min planhalva, medan ledamoten Hirvonen gick i en annan riktning. Vilka röda linjer finns? Vilka saker ska rivas upp vid ett eventuellt regeringssamarbete? Kommer vi att få tillbaka ett spårbyte? Kommer vi att få en lägre gräns för arbetskraftsinvandring? Blir det något sådant? Det svaret vore intressant att få.

Anf. 139 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Är det något vi vet säkert om det scenariot är det att det i alla fall inte blir Sverigedemokraterna som bestämmer vilken lön arbetskraftsinvandrare ska ha på olika jobb. Det kommer alltså att bli bättre.

Nej, jag tror inte att alla byggen stannar eller att ingen kommer att vårdas. Har jag uttryckt mig så slarvigt någon gång får jag förstås äta upp de orden. Det vi däremot har sett är att det här slår hårt, speciellt i norra Sverige. Ett boende där larmar om att var fjärde medarbetare har blivit utvisad. Det här får alltså konsekvenser på de platserna. Det är på största allvar riktigt svårt för dem att rekrytera medarbetare till dessa ganska lågt betalda jobb i välfärden. Gruvan tar liksom all arbetskraft eftersom den betalar så mycket bättre.

Jag är inte emot att satsa på att fler som är arbetslösa får den kompetens de behöver för att ta de här jobben. Det hade varit jättebra om regeringen hade storsatsat på att de arbetslösa skulle få den kompetensen, men det har man inte gjort. Jag är inte heller emot att titta på den dryga miljard som man nu satsar på att betala människor för att resa ut ur Sverige, genom ett utvandringsbidrag. Den kanske i stället kan användas till det som Ola Möller – tror jag att det var – föreslog, det vill säga ett flyttbidrag för den som flyttar till norra Sverige, där det behövs arbetskraft. Varför inte?

Detta kanske vi kan komma överens om när vi snart tar över makten. Det ser bra ut i opinionsmätningarna. Jag förstår att Kristdemokraterna känner viss nervositet, för det går inte lika bra för Kristdemokraterna och Tidösamarbetet i mätningarna.

Jag tänker att vi måste ha en rimlig politik. Den här politiken, där vi utvisar människors barn och folk som är här och bidrar och jobbar, gör inte Sverige bättre. Den gör Sverige illa.

Anf. 140 HELENE ODENJUNG (L):

Herr talman! Jag blev just varse att min talartid är betydligt kortare än jag planerat. Jag är inte ordinarie i det här utskottet utan hoppar in för Patrik Karlson, så jag efteranmälde mig till debatten. Jag ber i förväg om ursäkt för att jag kommer att överskrida min talartid, och jag ska försöka fatta mig kort.

Sverige är ett litet land i utkanten av en stor världsmarknad. Vi kommer inte att bygga vårt välstånd genom att vara billigast. Vi måste i stället sträva efter att vara bäst – på idéer, på innovation, på kvalitet och på att få saker gjorda. För det krävs människor. Det krävs inte arbetskraft som en anonym råvara utan människor med kompetens, driv och drömmar.

Därför är arbetskraftsinvandring i grunden en liberal frihetsfråga. Det handlar om människors rätt att söka möjligheter och om Sveriges möjligheter att utvecklas. Men det handlar också om något som vi liberaler är minst lika tydliga med, nämligen att inget system överlever utan legitimitet. Om människor utnyttjas av kriminella eller oseriösa aktörer, om oseriösa företag konkurrerar ut seriösa och om handelstillstånd blir en arbetsvara tappar vi förtroendet.

Därför yrkar jag avslag på de motioner som har väckts och bifall till utskottets förslag.

Yrkandet om avslag beror inte på att frågorna är oviktiga utan på att arbetet redan pågår. Konkret lagstiftning ska debatteras här i kammaren om några veckor, och det gäller då skarpa verktyg mot missbruk och en tydlig riktning mot att bland annat främja högkvalificerad arbetskraftsinvandring.

Herr talman! Sverige ska vara ett land som säger välkommen till ingenjören som kan elektrifiera industrin, forskaren som driver nästa genombrott, it-specialisten som stärker vår konkurrenskraft och alla de internationella talanger som upplever att de begränsas av tankeförbud eller protektionism. Sverige ska säga välkommen till den som vill betala skatt, bygga företag och bli en del av Sverige. Men Sverige ska säga stopp till den som vill importera låga löner, kringgå regler och tjäna pengar på att exploatera människor. Ibland hör jag två ytterligheter i debatten. Den ena är: Öppna allt, så blir det bra! Den andra är: Stäng allt, så blir det ordning! Båda är fel. Sverige behöver en öppenhet med nyckel och lås – en dörr som välkomnar arbetskraft men också gör det mycket svårt att utnyttja systemet.

Sedan den 1 november 2023 finns ett försörjningskrav, som vi har hört här i debatten. Det är ingen hemlighet – jag ska vara helt öppen och ärlig – att Liberalerna helst skulle se att Sverige inte går in och sätter ett generellt lönegolv. Liberalerna tror på den svenska partsmodellen och vill att löner och villkor ska förhandlas av parterna, inte fastställas av politiken genom en schablon. Det här är dock en politik som tar ansvar för helheten.

Den överenskommelse vi har i paketet är att man ska ha skarpare verktyg mot utnyttjande, snabbare och tydligare processer för högkvalificerade personer samt en tröskel genom ett högre lönegolv. Vi liberaler accepterar inte lönegolvet som en isolerad idé, utan vi accepterar det som en del av helheten för att det ska vara legitimt och genomförbart.

En sak som jag tycker har glömts bort i den diskussion som har förts här under några timmar är att det inte är regeringen som ska sitta och klubbba alla undantag. Nu sitter Migrationsverket och Arbetsförmedlingen tillsammans för att ta fram ett förslag på vilka bristyrken som ska undantas från lönekravet. Svenska företag ska kunna rekrytera kompetent arbetskraft från utlandet, och undantagen ska träffa bristyrken med långsiktiga rekryteringsbehov. Det handlar inte bara om att höja och blunda, utan det handlar om att höja men också kalibrera efter nya förutsättningar. Detta är en viktig del i den nya ordningen.

Herr talman! När man gör stora förändringar är det viktigt att ha fokus på vad man vill göra framöver. Vi ser att det finns ett stort behov av högkvalificerad arbetskraft – inte bara en extra människa på arbetsmarknaden. Internationella analyser visar återkommande att det bidrar ...

(TALMANNEN: När man anmäler sig i efterhand och hamnar sist är tidsgränsen tyvärr absolut. Allmänt gäller överenskommelsen om en rekommendation om åtta minuter, men här är tidsgränsen absolut. Säg någonting fint avslutningsvis!)

Vi har sett till att doktorander och forskare från och med juni kommer att få permanent uppehållstillstånd snabbare. Detta gäller även deras familjemedlemmar. Samtidigt jobbar vi med ny lagstiftning för att lösa problemet med att deras barn inte längre anses tillhöra kärnfamiljen när de har fyllt 18. Det finns nog inte en enda familj som inte anser att 18-åringar tillhör kärnfamiljen, oavsett om de är födda här eller någon annanstans.

Med detta, herr talman, ber jag att få tacka för tiden jag har fått ta i anspråk. Jag hade kunnat prata om liberal politik i ytterligare fyra minuter, men det kommer nog fler tillfällen.

(Applåder)

Anf. 141 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! När jag lyssnade på Helene Odenjung lät det så mycket bättre än det vi har läst i de förslag som kommer från Tidö. Det är dock tyvärr tydligt att Liberalerna inte har lyckats genomföra sin politik i det här samarbetet.

Det blir trots allt regeringen som utifrån listan från Migrationsverket ska bestämma vilka bristyrken vi ska få ha arbetskraftsinvandrare till och vilka bristyrken man inte gillar att det kommer arbetskraftsinvandrare till. Det kommer ju inte att ha att göra med hur stor bristen är. Bristen på personliga assistenter är till exempel jättestor, men man har redan bestämt politiskt att det inte ska vara tillåtet med arbetskraftsinvandring där.

Lönekraven kommer att innebära en otrolig styrning från politiken vad gäller lönenivåer. Jag vet att många arbetsgivare nu försöker se till att behålla sina medarbetare och höja deras lön. På lång sikt blir det dock förstås helt ohållbart att ha högre lön för arbetskraftsinvandrare än för alla andra, även om jag vet att många medarbetare har sagt att de är beredda att avstå

löneökningar eftersom de inte vill att deras kollegor ska råka illa ut och tvingas att lämna Sverige med familj och allt på grund av den här nya politiken.

Jag har en fråga till Helene Odenjung som handlar om det sista hon tog upp, nämligen tonårsutvisningar. Det är ju fullständigt vansinne att rycka 18-åringar från deras familjer på det sätt som vi har kunnat läsa om i tidningarna.

Vi i Miljöpartiet varnade för att detta skulle bli konsekvensen när man tog bort den ventil som var designad för att undvika helt orimliga utvisningar av människor som har Sverige som sitt hemland. Jag har en enkel fråga: När kommer regeringen att presentera en lösning?

Anf. 142 HELENE ODENJUNG (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Annika Hirvonen för frågan.

Jag tror att vi är helt överens om hur orimligt det är att man som 18-åring – eller yngre, för den delen – får ett utvisningsbeslut. Vi har ju sett många exempel på detta under de senaste veckorna. Det pågår därför ett arbete i Regeringskansliet för att ta fram ett regelverk som ska möta denna problematik.

Ingen ska behöva mötas av ett utvisningsbeslut på sin 18-årsdag. Den idé som Liberalerna har framfört är att man ska följa sina föräldrars uppehållstillstånd. Då hade vi inte fått det vansinniga beslutet om den lilla bebis, utan då hade beslutet följt föräldrarnas uppehållstillstånd.

Det är väl bara att konstatera att man borde ha tänkt till tidigare, men eftersom man inte gjorde det tänker vi till nu. Som jag sa pågår ett sådant arbete i Regeringskansliet.

Anf. 143 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Varje vecka som vi väntar på det här förslaget kommer tiden att löpa ut för ungdomar. Bara den här veckan har en familj fått säga hej då till sin 18-åring och sätta honom ensam på ett flygplan härifrån, medan resten av familjen, inklusive lillebror, lever kvar här. Klasskompisarna fortsätter att utbilda sig och tar studenten i sommar.

Dessa uppbrott är otroligt uppslitande, och i värsta fall kan konsekvenserna bli dramatiska. Vi talar om ungdomar som oroar sig för att de ska tvingas att gifta sig mot sin vilja eller för att de inte kommer att klara sig ensamma i de patriarkala strukturer som finns i ursprungslandet. Jag säger inte hemlandet, för det är Sverige som är hemlandet för dessa ungdomar.

Det finns ungdomar som nu väntar, som har överklagat sina beslut i domstolarna och som när som helst kan få besked.

Vi i Miljöpartiet tycker att det rimliga är att även Liberalerna, som säger att de vill lösa det här, röstar på vårt förslag att snabbt få på plats den bestämmelse som fanns tidigare, så att inte ännu fler hamnar i den här situationen.

Syskonparet Darya och Donya, som utvisats till Iran, har vittnat om hur de nu sitter frihetsberövade i en lägenhet. I praktiken kan de inte leva ett normalt liv. De drömde om att bli sjuksköterskor i Sverige. Deras familj är kvar här. Det är ett fruktansvärt öde. De har också fått nej på ansökan om att komma tillbaka. Konsekvenserna av dessa utvisningar kan alltså bli fruktansvärt dramatiska.

Jag tycker att Liberalerna borde lämna tydligare besked. Jag förstår att man bereder detta, men för de här ungdomarnas skull behöver det komma besked nu.

Prot. 2025/26:79
26 februari

Arbetskraftsinvandring

Anf. 144 HELENE ODENJUNG (L) replik:

Herr talman! Tack så mycket för frågan, Annika Hirvonen!

Det besked jag kan lämna är vad Liberalerna driver på för. Vi håller med om bilden och delar desperationen med alla de tonåringar som är oroliga för att detta ska ske, och även med deras föräldrar. Det är inte rimligt att man utvisas när man är uppvuxen i Sverige eller att man riskerar utvisning på grund av att man tjänar några tusenlappar för lite.

Vi har förespråkat en etableringsventil; jag tror att Annika Hirvonen känner till det. Jag tror också att Annika Hirvonen vet hur det går till att förhandla i en regering. Man gör det i regeringen, inte i talarstolen här eller någon annanstans medialt. Det arbetet pågår i Regeringskansliet.

Jag vill vara tydlig: Med det utskottsinitiativ som tagits upp i dag, som innebär att ny lagstiftning ska tas fram, skulle det med all sannolikhet inte gå fortare än det som redan pågår, eftersom det är en uppmaning till ny lagstiftning. Vi vill ha en långsiktig lösning för den här gruppen. Dessa människor ska inte behöva vara oroliga, utan de ska veta vilka villkor som gäller.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 11 Fiskeripolitik

Fiskeripolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU11
Fiskeripolitik
föredrogs.

Anf. 145 VICTORIA TIBLÖM (SD):

Herr talman! Ålfisket i Sverige är inte bara en näring; det är ett kulturarv. Det är en levande tradition som sträcker sig hundratals år tillbaka, i vissa delar av landet sannolikt tusentals år. Det finns arkeologiska och historiska belägg för att ålfiske troligen förekommit redan under bronsåldern.

Längs våra kuster, inte minst i Skåne, i Blekinge och på Öland, har ålen varit en självklar del av det lokala livet. Den har gett mat på bordet, inkomster till familjer och identitet åt hela bygder. I dag står Skåne och Västra Götaland tillsammans för över hälften av Sveriges primärproduktion av livsmedel och brukar med all rätt kallas för vårt lands skafferier. Men ålfisket står vid ett vägsval.

Herr talman! Vi vet att den europeiska ålen är hårt pressad. Bestånden har minskat kraftigt sedan 1980-talet. Därför har Sverige, liksom övriga EU, infört strikta regler. I dag är ålfisket kraftigt begränsat och tillståndspliktigt. Licenserna är få, säsongen är kort och kontrollen är omfattande. Detta är en realitet vi måste förhålla oss till.

Herr talman! Men reglering betyder inte att traditionen saknar värde, tvärtom. Just därför att fisket i dag är så strikt reglerat bedrivs det i huvudsak av ett fåtal yrkesfiskare med stor kunskap, lång erfarenhet och en stark känsla av ansvar. De är inte rovdriftens företrädare, utan de är förvaltare av en tradition och ett hantverk som har förts vidare genom generationer.

Ålfisket är mer än själva fångsten. Det handlar om kunskap om kustströmmar, väder, redskap och rönkningsmetoder. Det handlar om ålabodar, lokala högtider och matkultur. Det är en del av det immateriella kulturarv som ger Sverige djup och kontinuitet. Om vi låter ålfisket dö ut riskerar vi inte bara att förlora en näring utan också en del av vår historia.

Samtidigt finns ett allvarligt problem: generationsväxlingen. I dag är medelåldern bland de licensierade ålfiskarna hög, och många närmar sig pension. Men unga människor vågar inte ta över eftersom framtiden upplevs som osäker. Regelverken ändras, och tillstånden är personliga och svåra att överlåta.

Herr talman! Investeringar i redskap och anläggningar blir riskabla när ingen vet om fisket finns kvar om fem eller tio år. Resultatet blir att den kunskap som byggts upp under decennier riskerar att gå förlorad över en natt.

Detta är ett politiskt ansvar. Vi måste klara av två saker samtidigt: att värna ålens återhämtning och att värna det småskaliga traditionella fisket. Det är inte motsatser. Det är en balansfråga.

Om ålfisket redan i dag är hårt begränsat och kontrollerat måste vi fråga oss om det verkligen är det småskaliga kustfisket som är den avgörande orsaken till ålens problem. Eller handlar det i högre grad om vandringshinder, vattenkraft, miljögifter och internationella faktorer under hela ålens livscykel från Sargassohavet till Östersjön?

En seriös politik måste ta ett helhetsgrepp. Det innebär att vi fortsätter att arbeta för fria vandringsvägar, bättre miljöåtgärder och internationellt ansvarstagande. Men det innebär också att vi skapar rimliga och långsiktiga villkor för de få yrkesfiskare som fortfarande bedriver ålfiske. Det behövs tydliga och förutsägbara regler, och det behövs lösningar som möjliggör generationsskiftet. Vi behöver också erkänna ålfisket som ett kulturarv, inte behandla det som en rest från det förflutna.

Herr talman! Ett samhälle som kapar banden till sina traditioner riskerar att förlora sin förankring. Ålfisket är en påminnelse om det Sverige som byggdes av kustbor, fiskare och småföretagare. Det är småskaligt, lokalt och djupt förankrat i ansvarstagande. Vi ska inte romantisera, men vi ska heller inte reflexmässigt avveckla. Låt oss i stället förena miljöansvar med respekt för tradition. Låt oss ge nästa generation möjlighet att ta över under hållbara former. Låt oss visa att Sverige kan både bevara och förvalta, inte bara förbjuda och avveckla. Ålfisket är en del av vårt arv, och det är värt att ta ansvar för.

Avslutningsvis: Kom ihåg att om vi inte värnar våra fiskare i fredstid har vi heller inga fiskare i orostider.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 146 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Victoria Tiblom för ett engagerat och bra anförande, och när det gäller ålfiskets betydelse delar jag ledamotens uppfattning till 100 procent. Jag står i nästan ständigt kontakt med många av

ålfiskarna i bland annat Blekinge, och deras problematik är svår. Ålen har ju minskat kraftigt, och vi har stora problem med återhämtningen. Ålen är krisdrabbad. Den är utsatt för fiske redan som liten glasål, så när den kommer till våra vatten och ska fiskas av våra fiskare är det ont om den. Därför har vi varit ganska restriktiva och stoppat ålfisket så långt det är möjligt. Det beviljas inte heller några nya licenser för ålfiske, men man kan möjligtvis ärva en licens.

Det absolut största hotet mot ålen är dock att det saknas fria vandringsvägar förbi vattenkraftverken. Sverigedemokraterna har ju varit väldigt lyckosamma i Tidösamarbetet när det gäller att få igenom sin politik. Om detta verkligen är er politik, kommer då vandringsvägar förbi vattenkraftverken att bli verklighet?

Anf. 147 VICTORIA TIBLÖM (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Här i riksdagen har vi haft förmånen att delta i flera olika seminarier om ålfiske och annat fiske. Jag har också haft möjlighet att åka till Österlen och träffa just ålfiskare. En sorglig siffra vi har fått ta del av är att av 1 600 vattenkraftverk i Sverige har mindre än 4 procent fria vandringsvägar för fisk. Vi fick också ett konkret exempel: För ett av vattenkraftverken hade det tagit elva år att få igenom att på egen bekostnad bygga en vandringsled för fisk. Där var en av de stora motståndarna miljödomstolen.

Det måste alltså till förändringar, och jag tror att detta engagerar över partigränserna eftersom det är viktigt för oss alla.

I Tidösamarbetet finns inte så mycket jordbrukspolitik eller fiskepolitik. Vi får därför fortsätta det arbetet utanför Tidösamarbetet. Jag tror att det finns många saker som vi kan enas om, inte minst när det gäller fisket.

Anf. 148 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att det finns en ganska stark och stor politisk majoritet i Sveriges riksdag för att verkställa de åtgärder som krävs för vattenkraften.

Det som har skett är att regeringen har valt att senarelägga och stoppa den modernisering av vattenkraften som vi påbörjade redan under den förra mandatperioden. Då avsatte vi medel för att få till stånd viktiga vandringsvägar för fisken, åtminstone vid de vattenkraftverk som förstör mest. Det finns fler fiskarter än ålen som skulle gynnas av detta. Både lax, öring och andra vandringsfiskar skulle ha stor glädje av sådana vandringsvägar.

Jag kan hjälpa ledamoten med lite argument, om inte dessa argument räcker. När det gäller äganderätten har vi haft många diskussioner om skog och annat. Där har äganderätten varit väldigt viktig, herr talman, utifrån aspekten att vi inte ska ge oss in och beskära möjligheten att utveckla sin skogsgård eller lantbruksgård.

När det gäller äganderätten till vatten, till exempel de vatten som finns i närheten av vattenkraftverk, finns det säkert människor som har fiskerätt i dessa vatten, men det kommer ju ingen fisk dit. Det finns alltså ingen möjlighet att nyttja äganderätten där eftersom fiskarna helt enkelt inte kan ta sig förbi vattenkraftverken. Det är ett bra argument som ledamoten kan använda så att vi kan få till stånd fria vandringsvägar vid våra vattenkraftverk.

Anf. 149 VICTORIA TIBLÖM (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns många gemensamma vägar framåt här. Något som vi måste göra gemensamt är att förenkla regelverken. Det hör vi från både lantbrukare, bönder och fiskare. Det handlar om Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och i viss mån även länsstyrelserna. Det är svårt att veta vem som tar ansvar och vart man ska vända sig.

Ålfiskarna berättade för mig att i Östersjön måste ålen vara 70 centimeter lång, men i Öresund behöver den bara vara 45 centimeter. De ålar som slängs tillbaka här fiskas alltså upp igen i Öresund. Likaså har tidsfönstret för att fiska ål blivit så kort att man inte får fiska när det egentligen är bästa tiden att göra det, nämligen lite senare på hösten.

Vi gör en sak med ena handen, och sedan gör vi något annat med andra handen. Där tror jag att vi behöver enas och gå framåt om vi ska kunna bevara inte bara ålfisket utan även vårt andra fiske.

Anf. 150 JAN RIISE (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för inlägget! Jag blev en aning förvånad efter hand som det utvecklades till ett försvar för ålfisket.

Jag är av den diametralt motsatta uppfattningen att enda sättet vi kan rädda ålen på är att inte fiska den och därmed inte äta den under en period. Det finns en liten spillra kvar, som en del uppskattar till cirka 1 procent av den mängd ål som vi har haft tidigare och som har kunnat sysselsätta de ålfiskare som finns i Östersjön och för all del också på västkusten.

Jag undrar hur Sverigedemokraterna och ledamoten Tiblöm ställer sig till detta. Vore det inte bättre att helt sluta fiska, sluta sälja och sluta äta ål under en period? Det är så man har gått fram på andra håll i världen med andra fiskar – man har stoppat det helt. Såvitt jag förstår finns det en EU-överenskommelse om förbud mot ålfiske under en längre period i alla medlemsländer, för att ålen ska få en chans att återhämta sig.

Anf. 151 VICTORIA TIBLÖM (SD) replik:

Herr talman! Det är trevligt att träffa ledamoten här – vi satt ju i konstitutionsutskottet tillsammans tidigare.

Innan ålen blir den ål som vi vill fånga och äta är den en glasål. Där finns ett stort problem, nämligen att EU tillåter i första hand Frankrike, som är ett dominerande land i EU, att fiska otroligt mycket glasål ute i Atlanten. Det gör att ålarna inte hinner växa till sig. Här finns det diskussioner, men EU kommer aldrig att släppa på det. Frankrike har för mycket att säga till om.

De ålfiskare jag har talat med har varit ansvariga för att plantera ut ål. Enligt deras beräkningar har de genom åren planterat ut fler ålar än vad de har fiskat upp.

Precis som ledamoten Kronståhl nämnde tidigare är det fler fiskar som drabbas av kraftverken. Vi fick se ganska skakande bilder i SVT:s dokumentär på de stackars fiskarna som hoppade upp mot kanten om och om igen i ett desperat försök att ta sig uppströms.

Jag tror inte att ett totalstopp för det svenska ålfisket är det som gynnar oss bäst, för då försvinner som sagt en väldigt stark tradition här hos oss. Det är nog bättre att försöka påverka EU mer när det gäller glasålen.

Anf. 152 JAN RIISE (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag har stor förståelse för kulturarvsdiskussionen och är lite engagerad i det som sker när det gäller fisket i Öresund och mina hemtrakter Kattegatt och Skagerrak.

Stora delar av den fiskekultur som fanns när jag var liten finns inte kvar. Då kunde man gå och handla en rad olika sorters fiskar direkt från båten. Jag säger inte att man måste vara nostalgisk och vilja ha allt som det var förut, men jag är nog ändå av den uppfattningen att vi måste göra en uppoffring under en period för att vara helt säkra på att vi ska få tillbaka ålen. Jag är inte säker på att perioden blir så lång att alla kunskaper om ålfiske och beredning av ål hinner gå förlorade.

När det gäller kraftverken har vi en stor uppgift framför oss. Jag var och tittade på Hertingforsen i Falkenberg för inte så länge sedan. Det är ett jättefint ställe där man har lyckats återspränga dammar. Man har stängt ett av två kraftverk i centrala Falkenberg, och så har man skapat vandringsvägar. Man fick den genialiska idén att sätta gallret i 45 graders vinkel i stället för tvärs över, för då kan de fiskar som är väg nedströms visas ut på ett ganska smärtfritt och smidigt sätt.

Vi måste använda alla sätt. Vi måste ta kraftverken på allvar. Vi måste försöka hitta lösningar på detta så att fler kan åstadkomma det. I lagarna har vi det motsatta problemet. Där vill man inte att något ska göras från kraftverkens sida. Vi måste hitta ett sätt att bevara kulturarvet utan att äta ål under en period.

Anf. 153 VICTORIA TIBLÖM (SD) replik:

Herr talman! Om det är något vi måste värna så är det den blå näringen. Precis som ledamoten sa har hela kusterna och vårt fiske utarmats genom åren. Samtidigt står vi inför utmaningen att öka vår självförsörjningsgrad. Där är fisket viktigt.

Det gäller att hitta en väg framåt där vi kan ha ett hållbart fiske samtidigt som vi har kvar den blå näringen, fisket och våra fiskar. Det är ingen lätt väg, men jag hoppas att vi tillsammans kan gå framåt och också förenkla regelverken för fiskarna.

Anf. 154 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera fiskeripolitiken. Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 3, som handlar om att pausa det storskaliga trålfisket i Östersjön.

Det här blir min sista fiskedebatt i denna kammare. Jag måste börja med att konstatera att jag tycker att dessa debatter har varit både intressanta och lärorika. De har enligt min mening satt fokus på de problem och svårigheter vi har.

Jag tycker även att debatterna de senaste åren har varit mer resultatinkrävt än tidigare, med större vilja att faktiskt lösa grundproblemen i dagens fiskeripolitik.

Jag kommer även i denna debatt att i mycket stora delar uppehålla mig vid det akuta och känsliga läget som vi har i Östersjön.

Herr talman! Östersjön är ett av världens mest känsliga hav. Övergödningen, klimatförändringarna och ett alldeles för hårt fisketryck har tillsammans pressat våra viktigaste fiskbestånd till akut hotade i princip i hela

Östersjön. När viktiga nyckelarter som torsk, sill och strömming hotas till själva sin existens rubbas faktiskt hela havets näringskedja. Sill och skarp-sill utgör viktig föda för väldigt många rovfiskarter, som vid brist på denna föda får väldigt svårt att klara själva sin existens men kanske framför allt att växa till sig och bli livskraftiga.

Den akuta situationen för fisken i Östersjön får, om vi inget gör, följder som sträcker sig bortom yrkesfisket och fisket. Ett hav utan liv vore ett fullständigt misslyckande för alla inblandade, inte minst för oss i politiken som faktiskt kan påverka och göra något åt denna situation. Vi är skyldiga att ta de varningssignaler vi får på allvar. Vi måste vägledas av både fakta och vetenskap och inte tillåta att kortsiktiga vinstintressen år efter år slår ut en långsiktigt hållbar förvaltning, som i detta fall är helt avgörande för alla inblandade – både för dem som önskar fortsätta fiska och för dem som värnar ett levande hav.

Hur vi agerar nu kommer att vara helt avgörande för om vårt älskade Östersjön i framtiden ska vara ett levande hav eller ett varnande exempel på vad som händer om ansvar och åtgärder ständigt skjuts på framtiden.

Internationella havsforskningsrådet, Ices, har under en följd av år varnat för en total kollaps för flera av bestånden. Trots vetskapen om detta faktum har man låtit det storskaliga pelagiska fisket efter djurfoder fortsätta.

Herr talman! Jag känner ett allt starkare stöd och intresse, inte bara från allmänheten, att med krafttag och reella åtgärder göra vad som krävs för att rädda våra fiskbestånd för framtiden. Det finns även ett allt starkare stöd för att skifta fokus för fiskeriförvaltningen, som i dag handlar om att till allra största del fiska till djurfoder med stora pelagiska trålare som fångar nästan 90 procent av all fisk i Östersjön. Dessa stora trålare skulle inte ens om viljan fanns ha möjlighet att lämna sin fångst i några svenska hamnar i Östersjön.

Vi socialdemokrater vill ta krafttag mot detta vansinniga rovfiske till djurfoder och ställa om till ett betydligt mer småskaligt och hållbart fiske med tydligt fokus på humankonsumtion, alltså mat på tallriken. Vi föreslår därför bland annat ett totalstopp och en paus för fisket med de stora pelagiska trålarna till dess att en tydlig återhämtning av både torsk och sill och andra hotade arter har skett och vi tydligt ser en livskraftig och förvaltningsbar population av dessa livsviktiga arter.

Herr talman! Framtidens fiskeriförvaltning ska, anser vi socialdemokrater, i alla svenska vatten i huvudsak vara fokuserad på fiske för humankonsumtion. Framtidens fiskeflotta i Östersjön måste, är vi övertygade om, utgöras av små och medelstora fiskefartyg som landar sin fångst i svenska hamnar, och fångsten måste till allra största del gå till humankonsumtion.

För att åstadkomma ett långsiktigt hållbart fiske där fokus ligger på detta krävs naturligtvis en rad åtgärder som vi inom politiken inte bara har en möjlighet att genomföra utan även, som jag ser det, en skyldighet att genomföra.

En hel del har faktiskt gjorts för att tydliggöra situationen. Inte minst röstade regeringen och Sverige nej till EU:s fiskekvotsbeslut för 2026 eftersom dessa kvoter även denna gång var alldeles för högt satta. Det var väldigt bra, enligt mig, och ett tydligt ställningstagande som visar att vi förhoppningsvis på allvar har påbörjat arbetet med att ställa om fiskeripolitiken i Östersjön. Tyvärr räckte inte argumentationen till för att över-

tyga och/eller förändra beslutet om kvotfördelning. Därför krävs det nu krafttag nationellt för att mildra effekterna av ett alldeles för stort uttag, som annars påskyndar den redan akuta situationen.

På kort sikt måste vi helt stoppa det storskaliga pelagiska fisket för att få till en snabb återhämtning av sill och strömming till förmån för det nu hotade småskaliga kustnära fisket. Vår fångstrapportering måste bli bättre och säkrare. I dag får Sverige alltför ofta kritik för felrapportering. Det är en enkel åtgärd att införa kameraövervakning för att garantera tillförlitlig rapportering.

Vi måste även införa ett fiskestopp under tiden fisken leker och förökar sig. Det måste ske när det passar den aktuella fiskarten, inte när det passar någon annan.

En betydligt bättre och intensivare förvaltning av både säl och skarv är nödvändig, inte minst för det småskaliga demersala fisket.

På lite längre sikt måste vi reformera dagens fiskekvotsystem för att säkerställa en bättre balans mellan förutsättningarna i de olika haven samt dagens fiskemetoder.

Dagens kvotsystem MSY, maximal hållbar avkastning, är bevisligen inte en fungerande modell då just hållbarheten tycks ha väldigt ringa betydelse. Ett alternativ vore att införa en beredskapskvot på kanske 10–20 procent för att säkerställa beståndens storlek så att fisken kan nyttjas som ett viktigt livsmedel i händelse av krig eller kris.

För att på sikt få till en långsiktigt hållbar fiskeflotta i Östersjön är det avgörande att vi på olika sätt främjar investeringar i återuppbyggnad av landningsmöjligheter, mottagning och beredning i flera svenska hamnar längs Östersjöns kust – detta för att möjliggöra och säkerställa en livsmedelsproduktion som i en framtid även kan vara lönsam, både här hemma och som exportvara.

Avslutningsvis, herr talman: Om regeringen och riksdagen fattar de beslut som är nödvändiga för att rädda våra fiskbestånd i Östersjön och ge fiskeriförvaltningen en ny inriktning – som innebär att gå från fiske till djurfoder till att använda fisket i samtliga våra vatten till humankonsumtion och successivt bygga upp en inhemsk mottagning och beredning – är det min och vår övertygelse att fisket och fisken går en betydligt ljusare framtid till mötes.

Anf. 155 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamoten Kronståhl får skylla sig själv när han säger att det är sista gången han har en fiskeripolitisk debatt. Då måste man ju passa på.

Jag tänkte prata lite om säl och skarv. Lokalt kan ju påverkan från säl och skarv ha väldigt negativ inverkan på många fiskbestånd och inte minst på de stora rovfiskar som ledamoten nämnde i sitt anförande. Det påverkar också småskaliga fiskare. Deras redskap och deras fångst påverkas negativt av just predationstrycket.

För Moderaterna och regeringen har det varit en självklarhet att miljöförvaltningen måste bygga på en helhet och inte bara på punktinsatser mot ett problem i taget. Man måste se till helheten. Vi driver på för utökad jakt på både säl och skarv just för att lokala fiskbestånd ska kunna återhämta sig och överleva.

Därför vill jag fråga ledamoten Kronståhl hur Socialdemokraterna ställer sig i frågan om jakt på säl och skarv som en åtgärd för att upprätthålla en viss balans i ekosystemet.

Anf. 156 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Joanna, för en mycket viktig och väsentlig fråga!

Jag har även som jaktpolitiker diskuterat både säl och skarv vid många tillfällen, och jag har som boende vid kusten varit ute vid flera tillfällen och själv sett vad säl och skarv kan åstadkomma. Jag har nära kontakt med en fiskare på området som, för att verkligen garantera att jag ska få se sanningen, har tagit med mig ut med båt. Jag har fått se vad som görs med redskapen men även hur det går med själva fisket, som faktiskt påverkas väldigt akut.

När man läser om detta kan man ju tro att sälerna och skarven inte påverkar mängden fisk så mycket, men jag tror att dessa rovdjur när fiskbestånden har minskat kraftigt faktiskt söker sig ganska kustnära och fångar den enklaste fisken. Då förstör man ganska mycket för de småskaliga kustnära fiskare som fiskar nära land. Därför är det väldigt viktigt att vi ökar jakten på både säl och skarv. Vi är helt för detta.

Anf. 157 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Det var klara besked från Socialdemokraterna. Det välkomnas alltid.

Socialdemokraterna står dock här i en väldigt svår position. Ledamoten Kronståhl vill i kammaren signalera handlingskraft och att man vill agera i riktning mot mer jakt på säl och skarv, men man kommer vid ett eventuellt regeringsskifte att vara beroende av andra partier. Dessa andra partier riskerar – kanske jag får säga – att vara Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det är partier som konsekvent tonar ned påverkan av säl och skarv på bestånden. Det är en linje som i praktiken skulle innebära att jakten inte utökas utan snarare begränsas.

Jag kan egentligen hålla med alla som känner sig kritiska till att utöka den här jakten och tycker att det inte specifikt är sälens och skarvens fel att vi har hamnat i den situation vi nu är i. Jag tycker dock att vi också behöver vara pragmatiska och förhålla oss till verkligheten. När balansen i ekosystemet har rubbats måste vi göra vad vi kan för att återställa den, oavsett vems fel det är. Detta gäller kanske särskilt om det beror på mänsklig påverkan.

Min fråga till ledamoten är: Hur tänker Socialdemokraterna förena utökat jakttryck på säl och skarv med Miljöpartiets och Vänsterpartiets position i dessa frågor?

Anf. 158 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Det är en sak som är frestande i detta. Vi var ju inne på nästan samma sak när vi diskuterade skogen, och även vid det tillfället uppmanade jag Joanna att lägga en röst på Socialdemokraterna, så att vi kommer över den magiska spärren och får den politik som både du och jag vill ha. Men det kanske inte är så troligt.

Skämt åsido vill jag ändå säga att jag i över 20 års tid har haft olika roller. Jag satt tidigare i viltvårdsnämnden – som det hette – i Kalmar län. Det var väl ett av de första länen som hade stora problem med skarven.

Det handlade inledningsvis inte om just bekymret med angrepp på fiske- redskap och på fisken, utan det var mer att skarven förstörde ganska mycket i naturen och blev ganska illa ansedd.

Jag har ända sedan dess kämpat för att vi ska ha en betydligt större jakt på skarv. Jag tror att Joanna är från det län där vi befinner oss nu. Jag kan konstatera att det var först när skarven kom upp till skärgården i Stockholm – där den egentligen inte gjorde någon större skada mer än att vara i närheten av väldigt många fler människor, herr talman – som Länsstyrelsen i Stockholm bestämde att man skulle halvera stammen. Så bra har det inte gått för någon av oss andra.

Jag kan garantera att jag kommer att fortsätta att kämpa för att vi ska jaga både skarv och säl.

Anf. 159 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Kronståhl, för anförandet! Lycka till framöver, nu när det inte blir några fler fiskedebatter för ledamoten!

Jag funderar över en sak. Ledamoten nämnde att han vill sätta stopp för de stora trålarna och trålfisket i Östersjön. Men att dessa stora trålare ens har möjlighet att vara här och fiska beror på att Socialdemokraterna 2019 valde att förlänga det kvotsystem – ITQ-systemet – som infördes av Reinfeldt och den borgerliga regeringen 2009. Detta kvotsystem har inneburit en mycket högre koncentration av fiskerättigheterna och en handel med fiskerättigheter som inte fanns tidigare.

Om Socialdemokraterna hade valt att stoppa detta kvotsystem 2019 hade vi kanske inte sett de här stora trålarna.

Anf. 160 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Victoria Tiblom, för frågan! Den är väldigt viktig.

Jag var ganska noga i mitt anförande med att säga att detta är ett bekymmer och att det här har pågått alldeles för länge. Jag skyllde aldrig på någon regering, utan jag konstaterade att felen är begångna vid tidigare tillfällen. Jag tror inte att man gjorde detta av ren negativism eller elakhet, utan man agerade nog efter bästa förmåga vid dessa tillfällen, och vi har inte förändrat det.

Vi konstaterade redan förra mandatperioden en tydlig nedgång av de viktiga arterna sill, strömming och torsk. Det vi från vår sida då föreslog var att vi skulle flytta ut trålgränsen och pausa fisket på prov. Vi kan konstatera att regeringen har fortsatt den politiken – men jag har inte heller skyllt på den här regeringen, utan jag har bara konstaterat att det tyvärr fortsätter att gå åt fel håll.

I det här fallet är det från min och vår sida alltså ingen politisk debatt på det sättet, utan avsikten är att försöka rädda fisken i Östersjön och framför allt att rädda det kustnära fisket och dem som faktiskt lever på det och fiskar för humankonsumtion och mat på tallriken.

Jag tycker att vi nu tillsammans måste ta tag i den här frågan för att verkligen se till att vi i framtiden har en levande Östersjö och levande fisk.

Anf. 161 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! Det stämmer att det är den här regeringen som har flyttat ut trålgränserna. Precis som ledamoten Kronståhl nämner är det någonting som den tidigare regeringen diskuterade men inte kom till skott med.

Jag menar att det fanns väldigt många möjligheter för den tidigare regeringen att göra någonting åt det här, men det hände inte så mycket. Där-
emot har den nuvarande regeringen gjort väldigt mycket för att rädda fisket
i våra svenska vatten.

Anf. 162 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Jag kan inte tacka för det Victoria Tiblom säger, det är ju
inte möjligt, men jag kan konstatera att vi faktiskt kom till skott. Precis
som den här regeringen har gjort gav vi uppdrag till Havs- och vattenmyndig-
heten och andra att genomföra, men det tar ibland tid.

Jag skulle till exempel kunna nämna vargjakt eller annat där det från
den här regeringen finns höga ambitioner men där det inte heller går så
bra. Man kan ju inte göra mer som politiker än att besluta saker och ting
och försöka ge uppdrag till olika myndigheter för att få det verkställt. Om
det sedan inte händer något får man faktiskt se till att göra om frågorna.

Det jag kan lova ledamoten Victoria Tiblom är att vi, om vi får chansen
igen, garanterat kommer att säkerställa att rovfisket efter djurfoder stoppas
– av flera skäl. Dels för att rädda bestånden i Östersjön, dels för att det är
sådan usel ekonomi i detta rovfiske.

I dag får dessa trålare 4 kronor kilot för den sill som går till djurfoder.
Om vi kan lyckas med att ställa om fiskeripolitiken i det här landet och ta
till vara den resurs som faktiskt finns i Östersjön och landa, bereda, för-
valta och ta hand om fisken får vi 144 kronor kilot.

För Socialdemokraterna – som verkligen är ett tillväxtparti eftersom vi
inte bara vill betjäna oss själva utan skapa ett välfärdssamhälle för så
många fler – är detta en fullständigt vansinnig politik som vi måste ändra
på.

Anf. 163 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Tomas Kronståhl, för ett intressant före-
drag!

Jag ser precis som ledamoten möjligheten att ta till storsläggan och
förbjuda storskaligt fiske när man inte kan uppnå det på annat sätt. Men
jag menar att det finns ett annat sätt.

Ledamoten underkände vetenskapen. Ices rekommenderar 30–40 pro-
cents säkerhetsmarginal. Hade det inte varit rimligt att se det som en möj-
lighet innan man börjar prata om att stoppa storskaligt fiske?

Det finns en anledning till att fisket är storskaligt i dag, och det är ar-
betsmiljön. Det finns en problematik kring att flytta ut trålgränsen. De små
trålarna har inte möjlighet att gå särskilt långt ut. De stora trålarna har en
bättre arbetsmiljö och mer acceptabla sociala förhållanden för fiskare. Det
tas sällan upp i debatten. Det är möjligt att vi ska föra den debatten någon
annanstans, men jag är samtidigt intresserad av att höra vad Socialdemo-
kraternas ledamot Tomas Kronståhl anser om just arbetsmiljön när det gäl-
ler att bedriva fiske.

Anf. 164 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Anders Karlsson, för frågan!

Arbetsmiljön är naturligtvis oerhört viktig. Jag har dock besökt dessa
trålare. I framtiden ska storskaliga industritrålare pausas i Östersjön – allt-
så de storskaliga pelagiska trålare som i huvudsak fiskar efter djurfoder.

De behövs, men de behövs inte här utan i andra vatten. Östersjön är ett för litet hav för dessa stora båtar.

Herr talman! Jag tänker bland annat på Rigabukten. Där finns det en överenskommelse mellan två länder. Man har försökt förvalta sin fisk på ett klokt sätt. Man är fortsatt väldigt intresserad av att den ska gå till humankonsumtion. Därför har man förbjudit de allra största båtarna. Man har små och medelstora båtar. Man har också fiskeförbud när det är lekperioder för att behålla beståndet.

Jag får återkomma till arbetsmiljön i min nästa replik, men jag kan konstatera att vi i det här fallet måste försöka skapa ett fiske som är hållbart över tid och som vi faktiskt kan dra nytta av, både vi som land när det gäller bättre intäkter och de som ska fiska och leva på fisken.

Anf. 165 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Tomas Kronståhl för detta svar. Det blir intressant att höra vad ledamoten kommer fram till gällande arbetsmiljön.

En annan sak är miljöaspekten. Vi ska ha mer humankonsumtion, men vi har ett problem i Östersjön. Livsmedelsverkets rekommendation är att kvinnor i fertil ålder och även unga ska vara väldigt försiktiga med konsumtion av fisk. Men vi skulle kunna äta betydligt mer fisk, för det är ett utmärkt livsmedel. Jag hörde inte ledamoten någon gång i sitt anförande ta upp den problematiken. Ska vi ha fler landningsmöjligheter och äta mer fisk? Har ledamoten någon idé om hur problematiken som trots allt finns ska hanteras?

Anf. 166 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Det var två frågor till.

När det gäller arbetsmiljön har jag vid besök på både små och medelstora fiskebåtar kunnat konstatera att om man får upp lönsamheten går det att bygga väldigt bra sådana båtar med god arbetsmiljö. Det är självklart viktigt. Därför är det också viktigt att fiska en fisk som man kan ta 144 i stället för 4 kronor kilot för, vilket faktiskt är det den säljs för i dag.

Rekommendationerna från WWF och andra måste vi jobba på tillsammans. Vi kan konstatera att fisken som fiskas i dag och som testas nästan alltid ligger under gränsvärdena med stor marginal. Vårt grannland Finland, till exempel, har helt andra rekommendationer och ser nyttigheten som betydligt viktigare än den eventuella risken med att äta fisk från Östersjön. Jag anser att vi inom politiken tillsammans med näringen självklart bör arbeta för att marknadsföra denna råvara så att den blir accepterad på ett helt annat sätt.

Sedan måste vi naturligtvis också tillsammans se till att successivt bygga upp en marknad där kommuner, offentliga verksamheter och andra köper råvaran så att marknaden kommer igång på allvar och kan gynna tillväxt av fiske för tallriken, alltså humankonsumtionen.

Anf. 167 JOANNA LEWERENTZ (M):

Herr talman! Sveriges historia är oupplösligt sammanflätad med havet. Långt innan järnvägar och bilvägar band samman landet var havet vår främsta länk till omvärlden och en av de viktigaste källorna till mat, handel, försörjning och utveckling. I generation efter generation har människor längs våra kuster levt av och med havet. Fisket formade samhällen,

gav arbete, lade grunden för svensk livsmedelsförsörjning och skapade kulturer som fortfarande präglar våra kusttrakter och mattraditioner.

Havet har burit vår säkerhet och vårt välstånd som handelsväg, som naturresurs och som livsrytm för hela kustbygder. Men med tiden har också påfrestningarna ökat. Östersjön har blivit ett av världens mest belastade hav. Fiskbestånd som en gång var en självklar del av vår mathushållning har pressats tillbaka.

Det småskaliga fisket som i sekler var en central del av kustsamhällets livskraft har fått allt sämre förutsättningar. Samtidigt har den ekologiska krisen fördjupats. Övergödning, miljögifter, klimatförändringar, felaktiga förvaltningsbeslut och decennier av för höga kvoter i EU har tillsammans skapat en situation där både natur och näring hotas.

Herr talman! I det här sammanhanget vill jag också lyfta fram insjöfisket, som ibland hamnar lite i skuggan av diskussionen om haven men som spelar en viktig roll både ekologiskt och kulturellt. Våra sjöar och vattendrag bär en lång tradition av småskaligt fiske – ofta för humankonsumtion – i nära samspel med både natur och lokalsamhällen. Det kustnära fiskets utmaningar känns igen även här. Det handlar om bestånd som behöver förvaltas varsamt och vattenmiljöer som påverkats av övergödning och vandringshinder.

För Moderaterna är det tydligt att även insjöfisket måste värnas som en del av vår livsmedelsberedskap och blå näring. Fiskeripolitiken rör således inte bara kustfrågor. Det är nationella frågor. Det handlar om biologisk mångfald, om livsmedelsberedskap, om ekonomisk utveckling och om vårt ansvar att lämna efter oss friskare hav, sjöar och vattendrag till kommande generationer. När vi talar om fisket i dag talar vi inte bara om en näring utan om ett arv, en identitet och en strategisk framtidsfråga för Sverige.

Herr talman! Under den här mandatperioden har regeringen tagit flera avgörande steg för att vända utvecklingen i världens mest belastade innanhav. Vi har gått från ord till handling med konkreta åtgärder som stärker både havsmiljön och de fiskbestånd som under lång tid varit utsatta för hårt tryck.

När EU:s jordbruks- och fiskeråd förhandlade om fiskemöjligheterna för 2026 valde Sverige återigen att inta den mest restriktiva positionen av alla medlemsstater. Vi verkade konsekvent för att kvoterna skulle pressas ned så lågt som möjligt – igen. Vi stod fast när andra länder drev på för betydligt högre uttag – igen. Resultatet blev även denna gång att kvoterna för sill och strömming blev betydligt lägre än om Sverige inte suttit vid förhandlingsbordet. Vi hade gärna gått längre, men att vi gjorde skillnad och har gjort det under hela den här mandatperioden är det ingen tvekan om. Att vi röstade nej denna gång är också en tydlig markering att vi inte längre accepterar ett fortsatt utarmande av vårt hav.

Under mandatperioden har regeringen också lagt fram en av de mest omfattande havsmiljöpolutiska propositionerna på många år. Propositionen förstärker skyddet av marina områden och utvecklar Sveriges arbete med ekosystembaserad förvaltning med bland annat utökad jakt på säl och skarv. Vi har också flyttat ut trälgränsen i centrala Östersjön, och arbete pågår för en permanent utflyttning längs hela kusten.

Herr talman! Jag och Moderaterna är mycket glada över de framsteg som tagits i fiske- och havsmiljöfrågorna, men vi är inte nöjda. I det här arbetet måste vi också tala klarspråk om det som kanske är den mest absurda delen av dagens situation. Att en så stor del av den fisk som fångas i våra egna vatten inte hamnar på svenska tallrikar eller några tallrikar alls utan mals ned till fiskmjöl är inte bara ett resursslöseri. Det är ett uttryck för ett system som har tappat balansen.

Att uppemot 90 procent av sillen och strömmingen i praktiken går till foderindustrin samtidigt som vi importerar fisk för konsumtion är helt orimligt. Dessutom går stora potentiella värden förlorade, och kustsamhällen får se långlivade traditioner gå i graven. Det är inte förenligt med vare sig livsmedelsberedskap, miljöansvar eller sunt förnuft.

Sverige behöver ett fiske som fiskar för människors livsmedel, för våra egna beredskapsbehov och för att stärka lokala näringar. Vi behöver inte ett fiske som göder en foderindustri på bekostnad av våra ekosystem och våra kustfiskares framtid.

Det handlar om att låta naturen återhämta sig utan att slå undan benen för de fiskare som fiskar för maten på våra tallrikar. Det handlar om att ha modet att säga nej till kortsiktig exploatering och samtidigt bygga långsiktigt hållbara samhällen längs hela vår kust.

Därför vill Moderaterna se ett stopp för storskalig trålning för foderindustrin och att ett nytt kvotsystem för det svenska pelagiska fisket utreds och införs. Målen för kvotsystemet ska vara att skapa förutsättningar för en varierad fiskeflotta, att mer svenskfångad fisk blir till mat och att fiskbestånden får chans till återhämtning. Det behövs för att vi även i framtiden ska kunna dra nytta av de resurser havet har att erbjuda både i fredstider och i kristider.

För Moderaterna är linjen tydlig: Fisk som fångas i svenska vatten ska i första hand användas som mat, inte som foder. Det är en linje som stärker livsmedelsberedskapen. Det är också en linje i takt med vad kustsamhällena efterfrågar.

Herr talman! Mycket återstår att göra. Fler bestånd är ännu långtifrån återhämtade, och havsmiljön är fortsatt hårt pressad. Men för första gången på länge går politiken i rätt riktning. Vi har fått igenom de lägsta kvoterna sedan man började förhandla enligt dagens förfarande. Vi har flyttat ut trålgränsen, stärkt de marina skyddade områdena och visat ledarskap gentemot våra grannländer.

Sverige kan inte ensamt rädda Östersjön, men Sverige kan leda. Det är exakt det den här regeringen har gjort och kommer att fortsätta göra, med vetenskap som grund och med havsmiljön och fiskbestånden i centrum.
(Applåder)

Anf. 168 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Joanna Lewerentz, för ett väldigt bra tal! Det är nästan som om det vore kopierat.

Vi har tillsammans anordnat många seminarier om fisket, vilket jag också vill tacka för. Vi har kanske byggt på varandras kunskaper om fiskeförvaltning och hur fisket fungerar i svenska vatten. Vi har tagit till oss kunskap om framtiden för inte minst fisket i Östersjön och ser att nuvarande fiskeförvaltning ur både ekologisk och ekonomisk synpunkt nästan

är ett rent vansinne. Jag är beredd att ta till nationella åtgärder för att förändra dagens situation.

Skillinge Fisk-Impex i Simrishamn är ett av de få företag i Sverige som fortsätter landa, bereda och förädla fisk. De bereder cirka 5 procent av den fångst som vi tar upp ur Östersjön i dag. Till det har man cirka 50 årsanställda plus 20 anställda extra på sommaren. Säg att vi hade 80 procent av all fisk i Östersjön som husmanskonsumtion eller matfisk. Då skulle vi få minst 800 nya arbetstillfällen i detta land. Är det inte rätt väg att gå och att gå den tillsammans?

Anf. 169 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Kronståhl, för en tämligen enkel fråga!

Ja, det är klart att det är rätt väg att gå. Därför fattade Moderaterna också sådana beslut på sin arbetsstämma förra hösten. Vi vill se ett större fiske för humankonsumtion än vad Sverige har i dag. Jag och Moderaterna tror att en bra början vore att se över det vi kan göra på hemmaplan för att få en bättre balans i fiskeflottan och luckra upp den starka koncentrationen vi ser just nu.

Det kustnära fisket spelar en väldigt viktig roll. Något som jag inte nämnde i mitt anförande är att vi vill se över hur vi kan utnyttja och utveckla den regionala kvoten bättre än vad vi gör i dag. Gör vi det kommer vi på sikt kanske att hamna i det som ledamoten fiskar efter. Det kräver att det finns en efterfrågan, vilket också har kommit upp i tidigare replikskiften.

Något som inte har nämnts hittills är att det faktiskt finns en efterfrågan, om än inte av oss svenskar, här på hemmaplan. Men i resten av världen betalar man mycket för sådana produkter som skulle kunna produceras av svenskfångad fisk. Till dess att vi börjar äta mer fisk från Östersjön här i Sverige hoppas jag att vi åtminstone ska kunna utnyttja den marknad som finns på det globala planet.

Anf. 170 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Herr talman! Tack, Joanna Lewerentz, för svaret!

Det känns som att vi är vid ett skifte i den svenska fiskeripolitiken, kanske framför allt när det gäller Östersjöns förvaltning. Jag tror att det kommer att ta tid, för det är ett successivt arbete. Men vi måste tillsammans hjälpas åt att bygga upp intresset för att äta svensk fisk och få till stånd att de beredningar som finns i Sverige nyttjas fullt ut. På så sätt kan vi ta till vara den resurs som finns i Östersjön, och företagen får fullt upp. Vi behöver sälja vår fisk både här och som en exportvara i framtiden. Det skulle kunna bli en enorm intäkt för Sverige.

Jag har ytterligare en konkret fråga till ledamoten Lewerentz. På tisdag tänker jag lägga fram ett förslag till utskottsinitiativ. Jag vill att regeringen ska tillsätta en utredning om ett nytt kvotsystem, och jag vill att det görs nu, för tiden börjar bli knapp. År 2029 måste vi ha ett nytt kvotsystem. Om vi inte redan nu får till en vettig utredning som ger en riktning för hur ett sådant kvotsystem ska se ut blir det för sent. Då kommer eländet att fortsätta under många år framöver.

Till en sådan utredning tycker jag att vi ska göra några viktiga medskick. Jag har fyra punkter, herr talman.

1. Vi måste skapa värden för Sverige.
2. Kvoterna ska i huvudsak vara för humankonsumtion, men vi ska självklart nyttja restvärdet av fisket.
3. Hela värdekedjan ska finnas i Sverige. Både landningsställen och fisk ska vara här.
4. Vi måste skapa en beredskapskvot för att säkerställa bestånden så att de kan nyttjas i händelse av krig eller kris.

Anf. 171 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Det låter som att vi har varit på samma seminarium i veckan.

Moderaterna ser också att det behövs någon typ av utredning för att se hur vi ska ha det med vårt fiske. Jag ser fram emot att läsa utskottsinitiativet; det finns säkert något jag kan plocka med mig därifrån. Så får vi helt enkelt se hur det utvecklar sig i den här frågan.

Anf. 172 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Livet i våra hav, sjöar och älvar utsätts för hot från flera olika håll. Mänsklig exploatering i form av överfiske, övergödning och vattenkraft har pressat flera fiskbestånd till ruinens brant. Majoriteten av fiskbestånden nyttjas inte på ett hållbart sätt. Det krävs politiska åtgärder för att komma till rätta med problemen.

I dag tas ungefär 95 procent av Sveriges totala fångster i Östersjön upp av de 20 största båtarna. Deras fångster går till produktion av djurfoder. Samtidigt vittnar småskaliga fiskare om svårigheter att få ihop tillräckligt stora fångster, och en stor del av de småskaliga fiskarna längs Östersjö-kusten har slagits ut. Liknande trender med minskade fångster finns längs hela den svenska kusten. För varje år försämras statusen för många bestånd.

För en långsiktigt hållbar förvaltning av fiskbestånden måste vi göra rätt prioriteringar. Vill vi ha ett storskaligt fiske med ett fåtal båtar, eller vill vi ha ett livskraftigt lokalt fiske som främjar levande kustområden? Vill vi att den fiskeresurs vi gemensamt förfogar över ska gå till foder för odlad fisk och kyckling, eller vill vi att fisken ska gå till mänsklig konsumtion?

Herr talman! Vi har de senaste åren hört återkommande larm om situationen för strömmingen i Östersjön. Kustfiskare och forskare vittnar om att mängden strömming har minskat kraftigt. Bristen på strömming i Östersjön har negativa effekter på hela ekosystemet och påverkar en rad arter som är beroende av strömming. En av dem är laxen. De svenska laxbestånden i Östersjön har tidigare haft en positiv utveckling, men de senaste åren har de minskat kraftigt. Orsaken verkar främst vara att färre laxar överlever sin tid i Östersjön, bland annat på grund av brist på mat.

Det snabbaste sättet att hjälpa strömmingsbestånden att återhämta sig vore att stoppa det storskaliga industriella fisket. Gör vi inte det kan

strömningen vara på väg mot kollaps. Om detta sker riskerar hela ekosystemet att förändras radikalt.

Under kommande års förhandlingar om fiskekvoter är det centralt att Sverige verkar för ett stopp för det storskaliga industriella fisket efter strömning i Östersjön för att bestånden ska få en chans att återhämta sig. Det småskaliga kustnära fisket har inte samma påverkan på bestånden och bör därför inte omfattas av stoppet. Sverige måste agera föregångsland för att skydda Östersjöns ekosystem.

Herr talman! Sverige äger inte ensamt frågan om fisket, men det är viktigt att inte använda EU som ett svepskäl för att inte agera. Vi har utrymme att själva anta nationella fiskeregler i territorialhavet, även i områden där andra stater har tillträde. Det är inte rimligt att några enskilda fartyg står för en så stor andel av fisket medan flertalet får dela på en betydligt mindre del av beståndet.

Livskraftiga fiskbestånd och ett levande småskaligt fiske vore också gynnsamt för den nationella livsmedelsberedskapen i händelse av kris. Mindre båtar som kan fiska både kustnära och på öppet hav gör att fisket enklare kan ställas om. Mindre båtar kräver också mindre energi, och stora fartyg kan inte heller landa fångsten i alla hamnar.

Vänsterpartiet anser att dagens system med individuella, överförbara kvoter inte är hållbart. Systemet baseras på individuella kvoter som ges till varje båt. Kvoterna kan sedan säljas eller bytas mellan båtarna. Det är ett system som gör att kvoterna samlas hos några få båtar. Syftet när det infördes var att få ned antalet båtar, vilket gör att det i dag bara är några få stora båtar som kan leva riktigt gott på sina fångster.

Storskaligt fiske i vissa områden och under vissa tider på året riskerar att slå ut lokalt lekande bestånd. Följdeffekterna blir sämre tillgång på fisk för småskaligt kustnära fiske och storskaliga ekosystemförändringar. Dessutom har fisket för mänsklig konsumtion minskat sedan införandet av kvotsystemet, liksom lönsamheten för det småskaliga fisket. Därför menar vi att detta är ett system som måste göras om med helt andra mål i fokus. Vi vill se regionala kvoter, där en större del av fångsten hamnar på människors tallrikar inom ramen för ett ekosystemanpassat fiske.

För att uppnå ett hållbart fiske krävs också effektiva fiskerikontroller. Det gynnar de fiskare som följer regelverket. Flera granskningar visar på mycket stora problem med fusk inom det svenska fisket. Det handlar bland annat om att en art rapporteras som en annan art och att fartygen rapporterar in mindre fångster än dem som faktiskt tas upp. De största problemen är kopplade till industrifisket. Inrapporterade fångster utgör underlag för havsforskningsrådet Ices när de utfärdar råd om fiskekvoter, vilket innebär att felrapportering får allvarliga följd effekter när beståndens storlek över-skattas och kommande års fiskekvoter sätts för högt.

Herr talman! En av de arter som har drabbats allra hårdast av människans framfart är ålen, som i dag står på kanten till utrotning. Sedan 50-talet har antalet ålyngel vid Europas kuster minskat med mer än 99 procent. Internationella Havsforskningsrådet förordar ett totalt fiske-stopp. EU:s beslut att freda ålen sex månader om året är i det här läget helt otillräckligt. Det är också obegripligt att regeringen har öppnat för att stoppa den utfasning av licenser för ålfiske som sker i dag.

De som vurmar för att behålla ålfisket brukar hänvisa till att det är en tradition, men en tradition brukar vara något man ser framför sig att man kan fortsätta med långt in i framtiden. Det enda rimliga vore därför att stoppa ålfisket nu för att undvika att ålen försvinner helt och hållet – utan ålar, inget ålfiske.

Herr talman! Över 90 procent av de kommersiella fiskbestånden i världen är fullt utnyttjade eller överutnyttjade. Delvis som en kolonial rest hämtar europeiska fiskeflottor upp fisk från bland annat afrikanska länders vatten. Dessvärre har många av dessa länder fiskbestånd som redan är överfiskade, och i till exempel Västafrika har en stor del av det kustnära fisket helt slagits ut. Vänsterpartiet anser därför att Sverige bilateralt och genom EU och FN aktivt ska driva frågan om att motverka överfiske i Västafrika.

Herr talman! Vi har historiskt varit alltför långsamma med att agera för att fisket ska bli hållbart. Det har gett oss utarmade hav och ett småskaligt fiske på utdöende. Detta är något som vi politiker behöver ta på största allvar. Därför måste vi agera nu för att stoppa industrifisket, reformera kvotssystemet, skydda hotade arter och etablera en förvaltning som syftar till långsiktig hållbarhet och inte kortsiktig ekonomisk vinst för ett fåtal stora aktörer. Vänsterpartiet vill se ett fiske som utgår från den svenska kusten där fisken fångas och landas lokalt och som bidrar till lokal beredningsnäring och turism. Ett sådant fiske skulle vara i samklang med naturen och havets ekosystem.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 173 VICTORIA TIBLÖM (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag kan inte låta bli att fundera över om ledamoten vet något om ålfiske eftersom ledamoten i sitt anförande sa att det är synd att ålfiske bara är förbjudet i sex månader. I dag är ålfiske tillåtet i sex månader, mellan den 15 mars och den 15 september. Men man fiskar ingen ål i mars, april eller maj. Man kanske kan börja i juli. I realiteten är ålfiske alltså möjligt i knappt två månader, om ens det. Hade ålfiskarna själva fått bestämma hade man fått fiska ål även i oktober och kanske in i november.

Man har gjort en minskning genom att flytta gränsen från den 1 oktober till den 15 september. Förra året förekom även diskussioner om att flytta den ända till den 1 september – att ålfisket skulle sluta då. Då finns det i princip inget ålfiske kvar. Redan i dag är ålfisket alltså väldigt begränsat.

Anf. 174 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! Det var bra att jag också fick tillfälle att diskutera frågan om ålen med Sverigedemokraterna i den här debatten.

Vänsterpartiets åsikt är att ålfiske inte borde tillåtas över huvud taget. Oavsett hur många månader om året man fiskar ål i dag är det alltså för mycket. Jag tycker inte att vi ska äta utrotningshotade djur, oavsett om det rör sig om jättepandor, noshörningar eller ålar. Ålen är en akut hotad art.

En del av den ål som fiskas av svenska fiskare exporteras i dag till andra EU-länder. Därför tycker jag att det är lite intressant att lyssna till dem som förordar att ålfisket ska få fortsätta. Man pratar oftast om det som en del av kulturarvet, men exporten till andra EU-länder kan ju knappast vara en del av det svenska kulturarvet.

I somras deltog jag i ett panelsamtal i Almedalen. Jag tror att alla partier i Sveriges riksdag var med. Då fick vi en fråga om vi kunde tänka oss ett stopp för ålfiske men med en kulturarvskvot. Jag vill minnas att alla företrädare för partierna i regeringsunderlaget sa nej till det förslaget. De kan inte tänka sig att stoppa ålfisket ens om det finns en reserverad kulturarvskvot. Det har jag lite svårt att förstå utifrån det resonemang som Victoria Tiblom förde i sitt anförande.

Anf. 175 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! Jag var inte i Almedalen förra året, och jag vet inte ens om det var någon från oss som deltog i den debatt som ledamoten talar om, så jag kan inte riktigt uttala mig om detta.

Vill man komma till rätta med detta med ålen, som ju är utrotningshotad, handlar det främst om glasålen och EU. Det är där man måste börja påverka.

Min fråga till ledamoten är: Vad gör Vänsterpartiet i EU när det gäller detta? Det är ju där man måste börja. En stor del av de ålar som finns i Östersjön har ju planterats ut av de svenska ålfiskarna, som jag nämnde.

Anf. 176 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet förordar ett totalstopp för ålfiske. Det gäller alla utvecklingsstadier, alltså även glasål.

De experter jag har talat med menar ändå att det svenska ålfisket på det sätt det bedrivs är ett större hot mot arten än fiske efter glasål. Glasålar är nämligen väldigt unga ålar, och det är ändå hög dödlighet i det levnadsstadiet. De ålar som fiskas i det svenska fisket är däremot ålar som är på väg att simma tillbaka till Sargassohavet för att föröka sig. Att fiska upp dem och döda dem får en mycket större påverkan på ålbeståndet.

Det är lite märkligt att ledamoten hänvisar till att det planteras ut ål. Det förekommer ju ingen uppfödning av ål i fångenskap, utan de ålar som planteras ut av svenska fiskare är ålyngel som har fiskats upp någon annanstans. Det bidrar alltså inte till att stärka förutsättningarna för arten.

Jag noterade också att ledamoten tidigare talade om att det är viktigt att åtgärda vattenkraften för att stärka förutsättningarna för ålen. Det håller jag helt med om. Men med detta i åtanke är det märkligt att den här regeringen, där Sverigedemokraterna ingår i regeringsunderlaget, har stoppat omprövningen av vattenkraften, som ju skulle ha lett till bättre förutsättningar för fiskar som ålen att passera. Det är någonting som går helt emot det som ledamoten själv har anfört i den här debatten.

(Applåder)

Anf. 177 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer. Jag har tidigare sagt från den här talarstolen, och jag vidhåller det, att fiskedebatten i samhället är en debatt som oftast styrs mer av känslor än av fakta, vilket ibland gör det lite svårt att debattera. Man står inte på samma grundplatta av fakta och hemfaller också väldigt lätt till just känslor. Vi ska oaktat detta hantera kvällens debatt på ett bra sätt.

Haven är en ovärderlig resurs – en källa till företagande, rekreation, mat och kultur. Men under lång tid har haven utsatts för betydande miljöbelastningar, och särskilt drabbat är vårt eget innanhav Östersjön, vars situation försvåras inte minst av oregelbundna variationer i saltvatteninflödet och långsam vattenomsättning. Det är egenskaper som gör livsvillkoren för arterna mer instabila och utsläppen mer långlivade.

Vi bär ett ansvar gentemot kommande generationer att bryta den negativa trenden och återställa havens hälsa. Problembilden är komplex då påverkansfaktorerna är många. En starkare ekosystemansats, det vill säga att ta hänsyn till hur ekosystemets delar hänger ihop, måste därför få genomslag i beslut som rör havet. Där är den tidigare beslutade havsmiljöpropositionen en mycket viktig pusselbit.

Både nationella och internationella åtgärder krävs för att haven ska må bättre. Samtliga svenska havsområden, med undantag för Skagerrak, är drabbade av övergödning. Detta leder till omfattande algblomning, syrebrist och döda bottenar. När ekosystemets balans rubbas hotas både fiskbestånd och den biologiska mångfalden. De främsta källorna till utsläpp av fosfor och kväve är industrier, reningsverk, trafik och lantbruk.

Sverige har under flera års tid arbetat aktivt för att begränsa tillförseln av näringsämnen till våra hav och vattendrag, bland annat genom utvecklade reningsverk och jordbruksmetoder. Inte minst projektet Greppa näringen, där lantbrukare ges möjlighet till rådgivning, har varit en framgångsfaktor.

Utsläppen är betydligt lägre i dag än vid peaken på 1980-talet. Men effekterna av tidigare utsläpp dröjer sig kvar. Det är avgörande att övergödningen fortsätter att minska samtidigt som Sveriges konkurrenskraft värnas. Ekonomiska stödinsatser bör även framöver riktas till lantbruket för att främja åtgärder som minskar tillförseln av näringsämnen till vattendrag och hav. Det gäller bland annat stöd till precisionsodling, fånggrödor och täckdikning, som också gynnar lantbrukets produktivitet.

Det så kallade Kväveklivet syftar till att stärka lantbrukets investeringsmöjligheter när det gäller tekniska lösningar och utrustning som minskar utsläpp av ammoniak från stallgödsel eller bidrar till mer effektivt utnyttjande av kväve. Kristdemokraterna anser att Kväveklivet är ett viktigt verktyg att prioritera.

Kommuner och ideella organisationer kan efter viss medfinansiering erhålla bidrag till lokala vattenvårdsinsatser, så kallade LOVA-projekt. De ska främja en god ekologisk status, exempelvis genom att minska övergödning och utsläpp av skadliga ämnen. Det som är konkret och nära i människors vardag väcker ofta starkare drivkrafter, och det ska tillvaratas. Kristdemokraterna vill därför fördubbla anslagen till LOVA och stärka uppföljningen.

Den EU-gemensamma fiskeripolitiken behöver skärpas i en mer hållbar riktning. Trots att fiskekvoter i mer än tio år har satts inom det intervall som Internationella havsforskningsrådet föreskriver utifrån Östersjöplanen befinner sig flera bestånd på oacceptabelt låga nivåer. Det är dags att stärka försiktighetsansatsen och utveckla regelverket.

Större hänsyn ska tas till fiskens roll i ekosystemet, vattnets miljöstatus, predatorer och behovet av en hållbar sammansättning när det gäller ålder, kvalitet och storlek när beslut om fiskemöjligheter förbereds och

fattas. Ett ökat skydd mot utfiskning av lokala bestånd måste också tillämpas.

Flera kustfiskare vittnar om bättre strömmingsfiske under 2025. Det indikerar att Sveriges restriktiva hållning kan ha gjort skillnad, men det är alldeles för tidigt att ropa hej. Läget för strömmingen och flera andra arter är fortfarande pressat.

Det är nödvändigt, herr talman, att trygga en stabil och varaktig återhämtning. Kristdemokraterna anser därför att en flerårig tillväxtplan ska inrättas för de svaga fiskbestånden i Östersjön. Planen ska beakta fler faktorer än i dag, enligt vad jag nämnde tidigare i anförandet. Den ska också skärpa styrningen av kvotbesluten. Enbart kvoter som med marginal bidrar till tillväxten i bestånden ska vara tillåtna att sätta. Det har även fördelar ur beredskapssynpunkt, då det skapar utrymme att öka fisket i händelse av kris och ytterst krig. I planen ska det också finnas skyddsåtgärder som snabbt kan vidtas.

Fiskens möjlighet till lek är av betydelse för återhämtningen. Därför bör storskaligt fiske regleras med hänsyn tagen till känsliga perioder och områden utifrån vetenskapliga bedömningar om vad som främjar bestånden på ett ändamålsenligt sätt.

Under svenskt EU-ordförandeskap antogs en skärpt kontrollförordning för fisket inom EU som nu ska implementeras. För att undvika snedvriden konkurrens för svenska fiskare är det viktigt att förordningen implementeras på liknande sätt i alla medlemsstater.

För att stävja regelbrott vill vi stärka fiskerikontrollen. Regelbrott påverkar inte bara havsmiljön negativt – det är också en orättvisa mot alla som faktiskt sköter sig. Fångad fisk ska landas, redovisas och spåras genom hela kedjan från hav till konsument. Det motverkar svinn, minskar risken för svartfiske och stärker konsumenternas förtroende. EU måste därför se till att landningsskyldigheten fungerar i praktiken och att spårbarhetssystemen utvecklas. Reglerna ska utformas så att de är enkla för företagen att följa samtidigt som kontrollen är god.

Herr talman! Under 2000-talet har antalet sälar och skarvar ökat kraftigt, samtidigt som flera fiskbestånd har försvagats. Vi vet att dessa predatorer äter stora mängder fisk. Obalansen mellan säl, skarv och fisk måste åtgärdas för att hjälpa fiskens återhämtning.

Att skarvkolonier lämnar förstörd växtlighet och skelettöar efter sig är ytterligare ett skäl att agera.

Vi vill undanröja hinder för jakt på skarv och säl med målet att i ett första steg halvera populationerna snarast möjligt, med en efterföljande utvärdering.

EU:s fågeldirektiv ska ändras så att allmän jakt på skarv kan införas i Sverige. Under tiden ska skydds jakt på skarv, som reglerna medger, nyttjas maximalt, vilket även inkluderar att förstöra ägg.

För att stärka incitamenten till jakt på säl ska EU-förbudet mot handel med sälprodukter hävas. Dessutom ska staten, i dialog med jägarkåren, anlita särskilda jägar team med uppdrag att stödja lokala jaktlag i det praktiska arbetet och att förmedla kunskap om effektiva metoder, eftersom denna typ av jakt ställer väldigt höga krav.

För att långsiktigt reglera säl- och skarvpopulationerna på ett effektivt och hållbart sätt är det viktigt att stärka forskningen och att ha en öppen och återkommande uppföljning av olika förvaltningsåtgärder.

Prot. 2025/26:79
26 februari

Fiskeripolitik

Anf. 178 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! De fiskekvoter som beslutas i förhandlingar mellan EU-länderna varje år har fått stor uppmärksamhet och kritik i den svenska debatten. Men vid sidan av förhandlingarna om fiskekvoter på EU-nivå finns det faktiskt saker som Sverige självt skulle kunna göra.

Jag tycker att vi över partigränserna borde kunna vara överens om att det inte är rimligt att några enskilda stora fartyg står för en stor andel av fisket i Östersjön medan många fler mindre båtar får dela på bara en liten del av fiskekvoterna.

Mängden sill och strömming som går till humankonsumtion har minskat det senaste decenniet, liksom antalet småskaliga kustfiskare. I stället dominerar nu det storskaliga fisket, vars fångster går till produktion av fiskmjöl och fiskolja.

Det är tydligt att ett av de centrala problemen är det rådande kvotfördelningssystemet, ITQ, som infördes 2009. Det gör att fiskekvoterna samlas hos några få stora båtar. Att systemet ser ut så här är också en del av förklaringen till att det går så dåligt för strömmingen. Storskaligt fiske i vissa områden under vissa tider på året riskerar att slå ut lokala bestånd.

År 2029 löper de nuvarande fiskerättigheterna ut. Om inte ett nytt system presenteras innan dess riskerar vi att få tio år till med ett system som orsakar enormt stora problem. En omdaning av systemet är efterlängtat av många.

Ett konkret förslag till utredning skickades i dagarna till landsbygdsministern från Marint centrum i Simrishamn, Baltic Waters och Sportfiskarna. De skriver att en reform av ITQ-systemet är nödvändig för att möta dagens ekologiska och samhälleliga krav.

I somras frågade jag landsbygdsministern om han tänkte tillsätta en utredning om ITQ-systemet. Han svarade då att regeringen kommer att titta på behovet av ytterligare utvärderingar av systemet.

Min fråga till Kristdemokraterna är: När kommer det besked om en utredning om ITQ-systemet? Nu börjar det faktiskt bli bråttom.

Anf. 179 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Andrea Andersson Tay, för frågan!

Något datum kan jag tyvärr inte ge Andersson Tay eftersom jag inte sitter i regeringen och inte är med i de förhandlingarna. Det som jag däremot vet är att detta är en fråga som diskuteras. Det handlar om hur man ska utvärdera det och hur man ska gå vidare. Precis som ledamoten nämnde går det här systemet ut 2029. Att förlänga det i dess nuvarande form tror jag inte att någon egentligen vill, utan det måste göras förändringar. Men jag vet inte när det kommer att ske eller om man kommer att tillsätta en utredning eller liknande.

Jag får nog be Andrea Andersson Tay att ställa en fråga om det till landsbygdsministern, som hanterar frågan. Det gör icke jag.

Anf. 180 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! Jag har gjort just det. Det var det jag sa. Jag har ställt en fråga till landsbygdsministern, och han svarade att regeringen kommer att titta på behovet. Då undrar jag: När ska det hända? Mandatperioden är ju snart slut. Hur länge kan vi egentligen säga att frågan diskuteras, som Kjell-Arne Ottosson sa.

Det är bara tre år kvar till 2029. Jag föreställer mig att en sådan här översyn och utredning ändå tar ett tag, om man ska belysa alla relevanta faktorer. Vi måste ha ett färdigt förslag på ett system i god tid före 2029 för att vi då ska kunna införa ett nytt system. Jag förväntar mig därför att det kommer ett besked ganska snart från regeringen i den här frågan.

Anf. 181 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Andrea Andersson Tay får ställa ytterligare en fråga till landsbygdsministern eftersom hon inte fick svar på sin första fråga. Arbetet sker på Regeringskansliet när det gäller förhandlingar och hur man ska göra utredningar, så jag har tyvärr inte svaret på frågan.

Men jag vet, som sagt, att det pågår ett arbete kring ITQ-systemet och hur man ska hantera det vidare. Det är tre år kvar. Om det är mycket eller lite kan vi diskutera. Men vi ser i alla fall att det finns möjligheter att hinna utvärdera systemet och se vad som behöver förändras. Systemet kom till av en anledning. Det fyllde en funktion. Sedan blev inte alla delar bra, och det är där man måste skruva.

Anf. 182 ANDERS KARLSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar i dag betänkande MJU11, *Fiskeripolitik*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 14, Fiskeri- och vattenbruksnäringens roll för livsmedelsförsörjningen och livsmedelsberedskapen, punkt 6.

Fisk har en viktig roll som livsmedel. Vi har haft en livsmedelsstrategi 2.0. Där har den fått en väldigt undanskymd roll. Man får leta för att hitta någonting i denna strategi. Det man kan hitta är bland annat att Jordbruksverket har fått ett uppdrag att 2026–2030 ta fram en strategi för mer sjömat från yrkesfiske, vattenbruk och hela den blå värdekedjan.

När man analyserar detta lite mer kan man inte se det som en ambitionshöjning utan mer som en nulägesbeskrivning. Så ser jag det. Centerpartiet hade velat se mer öronmärkta pengar gällande tillgång till hållbart foder för vattenbruk och förenklingsprocesser när det gäller tillstånd för vattenbruk. Vattenbruk kommer att bli, och är, en viktig del.

Herr talman! Utskottet har besökt de här nya vattenbrukssystemen, även på land, som kommer att kunna bidra väsentligt, speciellt eftersom vi fortfarande har en miljöproblematik i Östersjön men också i våra insjöar. Våra insjöar är bra på många sätt. De har en bra förvaltning, men miljöbelastningen ökar även i dessa. Vi kan ta Vättern som ett exempel. Där är det extremt höga PFAS-värden för tillfället. Det är dioxinnivåer som gör att den kända Vätternrödingen knappt serveras på restaurangerna i dag. Mycket av detta är kopplat till miljöförstöring, och det är otroligt tråkigt.

I och med att miljön ska vara i fokus blev man lite förvånad när vi hade besök av försvarsministern i miljö- och jordbruksutskottet. Det handlade om tillstånden man på försvarssidan fått för att fortsätta med övningar i Vättern. Med tanke på att det tar lång tid att få omsättning på vattnet just i

Vättern – jag tror att det är 60 år – är det förödande med ytterligare belastning.

Vi skulle vilja se mer forskning på miljösidan men också på provtagningsidan. Vi har i kväll diskuterat provtagning av fisk. Det finns fisk i Östersjön som mycket väl skulle kunna uppfylla kraven för att kunna ätas. Men det är brist på provtagning. Vi kan inte med dagens system ta prov på varenda fisk. Det skulle behövas ett smartare provtagningsystem, och det skulle behöva läggas resurser på NIR-metoder och liknande för att vi ska kunna vara säkra på att den fisk vi får på bordet uppfyller Livsmedelsverkets rekommendationer. Vi måste utgå från Livsmedelsverkets rekommendationer i konsumtionen av fisk. Risken är annars att vi inte uppfattar fisk som ett säkert livsmedel, och det skulle vara förödande. Vi skulle kunna skala upp och öka försäljningen av fisk väsentligt om vi hade en säker fisk. Men som en övergång och som ett komplement är vattenbruk intressant. Vi har vattenbruk på land, men vi har vattenbruk i åar och sjöar i Mellansverige som blir mer miljösmarta.

Något som vi också har diskuterat i kväll och som vi skulle vilja se från Centerns sida är ett annat förvaltningssystem och ett regionalt kvotsystem där man kan ta mer hänsyn till småskaliga fiskare, vilket med automatik skulle ge mer humankonsumtion eftersom det mesta av det går till human konsumtion. Vi skulle också vilja ha en reviderad förvaltningsplan, skärpt vetenskapsrådgivning och att vi använder Ices rekommendationer med säkerhetsmarginal och att de blir styrande. De är inte styrande i dag, och de röstas ned av våra ministrar så fort de kommer till EU. De kloka förslag som kommissionen många gånger har lagt fram blir inte verklighet, så vi måste få till en annan ordning.

Lyckas man inte få ordning på de här sakerna utan när vägs ände är jag heller inte motståndare till att vara restriktiv och gå in med förbud mot storskaligt fiske i Östersjön. Det kan vara både geografiskt begränsat och tidsbegränsat där det behövs. Detta är en väg framåt för att få en bättre balans i Östersjön, vilket vi måste ha.

Om vi tittar på klimatproblematiken är det tyvärr alldeles för många reningsverk i dag som inte har en tillräckligt bra kväverening. Inte ens nya reningsverk tar den högsta möjliga resursen för att klara en bra kväverening, och det borde ju vara ett absolut krav. Där borde mer resurser läggas från staten i stället för till en massa andra projekt. Det här skulle vara lågt hängande frukter.

I ett förvaltningssystem skulle vi också ha full rådighet där Sverige och Finland har eget område, alltså i Bottenviken och norra delen av Sverige. Där skulle vi absolut kunna ta ett mycket större ansvar för att få ett fiske i balans. För det här året sa ministrarna i EU förvisso ja till en mer restriktiv hållning, men Bottenviken är redan nere för räkning. Det är det tuffaste vi har just nu, och detta måste vi bevaka.

Beståndsstorlek måste också bli mer styrande för de rekommendationer vi har. Det är inte bara mängden fisk utan även storleken på fisken, så en hel del av detta måste vi få till nu. Detta är viktigt ur ett beredskapsperspektiv. Vi måste ha en säkerhetsmarginal även när det gäller volymen fisk i Östersjön; den skulle kunna användas i en kris. Därför är detta kanske viktigare än någonsin.

Anf. 183 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Till att börja med är det ett nöje för mig att få delta i den här debatten; det är inte min vanliga komfortzon. I vanliga fall är det konstitutionsutskottet, men miljöpartister förenas ju av ett stort intresse för både land och vatten och det liv som finns på båda ställena. Här känner vi oss hemma.

Med det sagt är det också vissa saker som jag reagerar närmast instinktivt på. Jag tänker på situationen när väldigt många vet att någonting verkligen behöver göras, men där det ändå dröjer för att någon utredning pågår eller, som i mitt tidigare arbete, där det alltid behövdes mer forskning. När jag läste betänkandet kom det över mig emellanåt. Vi vet att fiskbestånden är hotade, vi vet att det vore bra att minska fisket under en period för att få bestånden att återhämta sig och att vi därefter kan arbeta efter en mer hållbar plan.

Herr talman! Vi välkomnar förstås tillskapandet av en havspakt inom EU som ett stort steg närmare ett hållbart fiske i de europeiska haven. Utskottet anser emellertid – apropå det jag nyss sa – att med havspakten på ingång kan vi släppa taget lite grann och låta saker och ting ha sin gång. Vi – i betydelsen Emma Nohrén, jag och Miljöpartiet – tycker att regeringen snarare måste driva på för att EU ska anta en återhämtningsplan för att snabbt bygga upp fiskbestånden både på kort och på lång sikt i unionens hav, inklusive de svenska. Återhämtningsplanen måste vara lagligt bindande och långsiktig.

På samma sätt är det med trålgränserna. Jag vill minnas att vi hade en diskussion om detta i KU också för ett år sedan, och vi var väl av åsikten att en inriktningsproposition inte riktigt är detsamma som ett beslut. Det som lät så bra var inte riktigt det.

Herr talman! Sverige har möjlighet att nationellt skydda fiskbestånden inom tolv nautiska mil från baslinjen, där EU har delegerat beslutanderätten. Genom artikel 20 i kombination med artikel 8 i grundförordningen om den gemensamma fiskeripolitiken kan Sverige reglera fisket i territorialvattnet, exempelvis genom redskapsbegränsningar i lek- och uppväxtområden eller genom att flytta ut trålgränsen. Vi kan också använda kvotfördelningsinstrumentet för att gynna fiskare som använder skonsamma metoder.

För att skydda sill och strömming anser mitt parti och jag att trålgränsen omedelbart ska flyttas ut till tolv nautiska mil längs hela kusten, utan undantag. Samtidigt måste vi avskaffa de så kallade inflyttningsområdena där ett omfattande fiske fortfarande bedrivs. Under 2025 flyttades trålgränsen ut vid stora delar av ostkusten, vilket är välkommet men inte tillräckligt eftersom man nu kan se att fisket i stället flyttar till andra delar av kusten. Vi menar att regeringen kanske ska omformulera uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten så att det blir en permanent utflyttning av trålgränsen längs hela ostkusten.

De stora industritrålarna har under lång tid tagit upp enorma mängder sill och strömming ur havet. Upp till 95 procent av fångsten används inte som livsmedel utan blir djurfoder. Vi måste minska fisketrycket och stoppa denna trålning. Innan vi gick med i EU var storskalig trålning för industriella ändamål, som fiskmjölsproduktion, förbjuden i Östersjön. Vi i Miljöpartiet menar att regeringen kanske måste verka för att återinföra

förbudet mot industritrålning i Östersjön och i stället premiera småskaligt fiske där fångsten går till humankonsumtion. Det har flera andra sagt här.

Det är förvisso så att även övriga länder runt Östersjön behöver ta steg framåt, men det är inte så att vår svenska regering inte kan göra mer än det den redan gör inom fiskepolitiken. Verktygslådan är inte tom, herr talman. Faktum är att nuvarande lagstiftning ger Sverige många och omfattande möjligheter att agera här och nu för att vända utvecklingen i Östersjön. Av miljömässiga skäl kan regeringen besluta att den svenska kvoten enbart ska gå till det småskaliga kustfisket och till dem som fiskar för mat på våra tallrikar.

Vi har pratat om ålen. Det kanske inte är rätt att säga att diskussionen har blivit polariserad, men åtminstone en minister och en statssekreterare har varit i olika former av blåsväder angående fiske och konsumtion av ål. På andra sidan har vi vetenskapen och fiskhandlare som Susanna i Ljungkile som helt enkelt vägrade ta in och sälja ål och fick debattera detta i tv med landsbygdsministern. Jag tyckte att hon vann!

Ålen är akut utrottningshotad – 99 procent av den europeiska ålen har försvunnit sedan 1950-talet. Beståndet är i dag en spillra, och artens komplicerade livscykel gör den särskilt sårbar. En parasit, en sjukdom eller ett varmare hav kan räcka för att knäcka beståndet under återhämtningsnivå. Skyddet för ålen måste därför bli avsevärt striktare, både i Sverige och i EU.

Det pågående arbetet med att miljöanpassa vattenkraften kan på sikt skapa fler fria vandringsvägar, men det tar tid. Försiktighetsprincipen måste därför tillämpas fullt ut, och alla möjliga åtgärder måste nu vidtas, inklusive ett totalt fiskestopp. För en art i akut kris är varje individ viktig. Emma Nohrén, jag och Miljöpartiet kräver därför att allt ålfiske i Sverige och EU pausas tills arten har uppnått en god bevarandestatus.

Jag vill gärna lägga till att det finns lösningar värda att titta närmare på. I Falkenberg lyckades man öppna upp Hertingforsen och kunde därmed stänga ett av de två kraftverken i centrala Falkenberg, till förmån för ett återskapande av ett mycket omtyckt rekreativt område. Samtidigt skapades nya lösningar för fiskens möjligheter att vandra både uppåt och nedåt i Åtran, och antalet fiskar uppströms den nygamla forsens har faktiskt fördubblats.

Detta är en lösning som kan implementeras även på andra håll. Exempelvis finns det en stark opinion i Laholm för att åter öppna en del av Lagan uppströms från orten. Det skulle kunna generera mycket stora värden för sportfisket.

Herr talman! Granskningar har gång på gång visat omfattande felrapporteringar av fångster och systematiskt fusk inom EU:s fiskeflotta. Detta undergräver de beståndsberäkningar som Ices rådgivning bygger på och hotar både ekosystem och fiskbestånd. Trots att EU har infört utkastförbud, alltså krav på att all fångad fisk ska landas och rapporteras, följs inte reglerna.

EU har beslutat om skärpta regler för fiskerikontroll. Dessa måste snabbt införas även i Sverige, och kontrollen måste byggas ut, med tillhörande finansiering. Mitt parti och jag kräver att bristerna i inrapporteringen åtgärdas, att efterlevnaden säkras och att regeringen avsätter tillräckliga resurser för ändamålet. Det måste säkerställas att utkastförbudet följs, exempelvis genom fullt dokumenterat fiske med kameror.

Herr talman! I en kommittémotion från Miljöpartiet lämnas förslag om att skärpa den tekniska regleringen av fiskeredskap så att bästa möjliga teknik används vid fiske för att eliminera bifångst och motverka bottenpåverkan. Det är i och för sig ett arbete som bedrivs på olika sätt, men vi menar att Sverige bör ta en mer aktiv roll för att driva på arbetet i denna fråga inom EU och, där det behövs, införa hårdare tekniska regleringar för att minimera både bifångster och skador på havsbotten.

Under 2025 ändrade Sverige lagstiftningen så att det är möjligt att förbjuda fiske i marina skyddade områden även om det inkräktar på fisket. Nu måste genomförandet ske mer skyndsamt. Jag och mitt parti vill se ett totalförbud mot bottentrålning i skyddade områden och att undantag bara medges i strikt vetenskapliga syften.

Herr talman! Den uppmärksamma lyssnaren kan ha noterat att jag har talat om Östersjön, vilket är självklart eftersom det är ett angeläget ärende, men också gett exempel från Bohuslän och Halland – eller Skagerrak och Kattegatt, om man så vill. Problematiken och utmaningarna är desamma. Det är troligen också lösningarna, åtminstone till stor del. Det är viktigt att komma ihåg.

Med det sagt önskar jag yrka bifall till reservation nummer 1 under punkt 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 12 Hushållningen med mark- och vattenområden

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU20
Hushållningen med mark- och vattenområden
föredrogs.

Anf. 184 MATS HELLHOFF (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Enligt Falstaff, fakir – den välkände komikern och författaren som ju alla känner till – är vatten ett farligt gift som omger Visby stift. Att vatten omger Visby stift kan vi nog alla vara överens om, men gällande det andra ska jag be att få anmäla avvikande mening.

Detta betänkande ger en tydlig bild av hur viktigt men också komplext ämnesområdet är. Vatten är grunden för liv på jorden och vårt viktigaste livsmedel. Att hushålla med vatten blir därför en existentiell fråga. Det handlar inte bara om att säkerställa att vi har vatten att dricka utan också att vi har vatten till samhällets övriga verksamhet.

Lika viktigt, men inte så ingående behandlat, är det att ha fungerande avlopp. Tillgången på vatten är en förutsättning för att avloppen ska fungera, och fungerande avlopp är en förutsättning för att samhället med alla dess funktioner ska fungera. Jag återkommer till detta. Vi pratar alltså om system som hänger ihop och är beroende av varandra, herr talman.

Betänkandet behandlar en mängd områden, men jag tänker begränsa mig till området skydd av vattenområden och dricksvattentäkter.

Det är viktigt med ett starkt skydd av vattenområden och dricksvattentäkter. EU:s dricksvattendirektiv har genomförts, med lagändringar som bland annat innebär skärpta bestämmelser för dricksvattenkvaliteten. Länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten har uppdrag som bland annat syftar till att långsiktigt säkerställa dricksvattenförsörjningen och vattenskyddet. Förstudien om nationell fysisk planering bereds inom Regeringskansliet, och regeringen har aviserat en översyn av det befintliga regelverket på området.

Allt detta är mycket bra. Men hur ska vi skydda våra vattenanläggningar, vattenverk, reservoarer, pumpanläggningar och så vidare?

I Dagens Nyheter från den 21 februari kan man läsa hur ett vattenverk i en stad i Mälardalen utsattes för sabotage av en 30-åring som tidigare dömts för grov brottslighet i ett kriminellt nätverk. Han kunde gå rakt in genom olåsta dörrar och stänga ned vattenverket. Mannen öppnade grinden till vattenverket. Den ska vara låst, men han öppnade den lätt med bara händerna. Sedan gick han in i en mindre byggnad på området. Den dörren var inte heller låst.

Snart stannade hela vattenverket – ett av två verk som försörjer de 140 000 boende i staden. Byggnaden som 30-åringen gick in i är nämligen en kritisk plats för vattenverket. Det är ett ställverk, det vill säga en elcentral som försörjer vattenverket med ström. 30-åringen började slita ut säkringar. Han tryckte på nödstopp, och hela anläggningen slocknade. Sedan gick han därifrån.

Åklagaren ser inga tecken på att 30-åringen agerade på uppdrag av någon, och inget som har framkommit i utredningen tyder på någon form av planering. Det krävdes alltså inte ens någon planering för att åstadkomma detta.

Herr talman! Sverige storsatsar på det civila försvaret. Här är just vattenverken en nyckel, för en fungerande vattenförsörjning är helt central. Utan vatten kan vi inte försvara vårt land, säger en företrädare för branschorganisationen Svenskt Vatten. Det finns ungefär 1 500 vattenverk runt om i landet, och alla måste skyddas från föroreningar, fysiska intrång, cyberattacker och sabotage. Blir det stopp påverkas hela samhället. Det gäller sjukhus, förskolor, restauranger och livsmedelsproduktion.

Om någon slår ut dricksvattnet helt slutar även avloppssystemet att fungera, och försvinner vattnet uppstår sanitära problem snabbt. Det som har gjort att städer i Ukraina har evakuerats har varit att va-systemet inte fungerar som helhet, alltså att inte heller avloppen längre fungerar. Vi kan ju försöka föreställa oss vad som skulle hända om avloppet till ett av våra sjukhus plötsligt skulle sluta fungera.

Här har alla aktörer med något ansvar för vattenförsörjningen en riktig utmaning framför sig.

Anf. 185 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! Roligt att vi får umgås här en torsdagskväll!

När jag skulle skriva mitt anförande tänkte jag mycket på att jag kunde ha skrivit precis likadant som förra året. Den känslan är ibland rätt tråkig, kan jag tycka, för jag vill att saker och ting ska ske här i riksdagen så att vi kan prata om andra saker. Det är även svårt att bortse från den riks-

revisionsrapport som vi också har debatterat här tidigare. Därför kommer jag den här gången faktiskt att prata om alla våra reservationer.

Jag vill börja med en reservation som vi har skrivit väldigt många gånger. Det handlar om riksintressena. Det är välkänt att detta är ett problematiskt område. Vi har inte agerat som vi borde ha gjort.

När riksintressesystemet infördes var tanken förstås att det skulle vara enkelt och klokt. Endast få, unika och verkligt betydelsefulla områden skulle pekas ut. Systemet skulle vara präglad av kvalitet, inte kvantitet. Tyvärr blev det inte så, och i dag har vi ett system som har vuxit helt okontrollerat. Antalet riksintresseområden har ökat kraftigt, och deras omfattning har verkligen svällt.

Det här är inte längre ett system som skyddar det mest värdefulla, utan nästan alla berörda myndigheter anser att det behöver göras om. Boverket, Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket och så vidare har gemensamt gjort en översyn och kommit fram till att det inte är bra som det ser ut i dag. Samtliga myndigheter anser att deras riksintresseanspråk måste ses över, och fyra av fem säger rakt ut att deras anspråk inte uppfyller kriterierna.

Kort sagt måste vi titta på det här systemet. Det är därför Socialdemokraterna har reservation 1. Det är dags att modernisera riksintressesystemet så att vi får färre riksintressen, skarpare kriterier, större tydlighet för kommuner och företag samt ett verkligt skydd för det som är av nationellt intresse.

Vi vill helt enkelt modernisera det här systemet.

Herr talman! Vi behöver också tala om vattenmiljön. I vår reservation 5 säger vi socialdemokrater att den är under hård press. Övergödning, miljögifter, plastskräp och så vidare finns i Sveriges vattendrag och sjöar. Det påverkar i sin tur dricksvattenförsörjningen. Här har Riksrevisionen varit glasklar: Staten brister i sin styrning, och ansvarsfördelningen är otydlig.

Det är därför vi i reservation 5 kräver ett starkare skydd. Det handlar om att minska utsläppen av kväve och fosfor, stärka kretsloppen, återställa kalkningen, återställa stödet mot invasiva arter och ge Östersjön en chans att återhämta sig. Framför allt måste dricksvattnet och dricksvattentäkterna få ett starkare lagligt skydd.

Klimatkrisen för med sig väldigt stora risker för förorenat dricksvatten. Vi behöver leva upp till EU:s ramdirektiv för vatten. Vi måste ta tag i avloppsreningen; vi ser att mängden läkemedelsrester fortsätter att öka kraftigt.

Detta är som sagt väldigt allvarligt. Därför föreslår vi en snabb implementering av EU:s nya avloppsdirektiv.

Herr talman! Ibland kan man få känslan att det här handlar om teknikaliteter, men så är det inte. Det handlar om folkhälsa, trygghet och framtid.

Vi behöver också lyfta fram vattenkraftens roll. För att säkra den biologiska mångfalden måste vi skydda våra sjöar och hav från gifter, plast och försurning. Vi måste också se över den småskaliga vattenkraften – det är en förutsättning för att vi ska utvecklas.

Det är just denna balans vi talar om i reservation 9. Det är klart att miljökraven ska vara strikta och tydliga, men de får inte bli så rigida att småskaliga aktörer slås ut i onödan. Vattenkraften spelar en avgörande roll för

energisystemets stabilitet. Den är central för industrins elektrifiering. Den måste också vara rättssäker, modern och hållbar.

Herr talman! Sverige har 100 000 sjöar och tiotusentals mil rinnande vatten. Det ger fantastiska naturvärden, men det medför också ansvar. Därför säger vi i reservation 14: Skapa fungerande fiskvägar där det behövs och där det är genomförbart! Det är inget nytt eller kontroversiellt – det är bara modern, pragmatisk miljöpolitik.

Fungerande fiskvägar gör att våra ekosystem återhämtar sig. Här är lokala aktörer otroligt viktiga, för det är de som sitter på de faktiska lösningarna. Vi behöver jobba tillsammans med dem.

Herr talman! Nu kommer jag till en punkt där Riksrevisionen har rätt mycket kritik. Även jag som socialdemokrat tar åt mig av den kritiken.

Klimatförändringarna gör att vi får alltmer extremt väder – skyfall, bränder, havsnivåhöjningar och torka. Det här är en viktig fråga för att vi ska kunna ha ett välfungerande samhälle. Därför säger Socialdemokraterna i reservation 16 att Sverige behöver en nationell strategi för va-infrastruktur. Här behöver vi ta bort hinder, stärka investeringar och reinvesteringar, ge små kommuner stöd och skapa likvärdighet i hela landet.

Inte heller va-systemet handlar enbart om teknik. Det handlar om välfärd. Det handlar om beredskap. Det är livsnödvändigt.

Vi behöver fortsätta att driva på när det gäller ekodesign av vattenprodukter på EU-nivå.

Vi vill också klimatsäkra den strategiska infrastrukturen. Ett samhälle kan inte fungera utan elnät, sjukhus eller vägar. Det kan inte heller fungera utan reningsverk, som inte får stå utan försvar mot extremväder.

Slutligen hoppas jag att regeringen tar försäkringsfrågan på allvar. Hundratusentals människor riskerar att få sina hemförsäkringar uppsagda, eller fördyrade, helt enkelt därför att klimatpolitiken inte hänger med. Här har andra länder gjort en del saker som jag anser att också vi i Sverige behöver titta på. Även vi behöver göra någonting för att förhindra att människor blir utan hem.

Herr talman! Det är klart att vi står bakom alla våra reservationer, men för att vinna tid – och det känns som att vi behöver vinna tid – yrkar jag bifall endast till reservation 16.

Anf. 186 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag delar naturligtvis Denis Begics glädje över att få stå här en torsdagskväll och debattera i stället för att se Brynäs spela hemma mot Rögle. Det är roligt att vara i demokratins tjänst.

Steg för steg förbättrar vi Sverige på område efter område. Jag tänker inte bara på att en barnfamilj får 5 000 kronor mer i månaden efter skatt i dag jämfört med 2022. Jag tänker inte bara på att en liter diesel kanske hade kostat 40 kronor i dag om vi hade haft en rödgrön regering. När jag tankade häromveckan var priset 16 kronor per liter. Jag tänker heller inte bara på elpriserna, herr talman. De är lite högre i dag jämfört med hur det är på sommaren, men jämfört med hösten 2022 är det en dramatisk skillnad.

Vad har då detta med dagens debatt att göra? Jo, i dag debatterar vi bland annat småskalig vattenkraft, och till skillnad från Denis Begic är jag väldigt positiv till att regeringen har tagit tag även i den här frågan. Regeringen har räddat – och försöker att rädda – vattenkraftsproduktionen. Då

tänker man kanske: Det säger moderaten Lars Beckman. Jo, det säger han. Men vad säger Energiföretagen om den lagrådsremiss som kom i fredags?

Energiföretagen skriver så här på sin hemsida: Regeringen har nu tagit ytterligare steg mot en mer fungerande nationell plan för vattenkraftens omprövningar. Johan Bladh, som är ansvarig för vattenkraften på Energiföretagen, säger att det nu är upp till myndigheterna att ta till sig regeringens styrsignaler så att vi inte behöver ta ytterligare omtag.

Vidare står det: ”Regeringen har nu beslutat om en lagrådsremiss med förslag på undantag från EU-rättens krav vid vattenkraftens omprövning som skulle innebära att det blir möjligt att sänka kravnivån för verksamheter som har ett väsentligt allmänintresse. Men ett sådant undantag kräver regeringens godkännande i varje enskilt fall och att kompensationsåtgärder vidtas.”

Energiföretagen skriver vidare: ”Regeringen har också nyligen beslutat om förlängd tidsfrist för det viktiga uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten, Svenska kraftnät och Energimyndigheten att ta fram en vägledning för hur en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel ska beaktas inom ramen för vattenförvaltningsarbetet.”

Herr talman! Detta gör skillnad på riktigt. I dag finns det ungefär 1 900 småskaliga vattenkraftverk i Sverige som tillsammans producerar knappt 5 terawattimmar och tillför 1 000 megawatt i effekt. Det är 3 procent av Sveriges totala årliga elproduktion. Alla kanske inte vet att el prissätts med marginalprissättning, så en kall vinterdag 2028 hade vi saknat denna vattenkraft om Miljöpartiet hade fått styra. Då hade elpriset kunnat skena iväg något alldeles fruktansvärt.

Vi moderater är för äganderätten. Det sitter i vårt politiska dna.

Vi anser att utrivning av dammar och småskalig vattenkraft måste stoppas. I en situation då vi behöver varje kilowatt planerbar kraft är det oförsvarligt att riva ut fungerande fossilfri elproduktion.

Vi behöver varje kilowatt som kan produceras, och jag är därför väldigt glad att regeringen kom med sin lagrådsremiss i fredags. Det vore bra om kammaren sedan kan anta lagförslaget med politisk enighet.

Om man river bort vattenkraft kan det få förfärliga konsekvenser. Ett exempel är att Säfsens skidanläggning i Dalarna skulle ha blivit utan vatten om man inte hade löst detta. Villaägarnas Riksförbund har gjort ett väldigt bra arbete och visat att medlemmarna runt om i landet skulle bli djupt upprörda om barnens badplats försvann. Utanför Gävle finns ett exempel på just detta. Och i en film på Youtube ser man hur ett antal fritidshus som låg vid en sjö plötsligt ligger vid en dypöl efter att man har rivit bort ett mindre småskaligt vattenkraftverk. Så kan vi inte ha det. Det är därför väldigt bra att regeringen har tagit krafttag även på detta område.

En annan fråga som berör väldigt många och som föregående talare var inne på är vatten och avlopp. Även här har regeringen gjort och gör stor skillnad. Den som är medlem i Villaägarnas Riksförbund har fått ett nyhetsbrev i dag med rubriken Trendbrott i va-frågan: Kommuner backar från tvångsanslutning. Det är helt fantastiskt att demokratin fungerar. År 2023 gjorde vi här i riksdagen en lagändring som öppnade för större flexibilitet, och nu lyssnar kommunerna. Det är jättebra.

Det finns dock undantag. I Sandvikens kommun i min valkrets finns eldsjälen Anders Broman i Norrbro. Han har samlat hundratals villaägare som är emot att bli tvångsanslutna. De har välfungerande enskilda avlopp, men de ska ändå tvångsanslutas. Inte undra på att villaägarna i Sandviken blir fly förbannade när de läser i Arbetarbladet att det lokala reningsverket pumpar ut miljontals liter breddning.

I Norrtälje, Värnamo och Arvika backade nyligen kommunen men alltså inte i Sandviken. Det beklagar jag.

Vi behöver elproduktion. Moderaterna, regeringen och Tidöpartierna levererar på detta område. Vi har också levererat lagändringar på va-området. Precis som föregående talare sa har Ukraina visat hur viktigt det är att ha enskilda avlopp ur beredskapssynpunkt. Jag är därför väldigt glad att vår regering gör så mycket också på detta område.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på alla reservationer.
(Applåder)

Anf. 187 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag delar glädjen över att få vara en del av demokratin, och jag kände att vi blev lite uppjudna till dans, inte minst när det gäller vattenkraftverken. Lars Beckman beskriver detta som en framgång. Men det som har hänt är att de vanligtvis så EU-positiva Moderaterna har sagt tack, men nej tack till EU-lagstiftning. En av regeringens första åtgärder var att pausa EU-lagstiftningen, vilket har retat upp inte minst EU-kommissionen. Det finns ett ärende som kommer att återkomma, och då kan det bli väldigt dyrt för Sverige.

Något som Lars Beckman talar sig varm för är äganderätten. Vad menas med äganderätt när det kommer till alla dem som har förlorat sina fiskerättigheter och inte längre kan fiska upp egen fisk för att göra ekonomisk vinst, rekreera sig eller bara känna sig stolta? Utan en anpassning finns nämligen ingen fisk, och då är äganderätten inget värd. Vems äganderätt är det Lars Beckman värnar? Är det bara dem uppströms med vattenkraftverk, eller är det också alla dem nedströms som skulle vilja ta del av denna skatt?

Anf. 188 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Miljöpartiet för detta replikskifte eftersom det sätter fingret på vad som skulle hända om olyckan är framme och Sverige får en regering bestående av Miljöpartiet, Vänstern, Socialdemokraterna och Centern.

När det gäller tvångsanslutningar berättade jag att Tidöpartierna har ändrat lagstiftningen, vilket gör att folk inte tvångsansluts i samma omfattning. Jag sa också att vi har räddat den småskaliga vattenkraften.

Men Miljöpartiet drev igenom omprövningen av alla vattendomar, vilket har fått katastrofala konsekvenser runt om i Sverige. Jag tog Dalarna som ett exempel, där en hel skidanläggning hade varit utan vatten om Miljöpartiet hade fått bestämma.

Jag tror att alla som har följt svensk politik vet att om Miljöpartiet bestämmer sig för något är det ganska lätt för ett annat parti, till exempel Socialdemokraterna, att sälja bort viktiga frågor. Vi såg det i rovdjursfrågan och även när det gällde just småskalig vattenkraft.

Det är absolut ingen hemlighet att det är en fundamental skillnad mellan Moderaternas energipolitik och Miljöpartiets miljöpolitik. Det spelar ingen roll att Socialdemokraterna säger att det är helt riskfritt att rösta på dem, för Miljöpartiets inlägg här i kammaren visar att det inte är det.

Mitt svar på frågan är att den som äger småskalig vattenkraft ska bestämman över sin småskaliga vattenkraft.

Anf. 189 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars Beckman för allt beröm för att vi fick igenom så mycket av vår politik. Den står vi absolut upp för.

När det gäller energipolitiken är det helt sant att vi har helt olika uppfattningar. Här har Moderaterna gått mot en mer kommunistisk modell, en planekonomi, som kommer att låsa in Sverige om olyckan är framme. Nu blir det nog inte så eftersom det i västvärlden tar som absolut kortast 20 år att bygga kärnkraft och skulle kosta uppemot 1 000 miljarder. Det är alltså ett extremt dyrt prestigeprojekt.

Jag fick ändå svar, herr talman, och det är jag tacksam över. Det är alltså de som äger verken som har större äganderätt. De betyder kanske mer i Moderaternas ögon. Det kanske är en väljarmässig strategi – vad vet jag?

Även om man gör analysen att vissa människor som äger är mer värda har ju många av dem stått i kö och velat få en omprövning av sina vattenkraftverk. Många har velat få den kompensation och det ekonomiska stöd som Vattenkraftens miljöfond har inneburit för att kanske slippa oro över vad som händer om olyckan skulle vara framme och en damm brister. De kanske också vill lämna efter sig något som barn och barnbarn trivs i – en levande miljö.

Äganderätten för dem som vill något annat än Lars Beckman och Moderaterna graderas kanske något lägre, men man ska inte förneka att det finns många som har sett med stor hoppfullhet på miljöfonden och möjligheten att få moderna miljötillstånd och även få tillbaka fisken.

Anf. 190 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Den som får en elräkning i Skåne ska skänka en tanke till Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Den effektbrist som gör att bagerier inte kan bygga ut ska också tacka Miljöpartiet. De som betalade 28,50 för en liter diesel ska tacka Miljöpartiet. Och den kärnkraftsavveckling som har skadat Sverige i grunden ska vi tacka Miljöpartiet för.

Men, herr talman, nu ska vi rädda den småskaliga vattenkraften. Vi ska göra allt som står i vår makt för att rädda 1 900 småskaliga vattenkraftverk, som alltså står för 3 procent av Sveriges totala elproduktion.

Men jag håller med Miljöpartiet. Ni hade ett fundamentalt inflytande på svensk politik när ni satt i regering. Ni införde fri invandring. Ni införde reduktionsplikten, som gjorde att folk inte hade råd att tanka. Ni drog ned på vägunderhållet. Ni har skadat svensk energipolitik för årtionden framåt. Det håller vi nu på att rätta till. Det är bra att vi gör det.

Det är bra att vi har en regering som bryr sig om hårt arbetande människor. Det är också en näringslivsfråga, herr talman. Vi har kunnat ta del av det som hände i Dalarna och Säfsen, där man gick ut och larmade sa: Säfsen Resort blir utan konstsnö om dammarna rivs – en katastrof.

Det finns hundratals viktiga arbetstillfällen i norra Dalarna, så det är alltså också en näringslivsfråga bortsett från att det är en plånboksfråga för hushållen.

Till den som möjligtvis ser på den här debatten – jag vet inte om någon gör det, om jag ska vara riktigt ärlig – vill jag säga: Fundera på hur du vill att Sverige ska se ut nästa mandatperiod! Om du vill ha råd att tanka din bil, om du vill ha råd att betala din elräkning och om du vill ha el på vintern kanske du ska undvika att rösta på något av de fyra röda partierna.

Anf. 191 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Vänsterpartiet har två reservationer i betänkandet, och jag tänkte redogöra för dem.

Den första gäller skyddet av jordbruksmark. Åkermarksarealen fortsätter att minska i Sverige. Samtidigt ökar exploateringen av jordbruksmark, det vill säga att man bygger på marken eller använder den på ett sätt som gör att det inte går att odla där igen.

Det främsta skälet till att åkermarksareal försvinner är att marken inte längre brukas och att den växer igen. Samtidigt måste Sverige stärka sin självförsörjning av livsmedel. De ökade klimatförändringarna innebär därutöver att den odlingsbara marken försvagas globalt sett, vilket medför ett ökat ansvar för oss i Sverige att bidra till den globala livsmedelsförsörjningen.

Herr talman! Naturvårdsverket bedömer att det med de styrmedel som är beslutade eller planerade inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Förutsättningarna för att långsiktigt bevara jordbruksmarkens produktionsförmåga bedöms vara otillräckliga. Tillståndet för många av odlingslandskapets arter och naturtyper är dessutom dåligt eller ogynnsamt. Det är viktigt att stärka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet.

Den höga takten när det gäller exploatering av bördig åkermark, inte minst i södra Sverige, är mycket bekymmersam och är inte förenlig med ett långsiktigt tänkande om hållbar livsmedelsförsörjning.

Även utredningen om en ny livsmedelsberedskap konstaterar i sitt betänkande *Livsmedelsberedskap för en ny tid* att jordbruksmarken bör skyddas bättre. Nya nationella styrmedel krävs för att minska exploateringen av jordbruksmark i kommunerna. Vi i Vänsterpartiet anser att regeringen behöver komma med förslag till en nationell målsättning för bevarande av bördig åkermark för att motverka just exploatering av åkermark.

Herr talman! Den andra reservationen gäller vattenkraften. Vattenkraften har en viktig roll för vår förnybara energiförsörjning, och det finns stora värden i att ha en stark vattenkraftsproduktion. Den behöver dock harmoniseras med hänsyn till vår biologiska mångfald och våra nationellt uppsatta miljömål.

Vi i Vänsterpartiet har därför under lång tid föreslagit att kraftverksbolagen ska vidta åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden i de reglerade vattendragen. Vi har sett positivt på att vattenverksamhet prövas enligt miljöbalken.

Den nuvarande regeringen valde dock under inledningen av mandatperioden att pausa omprövningarna av vattenkraften. Den 1 juli 2025 återupptog man omprövningarna men med en sänkt ambition i miljöanpassningen. Tyvärr försvagar det möjligheterna att anpassa vattenkraft-

ten till våra ekosystem i enlighet med riksdagens antagna miljömål och EU:s ramdirektiv för vatten och biologisk mångfald.

Vi anser därför att omprövningarna av vattenkraft bör återupptas med de ursprungliga kraven på att införa moderna miljövillkor för den gamla vattenkraften. Målet för EU:s vattendirektiv är att Sveriges vattenföremster ska ha god status senast 2027.

Herr talman! En viktig åtgärd för miljön skulle vara att införa krav på ett visst konstant vattenflöde genom vattenkraftsturbinerna så att vattendragen inte torrläggs. Krav på en så kallad minimitappning genom turbiner skulle kunna innebära stora vinster för arter som har strömmande vatten som livsmiljö.

I Umeälven har forskare uppskattat att en sådan åtgärd endast skulle medföra en halv procents förlust per år av vattenkraftsproduktionen. Vi i Vänsterpartiet anser därför att krav på så kallad minimitappning vid befintliga och nya vattenkraftverk bör införas i syfte att förhindra torrläggning av vattendrag.

Slutligen yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 192 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Ansvarsfullt, långsiktigt förvaltare, skydd av värdefull jordbruksmark, goda livsvillkor i hela landet och en rimlig balans mellan utveckling och naturvård är för mig hushållning med mark- och vattenområden.

Mark och vatten är begränsade resurser som ska nyttjas så att framtida generationer inte begränsas av dagens beslut. De ekosystemtjänster som rent vatten, biologisk mångfald och odlingsmark ger ska värmas. Exploatering ska ske efter tydliga och transparenta avvägningar som är till gagn för samhället som helhet.

Vi som svenskar borde aldrig behöva tänka på dricksvatten eller avlopp på samma sätt som man tvingas göra i andra länder. Det ska helt enkelt fungera, och det tror jag att vi alla förväntar oss. Den kommunala infrastrukturen för dricksvattenproduktion, avloppsrening och ledningsnät byggdes ut framför allt mellan 1950 och 1970. Då hjälpte staten till och finansierade utbyggnaden genom bidrag. Vi vet att ledningarna har en livslängd på 50–70 år. Det betyder att vi nu befinner oss i en fas då dessa ledningar behöver bytas ut.

När ansvaret för va-nätet lades över på kommunerna medförde det vissa väsentliga uppgifter. Den viktigaste av dem var underhållet av vatten- och avloppsinfrastrukturen.

Tyvärr ser vi nu att många kommuner inte har skött sin uppgift för att vatteninfrastrukturen ska fortsätta fungera. Inkomsterna via va-taxan verkar inte ha nyttjats för sitt ändamål. Det behöver man syna mer, anser vi.

I dag investeras 20 miljarder kronor per år i de kommunala vatten- och avloppsnäten, men behovet är mycket större. Det krävs investeringar på 31 miljarder kronor per år för att upprätthålla infrastrukturen för dricksvattenproduktionen och avloppsreningen. Att vi ligger 10 miljarder bort från det behovet per år är alarmerande.

De som kommer att behöva betala för att kommunerna inte har planerat långsiktigt för underhållet av vatten- och avloppsledningarna är tyvärr skattebetalarna. Enligt en studie som publicerats av Svenskt Vatten behöver brukaravgifterna höjas med 100 procent jämfört med 2019 års taxa de

närmaste 20 åren för att täcka investeringsbehoven. Men även om va-verksamheten skulle göra minimalt med investeringar behöver taxan öka med 60 procent de närmaste 20 åren. Det beror främst på att kapitalkostnaderna kommer att öka oavsett om investeringarna hålls på en miniminivå eftersom en så stor andel av investeringarna bakåt i tiden har direktavskrivits. Det betyder att kommande generationer kommer att stå med konsekvensen av avsaknaden av långsiktighet: ett Sverige som kan bli för dyrt att leva i.

Vi menar att staten måste kliva in och ta ansvar för en del av lösningen på va-problemet på samma sätt som va-nätet en gång i tiden byggdes ut med statliga medel. Det handlar om kritisk infrastruktur, och vi har inte råd att vänta.

Vi föreslår därför att staten ska erbjuda kreditgarantier på lån upp till 20 år för kommunal va-verksamhet i syfte att täcka den underhållsskuld som finns och att staten ska subventionera 0,5 procentenheter av räntan på dessa lån för att göra investeringarna mer ekonomiskt hållbara för kommunerna. För att säkerställa en långsiktig och stabil va-planering behövs en lagändring i kommunallagen som förlänger budgethorisonten för va-investeringar från dagens tre år till minst åtta år.

I en tid av investeringar är det viktigt att se så att man räknar ut avgifterna på rätt sätt, annars riskerar de att skena i väg ohämmat. Skillnaderna mellan kommunerna är dessutom stora trots att det handlar om samma grundläggande tjänst. Kommunala avgifter har i många fall ökat mer än inflationen och, anser vi, blivit en dold skatt på boende.

Kristdemokraterna vill öka transparensen, införa effektiviseringskrav och ge bättre förutsättningar för långsiktiga investeringar så att avgifterna kan pressas och bli mer rättvisa, oavsett vilket postnummer man har.

Är rätten till en egen bostad, rätten till tak över huvudet, ett riksintresse precis som kulturmiljöer och friluftsliv? Det kanske är dit vi måste gå för att klara av uppdraget att bygga fler bostäder och för att människor ska ha tak över huvudet.

Jag hävdar att riksintresseområdena så som de nu används och i den omfattning som de nu finns i skapar problem när man försöker bygga nya bostäder. Politik handlar allt som oftast om att väga olika intressen mot varandra. Enligt mitt sätt att se på det har intresset av nya bostäder hindrats av att andra intressen fått en särställning som gör att de hindrar bostadsbyggandet. Då kan vi inte väga olika intressen mot varandra på ett korrekt sätt.

Ett riksintresse är ett geografiskt område som har utpekats som skyddsvärt för att det innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen kan pekas ut av många myndigheter. När ett område har utpekats som riksintresse går det inte att ändra på det.

Det har enligt min mening skett en inflation i antalet riksintresseområden och omfattningen av dem. När bostadsbyggandet samtidigt är dyrt och krångligt och det byggs alldeles för få bostäder blir det ett problem. Riksintresseområdena är alldeles för många, och bostadsbyggandet är alldeles för litet. Antalet utpekade riksintresseområden har dessutom ökat kraftigt på ytor som i stället skulle kunna användas för att bygga bostäder.

Detta system är inte förenligt med den situation som vi har i dag, menar jag. Jag anser också att det i större utsträckning bör vara möjligt att ompröva och upphäva tidigare riksintresseklassificeringar. En sådan omprövning skulle exempelvis kunna ske när kommunen antar en översiktsplan.

Vidare bör skyddet för vissa riksintressen, till exempel kulturmiljöer och friluftsliv, begränsas till förmån för att faktiskt bygga bostäder.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 193 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! De här kvällsdebatterna brukar det sällan vara något större drag i. Jag ska försöka röra om i grytan lite, så får vi se om kollegorna vaknar till.

Vi är inne på den sista terminen av mandatperioden. Sju terminer har gått. Vi är inne på den åttonde. Efter nästan fyra år borde man kunna visa upp resultat – reformer, genomförda förändringar och tydliga förbättringar. Men för den som granskar leveransen är det svårt att hitta mer än pågående arbete, tillsatta utredningar och uppskjutna besked. Det är som att följa en utbildning där sju terminer har passerat men examensbeviset fortfarande lyser med sin frånvaro.

Sverige förtjänar mer än administrativa anteckningar i marginalen. Sverige förtjänar politiskt ledarskap.

Herr talman! Regeringen säger att Sverige ska vara robust. Regeringen säger att vi ska stärka beredskapen. Regeringen säger att vi ska få fart på tillväxten. Men när det gäller den kanske mest grundläggande frågan, hur vi använder vår mark och vårt vatten, levererar regeringen ingenting annat än tomma ord.

Det känns glädjande att höra Larry Söder i talarstolen. Min kollega levererar bra förslag. Men ledamotens partikollega i Regeringskansliet, statsrådet, levererar ingenting. Varje politiskt förslag som läggs fram av oppositionen möts av samma svar: Arbete pågår.

Herr talman! Sverige kan inte byggas på pågående arbete. Sverige måste byggas på fattade beslut. Det här betänkandet är ett kvitto på en regering som förvaltar men som inte reformerar.

Herr talman! Sverige importerar omkring hälften av den mat vi äter. Vår självförsörjningsgrad ligger alltså på runt 50 procent – detta i en alltmer orolig omvärld. Samtidigt exploateras brukningsvärd jordbruksmark steg för steg utan en tydlig nationell prioritering. Mark som en gång asfalterats kommer aldrig tillbaka. Om regeringen menar allvar med beredskap måste jordbruksmark ges verklig tyngd i planeringen.

Centerpartiet vill skärpa skyddet av brukningsvärd jordbruksmark, göra livsmedelsberedskap till en obligatorisk del av samhällsplaneringen och säkerställa att exploatering endast sker när samhällsintresset tydligt överväger. Det är konkret politik. Det är inte hänvisningar till framtida utredningar.

Herr talman! Investeringarna i vatten- och avloppssystem uppskattas behöva uppgå till flera hundra miljarder kronor fram till 2040. Jag studsade till när jag läste det. Flera hundra miljarder kronor – det är många skatte-kronor.

Samtidigt höjs va-taxorna kraftigt runt om i landet. Kollegan i talarstolen talade om en fördubbling. Jag tror att det är i underkant. Skyddet av vattentäkter är ojämnt. Kommunerna lämnas ensamma att lösa uppgiften. Och regeringen avvaktar, trots Larry Söders goda omdöme.

Centerpartiet vill stärka skyddet för strategiska vattentäkter och skapa långsiktiga ekonomiska förutsättningar för investeringar. Det är så man tar ansvar.

Herr talman! Nu till det som verkligen kräver en reform, nämligen riksintressesystemet – eller snarare systemet som har spårat ur. Tanken var enkel: att skydda nationellt viktiga värden. I dag har systemet dock vuxit till ett administrativt lapptäcke – och då är jag snäll.

Sverige har i dag över 300 riksintresseområden. Vi har riksintressen för riksintressen. När nästan allt är ett riksintresse är inget längre prioriterat. Vad leder då detta till? Jo, det leder till överlappande och konkurrerande intressen, otydliga avvägningar, sena statliga ingripanden i kommunala processer och förseningar på flera år. I slutändan leder det till en situation där kommuner planerar och investerare satsar, och långt in i processen kommer något intresse och stoppar projektet. Det är inte så man skapar tillväxt, herr talman. Det är inte rättssäkert, det är inte förutsägbart och det hämmar utveckling i hela landet.

Vi har i praktiken skapat ett system där staten pekar ut enorma ytor som riksintressen, men utan tydlig rangordning, utan konsekvensanalys och utan ansvar för effekterna. Centerpartiet vill förtydliga vad som faktiskt ska utgöra riksintresse, rensa bort överlappande och obsoleta områden och införa tydligare proportionalitetsbedömningar – det var ett långt ord. Riksintressen ska vara undantag, inte normalstatus. Det krävs kanske politiskt mod att säga det. Regeringen väljer dock att ducka, och det finns säkert fog för det.

Här blir Sverigedemokraternas roll väldigt intressant, herr talman. Det är ett parti som ofta talar om att värna äganderätten, men när markägare får sina möjligheter begränsade av otydliga riksintressen – då är det knäpptyst. När kommuners självstyre urholkas genom statliga överprövningar – då är det tyst. När planprocesser försenas i årtal – ska vi gissa? Då är det tyst.

Det är lätt att tala om suveränitet i stora ord, men svårare att försvara den när det gäller konkret makt över marken i Sverige. Centerpartiet står konsekvent upp för äganderätten, kommunalt självstyre och förutsägbarhet i regelverk – inte bara i talarstolen utan också i lagstiftningsarbetet.

Herr talman! Skillnaden är tydlig. Regeringen förvaltar ett system som blivit trögt, otydligt och ineffektivt. Centerpartiet vill modernisera det. Vi vill kombinera hållbarhet, tillväxt, rättssäkerhet och lokal utvecklingskraft. Det går att både skydda naturvärden och skapa utveckling, men det kräver att man faktiskt vågar jobba.

Mark och vatten är inte detaljer i miljöbalken. Det är grunden för vår livsmedelsförsörjning, vårt dricksvatten, vår industri, våra bostäder och vår beredskap. Att avvisa samtliga reformförslag med hänvisning till att arbete pågår är inte handlingskraft. Det är att rulla baklänges och hoppas på en kristdemokratisk hotline till högre makter. Sverige behöver en regering som leder, inte en regering som utreder.

Vi i Centerpartiet står naturligtvis bakom alla våra yrkanden i detta betänkande, men för tids vinning yrkar vi bifall till reservation 20.

Anf. 194 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! I kväll debatterar vi frågor som rör vatten. Vatten är kanske det som kan ge oss en känsla av hur viktigt det är att vi behandlar naturen långsiktigt och med respekt. Rent vatten är inte bara en miljöfråga. Det är en beredskapsfråga, och det är en säkerhetsfråga. Utan rent vatten kommer vi inte att kunna klara oss.

En rapport som FN har publicerat slår fast att världen förbrukar färskvatten snabbare än det hinner nybildas. Detta är inte ett problem som bara finns någon annanstans, utan vi ser det också i Sverige. Med lägre grundvattennivåer och torka kommer detta att bli, och borde behandlas som, en beredskapsfråga för vår livsmedelsproduktion.

Herr talman! Jag tänkte prata lite grann om vattenkraften. De flesta vattenkraftverk i Sverige byggdes under en annan tid. Vi har i dag cirka 2 100 vattenkraftverk i Sverige. Av dessa är 1 900 småskaliga och 210 storskaliga. Det är alltså främst från dessa 210 som vi får den mesta elproduktionen. Av de 1 700 minsta får vi 0,7 procent av elproduktionen.

Det finns dock en baksida med detta. Med ett utbyggt vattensystem – som man skulle kunna benämna som ett ekosystems blodsystem – fragmenteras ekosystemen av både dammar och vattenkraftverk. Fritt strömmande vatten är en förutsättning för fiskar som lax, ål och öring.

Det största hotet mot fiskbestånd i svenska vattendrag är vattenkraftverk som inte har miljöanpassats. En tredjedel av dessa saknar tillstånd över huvud taget, och bara ett hundratal har tillstånd enligt den nuvarande miljölagstiftningen. De kan alltså inte leva upp till vare sig miljöbalken eller EU:s vattendirektiv.

Herr talman! I Jämtlands län är lax och ål helt borta, och bara ett vattenkraftverk i Jämtland har en passage som funkar för fisk både uppströms och nedströms. En stor del av den öring och röding som ändå fångas och fiskas i länet kommer från odlad och utplanterad fisk som alltså är uppfödd på foder.

Frågan är: Vad gör det med vår självbild och vår stolthet att fisket slås ut eller hålls i gång på artificiell väg? Vad gör det med människors stolthet när samma vatten som man själv kanske fiskade i när man var liten nu är tomt på fisk? Vad blir egentligen mark- och fiskerättigheter värda utan innehåll? Hur påverkar det vår möjlighet att sätta mat på bordet exempelvis i kristid om det inte finns fisk i det vilda?

Herr talman! Vattenkraften byggdes som sagt ut i en annan tid och kanske utan möjlighet att förutspå den samlade effekten framåt i tid. Nu vet vi dock att bara några procent av ålen finns kvar i världen. Lax, öring, flodpärlmussla och havsnejonöga är bara några exempel på arter som är helt beroende av just strömmande vatten för att leva, reproducera sig och på sikt överleva.

Det var därför vi hade en plan via den nationella planen – NAP:en – och vattenkraftens miljöfond för att hjälpa det småskaliga att miljöanpassas. Alla de som saknar tillstånd skulle alltså kunna söka medel för att anningen miljöanpassa eller, om det fanns vilja, riva ut det som inte var ekonomiskt lönsamt.

Som framförts här tidigare i debatten var dock en av de första åtgärder som den här regeringen valde att vidta helt enkelt att pausa implementeringen av EU:s vattendirektiv. Att pausa en lagstiftning är verkligen att försätta väldigt många människor i ovisshet. Det har gjort många människor oroliga, för de har inte kunnat förutse vad som hända skall. Det har också retat upp och irriterat EU-kommissionen.

Denna NAP hade ett helhetsgrepp, vägrade samman elproduktionsvärdena och de biologiska värdena och kunde på sikt väga in möjligheter för människor att äta egenfångad fisk och skapa möjlighet till elproduktion.

Herr talman! Jag vet att det är möjligt att kombinera de här värdena. Jag var nyligen vid Hertingforsen och besökte ett väldigt lyckat projekt – kanske ett av Sveriges mest lyckade sådana projekt. Man har kunnat miljöanpassa genom att riva bort ett hinder och ändra ett annat med ett så enkelt verktyg som betagaller. Man har framgångsrikt lyckats snedställa galler, vilket gör att fiskarna hittar fram och tar sig både uppströms och nedströms förbi hindren som hör till projektet. Det här visar att det är fullt möjligt. Att få tillbaka strömmande vatten över tidigare torrlagda ytor ger hopp, både för lokalbefolkningen och för biologin och ekologin. Nu kan alltså lax, havsöring, havsnejonöga och ål vandra både upp och ned i ån.

Det stora hindret i dag är regeringens politiska ovilja. I ett pressmeddelande från förra veckan blev det väldigt tydligt, när Sveriges miljöminister sa: ”EU-rättens möjligheter till undantag och lägre ställda krav ska utnyttjas fullt ut. Förslagen bidrar till att säkerställa att det inte ställs mer långtgående krav vid omprövningen av vattenkraften än vad EU-rätten kräver.”

Herr talman! Det är smärtsamt tydligt att regeringen ägnar mer tid åt att hitta kryphål än åt att faktiskt komma till rätta med de stora problem vi har i Sverige. Äganderätten i all ära, men den borde man också värna för alla dem som vill utnyttja sin fiskerätt och som har äganderätt nedströms.

Vi i Miljöpartiet vill gå en annan väg. Vi vill få tillbaka möjligheten för fisken att överleva. Därför yrkar jag bifall till reservation 12 om att miljöprövningar av vattenkraften skyndsamt måste återupptas utan försämrade miljökrav och att även stor vattenkraft ska miljöanpassas med minimitappning som en bra utgångspunkt.

Herr talman! Jag tänkte säga några ord också om Vättern. Vättern är en av våra viktigaste dricksvattentäkter. Drygt 300 000 människor får i dag sitt vatten därifrån. Fler kommuner står på kö. Om några år kan över 600 000 personer vara beroende av sjön. Det finns dock planer på att etablera en gruva i närheten av Norra Kärr. Man ger ett kanadensiskt bolag möjlighet att etablera en gruva.

Herr talman! Med den lagstiftning som finns nu prioriteras utländska företag högre än invånarna i trakten. Företagets rätt att spekulera väger tyngre än vår livsmedelsförsörjning. Här står alltså ett utländskt bolags spekulativa intressen mot miljö, kulturmiljö, vatten och jord- och skogsbruk.

Herr talman! Norra Kärr är en olämplig plats för en gruva. Enligt beräkningar är halten av sällsynta jordartsmetaller cirka 0,5 procent. Det betyder att 99,5 procent av allt som tas upp där kommer att bli avfall. I ett globalt läge där tillgången till vatten blir allt knappare är detta inget mindre än strategiskt vansinne. Det innebär en långsiktigt irreversibel risk för Vättern om processen skulle leda till att det blir en gruva. Den processen har pågått i 16 år utan att man har kunnat uppvisa vare sig en fungerande produkt, marknad eller process för att utvinna och ta fram jordartsmetallerna och separera dem från varandra.

Dessa 16 år har inneburit ovisshet och lagt en död hand över ett stort landskap. Man har behövt leva med oro över gårdarna, över markerna och över framtiden. Är det ens lönt att investera i sin gård och i sin produktion? Finns det någonting att lämna efter sig till sina barn? Man kanske hade tänkt göra ett generationsskifte, men kanske är det bäst att bara sälja och hoppas slippa se konsekvenserna av en sådan här gruva.

Försiktighetsprincipen, dricksvattenskyddet och generationsansvaret behöver väga tyngre än spekulativ gruvsdrift. Vi i Miljöpartiet vill skydda Västerås vatten genom att göra det till ett överordnat riksintresse och se till att tillräckliga krav ställs. Vi vill ha en sanering av den PFAS som släppts ut i området. Vi vill helt enkelt ge mer makt till de lokalt boende med möjlighet till kommunalt veto. Vi menar för övrigt att hela minerallagen skulle behöva moderniseras.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 13 Arbetsrätt och arbetstid

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU10
Arbetsrätt och arbetstid
föredrogs.

Anf. 195 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Nu står vi här igen. Det är tätt mellan debatterna. Jag kan konstatera att Arbetsmarknadsdepartementets företrädare lyser med sin frånvaro även i dag. Det är bara att beklaga.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

I detta betänkande har Sverigedemokraterna inkommit med ett särskilt yttrande. Vi står fullt ut bakom den svenska arbetsmarknadsmodellen under mandatperioden och har även tidigare konsekvent arbetat mot alla försök till statlig inblandning. Frågor om såväl lönebildning som arbetstider hanteras bäst av parterna, och den flexibilitet som vår modell ger har överlag varit väldigt gynnsam.

Den stora reform på arbetsrättens område som genomfördes relativt nyligen, med parternas principöverenskommelse som grund, visar på styrkan i vår modell. Det är i första hand parterna som kommer överens om villkoren och vad som ska gälla på den svenska arbetsmarknaden.

Herr talman! Vi har med full kraft motsatt oss all EU-lagstiftning på arbetsrättens område för att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vi kommer att fortsätta arbeta i denna riktning i kommande politiska samarbeten och återkommer således till dessa frågor i andra sammanhang.

Herr talman! Arbetstidsförkortning är en fråga som har blossat upp nu och som är aktuell i valtider. Den senaste arbetstidsförkortningen lagstodades 1973. Då infördes fem dagars arbetsvecka. Den ordinarie arbetstiden blev 40 timmar per vecka. Innan dess låg veckoarbetstiden på 48 timmar, och då jobbade man även på lördagar.

Senaste tiden har det debatterats om det på nytt är dags att lagstifta om arbetstidsförkortning. Arbetsmarknadens parter förhandlar om löneutrymme, vilket har landat i att man inom vissa områden har prioriterat kortare arbetstid medan man inom andra områden har valt höjda löner och pensioner. Som exempel är ett vanligt veckoarbetsmått för delar av Kommunals medlemmar som jobbar natt 34,33 timmar. Ett annat exempel är det gemensamma Metallavtalet, där arbetstidens längd skiljer sig åt när man job-

bar skift. De som har kontinuerligt treskift jobbar ofta 36 timmar per vecka.

Herr talman! Vi är inte blinda för den verklighet som många löntagare möter. Fyrtiotimmarsveckan anses av många vara bättre anpassad för dem som arbetar dagtid på kontor i jämförelse med exempelvis anställda inom vården, som arbetar dygnets alla timmar och årets alla dagar.

Vi har också förståelse för att olika förbund har olika starka muskler för att få igenom arbetstidsförkortning i avtal och att det dessutom kan vara de förbund som behöver det mest som inte har nått i mål.

Vi anser att frågan om arbetstider hanteras bäst av parterna. Dagens flexibilitet har överlag varit väldigt gynnsam. Beroende på vad arbetsmarknadens parter uppnått tidigare skulle en lagstadgad arbetstidsförkortning få olika effekt för landets löntagare. Att lägga över frågan på politiken skulle dessutom riskera förändringar i samma takt som förändringar i riksdagsmajoriteten. Det skulle minska förutsägbarheten och stabiliteten på arbetsmarknaden, vilket missgynnar både arbetsgivare och arbetstagare.

Med detta sagt utesluter vi sverigedemokrater inte att man kan tillsätta en utredning om en ny lagstiftning i händelse av att parterna gemensamt vänder sig till politiken med ett partsgemensamt förslag om man inte kommer överens över huvud taget. Den dörren kan vi inte stänga.

Herr talman! Sverigedemokraterna värderar också samarbetet över nationsgränser och ser positivt på dialog med andra stater i olika former. Det är dock viktigt för alla nationer att bevara självbestämmandet och den nationella suveräniteten. Det gäller inte minst inom det arbetsmarknadspolitiska området.

I dag finns det tyvärr politiska partier som arbetar för att EU ska få mer inflytande över svensk arbetsmarknad. Det är något som Sverigedemokraterna kraftigt vänder sig emot. Den svenska modellen har fungerat som ett gott exempel runt om i världen och bygger på att parterna kommer överens om vilka regler och villkor som ska gälla på den svenska arbetsmarknaden.

Genom den sociala pelaren utmanas långsamt vår egen rätt att avgöra vilka regler som ska gälla på den svenska arbetsmarknaden. Vi anser att Sverigedemokraterna är det enda parti i dag som fullt ut värnar Sveriges självbestämmande och suveränitet.

Exempel på detta, herr talman, är vår syn på arbetstidsdirektivet. Direktivet reglerar dygnsvilan och är tänkt som ett skydd för arbetstagarnas hälsa och säkerhet. Många svenska verksamheter är dock uppbyggda kring kollektivavtalade arbetstider som bryter mot direktivet. EU-kommissionen har ifrågasatt att svenska kollektivavtal är förenliga med EU:s arbetstidsdirektiv. Vi uppmanar verkligen regeringen att bistå parterna mot EU:s påverkan på den svenska arbetsmarknadspolitiken. De svenska parternas överenskommelse ska oinskränkt gälla i Sverige.

Anf. 196 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Socialdemokraterna står givetvis bakom alla sina yrkanden, men för tids vinnande vid framtida votering yrkar jag bifall endast till reservation 13.

Arbetsrätten reglerar det kanske allra mest fundamentala i människors liv. Det är något som många av oss lägger stora delar av vårt liv på. Vi diskuterar det med vänner vid köksbordet över en middag. Det tar ofta upp mycket tankeverksamhet även på vår fritid. Det handlar om arbetet.

Arbetslivet har alltid präglats och kommer förmodligen alltid att präglas av ett maktförhållande mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Det är ett ojämlikt förhållande. Arbetsrätten ska försöka jämna ut denna skillnad, men den har också en annan uppgift, nämligen att göra arbetslivet lite mer dragligt för människor. En annan uppgift är att göra livet lite bättre för hårt arbetande vanligt folk. Det har den i stora delar lyckats med under 1900-talet, och det är ett resultat av hårt arbete av svensk och internationell arbetarrörelse.

Herr talman! Ingenting är dock självklart. Arbetslivet kan bli alltmer eländigt igen. Vi ser hur arbetstagarnas makt minskar i förhållande till arbetsgivarnas makt. Vi ser det genom ett arbetsliv där allt fler arbetstagare övervakas i arbetet och deras arbetsdagar minutstyrs. Människor får sina arbetsmoment detaljstyrda, sina toalettpauser tidsbedömda och vartenda arbetsmoment granskat. Detta möjliggörs inte minst genom den allt bredare användningen av algoritmer och artificiell intelligens.

Vi ser det också i rapporteringen om missförhållanden på arbetsplatser runt om i landet. Vi ser det i rapporteringen om hur unga som får sitt första jobb på kafékedjor här i Stockholm far oerhört illa när arbetsgivaren struntar i deras larm. Vi ser det när deras historier avfärdas och när deras arbeten blir ett elände och något som de måste genomlida för att över huvud taget få lön till att köpa mat.

Varför blir det så här? En grundläggande förklaring är den höga arbetslösheten. Hur ska du våga höja rösten om det står tio personer som kan ersätta dig och väntar på att ta ditt jobb? Vem vågar protestera när det första jobbet på kaféet kan stå på spel? När hela ens försörjning, hur liten den än må vara, kan försvinna i ett nafs i och med osäkra anställningar skapas ytterligare ett lager av elände.

Herr talman! Vi brukar vara eniga här i kammaren om den svenska modellens förträfflighet. Jag ser ingen anledning att avvika från det i dag. Vi har en modell som vi ska vara stolta över. Arbetsmarknadens parter tar ansvar för många villkor på svensk arbetsmarknad. Det har historiskt gett få konflikter, hög tillväxt och goda arbetsvillkor. I vissa länder kan militär kallas in mot arbetare. I Sverige sitter fack och arbetsgivare i stället vid förhandlingsbordet.

Alla tar dock inte ansvar för den svenska modellen. Vissa arbetsgivare utmanar den och verkar nästan vilja se den upplöst. Den svenska modellen är inte ett andligt väsen som existerar av sig självt. Det krävs att någon tar ansvar för den. Ska den svenska modellen stå sig stark måste arbetsgivare ta ansvar för den. Vi kan inte ha en ordning där vissa företag står utanför modellen, utmanar den och anser sig vara något helt annat trots att de i praktiken är arbetsgivare.

Herr talman! Fackens roll är också helt avgörande för den svenska modellen, det goda arbetet och det goda arbetslivet. Om den fackliga anslutningsgraden sjunker eller om facket tystnar på arbetsplatserna är vi illa ute. Då kommer de historier vi kan läsa om i dag att om några år betraktas som västanvindar. Vi kommer att få ett miserabelt arbetsliv i Sverige med ett lidande från början till slut.

Under julen läste jag en bok om en statarfamilj hemma i Skåne. De upplevde att arbetet och i förlängningen hela livet var ödesbestämt. Det skulle vara eländigt, svårt och besvärligt. Utvägen var döden oavsett när

den kom, men den kom förr eller senare. Fram till dess var det bara att härda ut.

Så här var det en gång i tiden. Vi har rört oss bort från ett sådant arbetsliv, inte bara för att det blev så utan för att vi, eller åtminstone en majoritet av oss, tyckte att vi inte skulle ha det så i Sverige.

Herr talman! Jag tror att de flesta av oss då och då ser matbud med kylväska på ryggen cykla förbi. Det är de moderna daglönarna. Förr hängde folk vid fabriksdörrarna för att få lön för dagen. I dag hänger de vid McDonalds eller med taxibilen utanför Stockholms centralstation.

Senast i går kväll höll ett matbud på en moped på att klippa mig när jag promenerade hem efter arbetsdagen. Det var inte särskilt trevligt, men det som är riktigt otrevligt är att vi har stora företag i den här så kallade branschen som försöker skjuta ifrån sig arbetsgivaransvaret och vägrar att teckna kollektivavtal. Vi kan inte ha en ordning där företag som egentligen är arbetsgivare gömmer sig bakom en app. Det leder till villkorsdumpning, sämre arbetsmiljö och risk för människors liv och hälsa.

Vi socialdemokrater vill att det tas ett brett grepp om hela frågan genom en utredning som kan kartlägga plattformsekonomins omfattning och lämna förslag på hur vi kan komma till rätta med problemen.

På temat konstaterar Socialdemokraterna att betänkandet som har namnet *Genomförande av plattformsdirektivet* är välkommet. Det är möjligt att det kommer att innebära förbättringar för matbudens arbetssituation. I varje fall kommer det att göra ledningen och fördelningen av arbetet mer transparent och stärka möjligheterna till organisering. Men det stora, osäkra elementet består: Vem bär arbetsgivaransvaret?

Precis som många andra har vi socialdemokrater stora förhoppningar om att utredningens resultat kommer att lyckas lösa de minst sagt svåra knutar som finns här. Vi ser fram emot att regeringen återkommer till riksdagen, för det är bråttom.

Herr talman! Frågan om arbetstidsförkortning har blivit mer aktuell än på väldigt länge. Ett enigt LO har lämnat en förhandlingsframställan till Svenskt Näringsliv och till arbetsgivarna, och det visar att frågan är högst aktuell och verklig. Arbetstidsfrågan väcker engagemang vid köksbord och på arbetsplatser runt om i landet.

Socialdemokratin välkomnar att det nu finns en seriös och allmän diskussion om arbetstiden och dess förläggning, och socialdemokratin står bakom försöken att få till en arbetstidsförkortning. Socialdemokraterna välkomnar LO:s initiativ och ser fram emot att diskussionen kommer att fortsätta föras i samhället och mellan parterna, där den först och främst hör hemma. Vi bevakar med stort intresse parternas arbete i frågan.

Herr talman! Jag är genuint bekymrad över utvecklingen av arbetslivet i Sverige. Jag är genuint bekymrad över de allt fler vittnesmål jag får ta del av om övervakning i arbetslivet, detaljstyrning, integritetsbrott, kränkningar och övergrepp som ignoreras. De handlar också om osäkra anställningar och hyvling, där människors anställning dras ned till noll och intet. Det finns arbetsgivare som skaffar sig alltmer makt över sina anställda och tar sig allt större friheter mot dem.

Centralt för att skapa ett godare arbetsliv i vårt land är att sänka arbetslösheten. Ett samhälle med en låg arbetslöshet är ett samhälle med tryggare arbeten, tryggare löntagare och godare arbetsliv. Det är ett samhälle där människor kanske inte varje dag upplever arbetet som lustfyllt men åt-

minstone inte upplever det som miserabelt. Det är inte ett arbetsliv som statarna jag läste om i julas hade, eller som statarna som Ivar Lo-Johansson skrev om hade.

Det som också är centralt är den fackliga organiseringen. Starka fackförbund med många anslutna som protesterar mot dåliga arbetsvillkor skapar ett bättre arbetsliv. Fackens roll, inflytande och betydelse kan inte underskattas. De är centrala för att komma lite närmare det som vi vill kalla för det goda arbetet.

Herr talman! Efter dagens debatt kommer maktförhållandet på svensk arbetsmarknad inte plötsligt att förändras – jag inser det. I morgon kommer vi tyvärr fortfarande att på svensk arbetsmarknad ha ett maktförhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare som är kraftigt till arbetsgivarnas fördel. Jag hoppas dock att vi efter valet i höst och när vi står här nästa år har kommit lite närmare att utjämna de maktskillnaderna. Då krävs det att det här landet styrs av politiker som ser maktskillnaderna och vill minska dem och som tror på det goda arbetet – för det är inte en självklarhet.
(Applåder)

Anf. 197 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka Adrian Magnusson för ett väldigt bra anförande. Jag håller med om det mesta han sa – nästan allt.

Jag skulle dock vilja ha ett litet förtydligande. I ditt anförande nämnde du en del om var Socialdemokraterna står när det gäller arbetstidsförkortning. Är det en fråga för parterna att förhandla om på alla nivåer, eller ska man lagstadga? Talespersonen i arbetsmarknadsfrågor var väldigt tydlig. Han sa: lagstiftning över min döda kropp. Samtidigt är ledande socialdemokrater väldigt tydliga med att man vill se lagstiftning i frågan.

Jag kan förstå att man vill ha det i vissa frågor. Det kan till exempel bli väldigt svårt för vissa fackförbund att förhandla om löner med sina egna kommunalråd, där kommunerna styrs av socialdemokrater.

Jag vill få ett klagörande av Adrian Magnusson. Är Socialdemokraternas linje att det fullt ut är en partsfråga, eller finns det möjlighet att öppna för att man även vill lagstifta?

Anf. 198 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Persson, för frågan!

Jag kan vara otydlig, men jag hoppas att jag var tydlig. Jag tyckte att jag sa på slutet att frågan först och främst hör hemma hos parterna. I det socialdemokratiska kongressbeslutet från vår kongress förra året står det tydligt att frågan ska avgöras av parterna. Men som ledamoten Persson anförde i sitt eget anförande kan det hamna i ett läge där lagstiftning kan vara nödvändig. Om det behövs av någon anledning och om parterna själva framför att det behövs lagstiftningsåtgärder för att lösa den här frågan har vi öppnat för det i vårt kongressbeslut. Men vi är väldigt tydliga med att frågan först och främst hör hemma hos parterna.

Ledamoten Persson redogjorde själv för en del anledningar till att så skulle vara passande. Socialdemokraterna delar i stort, skulle jag säga, den bedömning som ledamoten Persson framförde. Detta görs redan på en hel del kollektivavtalsområden. Om parterna kan lösa den här frågan vore det nog bäst för svensk arbetsmarknad på lång men även på kort sikt. Vår uppfattning är alltså att frågan hör hemma hos parterna.

Sedan är det möjligt att ledamoten Persson har hört vissa, som han uttryckte sig, ledande socialdemokrater – han kommer säkert att komma med några exempel på vilka det är – någon gång uttrycka att de skulle vilja ha lagstiftning. I större partier kan det finnas många olika uppfattningar om hur man ska gå vidare. Jag är säker på att alla inte tycker likadant när ledamoten Persson sitter på medlemsmöten för Sverigedemokraterna i Bromölla. Jag vore bekymrad om alla i ett parti eller en rörelse uttryckte samma uppfattning.

Anf. 199 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tänker inte ställa några ledande frågor, men Adrian Magnussons egen partiledare sa detta i ett antal debatter för ett tag sedan, även om hon har tonat ned det nu. Ordföranden i kvinnoförbundet driver också frågan ganska hårt. Det är inte vilka ledamöter som helst. Men nog om den frågan.

Adrian Magnusson nämnde mycket om faran med den minskade organisationen inom fackförbunden, och jag håller med honom. Den svenska modellen bygger på jämbördiga parter, och då är det väldigt oroväckande när man nu hör till exempel att LO har tappat 10 000 medlemmar. Detta försvagar den svenska modellen på sikt, för då blir den ena parten mycket svagare.

Min fråga till Adrian Magnusson är ganska enkel: Vad tror Adrian Magnusson är den största anledningen till att framför allt LO-förbunden tappar så mycket medlemmar? Det är en intressant fråga att ställa, för jag vet att Adrian Magnusson är väldigt engagerad i och intresserad av de här frågorna. Jag skulle gärna vilja höra hans svar.

Anf. 200 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Herr talman! Jag känner inte till de uttalanden som min partiordförande har gjort. Men som sagt, i en bred rörelse där man har en omfattande idépolitisk debatt kan det ibland framkomma olika meningar i olika sammanhang. Det tror jag är bra för ett parti. Jag hade en fullmäktigeordförande i Ystad, en socialdemokrat, som lärde mig en sak: I ett rum där alla tänker lika tänks det inte mycket. Det har han rätt i. Det är något som jag tänker ganska ofta på.

När det gäller varför LO-förbunden tappar medlemmar tror jag att människor under lång tid har upplevt att deras vardag inte blir bättre. Människor har under lång tid haft allt mindre marginaler, och då måste man spara in på de utgifter man har. När människor inte har upplevt att de har fått det bättre kanske de känner: Vad gör fackförbunden egentligen för mig när de förhandlar? Får jag inte ta del av de produktionsöverskott som kommer i den utsträckning som behövs? Man ser att det finns mer och mer pengar i samhället, mer och mer vinster, men lönen blir inte så mycket högre och villkoren inte så mycket bättre. Tvärtom kan man snarare uppleva att det blir sämre. Då tror jag att det finns en risk för att man lämnar fackförbunden.

Detta är såklart allvarligt, för det är en ond spiral. Får fackförbunden färre medlemmar blir det svårare för dem att driva sina frågor ute på arbetsplatserna. Då blir det ännu sämre, och så är man inne i den negativa spiralen.

Jag tror att LO-förbunden, men också TCO-förbunden och andra fackförbund, har en läxa att lära. Man behöver se till att man levererar för sina medlemmar oavsett om det handlar om arbetstid, andra villkor eller löner; det kan nog gälla alla de områdena. Jag tror att man verkligen behöver se till hur vi bäst kan leverera för våra medlemmar. Hur kan vi göra våra medlemmars liv bättre? Hur kan vi se till att de märker att de får det bättre i vardagen via sitt medlemskap i ett fackförbund?

Jag tror som sagt att LO-förbunden behöver fundera på hur man kan göra detta. Jag hoppas verkligen att de kommer att göra det och komma med kloka slutsatser.

(Applåder)

Anf. 201 MERIT FROST LINDBERG (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Jag vill inleda det här talet med att rikta mig direkt till Sveriges alla företagare. Till er vill jag säga: Stort tack för allt som ni bidrar med!

I den här kammaren har jag alltför många gånger hört Sveriges företagare nämnas med negativ klang, som om de vore anonyma entiteter och vinstmaskiner som ska stävjas. Men vet ni – bakom varje företag finns faktiskt en människa. Det kan vara någon som inte har fått ett jobb och skapat ett eget, kanske även för andra – någon som har vågat satsa och som har investerat tid, kraft och pengar, ibland hela sitt och kanske familjens sparkapital, någon som har velat skapa något nytt, något bättre, något mer.

Över hälften av alla anställda i Sverige arbetar i små och medelstora företag. Det är i dessa företag i hela landet, från glesbygd till storstad, som jobben skapas. Det är dessa företagare, arbetsgivare, människor som driver Sverige framåt. Så återigen: Tack! Sverige är ingenting utan er.

Sveriges arbetsmarknad står inför stora och ständiga förändringar, men vi har tillsammans skapat ett system som klarar att möta dessa utmaningar. De senaste åren har parterna träffat historiska överenskommelser som har moderniserat och förbättrat arbetsrätten.

Genom det nya huvudavtalet och den efterföljande lagstiftningen har vi fått ett stärkt omställningsstudiestöd där yrkesverksamma faktiskt kan studera med upp till 80 procent av lönen. Heltid ska vara norm. Det har förtydligats i anställningsskyddslagen. När det gäller snabbare övergång till tillsvidareanställning vid tidsbegränsade anställningar har villkoren förstärkts, och företrädesrätten till återanställning har stärkts. Utökade undantag från turordningsreglerna har också införts, vilket har varit väldigt viktigt just för småföretagare för att kunna behålla viktig kompetens.

Detta är konkreta förbättringar som har framtagits genom förhandling och ansvarstagande. Det visar på att Sveriges modell fungerar. Det är inte självklart. Det är få nationer som har lyckats med den här balansgången.

Medan andra länder plågas av omfattande arbetskonflikter och osäkerhet har vi byggt en arbetsmarknad där löner utvecklas balanserat och konflikter är sällsynta. Både företag och anställda vet vad som gäller.

Men trots detta verkar det som om Socialdemokraterna är beredda att överge modellen om inte parterna gör som de säger och genomför en arbetstidsförkortning. De vill alltså att politiken ska diktera villkoren för parterna i enskilda frågor. Åtminstone hotar framstående socialdemokrater

med lagstiftning om de inte får som de vill. Detta riskerar att rasera grunden i den modell som har tjänat svensk arbetsmarknad väl i decennier.

När det gäller arbetstidsförkortning väcks många frågor. Hur ska en 30-timmarsvecka med bibehållen lön fungera i praktiken? Och hur ska reformen finansieras?

Att hävda att färre timmar kan kompenseras med ökad produktivitet är orealistiskt. Ska en redan pressad hemtjänst ta hand om ännu fler gamla per timme? Hur då, undrar jag. Ska de gamla tugga snabbare eller bara duscha halva kroppen? Ska lärarna ansvara för ännu fler elever i sina klassrum?

Att detta skulle kunna lösas genom att man anställer fler är inte heller realistiskt. För det första råder det stor personalbrist redan i dag, och det är svårt att hitta kompetens att anställa. Vem ska täcka upp för de här timmarna? För det andra visar beräkningar att en generell arbetstidsförkortning med bibehållen lön innebär ökade kostnader på uppemot hundratals miljarder i samhällsekonomisk påverkan årligen. För offentlig sektor skulle det innebära tiotals miljarder i ökade lönekostnader.

Ovanpå detta lovar Socialdemokraterna att ta bort karensdagen. Där har de själva uppskattat att kostnaden handlar om 5 miljarder kronor årligen. Svenskt Näringsliv bedömer att den faktiska kostnaden för arbetsgivare och offentlig sektor kan uppgå till 10–15 miljarder årligen.

Men trots kostnaderna för detta vallöfte har ingen finansiering för detta redovisats vare sig i årets budget eller på annat vis. Det är lätt att lova mer ledig tid, men att utlova kostsamma reformer utan att samtidigt tala om hur de ska betalas – det vill säga vad man måste välja bort eller vilka skatter som ska höjas för att reformen ska kunna genomföras – är inte ärligt. Väljare har rätt att veta hur reformen ska finansieras för att de ska kunna skaffa sig en egen uppfattning.

Moderaterna har ingen synpunkt på om arbetstiden ska vara 30 timmar eller 40 timmar. Det ska vara upp till arbetsmarknadens parter att komma överens om detta. Den absoluta majoriteten har inte heller 40 timmars arbetstid i sina avtal i dag. Snittet ligger på 35 timmar, och några har så lite som 32 timmar. Detta är ett tydligt tecken på att partsmodellen fungerar. Parterna har redan anpassat arbetstiden där det har varit möjligt.

Den svenska modellen har byggt vårt välstånd genom ansvarstagande förhandlingar, och regeringen har genomfört reformer som stärker både trygghet och flexibilitet. Vi moderater står fast vid partsmodellen, och vi står fast vid att Sverige byggs starkt genom arbete och företagande.

(Applåder)

Anf. 202 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Herr talman! När jag blev SSU-aktiv en gång i tiden hade Moderaterna valaffischer där det stod ”Moderaterna – Sveriges nya arbetarparti” eller ”Sveriges enda arbetarparti”. Om den devisen inte redan var död så arkebuserade ledamoten Lindberg den i sitt anförande i dag.

Hon ägnade åtta minuter åt att prata om socialdemokratisk politik och om företagens villkor. Det var inte ett ord om hur Moderaterna och regeringen vill göra Sverige bättre för hårt arbetande människor.

Man vill använda arbetsrätten för att stärka människors ställning på arbetsplatsen och göra arbetslivet mer drägligt – att se till att människor får en bättre vardag i sitt arbetsliv, helt enkelt. Hon ägnade åtta minuter åt att kritisera halmgubbar om socialdemokratien och att agera som företrädare för företagarnas intressen.

Jag hoppas verkligen att de löntagare som ser debatten antingen direkt eller i efterhand lyssnar noga på vad ledamoten Frost Lindberg sa. Jag kunde inte hitta ett enda förslag som skulle göra livet bättre för vanliga löntagare. Dessutom hann ledamoten rikta en attack mot förslaget om att avskaffa karensdagen – jag antar att hon menar karensavdraget. Det skulle faktiskt göra livet bättre för väldigt många löntagare.

Dessutom fick vi lyssna på en lektion i ekonomi från en företrädare för ett parti som har drivit statens finanser med underskott på över 300 miljarder. Jag tackar för den uppläxningen!

På åtta minuter kunde ledamoten alltså inte berätta om några reformer för att göra livet, framför allt arbetslivet, bättre för vanligt folk. Därför vill jag höra lite mer om det, så jag ger ledamoten tillfälle att utveckla de tankarna – inte på åtta minuter utan på två.

Anf. 203 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag tänker att ledamoten kanske ändå inte lyssnade på hela anförandet, för jag nämnde också flera av de saker som har förbättrats för arbetstagare. Vi har infört stärkt omställningsstudiestöd. Att heltid ska vara norm har förtydligats i lagen om anställningsskydd. Vi har infört en snabbare övergång till tillsvidareanställning vid tidsbegränsade anställningar. Företrädesrätten vid återanställning har också förbättrats.

Jag räknade i mitt anförande upp några exempel på hur man har förbättrat lagstiftningen. Sedan konstaterade jag att jag personligen inte känner igen mig i Socialdemokraternas beskrivning av att det är fruktansvärt att vara arbetstagare och att företagen är giriga entiteter som bara utnyttjar arbetskraften.

Jag har själv jobbat i nästan alla branscher, både med enklare och med mer kvalificerade arbetsuppgifter. Jag har blivit väl bemött och väl behandlad. Jag vänder mig emot den beskrivning av arbetsgivarna som görs.

Större delen av dem som är anställda i Sverige är anställda i små och medelstora företag. Det är människor som har startat dessa företag. Att ett företag växer är inte synonymt med att man som företagare tappar goda grundläggande värderingar. Jag vänder mig mot den bilden utifrån mina egna erfarenheter av nästan alla branscher.

Verkligheten för företagare är att de i väldigt stor utsträckning själva tar ut en ganska låg lön men jobbar sju dagar i veckan och sena kvällar. De är väldigt måna om sin personal.

Ledamoten fick alltså några exempel. I övrigt har vi också stärkt många möjligheter på arbetsmarknaden att höja sin kompetens och få fler valmöjligheter som anställd. Det är bara några av de delar vi har jobbat med.

Anf. 204 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Herr talman! Jag noterade att ledamoten nämnde omställningsstudiestödet, som ju drevs igenom av en socialdemokratisk regering under förra mandatperioden. Men när man har ont om egna reformer försöker man ta

åt sig äran även av reformer som gjorts av andra regeringar. Jag kan i och för sig ha viss sympati med det.

Jag noterar också att ledamoten fortsätter med sina halmgubbar. Om ledamoten hade synpunkter på det anförande jag höll i talarstolen hade ju ledamoten varit fri att begära replik på det. Då hade vi kunnat diskutera det anförandet då i stället för att ta upp det i det här replikskiftet.

Om ledamoten tyckte att jag var alltför diabolisk i min retorik mot enskilda arbetsgivare var det inte min avsikt. Min avsikt var att visa på att jag ser allvarliga tendenser till försämring av arbetslivet för ganska många löntagare runt om i Sverige.

Ledamoten pratade i sitt anförande också om arbetstidsförkortning. Jag vill återigen vara tydlig med att Socialdemokraternas linje är att detta bäst löses av parterna. Det står tydligt i vårt kongressbeslut, och det är huvudlinjen. Det ska lösas av parterna.

Det lät på ledamoten som att det finns en splittring inom regeringsunderlaget, för den sverigedemokratiska ledamoten verkade ha en annan ingång i frågan. Den moderata ledamoten verkar vara mer avvisande, även om hon på slutet öppnade för att man skulle kunna acceptera något slags överenskommelse mellan parterna.

Jag tar tillfället i akt att förtydliga att socialdemokraternas uppfattning är att frågan om arbetstidsförkortning löses bäst av parterna. Om man tvekar om det finns det alla möjligheter att läsa de kongressbeslut som vi fattade på kongressen i Göteborg i maj 2025.

(Applåder)

Anf. 205 MERIT FROST LINDBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för förtydligandet. Eftersom ledande socialdemokrater går ut väldigt starkt i frågan om arbetstidsförkortning och uttryckligen hotar med lagstiftning om inte parterna kommer överens är det väldigt bra att vi får ett klagörande om var Socialdemokraterna står i frågan, så att inte någon väljare luras att tro att detta kommer att ske per automatik om Socialdemokraterna kommer i regering. Så är det uppenbarligen inte.

Jag tackar för förtydligandet och hoppas att Socialdemokraterna som organisation kanske kan samla sig om en lite mer enhetlig kommunikation.

Jag vill ställa en fråga, när vi nu pratar om att man månar om arbetstagarerna. Varför har man inte talat om hur avskaffandet av karensavdraget ska finansieras? Jag vet att ledamoten inte har någon mer replik, men jag skickar med frågan till Socialdemokraterna. Jag tycker nämligen inte att det är hederligt att gå ut med en sådan stor reform – det är alltså 5 miljarder, nästan lika mycket som hela jämställdhetsbudgeten – utan att säga hur den ska finansieras. Man nämner den i budgeten, men man har inte sagt hur den ska finansieras eller redovisat detta på något annat sätt.

Om man menar allvar med sina förslag, som då ska gynna arbetstagare, tycker jag att det är rimligt att man talar om hur de ska finansieras. Vad ska man prioritera bort, eller vilka skatter ska höjas? Om man som väljare inte får tydliga konsekvensbeskrivningar kan man faktiskt inte skapa sig en egen uppfattning om vad man tycker om politiska förslag. Ledamoten vet likaväl som jag att resurserna har en viss begränsning och att allt som bekostas i budgeten måste finansieras.

Jag skickar med ledamoten att det vore hederligt med ett förtydligande för väljarna om hur detta ska finansieras.

Anf. 206 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Det här betänkandet engagerar mig väldigt mycket. Det finns väldigt många saker jag skulle vilja ta upp, men jag ska verkligen försöka hålla mig inom tidsramen.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 18, så att jag inte glömmer bort det.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på en väldigt enkel princip. Den som arbetar ska ha rättigheter, och den som leder och fördelar arbetet ska ta ansvar.

I dag är det så – som ni har hört mig säga många gånger tidigare i talarstolen – att den principen urholkas i gigeekonomin, det vill säga plattformsekonomin. Plattformföretagen hävdar fortfarande att de inte är arbetsgivare, och plattformarbetare klassificeras som egenföretagare. Det resulterar i att människor i praktiken är helt beroende av en plattform för sin inkomst, sina arbetspass, sina betyg och sin framtid.

Detta innebär också väldigt ofta att man går miste om sjuklön, arbetskadeförsäkring, tjänstepension och anställningsskydd. Det innebär givetvis att det är väldigt svårt att bygga upp en facklig organisering, eftersom fackföreningarna är uppbyggda så att man ska vara anställd och ha en arbetsgivare.

På EU-nivå har den här frågan hanterats genom plattformsdirektivet. I det ursprungliga förslaget fanns det en väldigt tydlig anställningspresumption som skulle gälla i samtliga medlemsstater. Det var en väldigt viktig princip: lika villkor för plattformarbetare i hela unionen.

Men tyvärr har man i den slutgiltiga versionen, när förslaget gått genom alla olika instanser, lagt ansvaret på de olika medlemsstaterna. Det innebär att villkoren kan förbättras i vissa länder men inte i andra. Det är en väldigt olycklig utveckling. Arbetsvillkoren kan liksom inte vara ett lapptäcke som beror på vilken nationell politisk vilja som råder just för tillfället. Den inre marknaden får inte bli en arena för social dumpning.

Jag ser absolut positivt på de utredningsförslag som har presenterats i betänkandet. Men jag delar inte utskottets slutsats att vi ska avvakta och se vad som händer, för situationen för många av plattformarbetarna är redan i dag oacceptabel. Mycket lagstiftning borde snabbt komma på plats.

Jag ska nämna en del. Vi borde införa en nationell lagstiftning som tydliggör att plattformföretag är arbetsgivare när de i praktiken utövar arbetsledning. Vi måste säkerställa att plattformarbetarna klassificeras som arbetstagare när beroendeförhållandet är tydligt. Jag kan ge ett enkelt exempel: Om någon åker runt med en företagslogga på sig borde det vara tydligt att det är det företaget som är ens arbetsgivare.

Teknikutvecklingen får inte bli en ursäkt för att backa arbetstagarnas rättigheter sisådär hundra år tillbaka i tiden. Det är inte innovation och digitalisering som är problemet. Det kan förenkla och förbättra väldigt mycket. Problemet uppstår när affärsmodellen bygger på att just undvika och runda ansvar.

Herr talman! Det är dags för mitt årliga prat om arbetstidsförkortning. Jag har pratat om det i åtta år, och jag kommer aldrig att sluta med det.

Om man ska föra en seriös diskussion om arbetstidsförkortning måste man börja i fakta. Hur mycket arbetar människor i Sverige egentligen? Svaret är: mycket.

Man kan se på faktiskt arbetad tid – man räknar då bort frånvaro. I Sverige arbetar personer mellan 15 och 74 år mer än man gör i de elva europeiska länder som oftast används i olika jämförelser. Vi är dessutom väldigt många som arbetar. Vi har en av världens högsta sysselsättningsgrader. Det beror givetvis på att även kvinnor arbetar i Sverige, och de har en hög sysselsättningsgrad. De stannar också kvar länge i arbetslivet.

Vi i Sverige har inte fler röda dagar än andra. Antalet helgdagar i Europa varierar mellan 9 och 15 per år. I Sverige har vi 11. Vi har inte heller fler semesterdagar än de flesta länder. Minimnivån i EU är 20 dagar, och vi har 25.

Det är alltså inte så att vi redan jobbar lite för lite – tvärtom. Sverige är verkligen ett land där människor arbetar mycket, länge och ofta heltid.

Herr talman! När produktiviteten ökar uppstår alltid ett vägval. Antingen tar man ut det i högre vinster och i ökade kapitalinkomster eller så använder man detta för att förbättra människors livsvillkor.

Den åttatimmarsdag som vi har kom inte av sig själv. Den var givetvis ett resultat av organisering och politisk kamp. Samma sak är det med semesterlagstiftning, kollektivavtal och socialförsäkringar. Varje steg mot kortare arbetstid har mötts av samma invändningar: Det är för dyrt. Det hotar konkurrenskraften. Det går inte. Hur ska vi få tag på folk? Argumenten från 1800-talet fram till nu har alltid varit desamma. Ändå har det alltid gått att sänka arbetstiden.

I dag är snarare frågan hur nästa steg ska tas.

Kostnader, produktivitetsvinster och så vidare kommer alltid att variera mellan olika branscher och mellan företag inom samma bransch. Om arbetstidsförkortningen ska lämnas över helt till branschvisa förhandlingar riskerar många grupper att få betala ett mycket högre pris. De kan tvingas avstå från löneökningar eller acceptera försämrade villkor, medan andra med större konfliktstyrka och högre organisationsgrad kan få bättre utfall. Det riskerar verkligen att öka ojämlikheten mellan löntagare.

Det är därför jag menar att vi behöver en solidarisk arbetstidspolitik som bygger på samma grundprincip som den solidariska lönepolitiken: att produktivitetsvinster ska fördelas rättvist och att löneutrymmet samordnas nationellt genom det så kallade märket. På samma sätt bör en arbetstidsförkortning ske lika och med samma ”prislapp” för alla, oavsett var vinsterna uppstått. Arbetstidsförkortning kan inte vara beroende av enskilda branschers lönsamhet, enskilda förbunds konfliktstyrka eller graden av facklig organisering. Den måste bygga på solidaritet mellan löntagare.

Som jag har sagt lever vi i en tid där produktiviteten kommer att fortsätta att öka. Digitalisering, automatisering, teknisk utveckling och så vidare gör att mer värde kan skapas på kortare tid. Så har det varit i över hundra år. Ändå arbetar vi lika mycket, eller mer, samtidigt som vinsterna koncentreras till en allt mindre grupp ägare och kapitalstarka. Det är varken rättvist eller särskilt långsiktigt hållbart.

Arbetstidsförkortning handlar ju inte bara om fritid. Det handlar om makt över tiden, om möjligheten att kombinera arbete med familjeliv,

återhämtning och engagemang i samhället. Det handlar om att minska stressrelaterad ohälsa och om att dela på både arbete och produktivitetsvinster.

När vi vet att Sverige är ett av de länder där människor arbetar mest är det liksom inte radikalt att diskutera kortare arbetstid – det är rimligt. Arbetarrörelsen har alltid gått före i sociala reformer. Nu är det dags att ta nästa steg. Det är en fråga om rättvisa och hållbarhet och om vilket samhälle vi vill bygga.

(Applåder)

Anf. 207 YUSUF AYDIN (KD):

Herr talman! I Sverige har vi en arbetsmarknadsmodell där stora delar av arbetsrätten formas genom förhandlingar mellan parterna. Arbetsgivare och arbetstagare kommer tillsammans överens om villkor och ansvar, vilket skapar både flexibilitet och förutsägbarhet i arbetslivet. Det är en ordning som har tjänat Sverige väl under lång tid och som vi bör värna.

Politikens roll är naturligtvis att sätta ramarna för detta, men inom dessa ramar behöver parterna ha utrymme att själva hitta lösningarna. När politiker håller armlängds avstånd möjliggör det för arbetsgivarorganisationer och fackförbund att förhandla fram avtal utifrån sina respektive behov och prioriteringar. Detta är en viktig förklaring till att Sverige har så få strejker och en i grunden mycket stabil arbetsmarknad.

Det är just tack vare denna modell som Sverige i dag har en av världens mest konfliktfria arbetsmarknader. Nio av tio anställda omfattas av kollektivavtal, en nivå som har legat stabil sedan mitten av 1990-talet. Det är ett bevis inte bara på stark organisering utan också på parternas förmåga att ta ansvar och hitta fungerande lösningar nära verksamheten. Samtidigt är det viktigt att det fortsatt är frivilligt med kollektivavtal. Företag måste själva kunna avgöra om ett kollektivavtal är rätt väg för dem.

Herr talman! Om arbetsmarknadens parter vill förhandla fram exempelvis kortare arbetstid är det en fråga som hör hemma just där, vid förhandlingsbordet, nära verksamheten, där kunskapen om arbetsplatsens förutsättningar faktiskt finns. Det finns också sådana överenskommelser mellan parterna inom olika branscher där det är avtalat om lägre arbetstid. När politiken vill lagstifta om arbetstidsförkortning riskerar man att slå sönder den balans som modellen bygger på.

Historiskt sett har arbetstidsförkortningar kunnat genomföras när produktiviteten har ökat så mycket att samhället haft råd. I dag är dock situationen en helt annan. Produktivitetsökningen i Sverige har minskat ganska dramatiskt. Före finanskrisen 2008 ökade produktiviteten med cirka 2,7 procent per år. Efter krisen har den bara ökat med cirka 1 procent per år, en tredjedel av tidigare nivåer. Om politiken förkortar arbetstiden och produktiviteten inte ökar i samma takt vältras kostnaderna över på företagen, på välfärdens verksamheter eller på skattebetalarna. Det är varken ansvarsfullt, hållbart eller i linje med den svenska modellen.

Produktivitetstillväxten är avgörande för framtida reallöneökningar, finansieringen av välfärden, ökat välstånd och ökad levnadsstandard. Det var också därför som regeringen 2023 tillsatte en produktivitetskommission med uppdrag att analysera vilka faktorer som påverkar tillväxten och lämna förslag för att stärka den, både i näringslivet och i den offentliga sektorn.

Olika branscher har nämligen olika förutsättningar och helt olika verktyg. I många branscher skulle det innebära att samma arbete ska utföras på kortare tid, vilket medför högre arbetsbelastning och mer stress, eller så måste arbetsgivaren anställa fler, vilket kanske inte är en ekonomisk möjlighet för alla. Den kompetensbrist som finns inom vissa branscher kan också förvärras. Olika branscher och verksamheter ser olika ut, och detta bör vi respektera. Politikens roll är att sätta ramarna, inte att detaljstyra arbetsmarknaden.

Herr talman! För oss kristdemokrater är arbetet mer än en ekonomisk faktor. Det är gemenskap och egenmakt. Därför är det avgörande att skapa ett samhälle där både kvinnor och män kan kombinera arbete och familjeliv, där arbetsgivare vågar anställa, där människor vågar byta jobb och utvecklas.

Vi vill ha en arbetsrätt som förenar trygghet med flexibilitet, som uppmuntrar utveckling och som möjliggör för företag att växa. Vi vill ha regler som är tydliga men inte kvävande. Vi vill att arbetsmarknaden ska stärkas, inte styras sönder. Politikens roll är att skapa goda förutsättningar, inte att detaljreglera lösningar som bäst avgörs av dem som lever mitt i verkligheten. Arbetsmarknadens parter har under lång tid visat att de kan ta ansvar. Låt oss fortsätta att lita på dem!

Herr talman! Mot denna bakgrund, med respekt för den svenska modellen och med hänsyn till produktivitetens utvecklingen yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motionsyrkanden. (Applåder)

Anf. 208 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Herr talman! Tack så mycket till ledamoten Aydin för anförandet!

Ledamoten Persson var inne på det tidigare, och även jag hade gärna haft ett replikskifte med ledamoten från Liberalerna, företrädaren för arbetsmarknadsministerns parti. Men nu finns ingen ledamot från Liberalerna här, så då får jag ta chansen att ha ett replikskifte med en företrädare för ett annat regeringsparti.

Ledamoten hade inledningsvis ett resonemang om vikten av kollektivavtalens betydelse för upprätthållandet av den svenska modellen och för värnandet av de framsteg som har gjorts på svensk arbetsmarknad under de senaste snart hundra åren. Det var ett resonemang som jag tror att både jag och stora delar av den socialdemokratiska riksdagsgruppen skulle kunna instämma i.

Sedan gled ledamoten över i ett annat resonemang, och i slutet av det resonemanget började han i stället prata om vikten av frivillighet. När det helt plötsligt pratas om att man ska få lov att göra lite som man vill kändes det som hade sagts innan lite ihåligt. Den tankegången skulle ju kunna innebära att den svenska modellen som ledamoten pratade så varmt om i inledningen faller. Argumentationen blir något tvetydig.

Jag skulle därför vilja be ledamoten att utveckla det resonemanget. Hur tänker han att de två delarna ska gå ihop?

Anf. 209 YUSUF AYDIN (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tycker att det speglar modellen, det vill säga att den bygger mycket på överenskommelser utifrån parternas behov och prioriteringar. Vad

gäller kollektivavtalen tror jag också, som jag nämnde, att många har anslutit sig eftersom det har varit en framgångsrik modell. Många arbetsgivarparter har nog velat teckna kollektivavtal eftersom det har tjänat både arbetsgivarna och arbetstagarna väl, och detta har skapat en stabilitet på arbetsmarknaden med exempelvis få strejker och andra typer av stridsåtgärder. Det tror jag också har gjort att modellen har varit framgångsrik.

Som jag sa i mitt anförande är dock detta inget som politiken ska detaljstyra på olika sätt, utan man ska lämna det till arbetsmarknadens parter att själva avtala om det. Sedan får företagen bestämma om de vill ingå den typen av kollektivavtal eller komma överens på annat sätt.

Anf. 210 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Herr talman! Jag delar ledamotens uppfattning om att kollektivavtalen har tjänat både arbetsgivare och arbetstagare i det här landet väl. Hade vi inte haft den goda kollektivavtalsäckning vi har haft i Sverige och den – i brist på bättre ord – samförståndsanda, liksom vilja att nå överenskommelser, som i någon mening ändå har rått hade vi haft en mycket mer konfliktfylld arbetsmarknad. Det är bara att gå tillbaka och se hur det var i Sverige på tidigt 30-tal, så ser man hur det kunde ha varit i Sverige under lång tid framöver om parterna inte hade lyckats enas.

Jag tycker som sagt att ledamoten i början förde ett resonemang som jag kunde instämma i, men sedan måste det återigen flikas in att det ska byggas på något slags frivillighet och att det ska vara upp till företagen själva att teckna kollektivavtal. Att politiken inte ska lägga sig i och detaljstyra håller jag med om, men från politikens sida kan man ju uttala att man tycker att det är bra om så många som möjligt tecknar kollektivavtal.

Jag uppfattar det dock som att ledamoten inte är villig att gå så långt. Ledamoten resonerar kring att det är bra med kollektivavtal men vill inte säga att han tycker att fler företag borde teckna kollektivavtal. I stället tycker han fortfarande att det ska finnas något slags frivillighet. Jag märker själv när jag säger det att resonemanget är lite svårt att hänga med i.

Ledamoten kanske kan förtydliga ännu lite mer hur han ser att de här två parametrarna går ihop, för som ledamoten märker har jag lite svårt att förstå hur det ska gå ihop. Man pratar om vikten av att många tecknar kollektivavtal men trycker samtidigt, uppfattar jag det ändå som, på att företag inte ska behöva teckna kollektivavtal. Ledamoten får alltså gärna utveckla det ytterligare.

Anf. 211 YUSUF AYDIN (KD) replik:

Herr talman! Det kanske är skillnaden mellan vänsterblocket och oss borgerliga: Vi tror att företagen vill göra rätt och det som är bra både för verksamheten och för arbetstagarna och därför gör det som de bedömer är bäst utifrån verksamhetens förutsättningar.

Jag skulle säga att kärnan i den svenska modellen är att parterna utifrån sina förutsättningar förhandlar och kommer överens om villkor och så vidare. I det här fallet har det inneburit att många företag har bedömt att det är bra med kollektivavtal. Det skapar förutsägbarhet, bra villkor och kanske också en stabilitet på arbetsmarknaden. Därför ska de kunna göra det, men det är inte vår roll som politiker att försöka styra i en viss riktning eller på annat sätt detaljreglera.

Parterna, i det här fallet många gånger de arbetsgivare som har valt att teckna kollektivavtal, har tagit sitt ansvar och gör det på ett bra sätt, och vi ska inte lägga oss i det. Det är det sättet som har varit framgångsrikt, och det tycker jag att vi fortsatt ska värna.

Anf. 212 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! *Arbetsrätt och arbetstid* – det låter tekniskt, men i grunden handlar det om något mycket större, nämligen makten över arbetsmarknaden. Ska besluten fattas här i kammaren eller där jobben faktiskt finns, det vill säga mellan arbetsgivare och arbetstagare?

För Centerpartiet är svaret självklart: Det är parterna som ska förhandla villkoren, och politiken ska hålla armlängds avstånd. Det är nämligen företagare runt om i landet som skapar jobben, inte vi. Det är människor som vågar satsa, anställa och utveckla sina verksamheter som ser till att det finns en arbetsplats att gå till på morgonen. Vår uppgift är att ge dem rimliga spelregler, inte att detaljstyra deras vardag.

Självklart ska det finnas grundläggande regelverk, strejkrätt, skydd mot oskäligen villkor och tydliga ramar för arbetstid, men där går också gränsen. Politiken ska sätta spelplanen, inte spela matchen. Det är så vi får fler jobb som människor kan gå till.

Herr talman! Regeringen har delvis valt en annan väg. Man kommer att höja lönegolvet till nästan 34 000 kronor för personer som kommer hit via arbetskraftsinvandring. Det kanske låter kraftfullt och handlingskraftigt, men i praktiken är det faktiskt att slå undan benen för verksamheter i delar av landet där lönenivåerna ser annorlunda ut. Det är att lägga sig i lönebildningen. Det är att tvinga arbetsgivare att antingen höja lönerna för alla eller säga upp en medarbetare som verksamheten är beroende av.

Vilka är det då som drabbas? Jo, det är undersköterskor och de människor som får stöd av till exempel äldreomsorgen eller hälso- och sjukvården. Det drabbar människor som arbetar och får vård i stora delar av landet – inte i Stockholm men i andra delar av landet, som Jämtland, Gotland och Kronoberg, där medianlönen är betydligt lägre. Det här är inte att lita på arbetsmarknadens parter.

Herr talman! Regeringen säger att det handlar om att motverka fusk, men fusk stoppas inte genom att man straffar seriösa företag. Fusk stoppas genom kontroller, genom uppföljning och genom att man slår mot dem som gör fel – inte mot dem som gör rätt.

Herr talman! Vi hör också krav på att lagstifta om sänkt heltidsmått, det vill säga kortare arbetstid genom politiska beslut. Centerpartiet säger nej, inte för att vi är emot bättre arbetsvillkor utan för att vi tror på den svenska modellen. Redan i dag ser vi olika heltidsmått i olika branscher. Den som arbetar kontorstid har ett mått, och den som arbetar inom hälso- och sjukvården har oftast ett annat. Det är resultatet av förhandlingar mellan parterna.

Det är precis så det ska fungera. Alla branscher har nämligen inte samma förutsättningar, och alla företag har inte samma marginaler. Tänk på det lilla företaget med en eller två anställda. Om arbetstiden sänks genom lag men det inte finns ekonomi eller människor att anställa, vad händer då? Ja, antingen ökar kostnaderna eller också får företagaren själv arbeta ännu mer. Efter en redan tio timmar lång arbetsdag får företagaren jobba lite till.

I längden innebär detta en risk att företag läggs ned, och frågan är om det verkligen vore en seger för arbetsmarknaden.

Herr talman! Att värna den svenska modellen är inte konservativt; det är att försvara ett system som har fungerat väl. Och låt mig vara tydlig: Ett företag utan kollektivavtal är inte per automatik oseriöst, precis som att ett företag med kollektivavtal inte per automatik är felfritt. Det är handlingarna som avgör – ansvarstagandet och hur man behandlar sina medarbetare.

Herr talman! Arbetsmarknaden fungerar bäst när ansvar och frihet går hand i hand, när politiken sätter ramar men litar på människor och när vi uppmuntrar företagande – inte misstänkliggör det. Centerpartiet kommer att fortsätta stå upp för företagen, för flexibiliteten och för den svenska modellen. Det är så vi skapar fler jobb som människor kan gå till, vilket i sin tur leder till ett starkare Sverige.

Med det yrkar jag bifall till reservation 15.

Anf. 213 LEILA ALI ELMI (MP):

Herr talman! Jag kommer att ägna min talartid åt två frågor som rör villkoren på dagens arbetsmarknad: arbetstagares integritet och behovet av kortare arbetstid.

Vi ser i dag en utveckling där företag erbjuder arbetsgivare alltmer långtgående verktyg för kontroll och granskning. Bakgrundskontroller kan vara nödvändiga, och det är viktigt att förebygga brottslighet och otillbörlig påverkan. Jag välkomnar därför att regeringen ser över regelverket och möjligheten till utvidgade registerkontroller för dem som ska arbeta med barn och äldre.

Men vi måste också tala om när det går för långt. I dag förekommer det att arbetssökande får sina sociala medier genomlysta utan tydlig koppling till tjänsten, att kreditupplysningar tas på personer som söker vanliga tjänstemannajobb utan ekonomiskt ansvar, att utdrag ur belastningsregistret krävs för arbeten trots att det saknas lagstöd, att drogtestar genomförs rutinmässigt utan konkret misstanke och att anställda övervakas genom detaljerad loggning av mejl, internetanvändning eller positionering via mobiltelefonen.

Fackförbundet Unionen har pekat på att omfattande kontroller riskerar att bli otillbörliga och skapa obalans mellan arbetsgivaren och arbetstagen. Trygga arbetsplatser måste vara någonting självklart. Kontrollåtgärder kan vara både nödvändiga och legitima, men de får inte bli slentrian. De får heller inte gå längre än vad som är motiverat av verksamhetens behov.

Vi behöver tydliga ramar som säkerställer att kontroller är nödvändiga, proportionerliga och relevanta för den aktuella tjänsten. Därför vill Miljöpartiet se en samlad utredning om integritet i arbetslivet, med uppdrag att ta fram ett modernt och sammanhållet regelverk för arbetsgivares kontroll och övervakning av arbetstagare. Det ska omfatta såväl digital uppföljning och programvara som kamerabevakning, och det ska vila på tydliga krav på nödvändighet, proportionalitet och insyn. Det finns inget motsatsförhållande mellan att skydda verksamheter och att värna den personliga integriteten. Det är en fråga om rätt avvägning.

Den andra frågan gäller arbetstidens längd. Vi i Miljöpartiet menar att tiden är inne för nästa stora reform i arbetslivet: en lagstadgad arbetstidsförkortning, steg för steg, med sikte på en fyradagarsvecka. I många yrken, inte minst inom vård, skola och omsorg, är belastningen i dag så hög att

människor slits ut. Långa pass, hög stress och brist på återhämtning leder till sjukskrivningar och kompetensbrist.

När människor inte orkar är det inte bara en individuell fråga utan också ett samhällsproblem. Erfarenheter från många arbetsplatser visar på att kortare arbetstid minskar sjukfrånvaron och ökar arbetsglädjen utan motsvarande produktivitetsförlust.

Arbetstidsförkortning ska inte ske över en natt. Precis som tidigare arbetsreformer ska detta genomföras stegvis och i samarbete med arbetsmarknadens parter.

Sverige är ett rikt land med stark produktivitet utveckling. Frågan är hur vinsterna ska användas. Ska de tas ut enbart i ökad lönsamhet eller också i mer tid? Tid är inte en lyxvara utan en förutsättning för ett hållbart arbetsliv och ett hållbart liv.

Herr talman! Både integritetsfrågan och arbetstidsfrågan handlar ytterst om balans i arbetslivet – om trygghet utan överdriven kontroll, om arbete utan utslitning och om ett arbetsliv där människor behandlas som ansvarstagande individer och inte reduceras till riskbedömningar eller produktionsfaktorer. Vi menar att detta är den balans som måste präglade framtidens svenska arbetsmarknad.

Med det sagt yrkar jag bifall till reservation 4 och reservation 17.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 14 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 25 februari

2025/26:357 Sveriges EU-avgift i förhandlingarna om nästa långtidsbudget

av *Matilda Ernkrans* (S)

till EU-minister *Jessica Rosencrantz* (M)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 februari

2025/26:537 Stölder av skogsmaskiner

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2025/26:538 Nedtrappning av aktivitetsstödet

av *Johanna Haraldsson* (S)

till arbetsmarknadsminister *Johan Britz* (L)

2025/26:539 Transportstödet

av *Isak From* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:540 Skyddet för yttrandefriheten i förhållande till proposition 2025/26:133

av *Rashid Farivar* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 25 februari

2025/26:513 Köp av snusdosor online

av *Josef Fransson* (SD)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:502 Besparingar på Ekobrottsmyndigheten

av *Teresa Carvalho* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:504 Ränsteavdragsregler för va-verksamheter

av *Niklas Karlsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:509 Havsbaserad vindkraft

av *Marianne Fundahn* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:515 Handläggningstider för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång

av *Jessica Rodén* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:517 Hästnäringen

av *Stina Larsson* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:521 Europeiska unionens PDCA-avtal med Kuba

av *Björn Söder* (SD)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:526 Information om misstänkta sexualbrottslingar

av *Mattias Vepsä* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:519 Åtgärder mot ökad narkotikasmuggling via containertrafik

av *Anna Wallentheim* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:520 Brist på skannerutrustning och ökade risker för narkotikasmuggling

av *Niklas Karlsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:527 Remissinstansernas kritik mot kvalificeringskrav till välfärden

av *Malte Tängmark Roos* (MP)

till äldre- och socialförsäkringsminister *Anna Tenje* (M)

2025/26:525 Skatteverket

av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

till finansminister *Elisabeth Svantesson* (M)

2025/26:524 Palestinska myndighetens nya konstitutionsförslag

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister *Maria Malmer Stenergard* (M)

2025/26:522 Förutsättningar för ökad AI-användning inom offentlig sektor

av *Malin Östh* (V)

till civilminister *Erik Slottner* (KD)

Prot. 2025/26:79
26 februari

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 21.14.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.51,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 115 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 11 anf. 163 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 184 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om efterträdare	1
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	2
§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	3
§ 7 Riksrevisionens rapport om den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad.....	3
Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU7	3
Anf. 1 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	3
Anf. 2 HANNA WESTERÉN (S)	4
Anf. 3 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	6
Anf. 4 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	6
Anf. 5 ALEXANDRA ANSTRELL (M) replik	7
Anf. 6 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	7
Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD)	8
Anf. 8 HANNA GUNNARSSON (V)	9
Anf. 9 GULAN AVCI (L).....	11
Anf. 10 MIKAEL LARSSON (C).....	12
Anf. 11 ULF HOLM (MP).....	13
Anf. 12 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	15
Anf. 13 ULF HOLM (MP) replik.....	16
Anf. 14 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	16
Anf. 15 ULF HOLM (MP) replik.....	16
Anf. 16 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	17
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	18
§ 8 Arbetskraftsinvandring	19
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU15	19
Anf. 17 LUDVIG ASPLING (SD).....	19
Anf. 18 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	21
Anf. 19 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	22
Anf. 20 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	23
Anf. 21 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	23
Anf. 22 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	24
Anf. 23 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	24
Anf. 24 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	25
Anf. 25 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	25
Anf. 26 OLA MÖLLER (S)	26
Anf. 27 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	28
Anf. 28 OLA MÖLLER (S) replik.....	29
Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	29
Anf. 30 OLA MÖLLER (S) replik.....	30
(forts. § 10).....	30

Ajournering	30
Återupptaget sammanträde	30
§ 9 Frågestund	31
Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN	31
<i>Regeringens ekonomiska politik</i>	31
Anf. 32 NIKLAS KARLSSON (S)	31
Anf. 33 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	31
Anf. 34 NIKLAS KARLSSON (S)	32
Anf. 35 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	32
<i>Löntransparensdirektivet och den svenska modellen</i>	32
Anf. 36 MAGNUS PERSSON (SD)	32
Anf. 37 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	32
Anf. 38 MAGNUS PERSSON (SD)	33
Anf. 39 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	33
<i>Offentlighetsprincipen för friskolor</i>	33
Anf. 40 ISABELL MIXTER (V).....	33
Anf. 41 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	33
Anf. 42 ISABELL MIXTER (V).....	34
Anf. 43 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	34
<i>Det transportpolitiska målet</i>	34
Anf. 44 RICKARD NORDIN (C)	34
Anf. 45 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	35
Anf. 46 RICKARD NORDIN (C)	35
Anf. 47 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	35
<i>Förändringen av könstillhörighetslagen</i>	35
Anf. 48 ULRIKA WESTERLUND (MP)	35
Anf. 49 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	36
Anf. 50 ULRIKA WESTERLUND (MP)	36
Anf. 51 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	36
<i>Regeringens finanspolitik</i>	36
Anf. 52 ADAM REUTERSKIÖLD (M)	36
Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	37
Anf. 54 ADAM REUTERSKIÖLD (M)	37
Anf. 55 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	37
<i>Översyn av könstillhörighetslagen</i>	37
Anf. 56 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	37
Anf. 57 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	38
Anf. 58 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	38
Anf. 59 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	38
<i>Produktivitetskommissionens förslag</i>	38
Anf. 60 CECILIA RÖNN (L).....	38
Anf. 61 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	39

Anf. 62 CECILIA RÖNN (L)	39
Anf. 63 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	39
<i>Regeringens ekonomiska prioriteringar</i>	39
Anf. 64 MONICA HAIDER (S)	39
Anf. 65 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	40
<i>EU:s budget och skuldsättning</i>	40
Anf. 66 CHARLOTTE QUENSEL (SD).....	40
Anf. 67 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	40
<i>En höjning av barnbidraget</i>	41
Anf. 68 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	41
Anf. 69 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	41
<i>Entreprenörskap i skolan</i>	42
Anf. 70 ANDERS ÅDAHL (C)	42
Anf. 71 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	42
<i>Stopp för tonårsutvisningar</i>	42
Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	42
Anf. 73 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	43
<i>Östersjöns kritiska infrastruktur</i>	43
Anf. 74 HELENA BOUVENG (M).....	43
Anf. 75 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	43
<i>Kommunernas avgiftshöjningar</i>	43
Anf. 76 LARRY SÖDER (KD).....	43
Anf. 77 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L).....	44
<i>Regeringens ekonomiska prioriteringar</i>	44
Anf. 78 ARBER GASHI (S)	44
Anf. 79 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	44
<i>Integration av arbetskraftsinvandrare</i>	45
Anf. 80 LEONID YURKOVSKIY (SD).....	45
Anf. 81 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	45
<i>AI-strategin i skolan</i>	46
Anf. 82 JAN RIISE (MP).....	46
Anf. 83 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	46
<i>Stöd till Ukrainas civila försvar</i>	46
Anf. 84 GUSTAF GÖTHBERG (M)	46
Anf. 85 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	47
<i>Insatser mot arbetslösheten</i>	47
Anf. 86 IDA EKEROTH CLAUSSON (S)	47

Anf. 87 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	47
<i>Utbildningsmaterial från Myndigheten för psykologiskt försvar</i>	48
Anf. 88 ANN-CHRISTINE FROHM (SD).....	48
Anf. 89 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	48
<i>De frivilliga försvarsorganisationerna</i>	48
Anf. 90 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	48
Anf. 91 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	48
<i>Åtgärder mot barnfattigdomen</i>	49
Anf. 92 JYTTE GUTELAND (S).....	49
Anf. 93 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	49
<i>Sekretesshinder mellan skola och polis</i>	49
Anf. 94 ANDERS ALFTBERG (SD).....	49
Anf. 95 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	50
<i>Antidemokratisk påverkan i skolan</i>	50
Anf. 96 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	50
Anf. 97 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L).....	50
§ 10 (forts. från § 8) Arbetskraftsinvandring (forts. Sfu15)	51
Anf. 98 MAGNUS RESARE (M).....	51
Anf. 99 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	53
Anf. 100 MAGNUS RESARE (M) replik.....	54
Anf. 101 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	55
Anf. 102 MAGNUS RESARE (M) replik.....	55
Anf. 103 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	56
Anf. 104 MAGNUS RESARE (M) replik.....	57
Anf. 105 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	57
Anf. 106 MAGNUS RESARE (M) replik.....	58
Anf. 107 CICZIE WEIDBY (V).....	58
Anf. 108 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	60
Anf. 109 CICZIE WEIDBY (V) replik	61
Anf. 110 LUDVIG ASPLING (SD) replik.....	61
Anf. 111 CICZIE WEIDBY (V) replik	62
Anf. 112 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	62
Anf. 113 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	64
Anf. 114 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	65
Anf. 115 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	65
Anf. 116 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	66
Anf. 117 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	66
Anf. 118 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	67
Anf. 119 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	67
Anf. 120 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	68
Anf. 121 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	68
Anf. 122 MAGNUS RESARE (M) replik.....	70
Anf. 123 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	71
Anf. 124 MAGNUS RESARE (M) replik.....	72

Anf. 125	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	72
Anf. 126	ANNIKA HIRVONEN (MP)	73
Anf. 127	LUDVIG ASPLING (SD) replik	75
Anf. 128	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	76
Anf. 129	LUDVIG ASPLING (SD) replik	76
Anf. 130	TALMANNEN	77
Anf. 131	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	77
Anf. 132	MAGNUS RESARE (M) replik	77
Anf. 133	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	78
Anf. 134	MAGNUS RESARE (M) replik	78
Anf. 135	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	79
Anf. 136	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	80
Anf. 137	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	80
Anf. 138	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	81
Anf. 139	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	81
Anf. 140	HELENE ODENJUNG (L)	82
Anf. 141	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	83
Anf. 142	HELENE ODENJUNG (L) replik	84
Anf. 143	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	84
Anf. 144	HELENE ODENJUNG (L) replik	85
	(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	85
§ 11	Fiskeripolitik	85
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU11	85
Anf. 145	VICTORIA TIBLOM (SD)	85
Anf. 146	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	86
Anf. 147	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	87
Anf. 148	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	87
Anf. 149	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	88
Anf. 150	JAN RIISE (MP) replik	88
Anf. 151	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	88
Anf. 152	JAN RIISE (MP) replik	89
Anf. 153	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	89
Anf. 154	TOMAS KRONSTÅHL (S)	89
Anf. 155	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	91
Anf. 156	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	92
Anf. 157	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	92
Anf. 158	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	92
Anf. 159	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	93
Anf. 160	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	93
Anf. 161	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	93
Anf. 162	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	94
Anf. 163	ANDERS KARLSSON (C) replik	94
Anf. 164	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	94
Anf. 165	ANDERS KARLSSON (C) replik	95
Anf. 166	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	95
Anf. 167	JOANNA LEWERENTZ (M)	95
Anf. 168	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	97
Anf. 169	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	98
Anf. 170	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	98
Anf. 171	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	99
Anf. 172	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	99

Anf. 173 VICTORIA TIBLOM (SD) replik.....	101
Anf. 174 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	101
Anf. 175 VICTORIA TIBLOM (SD) replik.....	102
Anf. 176 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	102
Anf. 177 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	102
Anf. 178 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	105
Anf. 179 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	105
Anf. 180 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	106
Anf. 181 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	106
Anf. 182 ANDERS KARLSSON (C).....	106
Anf. 183 JAN RIISE (MP)	108
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	110
§ 12 Hushållningen med mark- och vattenområden.....	110
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU20	110
Anf. 184 MATS HELLHOFF (SD).....	110
Anf. 185 DENIS BEGIC (S)	111
Anf. 186 LARS BECKMAN (M).....	113
Anf. 187 REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	115
Anf. 188 LARS BECKMAN (M) replik	115
Anf. 189 REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	116
Anf. 190 LARS BECKMAN (M) replik	116
Anf. 191 KAJSA FREDHOLM (V)	117
Anf. 192 LARRY SÖDER (KD).....	118
Anf. 193 ALIREZA AKHONDI (C).....	120
Anf. 194 REBECKA LE MOINE (MP).....	121
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	124
§ 13 Arbetsrätt och arbetstid	124
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU10	124
Anf. 195 MAGNUS PERSSON (SD)	124
Anf. 196 ADRIAN MAGNUSSON (S)	125
Anf. 197 MAGNUS PERSSON (SD) replik	128
Anf. 198 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	128
Anf. 199 MAGNUS PERSSON (SD) replik	129
Anf. 200 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik.....	129
Anf. 201 MERIT FROST LINDBERG (M).....	130
Anf. 202 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik.....	131
Anf. 203 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	132
Anf. 204 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik.....	132
Anf. 205 MERIT FROST LINDBERG (M) replik.....	133
Anf. 206 CICZIE WEIDBY (V).....	134
Anf. 207 YUSUF AYDIN (KD).....	136
Anf. 208 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	137
Anf. 209 YUSUF AYDIN (KD) replik	137
Anf. 210 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik.....	138
Anf. 211 YUSUF AYDIN (KD) replik	138
Anf. 212 MARTINA JOHANSSON (C).....	139
Anf. 213 LEILA ALI ELMİ (MP).....	140
(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	141
§ 14 Anmälan om interpellation	141
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	141

